I Kamp for Lykken. Livsbilleder

af Grev **Léo Tolstój.**

Oversat fra russisk af **Em. Hansen.**

Med Forfatterens Portræt og Faksimile.

Kjøbenhavn. Andr. Schous Forlag. 1888.

Kjøbenhavn. I. Cohens Bogtrykkeri.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna bok från 1888 har 2016 digitaliserats av Det Kongelige Bibliotek i Köpenhamn, varifrån de scannade bilderna i juli 2018 kopierades till Projekt Runeberg.

Två av berättelserna publicerades även följande år i samlingen ***Smaafortællinger***.

Trykfejl.

Sicle 28. 9. Lin. f. o.: dringer. — læs: dringer, —

- 37. 3. Lin. f. n.: Studerexærelse. læs: Studereværelse.

- 75. 14. Lin. †. n.: end end læs: end

- 8-. 15. Lin. f. n.: derfor, læs: derfor

- 140. 2. Lin. f. o.: en læs: den

- 142. 3. Lin. f. n.: Solovitsk's læs: Solovetsk's

- 191. 3. Lin. f. n.: i Færd at læs: i Færd med at

- 236. 8. Lin. f. n.: hed, læs: hed For Dodens Domstol.

i.

X et af Justitsministeriets store Lokaler, hvo1' Overretten holdt Møde i Anledning af Melvinskrs Sag, var der just opstaaet en Pavse i Forhandlingerne, under hvilken Dommerne og Statsfiskalen havde trukket sig tilbage til Præsidentens Værelse. Her var der nogen, der førte Talen hen paa den berømte Krassovski-Affære, som nylig havde været for Retten. Fjodor Vasiljevitsch godtgjorde med stor Iver, hvorledes denne Sag slet ikke henhørte under Rettens Kjendelse. Præsidenten. Ivan Jegö-rovitsch Sc-hebek blev ved sit; Peter Ivänovitsch derimod, som lige fra Begyndelsen af ikke havde deltaget i Disputen, holdt sig fremdeles udenfor den, medens han sad og kiggede i Morgenavisen, som lige var bleven bragt ind ad Døren.

— Mine Herrer! sagde han med ét: — Ivan Ilitsch er død.

1— Er det muligt?

— Der kan De selv se, sagde han til Fjodor Vasiljevitsch, idet han rakte ham det friske Numer af Bladet, der endnu lugtede af Sværten.

I et Avertissement med Sørgerand udenom stod at læse:

„Praskövja Fjodorovna Golovin meddeler herved Slægt og Venner det tunge Sorgens Budskab, at hendes inderligt elskede Mand, Assessor i Overretten, Ivan Ilitsch Golovin den 4de Februar 1882 er afgaaet ved Døden. Begravelsen finder Sted paa Fredag Eftermiddag Kl. 1."

Ivan Ilitsch havde været en Kollega af de Tilstedeværende og almindelig afholdt af dem alle sammen. I de første Uger under hans Sygdom hed det sig allerede, at clen var uhelbredelig; men skjøndt han vedblev at beklæde sin Stilling, begyndte man dog saa smaat at tale om, hvorledes Alekséjew nok i Tilfælde af hans Død vilde faa hans Plads, medens Vinnikow eller Stabel kom i Stedet for Alekséjew. Den første Tanke, som nu ved Budskabet om Ivan Ilitsch's Død opstod hos enhver af de tilstedeværende, drejede sig derfor om den Betydning, som dette Dødsfald vel kunde faa for vedkommende selv eller hans Slægtninge med Hensyn til mulige Forandringer og Forfremmelser i Kancelliet.

„Nu faar jeg ganske bestemt Stabel's eller Vinnikow's Plads," tænkte Fjodor Vasiljevitsch ved sig selv. „Man har længe lovet mig det, og den3

Forfremmelse vil give mig otte Hundrede Rubler mere om Aaret foruden Penge til Kontorhold."

„Jeg maa nu se at faa udvirket, at min Svoger bliver forflyttet hertil fra Kalüga," tænkte Peter Ivånovitsch. „Det vil ordentlig glæde min Kone. Saa skal hun da ikke mere kunne sige, at jeg aldrig gjør noget for hendes Slægtninge."

— Jeg tænkte nok, at han ikke vilde komme paa Benene mere, sagde Peter Ivånovitsch højt: — Det var dog sørgeligt!

— Ja, hvad fejlede han egentlig ?

— Lægerne kunde ikke forklare det . . . det vil sige, de forklarede det nok, men hver paa sin Maade. Dengang jeg saa' ham sidst, forekom det mig, at han var i Bedring.

— Jeg har saamænd ikke været hos ham lige"" siden Helligdagene. Jeg laa stadig paa Vejen.

— Hvordan stod det sig med hans Forhold? Havde han Formue?

— Konen skal have lidt: men det er nok en ren Ubetydelighed.

— Ja, man maa dog se at komme derhen. De boede saa gyselig langt borte.

— At sige, for Dem var det langt borte. De har jo langt til al Ting.

— De kan stadig ikke tilgive mig, at jeg bor paa den anden Side af Floden, sagde Peter Ivånovitsch, idet han smilede ad Schébek.

Herfra gik man over til at tale om Afstandene i Byen og vendte saa tilbage til Retssalen.

1*Foruden de Beregninger, som dette Dødsfald foranledigede enhver af de nærværende til at anstille med Hensyn til de mulige Forandringer, det kunde medføre i Tjenesten, vakte selve Kjendsgjerninger at en nær Bekjendt var død, kun, som det altid gaar ved saadanne Lejligheder, en behagelig Følelse hos Vedkommende ved Tanken om, at det dog ikke var ham selv, men en anden, som var kradset af.

„Der skal man blot se, nu døde han, men jeg gik fri!" tænkte eller følte enhver af dem ved sig selv. Den næste Tanke, som uvilkaarlig maatte opstaa hos enhver af Ivan Ilitsch's nære Bekjendte og saakaldte Venner, gjaldt den Omstændighed, at man nu skulde til at opfylde nogle yderst kjed-sommelige Formalitets-Hensyn, som at overvære Sørgemessen og tage hen at kondolere Enken.

Af alle Kollegerne havde Fjodor Vasiljevitsch og Peter Ivånovitsch staaet den afdøde nærmest.

Foruden at Peter Ivånovitsch og Ivan llitsch havde været Kammerater fra Studenteraarene, havde den første flere Grunde til at anse sig for at være i Gjæld til den afdøde.

Efter at Peter Ivånovitsch ved Middagsbordet havde meddelt sin Hustru Budskabet om Ivan Ilitsch's Død og de Udsigter, han nu havde til at faa Svogeren forflyttet til deres Distrikt, trak han, uden først som sædvanlig at tage en Lur efter Bordet, straks i Kjolen og kjørte hen til Enken.

Uden for Huset holdt en Karet og to Drosker.Neden under i Forværelset ved Siden af Knagerækken stocl et Kistelaag med Sølvniorsbetræk støttet op imod Væggen. To Damer i sort vare ifærd med at tage deres Pelse af. Peter Ivånovitsch kjendte den ene af dem, som var Ivan Ilitsch's Søster, medens den anden var ham ubekjendt. En Kollega uf ham, Schwartz, der just skulde til at gaa ned ad Trappen, blev ved Synet af Peter Ivånovitsch staaende oppe paa det øverste Trin og blinkede ad ham, lige som han vilde sige: „Det var dumt gjort af Ivan Ilitsch; nej, saa er vi to da mere fornuftige!"

Som Schwartz stod der i Kjole med sin spinkle Figur og sit engelske Kindskæg, var der, som altid, en vis elegant Højtidelighed udbredt over ham, en Højtidelighed, der lige som stod i Strid med hans spøgefulde Natur, og i dette Øjeblik forekom Peter Ivånovitsch at have noget ganske særdeles pikant ved sig.

Peter Ivånovitsch locl Damerne gaa i Forvejen og fulgte langsomt bag efter dem op ad Trappen. Schwartz blev stadig staaende ovenfor. Peter Ivånovitsch vidste nok hvorfor: han vilde naturligvis se at træffe Aftale om, hvor man kunde faa sig et Parti den Aften. Etter at Damerne vare komne op, gik de ind til Enken, medens Schwartz, der stod med et strengt, alvorligt Træk om Munden og et skjælmsk Udtryk i Øjet, med en Bevægelse af Øjenbrynene viste Peter Ivånovitsch ind til højre, hvor Liget laa.

Peter Ivånovitsch traadte ind i Værelset, uden,6

som det i Reglen gaar ved saadanne Lejligheder, rigtig selv at vide, hvad han ogsaa skulde gjøre der. En Ting vidste han imidlertid: at det ved en Lejlighed som denne aldrig kunde skade at korse sig. Med Hensyn til, om man ogsaa skulde bukke, var han ikke ganske paa det rene, og valgte derfor en Middelvej: idet han traadte ind, gav han sig til at korse sig og lige som bukke lidt med det samme. For saa vidt Bevægelserne med Hænderne og Hovedet viide tillade det, benyttede han Lejligheden til at se sig om i Værelset. To unge Mennesker, som det syntes, Neveuer af den afdøde, vare just ifærd med at gaa ud, idet de korsede sig. En gammel Dame, som havde taget Plads ved Kisten, stod lige op og ned uden at røre sig, medens en anden med et Par besynderligt optrukne Øjenbryn stod og hviskede hende noget i Øret. En frakkeklædt Djæt-jök med et kraftigt og bestemt Ydre, oplæste nogle Psalmer med en Stemme og et Udtryk, der lige som vilde afskære enhver som helst Modsigelse. Tjenestekarlen Geråsim gik med lette Skridt rundt omkring Peter Ivänovitsch og strøede noget paa Gulvet. Ved Synet heraf begyndte denne straks at fornemme en svag Stank af Liget, der var be-x gyndt at gaa i Forraadnelse. Under sit sidste Besøg hos Ivan Ilitsch havde Peter Ivänovitsch set samme Bondekarl i den Syges Værelse; han vaa-gede hos ham om Natten, og Ivan Ilitsch havde faaet særlig Godhed for ham. Peter Ivänovitsch vedblev stadig at korse sig og bukke sig saa smaat19

i en Retning, der gik i lige Linie mellem Kisten, Djætjöken og Helgenbillederne, som vare opstillede paa et Bord i Hjørnet af Stuen. Senere, da han fandt, at denne korsende Bevægelse med Haanden begyndte at gjentage sig noget vel tit, holdt han inde dermed og gav sig til at betragte den døde.

Den døde laa, som døde altid ligge, med de stivnede Lemmer tungt nedsunkne i Kistens bløde Underlag, med det for bestandigt op ad bøjede Hoved trykket imod Puden, hvorved han, som det altid er Tilfældet med døde, særlig stillede den gule, voksagtige Pande til Skue med de indfaldne Tindinger og den fremspringende Næse, der lige som laa ned over Overlæben. Han havde forandret sig meget og var bleven mere mager siden Peter Ivänovitsch sidst havde set ham; men hans Ansigt var, som alle dødes, smukkere og navnlig udtryksfuldere end det havde været, medens han levede. Udtrykket i hans Ansigt kunde tydes som: at det, der skulde være gjort, var gjort, og gjort som det sig hør og bør. Desuden indeholdt dette Udtryk noget som en Bebrejdelse eller Paamindelse til de efterlevende. Skjøndt Peter Ivänovitsch nok fandt, at denne Paamindelse ikke var paa sin rette Plads eller i det mindste ikke angik ham, følte han sig dog pludselig saa underlig ubehageligt til Mode, og efter endnu en Gang hurtigt at have korset sig, vendte han sig — altfor skyndsomt, som det forekom ham, og med altfor lidt Hensyn til Reglerne for det passende — og gik hen imod Døren. Schwartz8

stod og ventede paa ham uden for paa Gangen, med Benene vidt fra hinanden og holdende.Cylinderhatten paa Ryggen. Et flygtigt Blik paa Schwartz's livlige, elegante Person var nok til at oplive Peter Ivänovitsch. Han forstod, at Schwartz var hævet over alt sligt og uimodtagelig for triste Indtryk. Hans blotte Udseende sagde tydelig: Episoden med Sørgemessen over Ivan Ilitsch kan paa ingen Maade anses for tilstrækkelig Grund til at konstatere et Brud paa Forretningernes Gang, hvad med andre Ord vil sige, at der ikke kan være noget i Vejen for endnu i Aften at faa os et gemytligt Parti Vint, lige som der overhovedet ikke er nogen Grund til at formode, at nævnte Episode skulde kunne forhindre os i ogsaa at tilbringe Aftenen paa en behagelig Maade. Dette hviskede han ogsaa til Peter Ivänovitsch, medens denne gik forbi, idet han foreslog ham, at være med til et Parti hos Fjodor Vasiljevitsch. Skjæbnen vilde imidlertid ikke, at Peter Ivänovitsch skulde faa sig en Vint den Aften. Praskövja Fjodorovna, en fed Dame af Middelhøjde, der, uanset hendes Bestræbelser for at opnaa det modsatte, i sin sorte Sørgedragt var lige saa bred for oven som for neden, med et sort Kniplingstørklæde over Hovedet og besynderligt optrukne Øjenbryn, ligesom den Dame, der stod inde ved Kisten, kom i dette Øjeblik ud fra sine Gemakker med nogle Damer, som hun ledsagede til Døren til det Værelse, hvor den døde laa, med de9

Ord: „Behag at gaa ind. Sørgemessen vil straks begynde."

Schwartz, der havde hilst flygtigt paa Fruen, blev staaende, uden hverken at efterkomme Indbydelsen eller unddrage sig den. Ved Synet af Peter Ivånovitsch sukkede Fruen dybt, gik tæt hen til ham og sagde, idet hun tog hans Haand: „Jeg véd, at De var en tro Ven af min Mancl . . .." hvorved hun saa' paa ham med et Blik, der vidnede om, at hun fra hans Side ventede sig noget, som kunde staa i Samklang med disse Ord. Peter Ivånovitsch vidste, at lige som man derinde maatte korse sig, saaledes skulde man her trykke vedkommende i Haanden, sukke og sige: „Det kan De stole paa!" Og det gjorde han ogsaa, og efter at have gjort det, følte han, at det ønskede Hesultat var opnaaet: han var rørt og hun var rørt.

— Lad os gaa lidt ind til mig, saa længe man endnu ikke haf begyndt; jeg maa nødvendigvis tale med Dem, sagde Enken: — giv mig Deres Arm.

Peter Ivånovitsch bød hende Armen, hvorpaa de begav sig ind til de indre Værelser forbi Schwartz, som bedrøvet blinkede med Øjnene ad Peter Ivånovitsch.

„Tak for den Vint! Men De maa have os meget undskyldt, hvis vi ser os om efter en anden Makker. Maaske kan De saa komme med som femte Mand, naar De slipper fri," sagde hans spøgefulde Blik.10

Peter Ivänovitsch sukkede dybt og med en •endnu mere sorgfuld Mine end Fruen, som taknemlig trykkede hans Haand. Efter at være traadt ind i hendes Dagligstue, der var betrukken med rosenrøde Tapeter og hvori der brændte en mat Hængelampe, toge de Plads ved Bordet, hun paa Sofaen og Peter Ivänovitsch paa en lille, lav Puf, hvis Fjedre vare komne i Ulave, og som derfor ikke virkede under ham, som de skulde. Praskövja Fjodorovna vilde først have advaret ham, for at han kunde have sat sig paa en anden Stol: men saa fandt hun, at et saadant Vink ikke passede tii Situationen og opgav det. Peter Ivänovitsch sad imidlertid og tænkte paa, hvorledes Ivan Ititsch i sin Tid havde arrangeret hele Møblementet i Dagligstuen og ved den Lejlighed havde raadført sig med ham angaaende disse selv samme rosenrøde Tapeter med de grønne Blade paa. Idet Fruen gik forbi Bordet for at sætte sig i Sofaen (Dagligstuen var i det hele taget fuld af Møbler og Smaa-gjenstande), kom Blonderne paa hendes sorte Mantille til at hænge fast i det udskaarne Arbejde paa Bordbenet. Peter Ivänovitsch løftede sig lidt i Sædet for at gjøre dem fri, hvorved Puffen, som slåp for Trykket, kom i Bevægelse og begyndte at rumstere under ham. Da Fruen i det samme selv bukkede sig for at frigjøre Blonderne, satte Peter Ivänovitsch sig igjen, idet han med Kraft trykkede den rebelske Puf ned under sig. Det vilde imidlertid ikke gaa for Fruen, saa Peter Ivänovitsch11

paa ny for i Vejret, hvorved Puffen igjen gjorde sig rebelsk og tog saadan paa Vej, at det ordentlig knaldede i den. Da man havde alt dette overstaaet, tog Fruen et rent Battistes Lommetørklæde frem og gav sig til at græde. Peter Ivånovitsch, hvis Iver var bleven betydelig afkjølet under Episoden med Blonderne og Kampen med Puffen, sad derimod og saa' meget sur ud. Denne pinlige Situation blev afbrudt af Ivan Ilitsch's Forvalter

Sokolöw, der kom for at melde, at Gravstedet, som Praskövja Fjodorovna havde udset paa Kirkegaarden. vilde komme til at koste 200 Rubler. Fruen holdt straks op at græde, og efter at have tilkastet Peter Ivånovitsch et Blik, der vidnede om, til hvilken Grad hun ofrede sig selv, sagde hun til ham paa fransk, at han ikke kunde tro, hvad hun led. Peter Ivånovitsch gjorde en stum Bevægelse, der tjente som Udtryk for den fuldkomneste Overbevisning om. at det ikke kunde være anderledes.

— Hvis De ønsker at røge, saa gener Dem ikke, sagde hun i en højmodig og paa samme Tid tilintetgjort Tone til Peter Ivånovitsch, hvorpaa hun gav sig til at forhandle med Sokolöw om Prisen paa Gravstedet. Peter Ivånovitsch hørte, medens han sad og røg, hvorledes hun paa det nøjagtigste forespurgte sig om de forskjellige Priser paa Gravsteder og sluttelig angav det, som man burde bestemme sig for. Efter at være bleven færdig med Valget af Gravstedet, gav Fruen ogsaa Ordre med12

Hensyn til Koret, der skulde synge ved Begravelsen. Sokolöw gik.

— Det er mig selv, som maa sørge for alt, henvendte hun sig derpaa til Peter Ivänovitsch, idet hun flyttede alle Albummerne, som laa paa Bordet, til Side og ved Synet af den Fare, som truede Bordpladen fra Asken af hans Cigaret, skyndsomst rykkede Askebægeret nærmere hen til ham: — Jeg anser det for Hykleri, vedblev hun, at paastaa, at Sorgen ikke tillader én at beskjæftige sig med Forretningssager. Tværtimod, hvis der er noget, som kan — jeg vil ikke sige trøste, men . . . adsprede mig, saa er det just de Bekymringer, jeg har f'or hans Skyld. Hun tog paa ny Lommetørklædet frem, lige som om hun vilde til at græde igjen, da hun pludselig, som ved en Kraftanstrængelse, tog sig sammen og fortsatte i en rolig Tone: — Der var ellers noget, jeg vilde tale med Dem om.

Peter Ivänovitsch bukkede, uden dog at give Fjedrene i Puffen Lejlighed til at slaa sig løs, da de straks begyndte at mudre hver Gang han blot lettede sig lidt i Sædet.

- Han led frygteligt i de sidste Dage.

— Led han virkelig saa meget?

— Aa. forfærdeligt! Hans sidste — man kan ikke sige Øjeblikke, men Timer, laa han i et væk og skreg. Han skreg i hele tre Døgn i Rad uden at det vilde faa Ende. Det var ikke til at udholde. Jeg forstaar ikke, hvorledes jeg gik det igjennem;13

man kunde høre det helt henne i den anden Ende at Huset. Aa, hvad jeg har lidt!

— Men var han da ogsaa ved sin Besindelse?

— Ja, hviskede hun: — lige til det sidste. Han tog Afsked med os et Kvarter før sin Død, og bad endogsaa om, at vi vilde føre Volödja ud af Værelset.

Til Trods for den ubehagelige Bevidsthed om det Hykleri, hvori saa vel han selv som Damen, der sad lige over for ham, gjorde sig skyldige i dette Øjeblik, kunde Peter Ivänovitsch dog ikke værge sig imod, at Tanken om, hvad det Menneske havde lidt, som han havde kjendt saa nøje, først Som en livlig Dreng og Skolekammerat, og dernæst som Kollega og stadig Makker ved Spillebordet, pludselig forfærdede ham. Han saa? igjen for sig denne Pande, denne Næse, der laa og trykkede paa Overlæben, og blev helt angst og bange for sit eget Vedkommende.

„Tre Døgns forfærdelige Lidelser og Død. Men det er jo noget, som straks, hvad Øjeblik det skal være, ogsaa kan arrivere én selv," tænkte han, idet det gyste i ham. I samme Nu, uden at han vidste hvorledes, kom imidlertid den Idé ham til Undsætning, hvormed Folk i fieglen berolige sig ved saadanne Lejligheder, at det. jo var noget, som var overgaaet Ivan Ilitsch, men ikke ham, og at der ikke var nogen som helst Rimelighed eller Mulighed for, at der skulde kunne ske ham noget lignende; hvis han havde kunnet tænke sig det et Øjeblik,14

var det blot fordi han havde ladet sig paavirke af en mørk Stemning, noget man ikke burde, hvad Schwartz's Ansigt tydelig nok havde sagt Efter at have ræsonneret lidt med sig selv paa denne Maade, følte Peter Ivanitsch sig fuldstændig beroliget og forhørte sig med stor Interesse angaaende de nærmere Omstændigheder ved Ivan

Ilitsch's Død, som om Døden kunde være en Tildragelse af en saadan Natur, at den kun angik Ivan Ilitsch, men ikke ham.

Efter at have underholdt sig en god Stund om de nærmere Omstændigheder, der havde ledsaget de i Sandhed forfærdelige Lidelser, som Ivan Ilitsch havde været underkastet, Omstændigheder, som Peter Ivänovitsch dog kun erfarede for saa vidt som Ivan Ilitsch's Lidelser havde virket paa Prä-skövja Fjödorovna's Nerver, fandt Enken det øjensynligt paa Tiden at komme til Sagen.

— Gud, Peter Ivänovitsch, det er saa tungt for mig, saa umaadelig tungt, sagde hun og begyndte paa ny at græde.

Peter Ivänovitsch sukkede og ventede blot til hun flk pudset Næsen, hvorpaa han sagde; ‚De maa være overbevist om . . .!" Hun flk nu igjen Munden paa Gang og kom frem med clét, som hun øjensynligt helst vilde tale med ham 0111: hvorledes man nemlig i Anledning af Mandens Død skulde bære sig ad med at faa en Understøttelse af Re-gjeringen. Skjøndt hun kun lod s6m om hun spurgte Petér Ivänovitsch til Raads angaaende Pensionen, mærkede han dog meget godt, at hun i denne Henseende15

indtil de mindste Enkeltheder var underrettet om, hvad han selv ikke en Gang vidste: hvor meget der i Anledning af dette Dødsfald lod sig presse ud af Statens Midler, og at det hun egentlig vilde vide var: om det ikke paa en eller anden Maade kunde lade sig gjøre, at redde lidt mere endnu. Peter Ivänovitsch søgte at udfinde et saadant Middel; men efter at have tænkt noget over det og for et Syns Skyld skjældt ud paa Regjeringen for dens Karrighed, sagde han, at der næppe vilde kunne opnaas mere. Fruen sukkede og syntes nu øjensynligt kun at tænke over et Middel til at blive af med sin Gjæst. Han forstod hende og efter at have slukket Cigaretten, stod han op, trykkede Fruens Haand og begav sig ud i Forværelset.

1 Spisestuen, hvor det Uhr stod, som Ivan Ilitsch i sin Tid- havde været saa glad over at have kjøbt saa billigt paa en Avktion, traf Peter Ivänovitsch foruden Præsten og nogle Bekjendte, som vare komne til Sørgemessen, Ivan Ilitsch's smukke unge Datter. Hun var helt i sort, hvorved hendes smalle Talje tog sig endnu smallere ud. Der var noget mørkt, bestemt, næsten harmfuldt i hendes Udtryk, og der laa noget bebrejdende i den Maade, hvorpaa hun hilste paa Peter Ivänovitsch, lige som han kunde have forsét sig i noget. Bag ved Datteren, med et lignende fornærmet Udtryk, stod en rig, ung Mand, som Peter Ivänovitsch ogsaa kjendte; han var Forhørsdommer og, efter hvad man sagde, den unge Piges Forlovede. Peter Ivänovitsch hilste16

nedslaaet paa dein og vilde gaa ind i Stuen, hvor Ivan Ilitsch laa Lig, da han pludselig flk Øje paa den afdødes Søn, Gymnasieeleven, der i det samme kom op ad Trappen, og hvis overordentlige Lighed med Faderen slog ham i høj Grad. Det var Ivan Ilitsch selv op ad Dage, saaledes som Peter Ivänovitsch .endnu mindedes ham fra Skolen. Øjnene vare forgrædte og for Resten som man i Reglen ser dem hos Drenge i tretten, fjorten Aars Alderen. Ved Synet af Peter Ivänovitsch blev Drengen forlegen og begyndte at skære Ansigter. Peter Ivänovitsch nikkede til ham og gik ind, i Sørgeværelset. Messen begyndte; der var Masser af Lys, fuldt af Duft og Røgelse, og fra alle Sider hørte man Suk, Graad og Hulken. Peter Ivänovitsch stod med en sørgmodig Mine og stirrede ned for sig. Uden en eneste Gang at se paa den døde eller lade sig paavirke af rørende Indtryk, var han en af de første, som gik ud, da Ceremonien var til Ende. Der var ingen i Forværelset, som kunde hjælpe ham at finde sin Pels; men Tjenestekarlen Geräsim. der ogsaa havde overværet Messen og havde set ham gaa ud, kom springende efter ham og rodede hele Bunken af Overtøj og Pelse fra hinanden til han fandt Peter Ivänovitsch's, hvorpaa han hjalp ham den paa.

— Ikke sandt, min gode Geräsim, sagde Peter Ivänovitsch for dog at sige noget: — det er bedrøveligt?

— Guds Styrelse. Vi skal alle den Vej. sagde Geräsim. idet han blottede sine hvide, kraftige17

Bondetænder og som én, der ved et anstrængende Arbejde er kommen rigtig i Hede, pilsnart aabnede Døren, raabte paa Kusken, hjalp Peter Ivånovitsch til Sæde i Vognen og sprang tilbage op ad Trappen, medens det saa' ud, som om han kun tænkte paa, om der ikke endnu skulde være noget at gjøre for ham.

Det var en særlig behagelig Fornemmelse for Peter Ivånovitsch, at indaande den friske Luft udenfor oven paa den blandede Lugt af Røgelse, Liget og Karbolsyre, som Sørgeværelset havde været opfyldt af.

— Hvorhen befaler Herren at jeg skal kjøre? spurgte Kusken.

— Klokken er ikke saa mange. — Jeg kan endnu tage hen til Fjodor Vasiljevitsch, sagde han.

Hans Forventning gik i Opfyldelse. Selskabet var lige i Færd med at ende den første Rubber, saa han akkurat kom tidsnok til at indtræde som femte Mand i Spillet.

II.

Ivan Ilitsch's Liv havde været saa almindeligt, hverdagsagtigt og paa samme Tid saa forfærdeligt, som vel kunde tænkes.

Han døde i en Alder af 45 Aar som Assessor i Overretten. Han var Søn af en Embedsmand i Petersborg, der, efter at have været ansat i forskjellige Ministerier og Kancellier, havde gjort en18

Karriere af den Slags, som tilsidst bringer Folk ind i en Stilling, hvoraf de, til Trods for de uomstødeligste Beviser for deres fuldkomne Uduelighed til at beklæde noget som helst Embede af Betydning, alligevel i Følge deres lange Tjenestetid og mange Titler ikke godt kunne jages ud, og derfor erholde særligt opfundne uvirkelige Bestillinger med virkelige seks til ti tusind Rublers Gage om Aaret, hvoraf de saa leve til deres høje Alderdom.

Saaledes var det gaaet Geheimeraad, unyttigt Medlem af forskjellige unyttige Kommissioner og Institutioner, Ilja Jelimovitsch Golovin.

Han havde tre Sønner, hvoraf Ivan Ilitsch var den næstældste. Den ældste havde gjort fuldkommen samme Karriere som Faderen — kun i et andet Ministerium — og nærmede sig allerede den Tjeneste-Alder, hvori de omtalte Forhold gjør sig gjældende i Henseende til Gagen. Den tredie og yngste Søn var et mislykket Subjekt, som overalt, hvor man havde søgt at anbringe ham, kun havde forstaaet at gjøre sig umulig: for Tiden var han ansat ved Jernbanevæsenet, og saa vel Faderen som Brødrene, og navnlig disses Koner, undgik ikke blot at træffe sammen med ham, men tillige, saa vidt muligt, at mindes om hans Tilværelse. Hans Søster var gift med en Baron Gref, der i Egenskab af Embedsmand fuldstændig lignede sin Svigerfader. Ivan Ilitsch var „le phénix de la famille", som det hed. Han var just ikke saadan errkold og akkurat Herre, som den ældste Broder, heller ikke saadan19

en Galgenfugl som den yngste; han var akkurat lige midt imellem begge: en forstandig, livlig, behagelig og velopdragen nng Mand. Han havde faaet sin Opdragelse i en af Regjeringens højere Læreanstalter for Lovkyndighed sammen med sin yngste Broder, der imidlertid var bleven jaget ud af femte Klasse, medens Ivan Ilitsch havde afsluttet Skolen med Udmærkelse. Allerede her havde han vist sig som den, han blev i det følgende og vedblev at være hele sit Liv: en dygtig Mand i sit Fag, der kunde være baade gemytlig og jævn i Omgang, men tillige var streng i Opfyldelsen af, hvad han ansaa' for sin Pligt: med Hensyn til, hvad man burde anse for sin Pligt, lod han sig udelukkende lede af den Mening, som i dette Kapitel gjorde sig gjældende hos højtstaaende Personer. Hverken som Dreng eller senere som voxen havde han været af dem, der gjør sig lækre for Folk; men lige fra sin tidligste Ungdom havde han som Fluen lige over for Lyset følt en uimodstaalig Trang til at nærme sig de højest stillede i Samfundet, tilegne sig deres Manerer, deres Livsanskuelser og indgaa Venskabs-Forbindelser med dem. Ligesom andre havde ogsaa han i Barndommen og i Ungdommen ladet sig henrive af sine Tilbøjeligheder, uden at det dog havde efterladt synderlige Spor hos ham; han havde vist sig baade som en sandse-lig og en forfængelig Natur, i de senere Aar endogsaa givet den liberale i højere Kredse, men stadig med Maade, inden for visse bestemte Grændser,20

soin hans Følelse med en sjælden sikker Takt foreskrev ham.

I Skolen for Lovkyndighed var det hændt ham at begaa Ting, der tidligere havde forekommet ham yderst gemene og som i næste Øjeblik havde indgydt ham en Følelse af dyb Modbydelighed for sig selv. Senere, ved at bemærke, hvorledes ogsaa højtstaaende Personer kunde begaa den Slags Ting, uden at anse dem for slette Handlinger, bleve de vel ikke derfor til gode Gjerninger i hans Øjne, men han slog dem kun rent ud af sine Tanker og lod sig ikke i mindste Maade genere ved Erindringen om dem.

Etter at være bleven juridisk Kandidat og have faaet Penge af Faderen til at ekvipere sig for, bestilte Ivan Ilitsch sig nye Klæder hos en af Byens første Skrædere, hængte en Medaljon med Indskriften „respiee finem" ved sin ührkjæde, tog Afsked med sine foresatte, spiste til Middag med Kammeraterne hos Donon, hvorpaa han med en nymodens Kuffert fuld af Linned, Klæder, Barber- og Toilet-Gjen-stande samt Rejseshawl — altsammen bestilt og kjøbt i Byens første Etablissementer — afgik til en By i det indre af Landet i Egenskab af Sekretær hos en Gouvernør, en Post, som hans Fader havde skaffet ham.

I Gouvernementsbyen var Ivan Ilitsch ikke længe om at indrette sig en lige saa fri og behagelig Stilling, som den, han havde indtaget i Skolen for Lovkyndighed. Han passede sit Embede og havde hurtig Fremgang i Tjenesten, samtidig21

med at han forstod at more sig paa en lige saa behagelig som gentil Maade. Af og til sendte hans Foresatte ham ud i Distriktet i et eller andet særligt Anliggende, hvorved han stadig vidste at hævde sin Værdighed, saa vel over for højere som lavere stillede; og med en ubestikkelig Ærlighed, som han ikke kunde lade være at gjøre sig til af, forstod han at besørge de Hverv, man havde betroet ham, i Særdeleshed med Hensyn til Medlemmerne af forskjellige religiøse Sekter.

I alt, hvad der angik Tjenesten, var han, til Trods for sin Ungdom og sin Hang til Adspredelser af en mindre moralsk Slags, overordentlig tilbageholdende, formel, ja endog streng; i Selskab kunde han derimod ofte være spøgefuld og vittig - godmodig var han nu altid —, ligesom han ogsaa var i høj Grad anstændig og „bon enfant", som Chefen og Chefens Frue, i hvis Hus han var en daglig Gjæst, havde for Skik at kalde ham.

Der var vel nok her i Provindsbyen et og andet, som et Forhold til en Dame, der ikke kunde lade den unge, flotte Retslærde være i Ro, en lille Modehandlerinde og diverse Sviregilder med tilrejsende Fløj-Adjudanter ogUdflugter efter Aftensmaden til afsides liggende Gader; der var vel ogsaa nogen, som havde staaet og luret ved Døren for at høre, hvad Chefen og endog hvad Chefens Frue sagde; men alt dette havde havt et saadant Præg af god Tone over sig, at det umulig kunde betegnes med mindre velklingende Udtryk; det gik altsammen ind under Rubriken med den franske Overskrift: ilfaut que22

jéunesse se passe. Det hele gik for sig med rene Ilænder, rent Linned, fransk Konversation og, hvad der var Hovedsagen, i det aller fineste Selskab, følgeligt: med alle højere staaende Personers Bifald.

Saaledes var der gaaet fem Aar, da der pludselig indtraadte en Forandring i Ivan Ilitscli's Einbeds-stiling. De ny Rets-Institutioner, som paa den Tid sattes i Gang, fordrede nye Kræfter, og Ivan Ilitseh blev en af disse.

Man foreslog ham en Post som Forhørs-dommer, og Ivan Ilitseh modtog den til Trods for, at den var i et andet Gouvernement, hvorved han maatte bryde med alle de gamle Forhold og begynde for fra med at indgaa nye. Hans Vennelog Bekjendte lode sig fotografere i en samlet Gruppe, som blev overrakt ham ved Afskeden tillige med et Sølv-Cigaret-Foderal, hvorpaa Ivan Ilitseh begav sig paa Rejsen til sit nye Bestemmelsessted.

I Egenskab af Forhørsdonimer viste Ivan Ilitseh sig lige saa taktfast og comme il faut, lige saa sikker i at holde Tjenesten og Privatlivet ude fra hinanden, og lige saa skikket til at indgyde almindelig Agtelse som i sin tidligere Egenskab af Sekretær hos Gouver-riøren. Selve den ny Stilling som Forhørsdonimer forekom Ivan Ilitseh ulige interessantere og behageligere end den forrige. Som Sekretær hos Gouvernøren havde det vel været ganske behageligt at kunne vise sig i en elegant Uniform i Forværelset over for Supplikanterne og Embedsmændene, som. misundende ham. stode i Angst og23

Bæven og ventede paa at faa Audiens, medens han flot og ugenert kunde gaa lige ind i Kabinettet til Hs Eksellense og faa sig et Glas Te ved en Cigaret i hans Selskab; men med Hensyn til Folk, som lige frem vare afhængige af hans personlige Forgodtbefindende, havde der dog den Gang ikke været mange. Det var kun Kredsformænd og Sekterere, som han den Gang havde havt at gjøre med, naar han blev sendt ud i særlige Hverv, og det havde altid været ham en behagelig Følelse, at behandle disse sine undergivne paa en høflig, næsten kammeratlig Maade, hvorved han lod dem føie, at han, som egentlig havde det i sin Magt at knuse dem, ikke desto mindre omgikkes dem, ikke blot jævnt, men lige frem venskabeligt. Den Slags Folk, der stod i et virkeligt

Afhængigheds-Forhold til ham, havde der, som sagt, kun været faa af den Gang. Nu, som Forhørsdommer, følte Ivan Ilitsch derimod, hvorledes alle, alle uden Undtagelse, selv de fornemste. mest selvtilfredse Folk i Samfundet vare i hans Magt, og hvorledes det blot kostede ham den Ulejlighed at udfylde en vis trykt Blanket for at faa en af disse fornemme og selvtilfredse Personer hentet op til sig i Egenskab af anklaget eller Vidne, hvor saa Vedkommende, hvis Ivan Ilitsch ikke lige var oplagt til at bede ham tage Plads, kunde faa Lov til at staa op for ham og besvare hans Spørgsmaal. Det var dog langt fra, at Ivan Ilitsch misbrugte denne sin Magt, tværtimod, hvor han blot kunde, søgte han at udøve den paa en saa24

mild Maade som muligt; men Bevidstheden af at besidde denne Magt og have Mulighed for at lædmpe-liggjøre den, var just det, der gjorde Ivan Ilitseh's nye Embede i saa høj Grad interessant og tiltrækkende for ham. I selve Embedet og navnlig med Hensyn til de Undersøgelser, som han foretog, tilegnede Ivan Ilitsch sig yderst hurtig en Fremgangsmaade, hvorved han fjerne.de enhver Tjenesten uvedkommende Omstændighed og forstod at fremstille enhver, selv den mest indviklede Sag, i en saadan Form, at kun Sagen selv afspejlede sig paa Papiret, medens hans egen personlige Anskuelse af den aldeles udelukkedes og, hvad der var Hovedsagen, alle behørige Formaliteter strengt iagttoges. Opgaven var ny, og han var et af de første Redskaber til at bringe den i 1864 foretagne Forandring i den offentlige Retspleje ud i Livet.

Efter at være ankommen til sit Opholdssted som Forhørsdommer, indrettede Ivan Ilitsch sig helt forfra paa en nv Maade, gjorde nye Bekjendtskabet-og antog en noget forandret Optræden. Idet han holdt sig i en vis passende Afstand fra de provind-sielle Magthavere, udsøgte han sig de bedste Kredse blandt Stedets rige, adelige Familier og slog ind paa en let misfornøjet, oppositionel Tone, der vidnede om maadeholden Liberalitet og civiliseret Borgersind. Uden i mindste Maade at forandre sit elegante Toilette ophørte Ivan Ilitsch nu at barbere sig og overlod det til sit Skæg at vokse som det vilde.25

Livet i den ny By stillede sig yderst behageligt for ham. Selskabet, som gjorde Front imod Gouvernøren, udmærkede sig saa vel ved Sammenhold som ved god Tone, og med Hensyn til Vintspillet, som den Gang udgjorde en særlig yndet Adspredelse i Selskabslivet, drev Ivan Ilitsch det snart til stor Færdighed heri, da han foruden Evnen til at kunne tage Spillet fra den gemytlige Side, tillige besad et hurtigt Omløb, saa han i det hele taget sædvanlig sad i Held.

Efter to Aars Embedsvirksomhed traf Ivan Ilitsch sammen med sin tilkommende Hustru, Pra-skövja Fjodorovna Michel, som var en af de skjønneste, mest tiltrækkende og forstandige unge Piger i den Kreds, hvori han bevægede sig. Mellem andre Adspredelser, hvortil han hengav sig i de Fritimer, da han hvilede ud efter sine Forretninger som Forhørsdommer, kom nu ogsaa et spøgefuldt og flygtigt Forhold til den smukke Pråskovja Fjodorovna.

Som Sekretær hos Gouvernøren havde Ivan Ilitsch i Almindelighed ikke havt noget imod at danse; nu derimod som Forhørsdommer dansede han kun undtagelsesvis. Ved saadanne Lejligheder gjorde i Reglen den Betragtningsmaade sig gjældende hos ham, at skjøndt han vel tjente under en ny Institution og stod i Rangforordningens femte Klasse, var der dog ikke noget i Vejen for at vise, naar Talen var oin at danse, at man kunde tage Luven fra andre ogsaa i de Dele. 1 Henhold hertil26

kunde han af og til hen imod Slutningen af et Aftenselskab, hvor han var sammen med Praskövja Fjodorovna, danse et Par Ture med hende i Salen, og det var navnlig ved disse Lejligheder, at han vandt hendes Hjerte. Hun forelskede sig i ham. Ivan Ilitsch havde egentlig ikke havt til Hensigt at gifte sig, men da den unge Pige gik hen og forelskede sig i ham, forelagde han sig dog en Gang det Spørgsmaal. „Hvorfor skulde man ikke gifte sig? Naturligvis!" sagde han til sig selv.

Praskövja Fjodorovna var en adelig Frøken af god Familie, med et kjønt Ansigt og en net lille Formue. Ivan Ilitsch kunde vel have gjort Regning paa at gjøre et endnu mere glimrende Parti: men som det nu var, var dette Parti dog ikke at foragte. Han havde sine gode aarlige Indtægter, og hun vilde rimeligvis bringe ham lige saa meget. Familien var god, hun selv var sød og elskværdig, en i alle Henseender flink og velanstændig ung Pige. At paastaa, at Ivan Ilitsch giftede sig fordi han havde forelsket sig i sin Brud, og fandt, at hun harmonerede med

ham i hans Anskuelse af Livet, vilde have været lige saa urigtigt som at paastaa, at han giftede sig fordi hans Omgangskreds billigede dette Parti. Ivan Ilitsch giftede sig af begge Grunde: hvad han gjorde, var behageligt for ham selv. idet han derved kom i Besiddelse af en smuk Hustru, paa samme Tid som han foretog sig et Skridt, der af højere stillede Personer befandtes at være fuldkommen i sin Orden.27

Og saa giftede Ivan Ilitseh sig.

Selve Ceremonien ved Giftermaalet ug de første Maaneder efter Brylluppet med det ægteskabelige Livs Glæder i det ny Hjem med nye Møbler, nyt Dækketøj og Lintøj, gik overmaade godt lige til den unge Frue blev frugtsommelig, saa Ivan Ilitseh begyndte at tænke, at Ægteskabet, langt fra at berøve Livet det lette, muntre, altid velanstændige og af hele Samfundet billigede Præg, der efter hans Mening overhovedet var egent for Livet, tværtimod endogsaa vikle give det yderligere Relief. Men lige fra de første Maaneder af Fruens Svangerskab indtraadte der paa engang noget aldeles nyt, noget uventet, ubehageligt, uovervindeligt og uanstændigt, noget man umulig kunde have forudset og ikke paa nogen Maade kunde blive kvit.

Uden at der efter Ivan Ilitsch's Mening forelaa nogen som helst Grund, „de gaité de eoeur", som han udtrykte sig, begyndte hans Hustru med ét idelig at gjøre Brud paa det noble og behagelige Liv, som han havde indrettet sig. Hun var skinsyg paa ham uden at have Grund dertil, forlangte, at han skulde gjøre Kur til hende, var idelig misfornøjet og gjorde ham den ene ubehagelige og upassende Scene efter den anden.

1 Begyndelsen haabede Ivan Ilitseh at slippe for de mindre behagelige Følger, som dette Forhold medførte, ved at hengive sig til den lette og gentile Maade at tage Livet paa, der havde hjulpet ham ved tidligere Lejligheder: han prøvede at ignorere28

sin Hustrnes onde Lane, medens han gjenoptog sin fordums fri og behagelige Levevis med at invitere gode Venner og arrangere Spillepartier, ja han forsøgte endogsaa paa at tage alene hen i Klubben og ud til Bekjendte; men en skjøn Dag begyndte Fruen at overdænge ham med en saadan Mængde Grovheder og gjentog det paa en saa eftertrykkelig Maade hver Gang, han ikke efterkom hendes Fordringer. — hun var øjensynlig fast bestemt paa ikke at opgive disse før han gav efter eller med andre Ord smukt holdt sig hjemme og kjedede sig lige som hun, — at Ivan Ilitsch blev lige frem forfærdet. Han indsaa' at det ægteskabelige Liv, i det mindste med hans Hustru, langt fra at medvirke til at gjøre Livet særlig behageligt eller gentilt, snarere greb i høj Grad forstyrrende ind heri, hvorfor det vilde være nødvendigt at træffe sine Forholdsregler for herefter at sikre sig imod den Slags forstyrrende Indgreb. Iblandt de Midler, som Ivan Ilitsch i saa Henseende havde at, vælge imellem var Embedet det eneste, som Praskövja Fjodorovna respekterede, og ved Hjælp af sit Embede og de Pligter, som det medførte, begyndte han nu at kæmpe med sin Hustru og skabe sig en Verden for sig selv.

Efter Hustruens Nedkomst, som var ledsaget af forskjellige mislykkede Forsøg paa at amme Barnet, lige som af flere baade virkelige og indbildte Sygdomme baade hos Moder og Barn, hvorved der blev stillet Fordringer til Ivan Ilitsch's Deltagelse, medens han slet ikke kunde forstaa noget af det29

hele, blev den Trang, som var opstaaet i ham til at skabe sig en Verden uden for Hjemmet, stadig mere og mere følelig.

Jo mere irritabel og fordringsfuld hans Hustru blev, desto mere bestræbte Ivan Ilitsch sig for at overføre sit Livs Hoved-Interesser paa sit Embede, som han nu begyndte at hellige sig til med langt større Kjærlighed og Ærgjerrighed end tilforn.

I meget kort Tid — knap et Aar efter Brylluppet — havde Ivan Ilitsch allerede lært at indse, at Ægteskabet, samtidig med at frembyde visse Bekvemmeligheder, i Virkeligheden er en højst indviklet og besværlig Sag, i Forhold til hvilken man, for at kunne opfylde sin Pligt, d. v. s. føre et Liv, som har den offentlige Menings Bifald, nødvendigvis maa se at udarbejde sig visse bestemte Regler, ganske som ved et. Embede.

Et saadant Forhold til det ægteskabelige Liv begyndte Ivan Ilitsch nu ogsaa at indrette sig. idet alle hans Fordringer til Familielivet indskrænkede sig til de Bekvemmeligheder, som det kunde yde ham med Hensyn til Maden. Husmoderen. Lejej og navnlig den Velanstændighed i de ydre Former, som var slaaet tast af den

offentlige Mening. Iøvrigt søgte han blol et vist livligt og behageligt Element, og var yderst taknemlig, naar han fandt det. Stødte han derimod paa Modstand eller Gnavenhed, trak han sig straks tilbage til den særlige Verden, som han havde indrettet sig for sig selv i sin Embedsstil-30

ling og hvori han saa fandt de Behageligheder, han søgte.

Som en dygtig Embedsmand, der nød sine Foresattes fulde Paaskjønnelse, blev Ivan Ilitsch efter tre Aars Forløb udnævnt til Medhjælper hos Statsfiskalen. De nye Embedspligter i Forbindelse med deres Betydning, Muligheden af at kunne sætte enhver, som han vilde, under Tiltale og lade ham arrestere, den Opsigt. Ivan Ilitsch's Taler i Betten vakte og den Fremgang, han havde, bidrog alt-sammen til yderligere at interessere ham for sit Embede.

Familien var imidlertid bleven forøget. Fruen blev stadig mere og mere gnaven og trættekjær; men det Forhold, hvori Ivan Ilitsch havde stillet sig til sit huslige Liv, gjorde ham næsten ufølsom for sin Hustrus Gnaveri.

Efter syv Aars Tjeneste i en og samme By blev Ivan Ilitsch udnævnt til Statsfiskal og forflyttet til et andet Gouvernement. Det var smaat med Pengene, og det ny Opholdssted vilde slet ikke behage Fruen. Gagen var vel større end den før havde været, men til Gjengjæld var Livet i den ny By dyrere og desuden vare to af Børnene cløde, hvorved Familielivet var blevet endnu ubehageligere for Ivan Ilitsch.

Praskövja Fjodorovna gav sin Mand Skylden for al den Modgang, som havde mødt dem siden de vare komne til deres nye Opholdssted. Det var dem næsten ikke muligt at tale med hinanden, især31

om Børnenes Opdragelse, uden at der jo kom Spørgsmaal paa Bane, der vakte Mindet om tidligere Stridigheder, som hvert Øjeblik truede med at bryde løs paa ny. En Undtagelse herfra udgjorde kun de sjeldne Ømheds-Perioder, som kunde komme over Ægtefolkene, men som dog aldrig vare af lang Varighed. Det var kun smaa Øer, hvorpaa de gik i Land en Tid for senere igjen at begive sig ud paa det skjulte Nags vide Hav, som for hver Dag gjorde dem mere og mere fremmede for hinanden. Denne Fjernelse vilde kunne have virket smerteligt paa Ivan Ilitsch, hvis han havde anset den for noget, som ikke burde have fundet Sted; men efter den Anskuelse, han i Løbet af sit ægteskabelige Liv var kommen til, var Sagernes Stilling i dette Tilfælde ikke blot normal, men ligefrem Maalet for hans Bestræbelser i Hjemmet. Disse Bestræbelser gik ud paa, saa vidt muligt, at frigjøre sig for Ubehageligheder fra sin Husfrues Side, gjøre dem uskadelige og skjule dem under Anstands Maske, hvilket ogsaa lykkedes ham, idet han mere og mere undgik at tilbringe Tiden sammen med sin Familie og i Tilfælde, hvor han var nødsaget hertil, sørgede for at sikre sig Husfreden ved fremmedes Nærværelse. Hovedsagen var dog, at Ivan Ilitsch havde et Embede. Han var gaaet saa fuldstændig op deri, at det slugte alle hans Interesser. Følelsen af den Magt, han havde, der gjorde det muligt for ham at tilintetgjøre enhver,, som han ønskede at tilintetgjøre, den Opsigt, hans32

Indtrædelse i Retten vakte og i Sammenkomster med Undergivne, den Udmærkelse, hans Foresatte viste ham, og navnlig det Mesterskab, han udfoldede i sin Embedsførelse og var sig fuldt bevidst, — alt dette i Forbindelse med den Fornøjelse, han havde af Omgangen rued Kolleger, af Middagsselskaber og Vintpartier, glædede ham og gav hans Liv Indhold. Alt i alt vedblev Ivan Ilitsch's Liv saaledes at gaa, som det etter hans Mening burde gaa: behageligt og med den behørige Anstand.

Paa denne Maade gik der endnu syv Aar. Den ældste Datter var allerede seksten Aar gammel, og da endnu et af Børnene døde, var der, foruden Pigen, knn en Dreng tilbage: Stridens Æble. Ivan Ilitsch vilde have havt ham i Skolen f'or Lovkyndighed, men Praskövja Fjodorovna satte ham paa Trods i Gymnasiet. Datteren fik Undervisning i Hjemmet og tegnede til at blive en flink, ung Pige, lige som ogsaa Drengen gjorde god Fremgang i Skolen.

III.

Saaledes var Ivan Ilitsch's Liv gaaet i Løbet af sytten Aar, lige fra han blev gift. Han var .allerede gammel i Stillingen som Statsfiskal ®g havde afslaaet flere Tilbud om Forflyttelse, idet han stadig ventede at faa en højere Post. da der ganske uventet indtraadte en højst ubehagelig Omstændighed, som nær rent havde forstyrret hans33

Livs Lykke og Ro. Ivan Ilitsch havde nemlig gjort sig Haab om at faa en Ansættelse som Departementschef i en Universitetsby; men da Pladsen blev ledig, var Hoppe kommen ham i Forkjøbet. Det gik Ivan Ilitsch meget nær til Hjerte; han bebrejdede Hoppe hans Adfærd, • hvorved han lagde sig ud saa vel med ham, som med sine nærmeste Foresatte, og Følgen heraf var, at man begyndte at blive kjølig stemt imod ham, og ved næste Vakance blev han ligeledes forbigaaet.

Dette indtraf i Aaret 1880, som i det Iiele taget var et af de tungeste Aar i Ivan Ilitsch's Liv. Paa den ene Side viste det sig, at Gagen ikke slog til, paa den anden, at man havde glemt ham; mest af alt pinte det ham dog at se, hvorledes den himmelraabende Uretfærdighed, som man efter hans Mening havde begaaet imod ham, i andres Øjne kun blev betragtet som noget ganske almindeligt. Selv hans Fader havde ikke anset det for sin Pligt at hjælpe ham. Ivan Ilitsch følte sig ene og forladt mellem alle disse Mennesker, hvem en Stilling som hans med 3500 Rubler om Aaret, ikke blot forekom at være normal, men ligefrem misundelsesværdig. Kun han alene vidste under det fælles Tryk af al den. Uretfærdighed man havde begaaet imod ham, af hans Hustrus evindelige Gnaveri og den Gjæld, som han var begyndt at komme i ved at leye over sine Evner, — kun han alene vidste, at hans Stilling var meget langt f'ra at være normal.

For at bøde lidt paa Omstændighederne tog

334

han Permission i Løbet af Sommeren og rejste med hele Familien ud paa Landet til sin Svoger, en Broder til Praskövja Fjodorovna.

Manglen af de vante Embedssysler gjorde imidlertid, at Ivan Ilitseh ikke blot kjedede sig noget ganske græsseligt ude paa Landet, men nær var bleven ren melankolsk; det kunde umulig vedblive at gaa paa den Maade, og han indsaa Nødvendigheden af at træffe de behørige Forholdsregler.

Efter en søvnløs Nat, som han havde tilbragt med at gaa frem og tilbage paa Terrassen, besluttede han at tage til Petersborg for at se sig om efter en Stilling under et andet Ministerium, hvorved han tillige vilde straffe sine tidligere Foresatte, der ikke havde forstaaet at vurdere hans Fortjenester.

Dagen efter begav han sig allerede paa Vejen til Trods for alle sin Hustrus og Svogers Overtalelser.

Hans eneste Maal med Rejsen var: at opnaa en Stilling med fem Tusind Rubler om Aaret. Han havde ikke længer noget bestemt Ministerium i Udsigt, saa lidt som nogen given Retning eller Virkekreds. Det eneste han attraaede var en Stilling, en Stilling som Administrator med fem Tusind Rubler i Gage; om det blev ved en Bank, ved Jernbane- eller selv ved Toldvæsnet kunde være ligegyldigt, kun maatte Gagen absolut være paa fem Tusind, ligesom han ogsaa bestemt vilde trædebort fra det Ministerium, hvor man ikke havde forstaaet at skatte ham.

Hans Rejse blev kronet med et vidunderligt, helt uventet Held. Paa Jernbanestationen i Kursk steg en Bekjendt af ham, Iljin, der ogsaa skulde til Petersborg, ind til ham i Waggonen og meddelte ham den store Nyhed, at der lige var kommet et Telegram til Gouvernøren, hvorefter der i disse Dage forestod en Omordning i Ministeriet: Ivan Semjönovitsch var udset til at træde i Peter Ivå-novitsch's Sted.

Foruden den Betydning, som den paatænkte Omordning vilde faa for Rusland, havde den en ganske særlig Betydning for Ivan Ilitsch'. Ved at bringe en ny Personlighed. Ivan Semjönovitsch, frem paa Scenen, vilde den efter al Sandsynlighed ogsaa hjælpe samme Ivan Semjönovitsch's Ven, Sachår Ivånovitsch i Vejret, hvad der vilde være i høj Grad gunstigt for Ivan Ilitsch, da Sachår Ivånovitsch var hans gode gamle Ven og Kollega.

I Moskov blev Meddelelsen bekræftet, og lige saa snart Ivan Ilitsch var kommen til Petersborg og havde truffet Sachår Ivånovitsch, flk han sikkert Løfte om en ny Ansættelse under Justitsministeriet.

En Uge efter telegraferede han til sin Hustru:

„Sachår i Stedet for Muller. Jeg bliver ansat ved første Lejlighed."

Ved Hjælp af dette Personskifte fik Ivan Ilitsch ganske uventet en ny Ansættelse under sit tidligere Ministerium,

hvorved han paa en Gang rykkede

3*36

hele to Klasser op over sine gamle Kollegaer og foruden en Gage paa fem Tusind Rubler flk tre Tusind og fem Hundrede i Rejsediæter. Al hans Harme mod hans fordums Fjender og det hele Ministerium var glemt og Ivan Ilitsch følte sig nu fuldkommen lykkelig.

Han vendte tilbage paa Landet saa glad og tilfreds som han ikke længe havde været. Praskövja Fjodorovna blev ogsaa helt fornøjet og -der blev nu sluttet en Vaabenstilstand imellem dem. Ivan Ilitsch fortalte om al den Udmærkelse, han havde været Gjenstand for i Petersborg, hvorledes alle hans Fjender vare blevne beskæmmede og nu gik og logrede for ham, hvorledes man misundte ham hans Stilling og navnlig, hvor afholdt han var.

Praskövja Fjodorovna hørte paa ham med en Mine, som om hun troede det altsammen, uden at sige ham imod, medens hun i Virkeligheden kun var optagen af at lægge Planer til det ny Liv dé skulde føre i den By, som var bestemt til deres fremtidige Opholdssted. Ivan Ilitsch saa' med Glæde, at disse Planer ogsaa vare hans, at han og hans Hustru stemmede overens og at hans Liv. som havde begyndt at gaa lidt paa tværs, paa ny var i Færd med at gjenvinde sit oprindelige Præg af Behagelighed og Anstand.

Ivan Ilitsch var kun kommen i et kort Besøg. Den 10de September skulde han allerede overtage sit Embede, og man maatte først have Tid til at indrette sig paa det nye Sted, hvor der foruden de37

gamle Ejendele, som skulde tages med, desuden vilde blive Brug for en hel Mængde nye, som først maatte kjøbes og bestilles, inden man kunde faa alt saaledes indrettet, som Ivan Ilitseh, eller, hvad der her omtrent vilde sige det samme, som Praskövja Fjodorovna havde tænkt sig det.

Nu, da alt stillede sig saa heldigt, da Ivan Ilitseh og hans Hustru vare enige i Hovedsagen og tilmed kun havde meget lidt Lejlighed til at være sammen med hinanden, opstod der et saa godt Forhold imellem dem, som de ikke havde kjendt til siden de første Aar af deres Ægteskab. Ivan Ilitseh havde først tænkt at tage Familien med sig straks; men Søsteren og Svogeren, som pludselig vare blevne ganske særdeles elskværdige mod Ivan Ilitseh og hans Familie overtalte ham saa længe til at lade Praskövja Fjodorovna og Børnene blive lidt hos dem endnu, at han gav efter og tog afsted alene.

Ivan Ilitseh rejste, og den udmærkede Stemning han var kommen i ved det Held, der havde fulgt ham og den Enighed, der var opstaaet mellem ham og hans Hustru, forlod ham ikke et Øjeblik. Han fandt, en aldeles henrivende Lejlighed, som fuldkommen svarede til hans og hans Hustrus Ønsker. Høje rummelige Værelser i gammel Stil, et storartet, bekvemt Kabinet, prægtige Værelser til Hustru og Datter, et Studerexærelse til Sønnen, alt var, som om det kunde have været særlig indrettet for ham og hans Familie. Ivan Ilitseh38

overtog selv at møblere Lejligheden; han valgte Tapeter, kjøbte Møbler, især gammeldags, hvorved det hele flk et særlig komfortabelt Præg, og Arbejdet voksede og voksede indtil det efterhaanden nærmede sig det Ideal, som han havde stillet sig. Han havde endnu kun naaet Halvvejen, men det opnaaede overgik allerede iangt hans Forventninger. Han forestillede sig det elegante noble Præg, frit for alt søgt, som det hele vilde faa, naar han blev færdig. Naar han sov ind viste Salen sig for ham i al sin tilkommende Pragt. Ved Synet af Dagligstuen, som endnu ikke var arrangeret, forestillede han sig'den Virkning, som vilde opnaas, naar Kaminen og Skjærmen først bleve færdige, naar alle disse Sinaa-skabe, alle disse Smaastole hist og her, alle disse Smaaskaaler og Vaser hver kom paa sin Plads. Han glædede sig ved Tanken om, hvorledes hans Hustru og Datter, som ogsaa havde Sands for-sligt, skulde blive imponerede. De vilde aldrig kunde have ventet sig noget lignende. Navnlig havde han været heldig med at faa opspurgt og kjøbt nogle gammeldags Sager for en billig Penge, som gav det hele et særlig nobelt Præg. I sine Breve skildrede han med Forsæt alt som orn det kunde have været langt mindre vellykket — for at overraske Familien saa meget desto mere. Denne Beskjæftigelse optog ham i den Grad, at endogsaa hans Embede, som han ellers omfattede med saa megen Kjærlighed, interesserede ham langt mindre end han havde ventet. Det hændte ham at være39

adspredt under Møderne i Retten; bedst som han sad kunde han pludselig falde i Tanker over, hvilke

Gardinstænger han skulde bestemme sig for: lige eller buede. Indretningen af det nye Hjem holdt ham saaledes i Aande, at han selv tit tog Haand i med, selv flyttede Møblerne og hængte Gardinerne om. En Dag, da han var kravlet op paa en Stige for at vise Tapetsereren, som naturligvis ingen Ting forstod, hvorledes han vilde drapere, traadte han fejl og faldt, men kraftig og behændig som han var, gjenvandt han snart Ligevægten og stødte sig blot i Siden mod Haandtaget paa en Vindus-ramme. Stødet smertede vel, men det gik dog snart over. Ivan Ilitseh følte sig i al denne Tid ganske særdeles frisk og oprømt, saa han endogsaa skrev i et af Brevene til sin Hustru: „Det er mig, som om jeg kunde være bleven femten Aar yngre." Han havde tænkt at blive færdig med Lejligheden i September, men det trak ud til midt ind i Oktober. Til Gjengjæld var den ogsaa bleven henrivende, hvad ikke blot han selv sagde, men ogsaa alle, som havde set den.

1 Virkeligheden var det man saa' her kun det samme, som man i det Hele taget ser hos mindre velhavende Folk, der gaa ud paa at ligne de mere velhavende, og hvorved de kun opnaa at komme til at ligne hverandre indbyrdes: sorte Pæretræs-Møbler, Broncesager, saa sorte og skinnende som muligt, Blomster og Tæpper, kort: alt, hvacl Folk af en vis Klasse anskaffe for at komme til at ligne40

alle andre Folk af en vis Klasse. Saaledes var det ogsaa med den Lejlighed, som Ivan Ilitseh nu havde indrettet fra ny af; men skjøndt Ligheden imellem den og Tusind andre af samme Slags var saa stor, at der egentlig slet ikke var noget at lægge Mærke til, forekom det dog ham, som om den havde noget ganske særegent ved sig. Da han havde været ude at hente Hustruen og Børnene hjem fra Banegaarden og nu førte dem ind i sin ny, smukt oplyste Lejlighed, hvor en Tjener med hvidt Halstørklæde aabnede Døren for dem til Forværelset, som stod udsmykket meel Planter og Blomster, og da de senere traadte ind i Dagligstuen og Kabinettet, som nær havde faaet dem til at tabe Næse og Mund af Forbavselse, følte han sig overordentlig lykkelig og vitse dem om overalt, medens han, straalende af Fornøjelse, begjærligt indsugede deres Roes. Da Pra-skövja Fjodorovna siden ved Thebordet blandt andet spurgte ham om, hvorledes han var faldet, viste han leende, hvorledes han var dumpet ned ad Stigen og havde forskrækket Tapetsereren.

— Jeg er ikke flink i Gymnastik for ingen Ting. En anden i mit Sted havde slaaet sig fordærvet; men jeg stødte mig bare en lille Smule her i Siden. Naar man rører ved Stedet, gjør det ondt; men det er allerede i Færd med at fortage sig. En lille blaa Plet — ikke andet.

Man begyndte nu at leve sig ind i den ny Lejlighed, hvori der, som altid, naar man er bleven rigtig kendt med Forholdene, kun viste sig at41

mangle ét Værelse, lige som de nye Indtægter ogsaa, som altid, viste sig at vilde have været fuldkommen tilstrækkelige, hvis der ikke havde manglet en Bagatel af en fem Hundrede Rubler, og det hele var udmærket. Det var navnlig behageligt i Førstningen, da endnu ikke alt var helt færdigt, saa der stadig var noget at arrangere; snart skulde noget kjøbes, snart et og andet bestilles, snart flyttes om paa Møblerne o. s. fr. Selv om Manden og Hustruen ogsaa nu af og til kunde være lidt uenige med hinanden, saa vare de dog i det Hele taget tilfredse og havde saa meget at tage vare, at. det gik af uden alvorlige Sammenstød. Da der ikke mere var noget at arrangere, begyndte man at kjede sig lidt og lige som føie Savnet af noget; men saa kom der nye Bekjendtskabet nye Vaner og Tiden gik.

Naar Ivan Ilitsch efter at have tilbragt Formiddagen i Retten kom hjem til Middagsbordet, var han i Reglen i udmærket godt Humør, og hvis der var noget, som kunde gjøre ham forstemt, stod det som oftest i Forbindelse med det, der nu glædede ham inest af alt: hans kjære Lejlighed. Den mindste Plet paa Dugen eller paa Betrækket af Møblerne, eller en Gardinsnor, der var bleven revet over, irriterede ham. Han havde anvendt saa megen Flid paa Arrangementet, at ethvert Brud paa Ordenen berørte ham ubehageligt. Ellers gik hans Liv just saaledes, som Livet efter hans Mening burde gaa: let, behageligt og comme il faut. Han stod op42

Kl. 9, drak Kaffe og læste sin Avis, hvorpaa han trak i Uniformen og tog hen i Retten. Det Aag han her arbejdede i var saa tilvant og afpasset, at han lige kunde krybe i det som han gik og stod. Alle disse Supplikanter, disse Forespørgsler i Kancelliet. Kancelliet selv, Møderne med deres offentlige Præg og Foranstaltninger — alt dette var noget, hvoraf man maatte forstaa at udskille alt det Raa-stof, som bestandig gjør Brud paa Tjenestens

regelmæssige Gang. Der maatte ikke tilstedes noget som helst Forhold til Folk uden paa Embedsvegne og saa vel Anledningen til Forholdet, som Forholdet selv, maatte udelukkende være embedsmæssigt. Der kommer t. E. en Mand, som ønsker at gjøre en eller anden Forespørgsel. I sin Egenskab af Embedsmand kan Ivan Ilitsch ikke staa i noget som helst Forhold til et saadant Menneske, med Undtagelse af at vedkommende har et Ærinde til ham, der angaar ham som Medlem af Retten og kan udtrykkes paa en trykt Blanket. Inden for disse Grændser gjør Ivan Ilitsch alt, bogstavelig alt, hvad der kan gjøres, hvorved han iagttager en vis Overensstemmelse med ei menneskekjærligt venskabeligt Forhold, d. v. s. almindelig Høflighed. Saa snart blot det embedsmæssige Forhold ophører, ophører ogsaa ethvert som helst andet. Denne Egenskab til at holde sit Embedsf'orhold og sit private Liv skarpt ude fra hinanden udmærkede ganske særligt Ivan Ilitsch, der ved lang Praksis og medfødt Gave havde udviklet denne Egenskab til en saadan Grad43

af Fuldkommenhed, at han endogsaa, som en Virtuos, undertiden kunde tillade sig, lige som for Spøg, at blande sine tjenstlige og private Forhold med hinanden. Han tillod sig det saa meget mere, som han følte sig stærk nok til hvad Øjeblik det skulde være at kunne lade det rent tjenstmæssige træde i Forgrunden og skyde det menneskelige til Side. Disse Manøvrer foretog han, som sagt, ikke blot med Lethed. Behagelighed og Anstand, men med ligefrem Virtuositet. I Pavserne mellem Forhandlingerne røg han og drak Te, medens han underholdt sig lidt om Politik, lidt om almene Interesser, lidt om Kortspil, men især dog om nye Ansættelser. Naar han saa træt vendte hjem herfra, var det stadig med samme Følelse som en Virtuos, der med Glands har skilt sig fra sit Parti som en af de første Fiolinister i Orkestret. Hjemme var Datteren saa tagen ud med Moderen eller de havde Gjæster; Sønnen, som gik i Gymnasiet, forberedte sig paa Lektierne med sin Huslærer og lærte punktlig alt, hvad man overhovedet lærer i disse Skoler, og saaledes var alting godt. Naar der ikke var Gjæster til Middag, kunde Ivan Ilitsch undertiden efter Bordet sætte sig til at læse i en Bog, som for Tiden var meget paa Tale i Byen, og orn Aftenen tog han saa fat paa sine Forretninger, d. v. s. gjennemlæste forskjellige Aktstykker, hvorved han saa' efter i Loven, sammenholdt Vidneudsagnene og noterede de tilsvarende Lovbestemmelser. Han hverken kjedede eller morede sig ved dette Arbejde.44

Det kjedede ham blot, hvis han af den Grund skulde nægte sig at tage Del i et Parti Vint; men naar dette ikke forelaa, var det altid en morsommere Beskjæftigelse end at sidde alene eller sammen med Konen. Hans bedste Adspredelse bestod i at arrangere smaa Middagsselskaber for sine fornemme Bekjendte og forslaa Tiden med dem paa samme Maade, hvorpaa den Slags Folk sædvanlig forslaar Tiden, — ganske som med Arrangementet af hans Lejlighed, der lignede alle andre Lejligheder af den Slags, som den ene Draabe Vand den anden.

En Gang havde Familien endogsaa stor Soirée med Dands. Ivan Ilitseh havde været udmærket oplagt og alt vilde have været fortræffeligt, hvis det ikke var kommet til en alvorlig Scene imellem ham og hans Hustru i Anledning af Desserten. Praskövja Fjodorovna havde havt sin egen Plan hermed; men Ivan Ilitseh havde været paastaaelig og forlangt, at alting skulde tages fra en af de dyreste Konditorer, hvorfor der var bleven bestilt en Masse Kager og Tærter, og Striden opstod nu paa Grund af, at disse slet ikke vare blevne rørte, medens Konditor-Regningen var løben op til 45 Rubler. Striden havde været baade hæf'tig og ubehagelig, saa Praskövja Fjodorovna endogsaa havde kaldt ham for „et Fæ" og en „Tørvetriller", medens han havde revet sig i Haaret og i Hæftighed ladet nogle Ord falde om Skilsmisse. Selve Soiréerf havde været i høj Grad animeret. Der havde været det allerfineste Selskab, og Ivan Ilitseh havde danset45

med Fyrstinde Trüt'onow, en Søster til hende, der var bekjendt for at have stiftet Selskabet „Jo galere, jo bedre!" Embedsglæderne vare Selvkjærlig-hedens Glæder, det offentlige Livs Glæder vare Forfængelighedens Glæder, men Ivan Ilitseh's virkelige Glæder vare de Glæder, som et godt Vint-Parti forskaffede ham. Han bekendte, at til syvende og sidst, uanset alle mulige ubehagelige Begivenheder af hvad Art de end kunde være, havde han dog én Glæde tilbage, der overstraalede alle andre, og det var at faa sig en Vint sammen med nogle rigtig gode Spillere (ikke Skrighalse), helst en fire Mands (fem duer ikke, selv om man ogsaa lader som man holder af det), en Vint som drives med Alvor og Eftertanke (naar man faar gode Kort) og hvorefter der saa senere følger et godt Aftensbord med Vin til. Hver Gang Ivan Ilitsch lagde sig til Sengs efter en saadan Aften, var det altid i en ganske særlig behagelig Stemning, navnlig hvis han havde vundet i Spillet, at sige lidt og ikke alt formeget, som var

generende.

Saaledes levede de. Deres Omgangskreds bestod af det allerbedste Selskab, og der kom fuldt op af fornemme Folk og unge Mennesker i Huset. I Henseende til Valget af deres Omgangskreds var baade Manden og Hustruen og Datteren fuldkommen enige og uden nogen som helst foreløbig Aftale havde de alle tre et lige godt Greb paa at frigjøre sig for alskens gamle Bekjendte og Paarørende af en mindre fin Art, som kunde falde paa at rende dem46

paa Døren med Kys og Omfavnelser i deres elegante Stuer med de japanesiske Porcellains-Udsmykninger paa Væggen. Det varede ikke længe, inden dette Kram blev vænt af med at have sin Gang hos dem, og man kunde nu altid være sikker paa kun at finde det mest udvalgte Selskab i Golovins Hus. Iblandt de unge Mennesker, som gjorde Kur til Datteren, befandt sig ogsaa en ung Forhørsdonimer, Petritschew, den rige Petritschew's eneste Søn og Arving, saa Ivan Ilitseh allerede fandt det nødvendigt at tale med Praskövja Fjodorovna om det hensigtsmæssige i at arrangere en Kanetur t'or de unge Folk eller en privat Forestilling i Hjemmet. Saaledes gik deres Liv uden nogen væsentlig Forandring og alt var saa godt som det kunde være.

IV.

Hele Famlien befandt sig i bedste Velgaaende. Hvis Ivan Ilitseh ogsaa af og til bemærkede, at han havde en underlig Smag i Munden og en besynderlig Fornemmelse i den venstre Side af Underlivet, kunde han dog ikke af den Grund anse sig for at være syg.

Det traf sig imidlertid saaledes, at denne besynderlige Fornemmelse begyndte at indfinde sig hyppigere og hyppigere, lige som den, uden at være ligefrem smertelig, gik over til at ytre sig som et stadigt Tryk i Siden, hvad der igjen virkede nedbrydende paa Humøret. Det daarlige Humør,47

som idelig blev værre og værre, undlod ikke at gribe forstyrrende ind i den Lethed, Behagelighed og Anstand, som var begyndt at udmærke Livet i Golovins Hus. Uenighederne mellem Mand og Hustru bleve efterhaanden saa hyppige, at Letheden og Behageligheden i Forholdet snart faldt bort og det kun til Nød endnu lykkedes at holde paa Anstanden. Scenerne begyndte ligeledes paa ny at gjentage sig, og man havde nu igjen kun Smaaøerne at holde sig til, hvoraf der desuden kun var faa tilbage, hvorpaa Manden og Hustruen endnu kunde mødes uden at det. kom til et Brud. Praskövja Fjodorovna havde nu ikke saa ganske Uret, naar hun sagde, at hendes Mand var besværlig at omgaas. Med sin Vane til at overdrive tilføjede hun, at han altid havde havt saadan et grueligt Sind, at kun en Hustru med hendes gode Hjerte havde kunnet bære over med clet i hele tyve Aar. Sandt var det, at han nu var den, der først gav Anledning til Uenighederne. Han begyndte i Reglen med sine Bemærkninger lige før Middagsbordet og navnlig, naar han skulcle til at spise, ved Suppen. Saa var et eller andet Stykke af Servicen knækket, saa var Maden ikke som den skulde være, saa havde Sønnen lagt Albuen op paa Bordet, saa var der noget i Vejen med Datterens Frisure. Og for alt gav han sin Hustru Skylden. J Førstningen gjorde Praskövja Fjodorovna Indvendinger og sagde ham Ubehageligheder; men han var et Par Gange, lige i Begyndelsen af Maaltidet, kommet i et saadant Raseri,48

at hun indsaa, at det maatte være en sygelig Tilstand, som opstod hos ham under Spisningen, hvorfor hun lagde Baand paa sig, ophørte med enhver som helst Indvending og kun ilede med at faa Ende paa Maaltidet.

Praskövja Fjodorovna regnede sig denne sin Selvovervindelse til stor Fortjeneste. I det hun ansaa det for givet, at hendes Mand led af et grueligt Sind og havde ødelagt hendes Liv, begyndte hun at beklage sig selv, og jo mere hun beklagede sig selv, desto mere hadede hun sin Mand. Hun begyndte at ønske, at han maatte dø og kunde dog ikke engang ønske det, for saa havde man ingen Gage. Denne Omstændighed opirrede hende endnu mere imod ham. Hun ansaa sig for at være grændseløs ulykkelig, saa meget mere som Døden ikke engang frembød nogen Redning for hende; men hun lagde stadig Skjul paa sin irritable Stemning, og just ved det Skjul hun lagde paa den, forøgede hun blot den ikke mindre irriterede Stemning, som hendes Mand ligeledes paa sin Side nærede imod hende.

Efter en Scene, hvorunder Ivan Ilitseh havde vist sig ganske særdeles uretfærdig imod sin Hustru, og hvorefter

han selv, da det senere var kommen til en Forklaring imellem dem. havde tilstaaet, at han virkelig var irritabel, men at det havde sin Grund i Sygdom, sagde hun til ham, at naar man var syg maatte man se at blive kureret og forlangte af49

ham, at han skulde tage hen og raadføre sig med en berømt Læge.

Det gjorde han da ogsaa. Alt var som han havde ventet det; det hele gik for sig paa samme Maade, som den Slags Ting sædvanlig foregaa. Det var der altsammen: den samme Venten og paatagne Doktor-Vigtighed, som Ivan Ilitsch kjendte saa godt fra sig selv, naar han præsiderede i Retten; denne Banken paa Brystet og paa Ryggen, denne Lytten til Aandedrættet, disse Spørgsmaal, som fordre visse forudbestemte og øjensynligt rent overflødige Svar, den betydningsfulde Mine, som lader én forstaa, at man blot har at give sig vedkommende i Vold, saa skal han nok klare Sagen; han véd nok Besked med de Dele, og hvem han ogsaa faar for sig er ganske det samme: Fremgangsmaaden er ens for alle. Det var der alt-sarnmen og ganske som i Retten. Ligesom Ivan Ilitsch dér optraadte overfor den Anklagede, saaledes optraadte ogsaa her den berømte Doktor lige over for ham.

Doktoren sagde: — Det og det tyder paa, at der inden i dem foreligger det og det; hvis dette imidlertid ved en nærmere Undersøgelse af clet og det ikke skulde bekræfte sig, maa man formode, at De fejler det og det; hvis Formodningen angaaende det og det derimod bekræfter sig . . . osv. Ivan Ilitsch interesserede sig kun for det ene Spørgsmaal : om hans Sygdom var farlig ell£r ikke ? Men Doktoren ignorerede dette utidige Spørgsmaal. Fra

450

Lægens Standpunkt var dette Spørgsmaal aldeles overflødigt og kunde sletikke komme i Betragtning; der forelaa kun at antage følgende Muligheder: vandrende Nyre, kronisk Katarrh eller Sygdom i Blindtarmen. Der var slet ikke Tale om Ivan Ilitsch's Liv; Spørgsmaalet drejede sig blot om, hvor vidt man skulde bestemme sig for en vandrende Nyre eller for Blindtarmen, et Spørgsmaal, som Doktoren i Ivan Ilitsch's Nærværelse paa den mest glimrende Maade afgjorde til Fordel for Blindtarmen, hvorved han dog tilføjede, at en nærmere Undersøgelse af Sygdommen maaske vilde kunne bringe nye Kjendsgjerninger for Dagen, i hvilket Tilfælde den paa ny skulde komme under Behandling. Det var aldeles den samme Fremgangsmaade, som Ivan Ilitsch selv hundrede og atter hundrede Gange med en saa glimrende Virkning havde benyttet over for de Anklagede. Ikke mindre glimrende havde nu Doktoren ved denne Lejlighed afsagt sin Kjendelse, medens han yderligere, med en vis triumferende Glæde havde set paa den Anklagede oven over Brillerne. Af Doktorens Kjendelse drog Ivan Ilitsch den Slutning, at det. stod slet til med ham, og selv om dette kunde være Doktoren og alle de andre lige meget, saa var det dog ikke ham det samme, tvertimod. Denne Slutning berørte ham saa meget desto smerteligere, som han ikke kunde andet end føie den største Medlidenhed med sig selv og den dybeste Harme mod Doktoren, der havde kunnet behandle et saa alvorligt Spørgsmaal paa en saa ligegyldig Maade.51

Han lod sig imidlertid ikke forlyde med noget, men sagde blot med et Suk, i det han rejste sig op og lagde Honoraret paa Bordet: — Vi syge Folk kommer formodentlig ofte med utidige Spørgsmaal, men jeg vikle dog gjerne vide, om denne Sygdom i det Hele taget er farlig eller ikke?

Doktoren saa' meget strengt paa ham over Brillerne, som vilde han sige: — Anklagede! Saa fremt De ikke holder Dem inden for Omraadet af de Spørgsmaal, der forelægges Dem, ser jeg mig nødsaget til at træffe Anstalter med Hensyn til Deres Fjernelse fra Salen under Forhandlingerne.

— Jeg har allerede sagt Dem, hvad jeg ansaa for nødvendigt og tjenligt; det yderligere vil en Undersøgelse vise, svarede Doktoren og bukkede.

Ivan Ilitsch gik langsomt ned ad Trapperne, satte sig nedslaaet i Kanen og kjørte hjem. Hele Vejen vedblev han uophørlig at gennemgaa alt, hvad Doktoren havde sagt, idet han bestræbte sig for at oversætte alle disse forvirrede og uklare Udtryk paa et jævnt og menneskeligt Sprog, hvori man kunde finde Svar paa Spørgsmaalet: om det ogsaa virkelig stod saa slet til meel ham eller det endnu ikke havde nogen Fare? Og det forekom ham, som om Meningen af alt, hvad Doktoren havde sagt, var den, at det stod meget slet til med ham. Alt, hvad han iagttog i Gaderne forekom ham at have saadan et sørgmodigt Præg. Hyrekuskene vare sørgmodige, Husene vare

sørgmodige,

4*52

de forbigaaende vare sørgmodige. Butikerne vare sørgmodige. Samtidig var det, som om hin besynderlige, pinagtige Fornemmelse, der ikke et Øjeblik forstummede, i Forbindelse med Doktorens dunkle Tale havde faaet en anden, langt alvorligere Betydning end hidtil. Og i det Ivan Ilitsch nu med spændt Opmærksomhed begyndte at vogte paa enhver af dens Yttringer, overfaldt der ham pludselig en ny og smertelig Følelse.

Han kom hjem og begyndte at fortælle sin Hustru, hvorledes det var gaaet. Hun hørte tavs paa ham, men han var endnu ikke kommen halvvejs i Beretningen, da han blev afbrudt af Datteren, som kom ind i Overtøj og med Hat paa, i det hun og Moderen havde truffet Aftale om at kjøre hen et Sted. Skjøndt Datteren vel med Overvindelse satte sig ned for at høre paa denne kjédsommelige Historie, holdt hun det dog ikke længe ud, lige som Moderen heller ikke hørte Beretningen til Ende.

Nu, det glæder mig, sagde Praskövja Fjodorovna: — Lad mig kun se, at Du vil være akkurat med at tage Miksturen. Giv mig Recepten, saa skal jeg sende Geråsim hen paa Apotheket, tilføjede hun og gik ud for at klæde sig om.

Ivan Ilitsch sad og hørte paa hende med tilbageholdt Aandedræt, og først da hun havde forladt Værelset trak han Vejret med et dybt Suk:

— Ja, sagde han til sig selv: — maaske har det virkelig heller ingen Fare endnu 53

Han begyndte at tage Mikstur og efterkomme Lægens Forskrifter, hvori der, som Følge af en senere Undersøgelse, var bleven foretaget nogle Forandringer. Men nu skulde det just træffe sig saaledes, at der opstod en hel Konfusion mellem denne Undersøgelse og de Følger, som den efter Doktorens Udsagn skulde have haft. Det var umulig at faa Doktoren i Tale, og imens var Resultatet et helt andet end det han havde forudsagt. Han maatte enten have løjet, have glemt eller forsætlig skjult noget for Ivan Ilitseh.

Ikke desto mindre vedblev Ivan Ilitseh stadig med stor Nøjagtighed at følge Lægens Forskrifter, hvad der i den førsle Tid endogsaa var ham til en vis Trøst. Foruden den nøjagtigste Opfyldelse af di^se Forskrifter med Hensyn til allehaande Sundheds-regler og Lægemidlernes Indtagelse, bestod Ivan Ilitschs Hovedbeskæftigelse nu i at følge sin Sygdoms Gang og sin. Organismes hele Maade at virke paa, lige som den syge og sunde Menneske-Natur nu udgjorde hans Hovedinteresse. Naar Talen i hans Nærværelse var om syge, døde eller helbredede og navnlig om en Sygdom, der havde Lighed med hans, var han lutter Øre, og i det han bestræbte sig for at skjule den Bevægelse han kom i, forhørte han sig paa det omstændeligste om Sygdommens Natur og sammenlignede den i Stilhed med sin egen.

Smerten vilde stadig ikke forstumme; men Ivan Ilitseh gjorde Vold paa sig for at tvinge sig54

til at tro, at det var bedre med ham. Det lykkedes ham virkelig ogsaa at bedrage sig selv saa længe der ikke var noget, som bragte hans Sind i Oprør. Men blot der hændte ham en eller anden Ubehagelighed, det være sig enten fra hans Hustrus Side, i Embedet eller ved Spillebordet, følte han øjeblikkelig Sygdommen i hele dens Styrke. Medens han tidligere havde kunnet bære saadanne Ubehageligheder, i det han trøstede sig ved Udsigten til at kunne overvinde Vanskelighederne, oprette det forsømte og paa ny faa Held med sig, var nu den mindste Modgang nok til at slaa ham af Marken og drive ham til Fortvivlelse. „Lige som Miksturen havde begyndt at hjælpe, og jeg allerede var i Færd med at komme mig, skulde just denne fordømte Ulykke eller Ubehagelighed indtræffe . . . sagde han til sig selv. og nu rasede han mod Ulykken eller mod Menneskene, som forvoldte ham Ubehageligheder og undergravede hans Helbred; men skjøndt han følte, hvorledes dette Raseri bidrog til at nedbryde hans Helbred, kunde han dog ikke lade være at give efter for det. Til Trods for at han havde indset, at den Bitterhed, som Forholdene og Menneskene ind-gjøde ham, kun forværrede hans Tilstand, og at han som en Følge deraf ikke burde tage Hensyn til de forskjellige Ubehageligheder, som tilfældigvis kunde møde ham, gjorde han lige det modsatte: idet han beraabte sig paa at han behøvede Ro, fulgte han med den pinligste Opmærksomhed alt,55

hvad der i mindste Maade gjorde Brud paa denne hans Ro og ethvert saadant Brud vakte hans Forbitrelse. Hans Tilstand var desuden bleven yderligere forværret ved at læse lægevidenskabelige Værker og raadføre sig med Lægerne; dog gik Tilbagegangen saa gradevis for sig, at det lykkedes ham at bedrage sig selv ved at sammenligne sit Befindende Dag for Dag: der var ikke stor Forskjel at mærke. Hver Gang han havde raadført sig med Lægerne, forekom det ham bestandig, som om hans Tilstand blev forværret og tilmed temmelig pludselig; men ikke desto mindre vedblev han dog stadig at raadføre sig.

I Løbet af denne Tid havde Ivan Ilitsch endnu besøgt en anden Berømthed i den medicinske Verden. Den anden Berømthed havde sagt næsten lige det samme som den første, kun med den Forskjel, at han havde stillet sine Spørgsmaal anderledes. Resultatet var da ogsaa, at Ivan Ilitsch kun følte sig endnu mere tvivlraadig og bekymret end før. En Ven af en af hans Venner — en rigtig god Doktor — havde endnu en hel anden Maade at forklare hans Sygdom paa; men skjøndt vedkommende lovede at kurere ham, endte det dog med, at sammes Spørgsmaal og Formodninger kun gjorde Ivan Ilitsch yderligere forvirret og tvivlraadig. En Homøopath forklarede atter Sygdommen paa sin Maade og gav et Middel derimod, som Ivan Ilitsch i al Hemmelighed benyttede i Løbet af en Uge; men da der ikke indtraadte56

nogen Bedring, tabte han Troen, saa vel paa denne, som paa de foregaaende Kure og henfaldt til den dybeste Melankoli. En Dame af hans Bekendtskab omtalte engang' i hans Nærværelse, hvorledes en syg var bleven helbredet ved Hjælp af et Helgenbillede, og Ivan Ilitseh greb sig i at have hørt opmærksomt efter og have troet paa, at det virkelig forholdt sig saaledes. Denne Omstændighed forskrækkede ham. „Skulde jeg virkelig være bleven i den Grad aandelig svækket?" spurgte han sig selv. „Visvas! Det er noget Vrøvl altsammen. Man skal bare lade være at give alt for meget efter for sin Tvivlraadighed, vælge sig en Læge og nøjagtigt følge hans Forskrifter. Det vil jeg ogsaa gjøre. Nu er det forbi med det. Jeg vil slet ikke tænke mere, men passe min Kur og vedblive hermed lige til Sommer. Saa faar man at se. Nu skal det være forbi med disse Omslag! ..." Det var let nok at sige, tnen umuligt at udføre. Smerten i Siden vedblev ikke blot, men syntes endogsaa stadig at tage til i Styrke og blive mere og mere vedholdende; den underlige Smag i Munden blev mere og mere ubehagelig, samtidig med at saa vel Appetiten som Kræfterne toge af. Her var intet Selvbedrag muligt: Ivan Ilitseh følte, hvorledes der i hans Indre foregik noget forfærdeligt, noget nyt, noget i den Grad betydningsfuldt, at selv det betydningsfuldeste, som var hændt ham i hans øvrige Liv var for intet at regne i Sammenligning dermed. Og foruden ham var der ingen, som57

vidste noget om det; lians Omgivelser forstode det ikke eller vilde ikke forstaa det, medens alt efter deres Mening gik ved det gamle. Det var især dette, som pinte ham. Han saa', hvorledes selv hans nærmeste — navnlig Hustruen og Datteren, som vare i fuld Fart med at gjøre Visiter — heller ingen Ting bemærkede, og hvorledes det ærgrede dem, stadig at se ham saa forstemt og fordringsfuld — lige som det var noget han selv var Skyld i. Selv om de ogsaa bestræbte sig for at skjule det, saa' han dog godt, at han var dem i Vejen, og at hans Hustru kun havde besluttet at holde sig inden for visse bestemte Grændser over for hans Sygdom, lige meget hvad han saa sagde eller foretog sig Denne Beslutning kunde undertiden komme til Orde paa følgende Maade: „De véd," sagde hun til sine bekjendte, „Ivan Ilitsch er ikke som andre fornuftige Folk, at han strengt skulde holde sig til den Kur, som er foreskreven ham. En Dag tager han Draaber, spiser, hvad Doktoren har anordnet ham og lægger sig til rette Tid; men næste Dag, hvis jeg blot ikke passer paa, glemmer han sin Mikstur og spiser Stør, som er ham forbudt, ja bliver oven i Købet siddende ved Spillebordet til Klokken et om Natten.

— Naar har saa det været? siger Ivan Ilitsch ærgerligt: — blot én Gang hos Peter Ivänovitsch.

— Men igaar hos Schebeks ?

— Jeg kunde alligevel ikke sove for Smerter.

— Det maa nu være som det vil; men jeg58

siger bare, at paa den Maade bliver Du aldrig rask, og det er os, som maa lide under det.

Det Parti, som Praskövja Fjodorovna havde taget overfor sin Mands Sygdom og som ytrede sig saa vel i Samtale

med andre som med ham, gik ud paa, at han selv var Skyld i den, og at hele Sygdommen kun var en ny Maade han havde funden paa for at være ubehagelig over for sin Hustru. Ivan Ilitsch følte vel, at naar hun sagde saadan noget, saa var det rent uvilkaarligt, men det skulde naturligvis ikke hjælpe ham meget.

Hos Kollegerne i Retten bemærkede Ivan Ilitsch et lignende besynderligt Forhold til sig eller troede i det mindste at bemærke det. Snart forekom det ham. som om man holdt Øje med ham, som med en, der om kort Tid skal rømme Pladsen: snart kunde hans gode Bekjendte pludselig falde paa i al Venskabelighed at gjøre sig lystige over hans Bekymringer, lige som hint forfærdelige, rædsomme, uhørte, som var opstaaet i hans Indre; som uden Ophør martrede ham og med uimodstaaelig Kraft drog ham med sig hen i det uvisse, kunde være den naturligste Sag af Verden at gjøre sig lystig over. Navnlig irriterede Schwartz ham med sit spøgefulde, livlige og elegante Væsen, hvorved han mindedes sig selv som han havde været for ti Aar siden.

En Aften havde han Besøg af nogle Venner, som kom for at faa sig et Parti. Man satte sig til Spillebordet, der blev givet Kort, Ivan Ilitsch havde59

syv Rudere paa Haanden. Makkeren meldte: ingen Trumter og kom to Gange i Ruder. Hvad kunde man saa forlange mere? Det maatte jo oplive og forfriske én; der var al Udsigt til at gjøre Modparten Slem. Men paa én Gang mærker Ivan Ilitsch denne nagende Smerte, denne bitre Smag i Munden, og det forekommer ham saa besynderligt, at han paa samme Tid kan glæde sig til Slemmen.

Han ser over paa sin Makker Michael Michäj-lovitsch, som yderst sangvinsk sidder og slaar i Bordet for hvert Stik de gjør, medens han dog, afholdende sig fra selv at tage Stikkene hjem, høfligt og overbærende skyder Kortene over til Ivan Ilitsch t'or at denne kan have Fornøjelsen af at samle dem sammen, uden at behøve at ulejlige sig med at række Haanden alt for langt ud efter dem. — »Tror han maaske, at jeg er saa svag, at jeg ikke engang kan taale at række Haanden ud efter Kortene?" siger Ivan Ilitsch til sig selv, og i det han glemmer hvad der er Trumf, stikker lian sin Makker over, hvorved han ikke blot gaar tabt af at gjøre Modparten slem. men selv sætter tre Beter, og det værste er, at han ser, hvorledes Michael Michåjlovitsch sidder og lider ved clet, medens det er ham selv ligegyldigt. Værst af alt er dog den Tanke: hvorfor det er ham ligegyldigt.

Gjæsterne se meget godt, hvor syg han føler sig og siger til ham: „Vi kan gjerne holde op, hvis De er træt. De skulde hellere hvile lidt." — Hvile? Nej, han er aldeles ikke træt, og man60

spiller Robberen til Ende. Alle sidde mørke og tavse. Ivan Ilitseh føler, at det er ham, som er Skyld i denne Forstemthed, men han er ikke i Stand til at forjage den. Efter at der er bleven spist til Aften, tager Gjæsterne bort og Ivan Ilitseh forbliver alene tilbage med Bevidstheden om, at hans Liv ikke blot er forgiftet for ham, men tillige forgifter andres, samt at Sygdommen langt fra at aftage, blot mere og mere gjennemtrænge!- hans hele Væsen.

Med. denne Bevidsthed, foruden den fysiske Lidelse han følte og den Rædsel, som havde grebet ham, maatte han saa gaa til Sengs for ofte kun at ligge vaagen største Delen af Natten, uden at kunne lukke et Øje for Smerter. Naar saa Morgenen kom, maatte han igjen op at klæde sig paa f'or at kjøre i Retten, hvor han saa igjen maatte tale og skrive, eller, hvis han ikke kjørte ud den Dag, maatte forblive hjemme med de samme fire og tyve Timer i Døgnet, hvoraf hver enkelt var en Kval, og saaledes maatte han leve paa Randen af en Afgrund — ene, uden at der var et Menneske, som forstod eller beklagede ham.

V.

Saaledes gik der baade en og to Maaneder. Hen imod Nytaar fik Familien Besøg af Svogeren fra Landet. Ivan Ilitseh befandt sig i Retten, da han kom, og Praskövja Fjodorovna var tagen ud61

for at gøre Indkjøb, saa han lod sine Sager bære ind i Ivan Ilitsch's Værelse, hvor denne ved Hjemkomsten traf ham i Færd med at udpakke sin Kuffert. Ved Lyden af Ivan Ilitsch's Skridt løftede Svogeren, en kærnesund Sangviniker, Hovedet lidt op og saa' et Øjeblik tavs paa ham. Den Maade, hvorpaa Svogeren lige havde aabnet Munden til et forundret Udraab, men pludselig greb sig i det, var nok for Ivan Ilitsch til at aabenbare ham hele den bitre Sandhed.

— Du finder nok, at jeg har forandret mig ?

— Ja . . . Du har forandret' Dig.

Mere sagde han ikke, og hvor meget Ivan Ilitsch end senere i Løbet af Samtalen forsøgte at lede den hen paa sit Udseende, vilde Svogeren dog ikke ud med Sproget. Imidlertid var Praskövja Fjodorovna atter kommen hjem og Svogeren gik nu ind til hende. Saa snart Ivan Ilitsch var bleven alene, lukkede han Døren af og gav sig til at se sig i Spejlet først en face og siden i Profil. Saa tog han et Fotografi, hvorpaa han var fotograferet sammen med sin Hustru. og sammenlignede det med det Billede, der viste sig i Spejlet. Der var foregaaet en overmaade stor Forandring. Saa blottede han sin ene Arm lige til Albuen, saa' paa den, smøgede Ærmet ned igjen, satte sig i Sofaen og blev saa mørk som Natten.

„Nej, det duer ikke!" sagde han til sig selv, i det han sprang op og gik hen til Skrivebordet, sotn laa fuldt af Aktstykker. Han tog det første62

det bedste, som han flk i Haanden, og forsøgte at læse i det, men kunde ikke. Saa lukkede han Døren op igjen og gik ind i Salen. Ved at tinde Døren ind til Dagligstuen lukket, listede han sig ganske sagte hen til den paa Taaspidserne og gav sig til at lytte.

— Nej, Du overdriver, sagde Praskövja Fjodorovna.

— Hvorledes, overdriver? Det er Dig, som ingen Ting ser. At han døer, det er vist nok. Se bare paa hans Øjne. De er jo rent livløse. Hvad fejler han dog?

— Der er ingen, dér véd det. Nikoläjew (det var en ny Doktor) sagde . .. ja, jeg véd ikke, hvad han sagde; men Letschetitski (det var den berømte Doktor) sagde tværtimod . . .

Ivan Ilitseh gik bort fra Døren og vendte tilbage til sit Værelse, hvor han lagde sig paa Sofaen og gav sig til at spekulere over Nyren, „den vandrende Nyre". Han mindedes alt, hvad Lægerne havde sagt om den, hvorledes den havde revet sig løs og nu vandrede omkring. Han anvendte hele sin Fantasies Kraft paa at fange og stanse denne Nyre og anbringe den paa sin gamle Plads. Det forekom ham, som der skulde saa uhyre lidt til for at gjøre det. „Nej," afbrød han med et sine Betragtninger: „Jeg vil endnu engang tage hen til Peter Ivänovitsch." (Det var den Ven, hvis gode Ven, Ivan litsch havde konsulteret.) Han ringede, befalede at. spænde for og lavede sig til at tage63

afsted. I det samme kom hans Hustru ind i Værelset.

— Hvor skal Du hen, Jean? spurgte hun i en usædvanlig mild og vemodig Tone.

Den usædvanlige Mildhed i Tonen opirrede ham, og han svarede blot med et mørkt Tetryk:

— Jeg vil lidt hen til Peter Ivånovitsch.

Peter Ivånovitsch, der var hjemme, fulgte straks

med Ivan Ilitseh hen til sin Ven Doktoren, som de ligeledes traf hjemme, hvorpaa Ivan Ilitseh flk sig en længere Underholdning med ham.

Efter saa vel fra et anatomisk, som fra et fysiologisk Standpunkt at have overvejet alle de nærmere Omstændigheder med Hensyn til det, der efter Doktorens Mening foregik inden i ham, indsaa Ivan Ilitseh nu klart, hvorom det. hele drejede sig.

Det drejede sig egentlig om en ren Ubetydelighed: der var lidt i Vejen med Blindtarmen; men det skulde nok komme i Orden. Ved at fremkalde en forøget Virksomhed i et af Organerne og omvendt svække Virksomheden i et andet, vilde der opstaa en Reaktion, hvorved alt. igjen vilde komme i den gamle Orden.

Ivan Ilitseh forsinkede sig ved denne Lejlighed lidt til Middagsbordet. Han spiste med god Appetit og tog livlig Del i Underholdningen; men efter Maaltidet kunde han længe ikke bekvemme sig til at trække sig tilbage til sit Kabinet for at tage fat paa sit Arbejde. Tilsidst gik han dog og satte sig straks til Skrivebordet. Her gjennemsaa

han for-64

skjellige Sager, læste og skrev; men Tanken om, at der endnu var en yderst vigtig Sag, som angik ham selv personligt og som skulde for, naar han var færdig med det andet, forlod ham ikke et Øjeblik. Da han var færdig med de juridiske Sager mindedes han, at denne rent personlige Sag var Betragtningerne med Hensyn til Blindtarmen. Han lod imidlertid denne Sag være og gik igjen ind i Dagligstuen til Tebordet. Der var Gæster. Konversationen var i fuld Gang, der blev sunget og spillet, og mellem Gæsterne befandt sig blandt andre den unge Forhørsdommer, hvem man haabede med Tiden at se som Datterens Brudgom. Ivan Ilitsch var ualmindelig godt oplagt den Aften, saa Pra-skövja Fjodorovna endogsaa bag efter sagde, at han havde været den livligste i hele Selskabet; men derfor havde han alligevel ikke et Øjeblik glemt de vigtige Overvejelser, som forestode ham med Hensyn til Blindtarmen. Klokken 11 tog han Afsked med Gæsterne og trak sig tilbage til det lille Sovekammer, som han, efter at han var bleven syg havde indrettet sig ved Siden af sit Arbejdsværelse. Efter at han havde klædt sig af og var kommen i Seng, tog han en af Zola's Romaner; men han læste ikke i den, han tænkte. Og han saa' i Fantasien, hvorledes den forønskede Istandsættelse af Blindtarmen allerede gik for sig og de indre Organer paa ny kom i Orden. „Ja, saaledes er det," sagde han til sig selv, „det gælder blot om at hjælpe paa Naturen." Her huskede han65

paa Miksturen, rettede sig i Vejret og tog en Skefuld, hvorpaa han lagde sig tilbage paa Ryggen og gav sig til at iagttage, hvor velgjørende denne virkede og hvorledes den forjog Smerten. — „Det gjælder blot om at være akkurat til at tage den og undgaa alle mulige skadelige Indvirkninger. Jeg-føler mig allerede nu lige som lidt bedre, ja meget bedre." Han følte sig i Siden, men det gjorde ikke ondt. „Ja vist, jeg mærker ikke noget: det er virkelig allerede meget bedre." Han slukkede Lyset og lagde sig om paa Siden . . . Det gik som det skulde: Blindtarmen var i Færd med at komme i Orden. Pludselig fornam han den gamle nagende Smerte, denne haardnakkede, alvorlige, pinefulde Fornemmelse, som han kendte saa godt. Igjen denne modbydelige Smag i Munden. Hans Hjerte snørede sig sammen, det svimlede for ham. „Min Gud, min Gud!" udbrød han, „igjen, igjen, og der er ingen Ende paa det!" Og pludselig viste Sagen sig for ham fra en helt anden Side. „Blindtarmen! Nyren!" gjentog han vecl sig selv: „Nej, det er ikke Blindtarmen, ikke Nyren, det drejer sig om her, men om Livet og . . . Døden. Ja, Livet der var, og nu glider bort, uden at jeg er i Stand til at forhindre det. Saaledes er det. Hvorfor bedrage sig selv? Er det maaske ikke klart for alle, undtagen mig selv, at jeg dør, saa Spørgsmaalet kun drejer sig om, hvor mange Uger eller Dage jeg har tilbage — maaske kun et Minut! Før var der Lys, nu er der Mørke. — Før var jeg her, men nu gaar66

jeg der hen! — Hvor hen?" Det gjøs i ham, hans Aandedræt standsede, og lian hørte kun, hvorledes hans Hjerte bankede.

„Men naar det nu er forbi med mig, hvad saa? Saa er det forbi, ikke videre. Men hvad bliver delaf mig, naar det er forbi? Skulde det virkelig være Døden? Nej, nej!" Han för op og vilde tænde Lyset. Han famlede efter det meel rystende Hænder, hvorved han rev baade det og Stagen paa Gulvet og paa ny sank om i Sengen. „Aa, det kan ogsaa være det sanmie," sagde han til sig selv, medens han laa og stirrede ud i Mørket. „Døden? Ja, det er Døden. Og de andre . . . de hverken forstaar det eller vil vide af det at sige eller blot beklage mig, de musicerer. (Lyden af Musik og Samtaler lød ind til ham fra de længere bortliggende Værelser.) De bryder sig ikke om noget, skjøndt de ogsaa skal dø engang. De Tossehoveder! Hvis jeg gaar bort først, saa kommer de dog bag efter, og det vil gaa dem akkurat paa samme Maade. Men de morer mig, de Dyr!" Han var nær ved at kvæles af Forbitrelse. Ingen Ord kunde udtrykke, hvad han led. Det var dog umuligt, at alle for bestandig skulde være hjemfaldne til at stønne under denne navnløse Rædsel. Han rettede sig i Vejret.

„Det kan alligevel ikke hænge rigtig sammen; jeg maa se at komme til Ro og overveje Sagen lige fra Begyndelsen," vedblev han paa ny at, ræsonnere med sig selv. „Ja, Sygdommen be-67

gyndte med at jeg stødte mig i Siden; men jeg var dog den samme, som jeg altid havde været. Det gjorde lidt ondt i Førstningen, senere mere, saa kom Lægerne til, det blev snavs med Humøret, deraf denne Modfaldenhed og Melankoli, saa kom igjen Lægerne, og imens gled jeg stadig nærmere og nærmere mod Afgrunden. Kræfterne

tage mere og mere af . . . -Teg svinder ind som en Skygge, Øjet er livløst . . . Det er Døden, som nærmer sig, og jeg tænker kun paa Blindtarmen, tænker paa, hvorledes jeg skal faa den i Stand, og saa er det Døden. — skulde det virkelig være Døden?" Rædsel greb ham, han kunde næppe aande, og idet han bukkede sig efter Svovlstikkerne kom han til at støde Albuen imod en lille Piedestal, Som stod ved Siden af Sengen. Piedestalen var ham i Vejen, det. smertede i Albuen, og i sin Ærgrelse stødte han til og væltede Piedestalen. Fortvivlet, gispende efter Vejret kastede han sig tilbage paa sit Leje, idet han ventede, at Døden straks vilde indfinde sig.

Samtidig hermed toge Gjæsterne bort. Praskövja Fjodorovna, som havde ledsaget dem og havde hørt Faldet, kom ind til Manden.

— Hvad er der hændet?

— Ingenting. Jeg kom blot. til at vælte Piedestalen.

Hun gik ud og vendte tilbage med et tændt. Lys. Han laa og trak Vejret tungt og stødvist, som en, der har løbet en lang Strækning, medens han saa' paa hende med stive Øjne.

5*80

Hvad er der i Vejen med Dig, Jean V

— In—gen—ting. Jeg — kom —til — al — vælte . . „Hvad er der at sige? Hun vil dog ikke forstaa det," tænkte han ved sig selv. Hun forstod virkelig heller ikke, hvad der gik for sig. Efter at have rejst Piedestalen op og tændt Lyset, skyndte hun sig ud igjen. Der var endnu en Gjæst, som hun skulde tage Afsked med.

Da hun kom tilbage, laa Ivan Ilitseh endnu stadig i samme Stilling paa Hyggen og saa' opad.

— Hvordan gaar det Sclcl ? Er det maaske bleven værre V

— Ja.

Hun rystede paa Hovedet og tog Plads ved Sengen.

— Véd Du hvad, Jean? Jeg tænker paa, om vi ikke skulde sende Bud efter Letschetitski.

Det betød saa meget som, at man skulde invitere den berømte Doktor og ikke spare paa Pengene. Ivan Ilitseh smilede bittert og sagde nej.

Hun sad lidt endnu, saa rejste hun sig op, traadte hen til ham og kyssede ham paa Panden.

Han hadede hende af hele sin Sjæl, dengang hun kyssede ham og maatte gjøre Vold paa sig for ikke at støde hende fra sig.

— Godnat! Med Guds Hjælp falder Du nok i Søvn.

— Ja.69

VI.

Ivan Ilitsch saa', at Døden nærmede sig og var stadig fortvivlet; men skjøndt han meget godt vidste med sig selv, at han snart skulde dø, var det dog saa langt fra, at han kunde gjøre sig fortrolig med denne Tanke, at han ikke engang forstod, ikke kunde forstaa, hvorledes det forholdt sig.

Den Art Syllogisme, som han kendte fra Kiese-wetter's Logik: Kaj er et Menneske, Menneskene ere dødelige, følgelig er Kaj dødelig, havde vel altid forekommet ham rigtig med Hensyn til Kaj. men ikke med Hensyn til ham selv. Som Talen her var om det enkelte Menneske Kaj og om Mennesket overhovedet, kunde Sagen have sin fuldkomne Rigtighed; inen han var ikke Kaj eller et Menneske overhovedet: han havde altid været et ganske særegent Væsen for sig selv. helt forskjelligt fra alle andre: han var Mama's og Papa's egen Vånja*), der havde havt sine egne Brødre, Mitja og Volödja, sin egen Amme, Kusk og Legetøj, senere sin egen Kåtjenka, sine egne Barndommens, Drengeaarenes og Ungdommens Glæder, Sorger og Henrykkelser. Havde Kaj maaske kjendt noget til den Lugt, der udmærkede hin Saffiansboldt, som Vånja legede med i sin Barndom V Havde Kaj maaske

paa den Maade kysset Moderens Haand eller havde Moderens Silkekjole maaske raslet med den Lyd for Kajs Ører, som for hans? Havde Kaj maaske været med til de Spektakler, som han havde gjort i Anledning af

*) Kjælenavn for Ivan

Deserten i Skolen for Lovkyndighed? Havde Kaj maaske været saaledes forelsket som han? Forstod Kaj maaske at dirigere en Forsamling som han ?

„Nej, Kaj er virkelig dødelig, og at han dør er sin Orden; hvad derimod mig, Vänja, Ivan Ilitseh angaar, med alle mine Tanker og Følelser, med Hensyn til mig er det en anden Sag. Det kan ikke være muligt at jeg skal dø. Det vilde være altfor græsseligt!" Saaledes ræsonnerede han med sig selv.

„Hvis jeg virkelig skulde clø lige som Kaj," fortsatte han, „saa vilde jeg vide det med mig selv. en indre Stemme vilde sige mig det; men jeg har aldrig mærket Spor af noget lignende, og baade jeg og mine Venner er af den Mening, at det med Kaj er noget helt andet. Og nu ser man alligevel! Nej, det er umuligt! Umuligt, men saaledes er det alligevel. Hvorledes gaar det dog til? Hvorledes skal man forstaa det?"

Han var ikke i Stand fil at forklare det og bestræbte sig for at forjage denne Tanke som falsk, ukorrekt og sygelig og i dens Sted beskjæftige sig med andre af en bedre og sundere Slags. Men Tanken kom dog igjen og ikke blot Tanken, det var som om selve Virkeligheden indfandt sig og viste sig lyslevende for ham.

Saa forsøgte han at vende tilbage til sin tidligere Betragtningsmaade, som havde holdt Tanken om Døden borte fra ham. Men, besynderligt nok, intet af alt det, som tidligere havde udelukket, skjult og tilintetgjort Tanken om Døden, var71

nu mere i Stand til at udøve denne Virkning. Han gjorde ikke desto mindre stadig Forsøg paa at gjenopfriske disse Følelser og Stemninger. Saaledes sagde han undertiden til sig selv: „Jeg vil nu kun tænke paa mine Embedsforretninger; det er dog dem jeg stadig har levet for.* Og han begav sig hen i Retten, idet han forjog alle sine mørke Tanker og Bekymringer. Her flk han sig først en Passiar med Kollegerne, hvorpaa han indtog sin Plads for Enften af Bordet, idet han efter Sædvane, støttende sig med de udmagrede Hænder paa Armene af sin høje Egetræs-Lænestol, omfattede Forsamlingen med et fraværende og tankefuldt Blik. Efter endnu at have bøjet sig over imod sin Sidemand og hvisket ham et Par Ord i Øret. samt trukket Papirerne, der var lagt til Rette for ham, nærmere hen til sig, slog han pludselig Blikket i Vejret, rettede sig i Sædet og erklærede Mødet for aabnet. Han begyndte nu at udvikle Sagen, der forelaa, men lige som han var midt i sin Tale, begyndte pludselig Smerten i Siden, uden mindste Hensyn til hvad Ivan Ilitsch foredrog, igjen at lade høre fra sig. Først gav Ivan Ilitsch Agt paa den, saa forsøgte han at fordrive Tanken om den; men den vedblev, og pludselig kom Døden selv og stillede sig lige foran ham. Ansigt til Ansigt, og saa' paa ham. Han blev som lamslaaet. Ilden slukkedes i hans Øje, og han begyndte paa ny at spørge sig selv: „Skulde virkelig den alene være Sandheden V" Saa vel hans Kolleger som hans72

Underordnede saa1 med Forundring og Beklagelse, hvorledes han, den fine, udmærkede Jurist i et Væk fortalte sig og begik den ene grove Fejl efter den anden. Han gjorde Vold paa sig og forsøgte at samle sine Tanker. Med stort Besvær lykkedes det ham nogenlunde at føre Forhandlingerne til Ende, hvorpaa han vendte hjem med den sørgelige Bevidsthed om, at hans juridiske Virksomhed ikke mere som i gande Dage var i Stand til at skjule det for ham, som han vilde skjule", at den juridiske Virksomhed ikke hjalp ham til at befri sig for Tanken om Døden. Og det værste ved det hele var, at denne Tanke ikke lagde Beslag paa hans Opmærksomhed for at han skulde foretage sig et eller andet, men blot for at han skulde se paa den, se den lige i Øjnene, se paa den uden at foretage sig noget som helst andet og lide ganske ubeskrivelig.

I sin Kamp for at redde sig ud af denne Tilstand. søgte Ivan Ilitseh efter noget, der kunde trøste ham, Midler, som kunde skjærme ham, hvilke han ogsaa fandt og som for en kort Tid lige som hjalp ham ud af Nøden, medens de dog i Virkeligheden snart efter ikke saa meget faldt fra hinanden, som de blev gjennemsigtige, og det var som om hin Tanke paa ny traadte frem for ham bag ved dem, uden at noget var i Stand til al lægge sig imellem.

Stundom, naar det i den Tid traf sig at han kom ind i Dagligstuen, i denne Dagligstue, som han selv havde indrettet, hvor han var falden og for73

hvis Skyld han—ja, det var latterligt nok, tænkte han ved sig selv med et bittert Smil — for hvis Arrangements Skyld han havde ofret Livet, da hans Sygdom jo skrev sig fra det Stød han dengang havde faaet . . . stundom, naar han kom derind og f. Eks. bemærkede, at det lakerede Bord foran Sofaen havde faaet en Ridse i Pladen, søgte han straks at udfinde Grunden. Ved nærmere Eftersyn opdagede han da, at den skrev sig fra Bronee-forsiringerne paa Albumet, hvoraf den skarpe Kant paa et af Hjørnerne var bukket om. Han tog det dyre Album, som han havde ordnet med saa megen Kjærlighed og kunde ikke noksom ærgre sig over den skjødesløse Maade, hvorpaa Datteren og hendes Bekjendte havde behandlet det: der var vendt op og ned paa de fleste af Fotografierne, lige som det endogsaa var revet itu paa flere Steder. Han bragte det igjen i Orden med stor Omhu og rettede det ombukkede Hjørne paa Bindet.

Saa fik han pludselig den Idé, at flytte hele dette Arrangement med Albumerne hen i et andet Hjørne af Værelset, hvor Blomsterne stode. Han kaldte paa Tjeneren. Fruen og Datteren kom til for at hjælpe; men de vare af en anden Mening, gjorde Indsigelser, han disputerede, blev vred; men det var altsammen godt, for saa længe eksisterede hin Tanke ikke for ham, saa længe lod den ham i Ro.

Men just som han var i Færd med Omflytningen, bad hans Hustru ham om at lade det74

være; hun vilde kalde paa Folkene, sagde hun, da han kun vilde have Skade af Anstrengelsen, og — pludselig skimtede han Dødstanken bag ved; den stod paa ny for ham. Han skimtede den vel kun, saa han haabede endnu, at den atter kunde forsvinde; men idet han uvilkaarlig i det samme tog sig i Siden, mærkede han, hvorledes det gamle Onde endnu stadig sad der og nagede, det var ham ikke muligt at glemme det, og han saa' tydelig, hvorledes Døden stirrede ham i Møde imellem Blomsterne. Hvortil saa alle disse Omstændigheder?

„Saa det var altsaa her, ved disse Gardiner, at jeg mistede Livet ligesom i Stormløbet paa en Fæstning? Kan det virkelig være muligt? Hvor rædsomt og hvor dumt! Nej, det er ikke muligt! Det er ikke muligt, men dog forholder det sig saaledes," sagde han til sig selv.

Derpaa gik han ind i sit Værelse, hvor han lagde sig, og paa ny følte sig alene med hin Tanke, alene med den, Ansigt til Ansigt, uden dog at være i Stand til at gjøre noget ved den uden at stirre paa den til Blodet stivnede i hans Aarer.

VII.

Uden at man kan sige, hvorledes det var sket, da det var noget, som ubemærket var gaaet for sig lidt efter lidt, var det i den tredje Maaned af Ivan Ilitsch's Sygdom kommet dertil, at saa vel75

hans Hustru, som Datteren og Sønnen, foruden Tjenestefolkene, Venner og Bekjendte samt Lægerne og navnlig han selv, tydelig indsaa, at Hoved-spørgsmaalet med Hensyn til ham for andre, nu kun drejede sig om: hvor længe det vel endnu kunde vare, inden han blev tvungen til at rømme Pladsen, befri de levende tor de Besværligheder, som hans Nærværelse førte med sig og sig selv for de Lidelser, som plagede ham.

Han sov stadig mindre og mindre. Man gav ham Opium og gjorde Morfin-Indsprøjtninger; men det hjalp altsammen ikke noget. Den sløve sørgmodige Stemning, hvori han hensank under sin halvt bedøvede Tilstand, tjente ham kun til Lettelse i Begyndelsen, medens den endnu var ny for ham; senere derimod virkede den ikke mindre pinlig, inaaske snarere mere, end end naar han led med fuld Bevidsthed.

Der blev lavet særlige Retter til ham efter Lægens Anvisning; men ingen af dem smagte ham, og han blev kun mere og mere led ved alt, hvad man satte for ham.

Han var nu bleven saa svag, at han ikke engang kunde hjælpe sig selv i saadanne Tilfælde, hvor man nødigst af alt tyer til andres Hjælp. Herunder havde han dog den Trøst, at Geråsim, som var den af Tjenestefolkene han bedst kunde lide, altid gik ham til Haande ved saadanne Lejligheder.

Geråsim var en ung rask Bondekarl af en7b

kjærnesund Natur, altid livlig og ved godt Humør. I Begyndelsen, naar han kom ind til Ivan Ilitsch for at bære ud efter ham, følte denne sig forlegen ved at en saa vakker og net klædt Karl skulde forrette et saa modbydeligt Arbejde.

En Morgen vilde han derfor prøve paa at hjælpe sig selv; men da han skulde til at klæde sig paa. sank han kraftløs om i en Lænestol og saa' med Forfærdelse, hvor mager han var bleven: Musklerne tegnede sig i skarpe Linier ned ad hans afpillede Ben.

I det samme kom Geråsim ind med lette raske Skridt, i sine tyksaalede Støvler, der udbredte en behagelig Lugt af Tjære, lige som han selv bragte en frisk Luftning af Vinterkulden udenfor med sig ind i Værelset. Som sædvanlig yderst propert paaklædt med hvidt Forklæde paa og i en ren Sirtses Skjorte med Ærmerne smøgede op over de nøgne kraftige Arme, gik han, uden at se paa Ivan Ilitsch, hurtig hen bag Sengen, idet han øjensynlig, for ikke at krænke den syge, lagde en Dæmper paa det Overmaal af Livsglæde, som straalede over hele hans Ansigt.

— Geråsim ! sagde Ivan Ilitsch med svag Stemme.

Geråsim, der aabenbart blev forskrækket, ved Tanken om at han maaske skulde have forset sig med et og andet, vendte med en. rask Bevægelse sit unge friske godmodige og jævne Ansigt, hvorpaa Skjægget lige var begyndt at bryde frem, om imod den syge.77

— Hvad er til Tjenester1

— Det maa være dig ubehageligt, kan jeg tænke. Men Du maa have mig undskyldt. Det er ikke med min gode Vilje.

— Gud bevares! udbrød Geråsim med et straalende Smil. som blottede en Rad af sunde hvide Tænder: —Hvad er der at tale om? Hérren er jo syg.

Let og kvikt som sædvanlig forrettede Geråsim sin vante Gjerning, og det varede ikke mere end fem Minuter før han allerede var tilbage igjen.

Ivan Ilitseh sad endnu stadig i Lænestolen i den samme Stilling som før.

— Geråsim, sagde han: — vær saa god at hjælpe mig lidt. Kom her hen. — Geråsim nærmede sig. — Løft mig op. Jeg har saa ondt ved at gjøre det selv, og jeg har sendt Tjeneren i Byen.

Geråsim lagde sine stærke Arme om lians Liv og løftede ham let og forsigtig i Vejret, hvorpaa han, støttende ham med den ene Haand, trak Benklæderne op med den anden og vilde hjælpe ham til Sæde. Ivan Ilitseh bad ham føre sig hen til Sofaen, hvad Geråsim ogsaa gjorde, uden at det kostede ham mindste Anstrengelse, skjønt han næsten maatte bære ham der hen.

— Tak! Som dog alting gaar let og godt for Dig1!

Geråsim smilede fornøjet og vilde gaa. Men hans Nærværelse virkede saa velgjørende paa Ivan Ilitseh, at denne nødig vilde skilles fra ham.78

— Aa hør, flyt mig den Stol her hen. Nej, ikke den, men den anden, og læg mine Ben op paa den. Jeg har det bedre, naar Benene ligge højt.

Geråsim bragte Stolen, satte den forsigtig ned paa Gulvet uden at støde imod og lagde Ivan Ilitsch's Fødder op paa den.

— Aa, det lettede! sagde Ivan Ilitsch, der i dette Øjeblik syntes at han følte sig betydelig bedre. - Læg mig saa den Pude dér under Fødderne.

Geråsim bragte Puden, og saalænge han holdt Ivan Ilitsch ved Fødderne, forekom det stadigt denne, som om han havde det bedre. Saa snart blot Geråsim slåp Fødderne, forekom det ham straks, som om det igjen blev værre med ham.

— Geråsim, sagde han: — har Du noget at bestille?

— Ikke det mindste, svarede Geråsim, der i sin Omgang med andre Tjenestefolk i Hovedstaden havde lært, hvorledes man skulde svare Herskabet.

— Hvad har Du endnu at besørge?

— At besørge ? Ingenting. Det eneste skulde være at hugge Brænde til imorgen.

Naa, gjør mig saa den Tjeneste at. holde mine Ben lidt, saadan rigtig højt. Det kan Du vel nok?

— -Jo, det skal der ikke være noget i Vejen for! sagde Geråsim, idet han lagde hans Ben op paa Skuldrene af sig. Det forekom Ivan Ilitsch,79

som om han i denne Stilling slet ikke følte noget til Smerterne.

— Men Du skulde jo hugge Brænde . . .

— Vil Herren blot ikke bryde sig noget 0111 det. Det skal vi nok faa besørget.

Ivan Ilitsch lod nu Geråsim sætte sig ned og underholdt sig med ham, medens denne støttede hans Fødder. Og, mærkeligt nok, hele Tiden medens Geråsim sad og støttede hans Fødder forekom det ham stadigt, som om han havde det bedre.

Fra den Dag af lod Ivan Ilitsch oftere Geråsim kalde og bad ham holde sine Fødder, medens han passiarede med ham. Geråsim var altid villig og kvik og lagde navnlig ved disse Lejligheder en inderlig Hjertensgodhed for Dagen, som rørte Ivan Ilitsch. Medens andres Sundhed, Styrke og Livfuldhed ellers under Ivan Ilitsch's Sygdom altid virkede pinligt paa ham, var Geråsim det eneste Menneske, hos hvem disse Egenskaber, langt fra at pine ham, tvært imod udøvede en beroligende Virkning paa ham.

Det, der pinte ham mest af alt, var den levende Bevidsthed han havde af, at, man løj for ham, at alle hans Omgivelser havde sammensvoret sig om at ville bilde ham ind, at der slet ikke var Fare for hans Liv, men at han kun var syg, og naar han blot vilde forholde sig rolig og lade sig kurere, skulde han nok se, hvorledes alting vilde blive godt igjen. Han vidste derimod med sig selv, at hvad man end gjorde, vilde det kun yderligere forøge hans80

Kvaler og forbitre ham hans sidste Timer. Det var især denne Løgn. som pinte ham, at man ikke vilde tilstaa for sig selv, hvad man dog meget godt vidste, lige saa godt som han, ja at man oven i Kjøbet vilde lyve for ham i den frygtelige Stilling, hvori han befandt sig og endog selv nøde ham til at deltage i denne Løgn. Denne Løgn, som man kunde tillade sig imod ham lige før hans Død, denne Løgn, son) vilde fornedre Dødens frygtelige og højtidelige Øjeblik til noget i Lighed med Visiter, nye Gardiner og Skildpaddesuppe til Middag . . . denne Løgn var en ubeskrivelig Kval for Ivan Ilitsch. Og besynderligt nok: ikke én men flere Gange, naar hans Omgivelser havde deres Kunster for med ham, var han lige paa Nippet til at. tilraabe dem: „Hold op med den Løgn! I véd lige saa godt som jeg selv at jeg dør, saa hold dog i det mindste op med den Løgn!" Men hvor tidt disse Ord end svævede ham paa Tungen, havde han dog aldrig Sjælsstyrke nok tii udtale dem. Han saa', hvorledes den forfærdelige, rædselsfulde Maade, hvorpaa han med hver Dag nærmede sig Døden, i alle hans Omgivelsers Øjne var sunken ned til noget som en tilfældig Ubehagelighed, der kan indtræffe, tildels endogsaa af en mindre passende Art (i Lighed med det Indtryk et Menneske gjør, der bringer en ubehagelig Lugt ind med sig i Værelset); og det, hvorved noget saa højtideligt var sunket ned til noget saa lavt. var just den samme Følelse for det passende, som han81

selv havde bøjet sig for hele sit Liv. Han saa', hvorledes der ikke var et Menneske, som beklagede ham, hvorledes man ikke engang brød sig om at sætte sig ind i hans Stilling. Det var ogsaa Grunden til at han kun følte sig saa vel i Gerasims Nærværelse og at han kunde finde Lindring, naar Geråsim, undertiden hele Nætter i Træk, kunde sidde og holde hans Fødder paa sine Skuldre, uden al ville gaa til Sengs, idet han blot sagde: „Herren skal bare ikke bi yde sig noget om mig; jeg skal nok faa udsovet," eller, idet han pludselig 'gik over til at sige Du,

tilføjede: „Hvis Du ikke var syg, saa var det en anden Sag: men som det er. hvorfor skulde man saa ikke være Dig behjælpelig?" Geråsim var den eneste, der ikke løj for Ivan Ilitseh, den eneste, der saa', hvorledes det virkelig forholdt sig, noget han derfor heller ikke havde nødig at lægge Skjul paa, medens han paa sin jævne Maade beklagede sin syge svage Herre, der svandt hen som en Skygge. Engang, da Ivan Ilitseh ønskede at han skulde gaa ud og hvile sig lidt, sagde ban endogsaa ligefrem:

— Engang skal vi dog alle do! Hvorfor skulde man saa ikke gjøre sig lidt Ulejlighed?

Herved vilde han saa vel udtrykke, at den Tjeneste han ydede umuligt kunde falde ham besværlig, da den gjaldt en døende, saa vel som at han haabede, at der naar hans Tid kom, ogsaa nok skulde findes en eller anden, der vilde vise ham den samme Tjeneste.

fi82

Næst efter al den Løgn, som Ivan Ilitsch følte sig omgiven af, var det, der pinte ham mest af alt, den .Mangel paa Deltagelse, som man viste med hans Lidelser: at der ikke var et Menneske, der beklagede ham, virkelig beklagede ham saaledes, som han følte Trang til at blive beklaget. Efter lange smertefulde Timer var der Øjeblikke, hvori han, hvor meget han end undsaa sig for at tilstaa det, saa inderlig trængte til at beklages, som man beklager et sygt Barn. Han ønskede, at man skulde kærtegne h^un, kysse ham og græde over ham, som man kærtegner og trøster syge Børn. Han vidste, at han var en højtstaaende Embedsmand, at hans Skjæg allerede var i Færd med at graane, og at sligt derfor umulig lod sig gjøre, men han ønskede det ikke desto mindre. I hans Forhold til Geräsim var der noget, som nærmede sig hertil, og derfor, var dette Forhold ham til saa stor Trøst.

I et af disse Øjeblikke, hvori Ivan Ilitsch følte Trang til at faa Luft i Taarer, Trang til at man skulde kærtegne ham og græde over ham, fik han Besøg af sin Kollega Schebeck; men i Stedet for at fælde Taarer og blive bevæget, begyndte han med en streng og dybsindig Mine at. indlade sig i en Samtale med Schebeck om en Retssag, hvori han, i Kraft af Inertien, haardnakket gjorde sin Mening gjældende betræffende det nødvendige i at kassere Dommen.

Denne Løgn, som omgav ham, og hvoraf han selv var gjennemtrængt, bidrog især til at forbitre ham de sidste Dage af hans Liv.83

VIII.

Saa var det en Morgen, ... At det var Morgen, saa' Ivan Ilitseh kun af at Geråsim gik og blev afløst af Tjeneren Peter, der korn og slukkede Lysene, trak et af Gardinerne til Side og gav sig til at rydde op i Værelset. Om del var Morgen eller Aften, Fredag eller Søndag kunde ellers være lige meget, det var stadig et og det samme: d« n samme fortærende kvalfulde Smerte, som ikke et Øjeblik vilde ophøre, den samme Bevidsthed om et Liv, som haab-løst svinder, men endnu ikke er svundet, den samme rædselsfulde forhadte Død, som stadig kom nærmere og nærmere og som var det eneste virkelige, og endelig tidlig og sildig: en og den samme Løgn. Hvem kunde vel her have Tanker for Dage, Uger eller Klokkeslet?

- Ønsker Herren ikke Te?

„Han vil have, at der skal være Orden i Huset og at Herskabet faar sin Te om Morgenen", tænkte Ivan Ilitseh ved sig selv, men sagde blot:

- Nej.

- Behager Herren ikke at flytte over i Sofaen ?

„Han skal rydde op i Værelset, og jeg er ham i Vejen; jeg repræsenterer Urenlighed og Uorden," tænkte han videre, men sagde blot:

— Nej, lad være.

Tjeneren gav sig endnu noget at bestille.

Ivan Ilitseh rakte Haanden ud ef'ter noget. Peter nærmede sig tjenstvilligt:

— Hvad ønsker Herren?

Uhiet.

Peter tog Uhret, som laa lige ved Siden af den syge og rakte ham det.

- Halvni. Er man staaet op derinde?

Nej, endnu ikke. Vasili Ivänovitsch (det var Sønnen) er gaaet i Gymnasiet, men Praskövja Fjodorovna har givet Ordre til at vækkes, hvis De skulde spørge efter hende. Befaler Herren?

— Nej, det kan være det samme. — „Man kunde maaske prøve lidt Te," tænkte han ved sig selv. — Ja, lad mig kun faa Te.

Peter gik hen imod Døren. Det gjøs i Ivan Ilitseh ved Tanken om at blive alene, „Hvad skal jeg finde paa for for at holde ham tilbage? Det er sandt, Miksturen." — Peter, ræk mig Miksturflasken. — .Hvem kan vide det, maaske kan Miksturen dog alligevel hjælpe noget." Han tog Skeen og drak. „Nej, den hjælper ikke. Det er kun Vaas og Bedrag altsammen," sagde han ved sig selv, saa snart han igjen fornam den bekjendte vamle haabløse Smag af Miksturen. „Nej det er forbi med at tro mere paa det. Men disse Smerter, som aldrig vil høre op! Om det saa kun var for et Øjeblik!" Han stønnede. Peter vendte om. — Nej, gaa Du kun. Kom med Teen.

Peter gik. Da Ivan Ilitseh var bleven alene, stønnede han endnu lydeligere end før, men det85

var ikke saa meget af fysisk Smerte, hvor forfærdelig, den endogsaa var, som af den aandelige Kval han led. „Evig et og det samme, alle disse endeløse Dage og Nætter. Blot dog snart . . . Hvad var det han længtes efter? Død. Mørke . . . Nej, nej. Saa heller alt andet end Døden!"

Da Tjeneren kom tilbage med Teen paa en Bakke, saa' Ivan Ilitsch længe paa ham med et forstyrret Blik. uden at kunne forstaa, hvem han var eller hvad han vilde, saa denne tilsidst selv blev rent forvirret. Ved Synet af Tjenerens Forvirring gjenvandt Ivan Ilitsch paa ny sin Fatning.

— -Ja, det. var Teen. sagde han: — godt: sæt den kun paa Bordet. Hjælp mig først med at vaske mig og skifte Linned.

Ivan Ilitsch gav sig god Tid. Efter at have vasket Hænderne og Ansigtet, børstet sine Tænder og redt Haaret, saa' han sig i Spejlet. Han blev aldeles forfærdet over, hvad han saa' her. og hvad der navnlig forfærdede ham, var at se. hvor underlig glat Haaret lagde sig om den blege Pande.

Da Tjeneren hjalp ham med at skilte Linned, følte han, at. han vilde blive endnu mere forfærdet-, hvis han saa' sit udtærede Legeme, hvorfor han ogsaa undgik det. Nu var han paaklædt. Iført sin Slaabrok og med et Scliawl om Benene tog han Plads i en Lænestol ved Bordet for at drikke Te. Et Øjeblik følte han sig forfrisket, men aldrig saa snart havde han begyndt at drikke, før han paa ny fornam den gamle Afsmag, den gamle86

Smerte. Han maatte lige frem nøde sig til at drikke Koppen ud. hvorpaa han lagde sig paa Sofaen og lod Tjeneren gaa.

Bestandig et og det samme. Snart blinker der et lille Glimt af Haab, snart bruser Fortvivlelsens oprørte Hav, og stadig denne nagende Smerte, denne fortærende Kummer, idag som igaar, igaar som idag. Det er saa uendelig tungt at være alene; han ønsker at kalde paa nogen, men han véd i Forvejen, at andres Nærværelse kun vil gjøre ondt værre. „Saa dog heller igjen Morfin. — at man blot kunde glemme. Jeg vil sige til denne Doktor, at han maa se at tinde paa noget. Det gaar ikke paa den Maade, det gaar ikke!"

Saaledes forløber to Timer. Pludselig bliver der ringet paa Døren i Forværelset. Der har man nok Doktoren. Jo, ganske rigtig, det er virkelig ham, som kommer ind frisk og kvik, fed og munter med et Udtryk, som om han vilde sige: „Der har 1 nu gaaet og været bange for Gud maa vide hvad: men nu skal I se, hvorledes vi straks skal

faa alting i Orden." Doktoren véd god I. at. dette Udtryk ikke passer her; men han har nu én Gang for alle lagt sit Ansigt i disse Folder, og maa vedblive at gaa om med det. lige som én, der fra Morgenstunden af er trukken i Kjole for at tage ud og gjøre Visiter hele Dagen.

Doktoren gnider sig i Hænderne med en oprømt og trøstefuld Mine.

— Jeg er kold. Det er en dygtig Kulde vi har87

idag. Lad mig først varme mig lidt, siger han med en Mine, som om man blot behøvede at. vente en lille Smule til han fik varmet sig. saa skulde han nok bringe alting i Orden.

— Naa, hvordan staar det sig saa med Sagerne V spørger Doktoren.

Ivan Ilitsch føier, at denne egentlig havde Lyst til at tale i sin sædvanlige oprømte Tone, men selv indser, at det nu ikke gaar an længer, og at Meningen med Spørgsmaalet derfor kun skal være: Hvorledes har De tilbragt Natten.

Han ser spørgende paa Doktoren med et Udtryk som om han vilde sige: „Vil Du da virkelig ikke engang begynde at skamme Dig over at gaa saadan og lyve for Folk?" Men Doktoren vil ikke forstaa Spørgsmaalet, og Ivan Ilitsch siger derfor:

— Græsseligt som altid. Smerten vil stadig ikke fortage sig. den giver sig ikke. Blot man havde en Ende paa det, lige meget hvordan det saa gik!

— Ja, saadan er I Patienter altid. — Nu tror jeg ellers nok at jeg er bleven tilstrækkelig opvarmet, saa at selv Praskövja Fjodorovna med al hendes overordentlige Akkuratesse ikke vilde have noget at indvende imod min Temperatur. Altsaa, Godmorgen! sagde Doktoren, idet han rakte den syge Haanden.

Den tidligere Spøgefuldhed var nu lagt til Side, Med en streng og alvorsfuld Mine gav Doktoren sig til at undersøge Patienten, hans Puls og Tern-

88

peratur; saa bankede han her, saa lyttede han dér, og det syntes som han aldrig skulde blive færdig.

Ivan Ilitsch véd udmærket godt i Forvejen, at alt dette ikke er andet end Nonsens og ligefremt Bedrag; men i det Øjeblik da Doktoren, der har lagt sig ned paa Knæ ved Lty'et, rækker sig hen over ham med Øret. tæt ind til hans Legeme, snart højere oppe, snart længere nede, foretagende allehaande gymnastiske Evolutioner over ham méd den betydningsfuldeste Mine af Verden, i dette Øjeblik lader Ivan Ilitsch sig ikke desto mindre selv paavirke heraf, som han i sin Tid lod sig paavirke af Advokaternes Taler, skjøndt han ogsaa med Hensyn til dem meget godt vidste i Forvejen, at man ikke kunde tro dem og hvorfor man ikke kunde tro dem.

Doktoren laa stadig paa Knæ ved den syges Leje og var endnu ikke blçven færdig med at hamre og banke paa ham, da Pråskovja Fjödo-rovnas Silkekjole pludselig raslede i Døren, og man hørte hende bebrejde Tjeneren, at han ikke havde meldt hende Doktorens Ankomst.

Hun kommer ind, kysser Manden og begynder straks at dokumentere, hvorledes hun allerede længe har været oppe, og at det kun er i Følge en Misforstaaelse, at hun ikke var her da Doktoren kom.

Ivan Ilitsch ser paa hende, idet han betragter hende fra øverst til nederst og alt hvad hans Øje89

falder paa, — hendes hvide Hudfarve, hendes buttede og omhyggelig plejede Hænder, den fyldige Hals, det glatfriserede Haar, Glandsen, som straaler ud af de livfulde Øjne — alt lægger han hende til Last. Han hader hende saa grundigt, som det kun er muligt at hade et Menneske, og hendes blotte Berøring faar Hadet lil at svulme endnu voldsommere i hans Bryst.

Hendes Maade at være paa lige over for ham og hans Sygdom er stadig den samme. Lige som Doktoren havde tilegnet sig en bestemt Maade at være paa lige over for sine Patienter, en Maade, som han ikke kunde blive af med, saaledes havde ogsaa hun lige over for sin Mand tilegnet sig en Maade at være paa, som hun heller ikke

kunde blive af med og som bestod i. at hun som en kjærlig Hustru idelig foreholdt ham, at han aldrig vilde gjøre noget af det, som var nødvendigt forat han kunde blive rask igjen, og at han selv var Skyld i, at det stod sig saa slet med ham.

— Tingen er, han vil ikke høre, hvad mart siger. Han passer ikke Tiden, naar han skal tage Mikstur, og navnlig ligger han stadig i en Stilling, som umuligt katr være andet end skadelig for ham — med Benene i Vejret.

Herpaa fortalte hun nu Doktoren, hvorledes hendes Mand lod Gerftsim sidde og hclde sine Fødder.

Doktoren hørte paa hende med et mildt spottende Smil, som om han vilde sige: „Hvad er90

der vel at gjøre ved det? Gud skal vide, hvad for Dumheder syge Folk undertiden kunne falde paa. Man maa bære over med dem."

Da Undersøgelsen var færdig, saa: Doktoren paa Uhret og Praskövja Fjodorovna erklærede sin Mand, at han nu maatte sige, hvad han vilde, men hun havde alligevel sendt Bud efter den berømte Doktor, og han og Michael Danilovitsch (saaledes hed den almindelige Doktor) skulde nu undersøge ham og afgive deres Kjendelse i Forening

— Sæt Dig nu blot ikke imod det. det beder jeg Dig om. Det er for min egen Skyld, at jeg gjør det, sagde hun ironisk, idet hun lod ham forstaa, at hun gjorde alt muligt for lvam og blot af den Grund ikke gav ham Ret til at være sig imod.

Han satte en sur Mine op, men tav. Han følte, at den Løgn, som omgav ham, i den Grad havde fortættet sig, at det næsten ikke var muligt at komme til Klarhed i noget som helst.

Alt, hvad hun foretog sig iried ham, gjorde hun kun for sin egen Skyld: men idet hun lod sig forlyde dermed for ham, gav hun det et saa utroligt Udseende, at han var nødsaget til at forstaa det omvendt.

Præcis Klokken halv tolv ankom virkelig den berømte Doktor. Det gik nu igjen løs med Undersøgelser og betydningsfulde Forhandlinger — saa vel i den syges Nærværelse som i Salen ved Siden af — om Nyren og Blindtarmen; Spørgsmaal og Svar fulgte saa hurtig oven paa hinanden og vare91

ledsagede af saa betydningsfulde Miner, at selve Hovedspørgsmaalet om Liv og Død. som nu alene beskjæftigede Ivan Ilitseh, igjen blev fortrængt af Spørgsmaalet om Nyren og Blindtarmen, der havde vist sig uefterrettelige i deres Funktioner, hvorfor nu ogsaa Michael Danilovitsch og Berømtheden nok skulde tage dem under Behandling og lære dem at forbedre sig.

Den berømte Doktor tog Afsked med en Mine, som vel var alvorlig, men dog endnu ikke udelukkede Muligheden af et Haab. Og da Ivan Ilitseh med et Blik fuldt af Angst og Tvivl saa' op paa ham og frygtsomt spurgte, om der var Mulighed for, at han kunde komme sig igjen, svarede han, at man ikke kunde sige det for bestemt, men der var nok Mulighed for det. Det frygtsomt spørgende Blik. hvormed Ivan Ilitseh ledsagede Doktoren, var i den Grad ynkværdigt, at Praskövja Fjodorovna endogsaa brast i Graad ved at se det, idet hun gik ud ad Døren forat overgive Honoraret til den berømteDoktor.

Endskjøndt Modet vel. var steget lidt hos Ivan Ilitseh efter det Haab, som Doktoren havde givet, saa varede det dog ikke længe, inden han igjen sank tilbage i den gamle Tilstand. Igjen det samme Værelse, de samme Billeder. Gardiner, Tapeter, Miksturflasker, det samme smertefulde, forpinte Legeme. Det var ikke til at udholde, han begyndte at jamre sig, man gav ham Indsprøjtninger, og han faldt i Dvale.

Da han vaagnede op igjen, var det allerede92

begyndt at skumre. Man bragte bam hans Middag; men det var kun med Anstrengelse, at han kunde spise lidt af Suppen. Nu kunde han igjen begynde for fra, hvor han slåp, igjen ligge og grue for Natten, som nærmede sig.

Efter Bordet kom Praskövja Fjodorovna ind til ham, elegant paaklædt i en stramt sluttende Silkekjole, der fremhævede det fyldige Bryst, og med synlige Spor af at have pudret sig. Hun havde endnu om Formiddagen erindret ham 0111, at hun og Datteren skulde i Theatret. Sara Bernard skulde spille, og Ivan Ilitsch havde selv

forlangt, at der skulde tages en Loge. Nu havde lian glemt det. og Synet af Hustruens Pynt virkede saarende paa ham: men han undertrykte sin Fortrydelse ved at mindes, at det var ham selv, der ' avde forlangt, al man skulde tage en Loge, da den Art æstetiske Nydelser vare i høj Grad gavnlige for Ungdommen.

Praskövja Fjodorovna havde Udseende af at være tilfreds med sig selv : men der var dog alligevel noget vist forlegent over- hende, lige som hun kunde have forsét sig i noget. Hun tog Plads og forhørte sig 0111 sin Mands Befindende, dog kun for en Fornis Skyld; som han godt mærkede, og ikke for at erfare noget, da hun alligevel meget godt vidste, at der ikke var noget at erfare, hvorpaa hun kom frem med det, som hun egentlig havde paa Hjerte: at hun ikke for nogen Pris vilde være gaaet i Theatret, hvis der nu ikke en Gang var taget en Loge; Børnene gik derhen med Petritschew (Forhørsdomme-93

ren, Datterens Forlovede), og man kunde umulig lade de unge Mennesker gaa alene. Hun vilde naturligvis ulige hellere være bleven siddende hjemme hos ham, og ønskede nu blot, at hun maatte kunne være rolig t'or, at han i hendes Fraværelse ikke vilde glemme at handle etter Lægens Forskrifter.

— Men, - Fjodor Petrövitsch vilde ogsaa gjerne se ind til Dig. Hvad tror Du V Han staar derude med Lise.

Lad dem komme.

Datteren traadte ind i en flot. stærkt nedringet Kjole, der stillede saa meget af det unge Legeme til Skue, som Velanstændigheden tillod : . . Dette Legeme, der voldte ham saa uudsigelige Kvaler . . . Og hu ri stillede det til Skue . . . Hun var endnu stærk og sund, øjensynlig forelsket og opfyldt af en dyb Uvilje mod Sygdom. Lidelser og Død. der traadte forstyrrende i Vejen for hendes Lykke.

Efter hende fulgte Fiödor Petrövitsch. friseret og krøllet å la Capoul, med en lang og tynd Hals tæt omsluttet af en bred, hvid Flip, med et umaadelig stort hvidt Bryst og i stramme, sorte Benklæder med en hvid Hanske paa den ene Haand og en Ohapeaubas i den anden.

1 Hælene paa ham smuttede ogsaa Gymnasieeleven ubemærket ind i Værelset. Den stakkels Fyr var i en ny Uniform, med hvide Hansker paa og et Par frygtelige blaa Ringe under Øjnene, hvis Oprindelse Ivan Ilitsch kun altfor godt kjendte.94

Han havde altid havt ondt af Sønnen, og det gøs i ham hver Gang han mødte hans ængstelige deltagende Blik. Med Undtagelse af Geråsim forekom det ham, som om hans Väsja var den eneste, der forstod og beklagede ham.

Man satte sig ned og spurgte igjen til Befindendet. Saa opstod der en Pavse. Lise spurgte Moderen om, hvor denne havde gjort af Kikkerten. Saa kom hun og Moderen op at skjændes om, hvem der havde forlagt den. Det hele gjorde et temmelig ubehageligt. Indtryk.

Fjodor Petrövitsch spurgte Ivan Ilitsch, om han havde set Sara Bernard. Ivan Ilitsch forstod først ikke Spørgsmaalet, men sagde derpaa:

— Nej. Har De?

— Ja, i Adrienne Lecouvreur.

Praskövja Fjodorovna nævnte et Stykke, hvori den berømte franske Skuespillerinde navnlig skulde være aldeles mageløs. Datteren kom med sin Mening, og der opstod nu en Samtale om den Skjønhed og Realisme, der udmærkede Kunstnerindens Spil, en af disse Samtaler, der altid indeholde et og det samme.

Lige som Samtalen var allerbedst i Gang, saa' Fjodor Petrövitsch hen paa Ivan Ilitsch og gik pludselig i Staa. De andre fulgte Retningen af hans Blik og gik ligeledes i Staa. Ivan Ilitsch laa og saa' hen for sig med et Udtryk, der vidnede om den dybe Uvilje, han følte mod dem. Man maatte se at gjøre det godt igjen; men det kunde umuliggjøres godt igjen. Man maatte have en Ende paa denne Tavshed; men ingen vovede at gjøre det første Skridt og alle gruede for at der skulde ske noget, som vilde gjøre et Brud paa den Velanstændighedens-Løgn, der omgav dem, og vise Forholdene i deres virkelige Lys. Lise var den første, som tog Mod til sig og brød Tavsheden. Men idet hun vilde skjule, hvad der rørte sig i dem alle sammen, kom hun netop til at røbe sig.

— Ja, hvis vi ellers skal afsted, saa er det paa Tiden, sagde hun efter at have set paa Uhret, som Faderen havde foræret hende, og idet hun smilende tilkastede den unge Mand et Blik, hvis Betydning kun var vitterlig for ham og hende, rejste hun sig op, raslende med Silkekjolen.

De andre fulgte hendes Eksempel. Man tog-Afsked og kjørte i Theatret.

Da Ivan Ilitsch var bleven ene, forekom det ham, som han følte sig lettet: han var bleven fri for Løgnen, som var tagen bort sammen med de andre; men Smerten var bleven tilbage. Evig og altid den samme Smerte, den samme Frygt. Nej, der var ingen Lindring; kun værre og værre.

Igjen det ene Minut efter det andel, den ene Time efter den anden, og stadig var det et og det samme, uden Ende, og stadig kom Enden paa det hele, den uundgaalige, frygtelige Afslutning, nærmere og nærmere.

— -Ja, lad Geråsim komme, sagde han til Tje-neren, som indfandt sig- for at spørge, om der var noget. Herren ønskede

IX.

Det var allerede langt ud paa Natten, da Pra-skövja Fjodorovna vendte tilbage. Hun gik ind til Manden: men skjøndt hun gik saa forsigtigt ?oru muligt, hørte han hende dog. slog Øjnene op og lukkede dem straks igjen. Ved at høre, hvorledes hun vilde sende Geråsim bort og selv sidde og vaage hos ham, aabnede han Øjnene helt og sagde: — Nej, gaa.

— Du lider meget.

- Det kan være det samme.

— Tag lidt Opium.

Han samtykkede og tog nogle Draaber. Hun gik.

Indtil Klokken tre laa han i en kvalfuld Tilstand af Bevidstløshed. Det forekom ham, som om han paa en pinefuld Maade blev stødt ind i en snever, sort. og dyb Sæk, som om man vedblev at presse ham længer og længer ind, medens han dog stadig ikke kunde komme helt ind. Han var baade bange for at komme derind og ønskede at slippe igjennem, han baade stred imod og hjalp til. Pludselig følte han, hvorledes han gled og sank og i det samme vaagnede han. Foran ham sad Geråsim stadig paa sin rolige, taalmodigt Maade og smaa-blundede. Han selv laa som sædvanlig med de udmagrede Ben i Sokkerne loftede op paa Gerå.sims97

Skuldre; ved Siden af ham brændte Lyset med Skjærmen for og inden i ham nagede Smerten, den uophørlige fortærende Smerte.

— Gaa nu, Geräsim, hviskede han.

- Aa, hvad; jeg kan nok sidde lidt endnu.

— Nej, nu skal Du gaa.

Han tog Benene ned, lagde sig om paa Siden med den ene Haand under sig og begyndte at ynke sig selv. Han gjorde kun Vold paa sig saa længe til Geräsim var kommen ind i Sideværelset, saa fik Følelsen Luft, og han gav sig til at græde som et Barn. Han græd over sin hjælpeløse Tilstand, over sin forfærdelige Ensomhed og Forladthed, over Menneskenes Haardhed, over Guds Haardhed, over at der ingen Gud var til.

„Hvorfor har Du gjort det imod mig? Hvorfor har Du bragt mig saa vidt? Hvorfor piner Du mig saa græsseligt? Hvorfor?" stønnede han. Men han ventede ikke paa, at der skulde komme Svar; det umulige heri var det just, som lik Taarerne til at flyde saa rigeligt. Smerten tog til paa ny; men han rørte sig ikke, kaldte ikke paa nogen. Han sagde blot ved sig selv: „Bliv kun ved, slaa kun! Men lad mig vide, hvorfor! Hvad har jeg gjort imod Dig, hvad har jeg gjort?"

Saa blev han rolig; han hørte ikke blot op at græde, han aandede næppe, hele hans Væsen var med et bleven forvandlet til lutter spændt Opmærksomhed: Det var som om han lyttede — ikke til en menne-

skelig Stemme, men til Sjælens Rø'st, til Gangen i de nye Tanker, som opstode hos ham.

„Hvad er det, Du vil?" var det første Spørgsmaal, der stillede sig klart og bestemt for ham og lod sig udtrykke med Ord.

„Hvad er det. Du vil? Hvad er det, Du vil?" gjentog han for sig selv. — „Hvad det er? Slippe for at lide. Leve," svarede han.

„Leve? Hvorledes leve?" spurgte Sjælens Røst.

„Leve, som jeg før har levet — føre et frit og behageligt Liv." — „Føre et frit og behageligt Liv som før?" spurgte Røsten. Og Ivan Ilitseh begyndte nu i Erindringen at gjenkalde sig de skjønneste Øjeblikke i det behagelige Liv, som han tidligere havde ført. Men det traf sig saa besynderligt, at alle disse et behageligt Livs skjønneste Øjeblikke, nu toge sig helt anderledes ud end før, og de eneste der i denne Henseende gjorde en Undtagelse, vare de, der stode i Forbindelse med Erindringerne fra Barndommen. Dér, i Barndommen, havde der virkelig været noget i Sandhed behageligt, noget, der nok kunde give Livet Værd, hvis det skulde vende tilbage. Men den, der havde oplevet dette, eksisterede allerede ikke mere; det var som om selve Erindringen kunde have gjældt en helt anden.

Saa snart han blot i sine Betragtninger naaede hen til Begyndelsen af det, der som sit endelige Resultat, havde havt den nærværende Ivan Ilitseh til Følge, begyndte ogsaa alle de Glæder, som i den Tid havde udgjort hans Lykke, at visne for99

hans Øjne og forvandle sig til noget højst intetsigende, undertiden lige frem afskyeligt.

Og jo længer han kom bort fra Barndommen, jo mere han nærmede sig det nærværende Øjeblik, desto tvivlsommere, desto indholdsløsere viste Glæderne sig at være. Det begyndte allerede i Skolen for Lovkyndighed, hvor der dog havde været noget, som virkelig havde været godt: uskyldig Munterhed, Venskab, Ungdomshaab, skjøndt disse skjønne Øjeblikke allerede i de højere Klasser vare blevne mere og mere sjældne. (Begyndelsen af hans Embeds-karriere hos Gouvernøren kom de igjen og viste sig nu i Form af Mindet om den første Kjærlighed. Senere løb alt imellem hinanden, der kom færre og færre af hine Øjeblikke, og jo længer Tiden gik, jo færre bleve de.

„Saa kom Brylluppet . . . hurtig besørget og hurtig fortrudt . . . Skuffelse paa Skuffelse ... Sandselighed . . . Forstillelse ... Og saa dette døde Enibedsliv! Disse idelige Pengesorger, Aar ud og Aar ind, i hele ti, tyve Aar — evig et og det samme! Og jo længer, jo værre; ikke Gnist af Liv! Som om jeg Skridt for Skridt kunde være gaaet ned ad Bakke, medens jeg bildte mig ind, at jeg gik op ad. Ja netop. I den offentlige Mening gik jeg op ad Bakke i samme Grad som jeg gik tabt af Livet ... Og nu er man færdig, nu kan man dø!

„Men hvad skal det sige? Hvorledes forstaar man det? Det kan umulig forholde sig saaledes.100

Livet kan umulig være saa meningsløst, saa afskyeligt, hvorfor skal man saa dø og dø under Smerter? Nej, det maa ikke hænge rigtig sammen.

„Maaske har jeg ikke levet saaledes som jeg burde?" spurgte han pludselig sig selv. „Men hvorfor skulde jeg ikke have levet som jeg burde, naar jeg har gjort alt som sig hør og bør?" svarede han, idet han øjeblikkelig forjog denne eneste Løsning paa Livets og Dødens Gaade, som noget rent forkasteligt.

„Hvad er det da saa Du vil nu? Leve ? Hvorledes leve? Maaske det Liv, som Du lever i Retten, naar det hedder sig: „Retten er sat" . . .? „Retten er sat, Retten er sat," gjentog han for sig selv. „Ja, der har vi Retten og Dommen! . . . Men jeg har jo dog ikke forbrudt mig i noget!" udbrød han harmfuldt. „Hvorfor skal jeg saa . . .?" vedblev han, idet han holdt op at græde og vendte sig om til Væggen, stadig tænkende over et og det samme: hvorfor, af hvad Grund dette rædsomme skulde vederfares ham ?

Men hvor meget han end tænkte over dette Spørgsmaal, fandt han dog intet Svar. Og selv om det ogsaa traf sig,

som oftere var Tilfældet, at den Tanke kunde opstaa hos ham, at det hele skrev sig fra, at han ikke havde levet saaledes som han burde, mindedes han straks den Regelmæssighed og Korrekthed, der altid havde udmærket hans Liv, og skyndte sig at forjage denne besynderlige Tanke.101

X.

Der gik endnu to Uger. Ivan Ilitsch var bleven kjed af at ligge i Sengen og havde ladet sig indrette et Leje paa Sofaen, som han nu ikke mere forlod. Han laa næsten hele Tiden med Ansigtet ind imod Væggen, medens han, ene som altid, led de samme endeløse Kvaler, ene som altid, grundede over det samme uopløselige Problem „Hvad kunde det dog være? Skulde det virkelig være Døden?" spurgte han sig selv. Den indre Stemme svarede: „Ja." — „Men hvorfor disse Kvaler ?" vedblev han. Stemmen svarede: „Hvorfor? Ikke for noget." Længere kom han ikke.

Lige fra Sygdommens Begyndelse, lige fra den Dag, da Ivan Ilitsch første Gang var tagen hen til Doktoren, havde hans Liv delt sig i to Dele, hvori to, hinanden fuldstændig modsatte Stemninger, idelig gjorde sig gjældende. Den ene var præget af Fortvivlelse og Forventningen om en nær forestaaende ufattelig og rædselsfuld Død, den anden fuld af Haab og interesseret for Iagttagelsen af Legemets fysiske Virksomhed. Snart havde han kun Nyren eller Blindtarmen for Øje, der en Tid lang havde unddraget sig fra Opfyldelsen af deres Funktioner, snart kun den uforklarlige rædselsfulde Død, som han ikke paa nogen Maade kunde blive kvit.

Disse to Stemninger havde vekselvis afløst hinanden lige fra Sygdommens Begyndelse; men jo længer den skred frem, desto mere antoge Be-102

tragtningerne med Hensyn til Nyren en tvivlsom og fantastisk Karakter, medens Bevidstheden om den nær forestaaende Død vandt større og større Sikkerhed.

Naar Haabet engang imellem vilde til at blusse op i ham, mindedes han kun, hvad han havde været for tre Maaneder siden og hvad han nu var, hvorledes det gradevist var gaaet ned ad Bakke med ham — og Haabet svandt som et Lysskjær i Mørket.

I den sidste Tid af den Ensomhed, hvori han befandt sig, medens han laa der paa Sofaen med Ansigtet ind imod Væggen, ene og forladt i den folkerige By, forladt af sine talrige bekjendte, forladt af sin Familie. — en Ensomhed, der ikke kunde være fuldkomnere noget Steds, ikke paa Havets Bund, ikke i Jordens Indre, — i den sidste Tid af denne frygtelige Ensomhed levede Ivan Ilitsch udelukkende i Fortiden. Det ene Billede viste sig for ham efter det andet. Det begyndte altid med noget, som laa nær i Tiden, for derfra at gaa over til noget, som laa langt tilbage i Barndommen og knyttede sig til denne. Naar Ivan Ilitsch saaledes kom til at tænke paa den kogte Svedske, man nylig havde foreslaaet ham at spise, mindedes han de rynkede franske Svedsker han havde spist som Barn, hvilken ejendommelig Smag de havde havt, hvorledes Tænderne vare løbne i Vand paa ham hver Gang de naaede Stenene, og samtidig hermed vaagnede der en hel Række andre Erin-103

dringer fra hin Tid om Ammen, Broderen og Legetøjet . . . „Nej, det duer ikke at tænke herpaa . . . dermed gjør man kun ondt værre" sagde han til sig selv og vendte paany tilbage til det nærværende. En Knap i Sofaryggen og Safflanet, hvormed denne var betrukken, gave pludselig hans Tanker en anden Retning. Safflanet' havde været dyrt og ikke holdbart; det havde givet Anledning til en huslig Strid. „Det var noget aridet Saffian, en anden Strid, dengang vi rev Faders Brevtaske itu, flk Prygl for det, og Moder kom og gav os Kager." Hans Tanker dvælede paa ny ved Barndommen, der vaktes paa ny smertelige Følelser hos ham, og han bestræbte sig for at forjage Erindringen om disse og tænke paa noget andet.

Samtidig med disse Erindringer vaagnede der en hel Række af andre Erindringer i hans Sjæl — Erindringerne om, hvorledes hans Sygdom stadig var tagen til og havde forværret sig. Og som i første Tilfælde, saaledes ogsaa her: jo længere tilbage, desto mere Liv. Og jo mere Liv, desto mere godt havde Livet været opfyldt af. Som det stadig var bleven værre og væire med Smerten, saaledes ogsaa med Livet. Kun ét eneste Lyspunkt langt borte i Begyndelsen af dette; siden var det bestandig blevet mørkere og mørkere og bestandig gaaet hurtigere og hurtigere. Dette Billede af Stenen, som falder ned fra en Højde med idelig voksende Fart., svævede bestandig for

ham. „Livet, en hel Række af idelig tiltagende Lidelser,104

\

iler hurtigere og hurtigere hen imod Slutningen, mod den forfærdeligste af alle Lidelser. Jeg iler . . Det gjøs i ham, han bevægede sig, vilde gjøre Modstand; men han vidste kun altfor godt, at Modstand her var forgjæves, og idet han paa ny vendte sit matte Blik, som dog ikke kunde blive træt af at se paa, hvad der foresvævede ham, om imod Sofaryggen, laa han og ventede, ventede paa dette frygtelige Fald, paa Stødet og Tilintetgjørelsen."

„Det er forgjæves at ville gjøre Modstand," sagde han til sig selv. „Naar man endda kunde forstaa, hvorfor det vederfares én; men selv det kan man ikke. Det lod sig forklare, hvis man kunde sige, at jeg ikke havde levet som jeg burde; men det kan jeg umulig indrømme" vedblev han, idet han mindedes hvilket lovmæssigt, regelret og anstandsfuldt Liv han havde ført. „Der kan slet ikke være Tale om saadan noget," gjentog han, medens hans Læber fortrak sig til et Smil, som om nogen kunde have set dette Smil og ladet sig bedrage af det. „Der gives ingen Forklaring! Disse Kvaler, Døden . . . Hvorfor? Hvorfor?"

XL

Paa denne Maade gik der to Uger. I Løbet af denneTid indtraf der enBegivenhed. dersaavei aflvan Ilitseh, som af hans Hustru var bleven imødeset med lige stor Længsel: Petritschew havde lovformeligt anholdt om Datterens Haand. Det var gaaet for105

sig om Aftenen og Praskövja Fjodorovna gik den næste Morgen ind til sin Mand, medens hun overvejede, hvorledes hun bedst skulde gjøre ham denne Meddelelse. I Løbet af Natten var der imidlertid foregaaet et nyt Omslag i Ivan Ilitsch's Sygdom, hvorefter det var bleven endnu værre med ham end før, og idet hans Hustru traadte ind, laa han udstrakt paa Ryggen i Sofaen og stønnede, medens han saa' stivt hen for sig.

Hun begyndte med at tale om Miksturen og den Virkning, som man ventede sig af den; men herved saa' han paa hende med et Blik saa fuldt at Forbitrelse, at hun pludselig forstummede.

— For Gud i Himlens Skyld, saa lad mig dog dø i Ro! sagde han.

Hun vilde gaa; men i det samme kom Datteren ind og nærmede sig for at hilse paa Faderen. Han saa' paa hende med det. samme Blik, hvormed han havde set paa Moderen, og hendes Spørgsmaal til hans Befindende besvarede han kort med, at han snart skulde befri dem for sin Nærværelse. De tav begge, sad lidt, hvorpaa de rejste sig og gik.

— Hvad kan vi nu gjøre for det V sagde Lise til Moderen, da de vare komne ind i Salen. — Lige som det var os, der var Skyld i det. Det gjør mig rigtig ondt for Fader; men hvad ligner dog det, at pine os paa den Maade?

Til den bestemte Tid kom Doktoren. Ivan Ilitsch besvarede hans Spørgsmaal med ja og nejv106

medens han saa' paa ham med et harmfuldt Blik og' tilsidst sagde:

— De véd jo dog, at De ikke kan hjælpe mig; saa lad mig da være.

— Man kan i hvert Fald lindre Smerterne, sagde Doktoren.

— Ikke engang det kan De; lad mig være.

Doktoren forlod Værelset og gik ind i Dagligstuen til Praskövja Fjodorovna, hvem han meddelte, at det stod sig meget slet med den syge og at Opium var det eneste Middel man havde til at lindre Smerterne, som maatte være forfærdelige.

At Smerterne, som Ivan Ilitseh led af, vare forfærdelige, deri havde Doktoren Ret; men han tænkte herved kun paa de fysiske og ikke paa de moralske Smerter, som den syge led af, og som vare endnu forfærdeligere end de fysiske.

De moralske Smerter skrev sig fra, at Ivan Ilitseh, medens han i Løbet af Natten havde liggel og betragtet Geräsims brede, søvndrukne og godmodige Ansigt, pludselig var falden paa den Tanke: „Hvis det nu virkelig

forholder sig saaledes, at det Liv jeg har ført med fuld Bevidsthed ikke har været, som det burde have været V

Det. faldt ham pludselig ind, at. det, der tidligere havde forekommet ham som en ren Umulighed: at han ikke skulde have levet sit Liv som han burde, — at det alligevel kunde være sandt. Det faldt ham pludselig ind, at de svage, næppe mærkelige Anfægtelser, som af og til havde hjem-107

søgt ham med Hensyn til at modsætte sig clet. der al højerestaaende Personer ansaas for at være rigtigt, at disse svage, næppe mærkelige Anfægtelser, som han tilmed øjeblikkelig havde slaaet sig af Tanker, dog naar del kom til Stykket, maaske allige vel havde været de eneste rigtige Bevæggrunde i hans Liv, medens alt det andet ikke havde været som det skulde. Med Hensyn til hans Liv i Hjemmet som i Retten, lige som hans Deltagelse i det offentlige Liv , saa havde det maaske ogsaa til syvende og sidst ikke været som det skulde. — Han forsøgte at forsvare alt dette lige over for sig selv og følte pludselig, hvor svagt det i Grunden stod sig med det alt sammen, ja, at der egentlig talt slet ikke var noget at forsvare.

„Men naar det forholder sig saaledes," sagde han til sig selv, „og jeg forlader dette Liv med Bevidstheden om at have forspildt alt, hvad der var mig givet, uden at det paa nogen Maade lader sig gjøre godt igjen, hvad saa?" — Han lagde sig tilbage og begyndte nu fra et helt nyt Standpunkt at betragte sit Liv. — Ved Synet af Tjeneren, der kom ind til ham hen ad Morgenstunden, af Hustruen, Datteren og senere af Doktoren, følte han, hvorledes enhver af deres Bevægelser, ethvert af deres Ord bekræftede den frygtelige Sandhed, der var gaaet op for ham i Løbet af Natten. Han saa' i dem sig selv, det Liv, han havde levet og indsaa' klart, at at det altsammen ikke var som det skulde være, at108

det altsanimen kun var et frygteligt uhyre Bedrag, der tilslørede baade Livet og Døden. Denne Tanke var som Olje i Ilden paa de fysiske Smerter, der fortærede ham. Han stønnede, medens han væltede sig paa Lejet og søgte at rive Klæderne af sig. Det var ham som han skulde kvæles. Man kom styrtende til og gav ham en stor Dosis Opium, hvorefter han sank hen i en bevidstløs Tilstand. Ved Middagstid kom han til sig selv igjen, hvorpaa han paa ny begyndte at rase, idet han jog alle bort fra sig og kastede sig fra den ene Side af Lejet til den anden.

Hans Hustru traadte hen til ham og sagde:

— Jean, kjære Ven, gjør nu det jeg har bedt Dig om, — for min Skyld! Skade kan det ikke, tværtimod, man ser tit at det hjælper. Derfor kan man godt have Haab alligevel. Selv sunde Folk gjør det jo tit.

Han saa' paa hende med store Øjne.

— Hvad mener Du? Lade Præsten komme? Hvad skulde det hjælpe? Nej! Forresten . . .

Hun brast i Graad.

— Ja, ikke sandt, min Ven? Jeg vil sende Bud efter vor egen Præst, han er saa kjær.

Da Præsten korn og Ivan Ilitsch havde skriftet for ham, blev han blødere om Hjertet; han følte lige som en Beroligelse i Tvivlene og som Følge deraf en Lindring i Smerterne, og der var et Øjeblik, da Haabet paa ny vaagnede hos ham. Han109

begyndte atter at tænke paa Blindtarmen og paa Muligheden af igjen at faa den i Orden. Han indtog Sakramentet med Taarer i Øjnene.

Da man havde lagt ham til Ro efter Skrifte-maalet, følte han sig et Øjeblik let til Mode og som om der igjen kunde være Haab om Liv. Han tænkte paa Operationen, som man havde foreslaaet ham: „Ja, jeg vil leve, leve!" gjentog han for sig selv. I det samme kom hans Hustru for at lykønske ham og tilføjede efter de sædvanlige Talemaader:

— Er det nu ikke sandt, at Du har det bedre ?

— Jo, sagde han, uden at se paa hende.

Hendes Paaklædning, Figur, Udtryk, Stemme

- alt sagde ham: „Du tager Fejl! Alt, hvad Du lever for og har levet for i hele dit Liv er kun lutter Løgn og Bedrag, der skjuler baade Livet og Døden for Dig!" Aldrig saa snart var denne Tanke opstaaet hos ham, før ogsaa Hadet vaagnede igjen med hele sin Styrke og samtidig med Hodet Lidelserne og Bevidstheden om en nær forestaaende og redningsløs Undergang. Noget hidtil ukjendt foregik med ham: det var, som hele hans Indre skulde sønderslides, det sortnede for Øjnene, susede tor Ørerne, det var som om Struben blev snøret sammen paa ham.

Det Udtryk, hvormed han svarede „Jo" paa sin Hustrus Spørgsmaal var forfærdeligt. Da han havde sagt det, vendte han sig bort fra hende og110

med en Kraft, som man ikke skulde have tiltrot ham, kastede han sig med Ansigtet ned imod Puden, idet han raabte:

— Gaa, gaa, lad mig være!

XII.

Fra dette Øjeblik var det, at det Skrig begyndte, som havde lydt uafbrudt i tre Døgn og været saa rædselsfuldt, at man ikke uden Gysen havde kunnet høre det flere Værelser borte. I det samme Øjeblik han svarede sin Hustru, forstod han, at han var redningsløst fortabt, at det var ude med ham, helt ude med ham, medens Tvivlen, som fortærede ham, endnu stadig ikke var løst, stadig var og blev den samme Tvivl som forhen.

I alle disse tre Døgn, i Løbet af hvilke Tiden ikke eksisterede for ham, laa han og sprællede i hin sorte Sæk, hvori en usynlig og uovervindelig Magt pressede ham ned. Han vred sig, som en dødsdømt vrider sig under Bødlens Hænder, vel vidende om, at der ingen Redning er for ham, og han følte hvert Øjeblik, hvorledes han til Trods for al sin Modstand, stadig koin nærmere og nærmere til det, der forfærdede ham. Han følte, hvorledes haris Kvaler baade skrev sig fra, at han blev skudt ned i dette sorte Hul, som ogsaa, og fornemmelig fra, at han ikke kunde slippe helt ned i det. Det, der hindrede ham heri, yar, at han stadig ikke111

kunde sige sig fri for den Anskuelse, at han dog i Grunden havde ført et godt og pletfrit Liv. Det var denne Trang til at retfærdiggöre sig, der havde faaet Tag i ham, holdt igjen paa ham og foraar-sagede ham de største Kvaler.

Pludselig fornam han et voldsomt Stød i Brystet, i Siden, Aandedrættet blev endnu mere besværet, han styrtede igjennem Hullet og hist nede skimtede han noget, som lyste langt borte. Det gik ham, som det undertiden var hændt ham i en Jernbane-Kupé, naar det forekommer én at man kjører fremad, medens man egentlig kjører tilbage og man pludselig opdager den rigtige Retning.

„Ja, det var alt sammen ikke det som det skulde være," sagde han til sig selv, „men det siger ikke noget, man kan endnu gjøre det, som man skal.

Men hvad er rla riet, som man skal?" spurgte han pludselig sig selv og forstummede.

Dette forefaldt hen imod Slutningen af det tredje Døgn, en Time før han døde. Ved denne Tid havde Sønnen just forsigtig listet sig ind til Faderen og stod ved hans Leje. Den døende vedblev stadig at udstøde de mest fortvivlede Skrig-og slaa om sig med Armene. I et Antalcl af Træthed var hans ene Haand sunken ned paa Hovedet af Sønnen, som greb den i sine, trykkede den til sine Læber og brast i Graad.

I dette Øjeblik var det, at Ivan Ilitsch følte,112

hvorledes han styrtede igjennem Hullet, skimtede Lyset og det gik op for ham, at hans Liv ikke havde været som det skulde, men at det dog endnu alt sammen stod til at ændre. Han spurgte sig selv: „Hvad er da det man skal?" forstummede og gav sig til at lytte. Her fornam han, at der var nogen, som kyssede ham paa Haanden. Han aabnede Øjet og hans Blik faldt paa Sønnen. Det gjorde ham ondt for ham. Hans Hustru havde ligeledes nærmet sig, og som hun stod der og saa' paa ham med aaben Mund og Ansigtet vaadt af Graad, gjorde det ham ligeledes ondt for hende.

„Ja, det er sandt, jeg piner og plager dem," tænkte han ved sig selv. „Det gjør dem ondt for mig; men de vil faa

det bedre, naar jeg dør." -Han vilde have sagt det, men Kræfterne svigtede ham. „Hvad er der ogsaa at sige, man maa handle." tænkte han. Han lod sit Blik gaa fra Hustruen til Sønnen, idet han sagde:

— Før ham ud . . . jeg har ondt af ham . . . og af Dig ogsaa . . .

Han vilde endnu have sagt „tilgiv mig", men fortalte sig og sagde i Stedet herfor „forladnüg", og ude af Stand til at rette det, opgav han det med en Haand-bevægelse, der sagde saa meget som, at den, hvem det var om at gjøre at forstaa ham, ogsaa nok vilde komme efter, hvad han havde ment.

Og pludselig saa' han, hvorledes det, der saa længe havde pint ham som en uopløselig Gaade,113

han slet ikke kunde komme til Klarhed over, pludselig blev klart som Dagen. Fra hvilken Side han end betragtede det — overalt lutter Klarhed. Det gjorde ham ondt for sine nærmeste: følgelig maatte man sørge for, at de ikke skulde lide. Det gjaldt om at befri dem og sig selv for disse Kvaler. „Hvor herligt og hvor simpelt!" tænkte han. „Men Smerten?" spurgte han sig selv: „Hvad bliver det saa med den? — Ja, hvor er den saa, denne Smerte?" Han laa et Øjeblik stille og besindede sig. „Ah, der har vi den. Naa, hvad saa? Bliv kun ved! — Men Døden? Hvor er nu Døden?"

Han mindedes sin tidligere Frygt for Døden - den var forsvunden. „Hvor er den saa? Hvad er det for en Død?" spurgte han paa ny: men Frygten var forsvunden og Døden med den.

[Stedet for Døden var der nu Lys saa vel om ham som i ham.

— Vil man se! udbrød han højt: — Hvilken Glæde!

Alt, hvad han havde tænkt og følt siden Sønnens Taarer havde vædet hans Haand, var kun et Øjebliks Sag, men et Øjeblik af den dybeste Betydning. T de omkringstaaendes Øjne varede hans Dødskamp endnu i to Timer. Det rallede i Brystet paa ham, hans udpinte Legem bævede, Aandedrættet var hæst og tungt. Efterhaanden blev den rallende og hæse Lyd svagere og svagere.

— Det er forbi! var der nogen, der sagde lyttende over ham.

8114

Han hørte det og disse Ord gav Gjenklang i hans Sjæl. „Det er forbi, forbi med Døden," sagde han ved sig selv, „Døden er overvundet."

Han trak Vejret dybt og idet han udaandede midt i et Suk, strakte han sig saa lang han var og sov hen. Hvori bestaar Lykke?

Kristus lærer os at kjende Sandhed, og saa fremt den abstrakte Sandhed, hvortil vi bekjende os, i og for sig er sand, vil den ogsaa i Virkeligheden vise sig at være det. Hvis et Liv i Gud er det eneste sande Liv, et Liv, der i og for sig er velsignet, vil det ogsaa her paa Jorden, til Trods for alle Livets Tilfældigheder, føre til Sandhed og Velsignelse. Saa fremt det jordiske Liv ikke bekræftede den Lære, som Kristus har givet os for Livet, vilde denne Lære heller ikke være sand.

Kristus opfordrer ikke til at. søge det slettere for det bedre, men tværtimod det. bedre for det slettere. Han har Medlidenhed med Menneskene, der forekomme ham som fortabte Faar, der gaa til Grunde uden Hyrde, og han lover dem saa vel Hyrden som en god Græsgang. Han siger, at hans Disciple ville blive forfulgte for hans Læres Skyld, og at de skulle bære denne Verdens Forfølgelse med Fasthed; men han siger ikke, at de ved at

8*116

følge hans Lære ville komme til at lide mere end ved at følge denne Verdens Lære, nej, han siger tværtimod, at de, som følge denne Verdens Lære, ville blive ulykkelige, medens de, som følge hans Lære, ville blive salige.

Idet Kristus forkynder Menneskene sin Lære, siger han dem, at de selv ved at efterkomme den mellem saadanne, som ikke følge den, dog ikke ville blive ulykkeligere end forhen, men tværtimod lykkeligere end dem, som ikke følge Læren. Han viser, hvorledes det, selv fra et verdsligt Standpunkt betragtet, ikke svarer Regning, at bekymre

sig om denne Verdens Liv.

Sandt nok, han anfører vel, at de som følge ham, ville blive forfulgte at dem, som ikke følge ham; men han taler ikke noget om, at hans Disciple ville tabe noget herved. Han siger tværtimod, at hans Disciple allerede her i denne Verden ville opnaa flere Glæder end de, som fornægte ham.

At Kristus virkelig siger og mener dette, er hævet over enhver Tvivl. Herom vidne ikke blot hans egne klare Ord, men hans Læres Betydning-og det Liv, som baade han selv og hans Disciple førte.

Idet man aldeles abstrakt overvejer Spørgsmaalet om, hvem der er bedst stillede: Kristi Disciple eller de, som følge denne Verdens Lære, er det umuligt ikke at se, at dette maa være Kristi Disciple, eftersom disse ved at gjøre godt imod alle ikke kunne vække andres Had. Da de ikke gjøre117

ondt imod nogen, kunne de kun blive forfulgt af onde Mennesker, medens de, som følge denne Verdens Lære, derimod maa blive forfulgt af alle, da Loven for deres Liv er en Lov, der byder Strid d. v. s. gjensidig Forfølgelse. Tilfældige Lidelser kunne falde saa vel i disses som i hines Lod, hvorved der dog igjen viser sig at være den Forskjel imellem dem, at Kristi Disciple ville være forberedte paa at møde Lidelserne, medens de, som følge denne Verdens Lære, ville opbyde al deres Sjæls Kraft for at undgaa dem, lige som de første, idet de lide, ville tro, at deres Lidelser ere nødvendige for Verden, medens de andre ikke engang ville vide, hvorfor de lide. Den abstrakte Overvejelse af Spørgsmaalet viser saaledes, at det er ulige fordelagtigere at være en af Kristi Disciple, end at slutte sig til denne Verdens Lære.

Lad enhver, som ønsker at prøve Sandheden heraf, kun mindes alle sit Livs tunge Øjeblikke, alle de baade legemlige og aandelige Lidelser, som han har prøvet, og spørge sig selv: om det er Kristus eller denne Verdens Lære, som han kan takke for disse Lidelser. Lad kun ethvert oprigtigt Menneske ret mindes sit Liv, og han vil se, at han endnu aldrig nogen Sinde har lidt for Kristi Efterfølgelses Skyld, men at største Delen af hans Livs Ulykker kun skrive sig fra, at han til Trods for sit Hjertes Trang har fulgt denne Verdens Lære, hvortil han føler sig bunden.

1 mit eget, udelukkende i verdslig Forstand118

lykkelige Liv; er jeg i Stand til at opregne saa mange Lidelser, som jeg kun har denne Verdens Lære at takke for, at et Menneske, der havde lidt det samme for Kristi Efterfølgelses Skyld, vilde blive regnet for en Martyr. Alle mit Livs tungeste Øjeblikke, lige fra Sviregilderne og Udsvævelserne i Studenter-aarene til Duellerne, Krigen, og den Usundhed, de unaturlige og kvalfulde Livsforhold, hvori jeg nu lever — hvad er det alt sammen andet end et Martyrium i denne Verdens Læres Tjeneste?

Og hvad jeg her siger, gjælder endda et Liv, der til Trods for alle dets Savn og Skuffelser dog i verdslig Forstand maa betragtes som absolut lykkeligt. Men hvor mange findes der vel ikke, hvem denne Verdens Lære har gjort til Martyrer, hvis Lidelser jeg ikke engang er i Stand til at gjøre mig en Forestilling 0111 ?

Naar vi ikke se alle de Vanskeligheder og Farer, som denne Verdens Lære medfører for sine Efterfølgere, er det kun fordi vi have vænnet os til at betragte alt. hvad vi maa lide for den, som en Følge af Nødvendighed.

Vi ere i den Grad overbeviste om, at alle de Ulykker, som vi selv bringe over vore Hoveder, høre ind under Livets nødvendige Betingelser, at vi slet ikke kunne forstaa, hvorledes Kristus netop viser os Vejen til at. befries for disse Ulykker og føre et lykkeligt Liv.

For at være i Stand til at afgjøre, hvilket Liv der er lykkeligst, maa man derfor i det mindste i119

Tanken se at kunne frigjøre sig for den falske Forestilling, man har dannet sig herom, og uden at støtte sig paa en forudfattet Mening, kaste et Blik paa sig selv og sine Omgivelser.

Gaa engang ind i Menneskevrimlen paa et eller andet folkerigt Sted, især i Byerne, betragt alle disse udtærede, bekymrede, sygelige Ansigter og mindes saa dit eget Liv og deres, som Du har havt Lejlighed til at lære nærmere at kjende; husk alle de Tilfælde, hvor Folk paa en unaturlig Maade have forkortet deres Liv, alle de Selvmord.

Du har hørt om. og spørg Dig selv: hvorfra vel alle disse Lidelser, al denne Fortvivlelse skriver sig, som har drevet disse Mennesker til at begaa Selvmord. Og, hvor besynderligt det end vil forekomme Dig i Begyndelsen, Du vil faa at se, at. de ni Tiendedele af disse Lidelser ene skyldes denne Verdens Lære, at de ikke frembyde nogen som helst Nødvendighed og kunde være undgaaede, samt at største Delen af Menneskene ere Martyrer i denne Verdens Læres Tjeneste.

Paa en kold og regnfuld Søndag i Efteraaret kjørte jeg med Sporvognen over Brødtorvet, hvor der paa en Strækning af en halv Verst havde samlet sig en tæt Menneskemasse, der, efter et Øjeblik at have gjort Plads for at Sporvognen kunde passere, straks igjen lukkede sig bag efter den. Fra den tidlige Morgen til den sildige Aften traske disse Tusinder af Mennesker — for største Delen nogle forsultne og lurvede Stakler — om her i Snavset,120

medens de bande og skjælde, hade og bedrage hverandre. Paa alle Moskovs Torve ser man det samme. Aftenen tilbringe disse Mennesker paa Ølstuer og Beværtninger, Natten — i alskens Hundehuller og Kroge. Søndagen er den bedste Dag for dem i Ugen. Om Mandagen sidde de paa ny i deres forpestede Huller ved Arbejdet, som de forlængst ere lede og kjede af, og som kun Nøden afholder dem fra at opgive.

Sæt Dig engang ind i alle disse Menneskers Liv, i den Stilling, som de har opgivet for at søge den, hvori de nu har bragt sig; betænk dette uophørlige Arbejde, som de alle — Mænd og Kvinder — imod deres Vilje ere henviste til at udrette, og Du vil se, at det er rene Martyrer.

Alle have cle forladt Hus og Hjem, Forældre og Sødskende, ofte Koner og Børn, have givet Afkald paa alt, paa Livet selv, for her i Byen at opsøge det, som efter denne Verdens Lære er nødvendigt for enhver af dem. Og imens er de alle, ikke at tale om de hundrede Tusinder af ulykkelige, der have mistet alt og opholde Livet med Kallun og Brændevin i Natteherbergerne, alle, lige fra Fabrikarbejderen, Hyrekusken, Sypigen og den prostituerede til den rige Kjøbmand og Embedsmanden med deres Hustruer — alle ere de henviste til at føre det aller møjsommeligste, unaturligste Liv, uden dog at opnaa, hvad der efter denne Verdens Lære skal være nødvendigt for dem.

Man forsøge kun imellem alle disse Mennesker,121

fra den Fattige til Rigmanden, at tinde en, der har hvad han i Følge denne Verdens Lære behøver, og man vil ikke finde en iblandt Tusinde. Enhver af dem anstrenger sig til det yderste for at opnaa, hvad han ikke behøver, men hvad der i Følge denne Verdens Lære anses for nødvendigt, og uden hvilket han føler sig ulykkelig. Aldrig saa snart har han da opnaaet dette fornødne, før det viser sig, at han endnu har meget andet nødigt, og saaledes fortsættes nu dette Sisyfus-Arbejde, der ødelægger Menneskenes Liv.

Tager man Indtægtskilden til Maalestok og søger imellem Folk. der forbruge fra tre Hundrede til femti Tusind Rubler om Aaret, vil man ligeledes sjeldent tinde et Menneske, der ikke er forpint og overanstrengt af et Arbejde, hvorved han søger at fortjene 400, naar han har 300. 500, naar han har 400 o. s. f., medens der ikke er én, som med 500 i aarlig Indtægt frivilligt vil indrette sig paa at leve i Lighed med den, som kun har 400. Selv oin der ogsaa findes saadanne Undtagelser, ligger Grunden hertil dog ikke i, at vedkommende ønsker at gjøre sig Livet mindre besværligt, men i, at han vil spare og lægge Penge op. Alle gaa kun ud paa at gjøre sig dette allerede i Forvejen besværlige Liv endnu mere besværligt, medens de med hele deres Sjæl hengive sig til at tjene denne Verdens Lære. Idag kjøber en sig et Overstykke og et Par Kalosker, imorgen et Uhr med Kjæde, iovermorgen anskaffer han sig en Lejlighed med Sofa og Lampe, senere — Tæpper122

i Salen og fine Klæder, endnu senere — et Hus. Hest og Vogn, Billeder i forgyldte Rammer, og en skjøn Dag .bliver lian syg af Overanstrengelse og dør. En anden fortsætter dette Arbejde, idet han ligeledes hele Livet igjennem ofrer til den samme Moloch, hvorpaa han ligeledes dør, uden selv at vide, hvorfor han har' levet og arbejdet.

Man tror maaske, at selve Livet, hvori han foretager sig alt dette, i og for sig er lykkeligtV Men man behøver kun al sammenligne det med, hvad man i Almindelighed anser for Lykke, for at se, at det tværtimod er i allerhøjeste

Grad ulykkeligt. Man taler saa meget 0111 den jordiske Lykke; men hvori bestaa da de egentlige Hovedbetingelser for denne, naar man skal anføre saadanne, som ingen vil kunne falde paa at bestride?

En af de første, almen anerkjendte Betingelser-for Lykke er et Liv, som ikke gjør Brud paa den nære Forbindelse, hvori Mennesket staar til Naturen, d. v. s., et Liv under aaben Himmel, ved Solens Lys, i frisk Luft, hvorved han idelig kommer i Berøring med Jorden. Planterne og Dyrene. Savnet heraf har altid været anset for en stor Ulykke, og Fangen, der sidder indespærret i Fængslet, føier det tungest af alle Savn. Se nu engang til deres Liv, som leve efter denne Verdens Lære. Jo mere Fremgang de have havt ved at følge denne, desto mere maa de undvære hin aller første Betingelse for Lykke. Jo større verdslig Lykke de har opnaaet, desto mindre har de Lejlighed til at nyde123

godt af Solens Lys, til at glæde sig ved Synet at Mark og Eng, af tamme og vildtlevende Dyr. Mange af dem — saa godt som alle Kvinderne — opnaa en høj Alderdom, medens de kun en eller to Gange i deres Liv har set Solen staa op, uden nogen Sinde at have nydt Synet af Mark og Skov anderledes end igjennem Vinduet paa en Karet eller en Jernbanekupe. Ikke at tale om at de aldrig selv hverken har saat eller plantet noget, hverken har opfødt Køer, Heste eller Høns, men de har ikke engang Ide om, hvorledes Dyrene formere sig, vokse og leve. Overalt se de kun Stoffer, Sten og Træ forarbejdet af Menneskehænder, overalt høre de kun Lyden af Maskiner, Ekvipager, Kanoner, musikalske Instrumenter; overalt sidde og gaa de kun paa bløde Hynder. Træ og Sten, medens de, som en Følge af deres svage Maver, for det meste kun spise fordærvede og ildelugtende Sager. Deres idelige Skiften Opholdssted er kun et forgjæves Forsøg paa at afhjælpe Savnet af hin første Betingelse for jordisk Lykke. Da de stadig rejse i lukkede Kasser, er det lige meget, hvor de tage hen: paa Landet eller over Grændsen: overalt har de bestandig kun Træ og Sten under Fødderne, overalt de samme Gardiner for Vinduerne, som skjuler Solens Lys for dem, overalt de samme Tjenere og Lakajer, som forhindre dem i at. komme i Berøring med Jorden, Planterne og Dyrene. Hvor de end befinde sig, overalt ere de, som Fanger indespærrede i Fængsel, berøvede denne første Betingelse for Lykke. Lige som124

Fangen kan trøste sig over Savnet af Friheden ved et Græsstraa, der vokser uden for hans Gittervindu, ved en Edderkop eller en Mus, saaledes trøste ogsaa disse Mennesker sig undertiden ved Hjælp af vantrevne Stueplanter, en Pappegøje, en Skjødehund, en Abekat, som alligevel ikke en Gang de selv, men andre pleje og passe.

Den næste absolute Betingelse for Lykke er Arbejde: et aandeligt, som udgjør ens fri Valg, hvortil man med Kjærlighed hengiver sig, og et fysisk, der giver én Appetit til Maden og en sund, beroligende Søvn. Ogsaa i denne Henseende viser det sig, at jo mere Folk efter deres Mening have havt Lykken med sig ved at følge denne Verdens Lære, desto mere lide de under Savnet af denne anden Betingelse for Lykke. Alle denne Verdens lykkelige Udvalgte, som Embedsmænd og Kapitalister, ere enten i Lighed med Fanger helt berøvede Arbejdets Velsignelse, medens de frugtesløst kjæmpe ikke blot med Sygdomme, der skrive sig Ira Manglen af fysisk Arbejde, men endnu frugtesløsere med Kjedsomheden, der er nær ved at tage Livet af dem — jeg siger „frugtesløst", da Arbejde kun for saa vidt er glædeligt, som det virkelig er nødvendigt, medens disse Mennesker ikke føie Nødvendigheden af noget som helst, eller de ere henviste til at forrette et Arbejde, der er dem selv forhadt, som Bankierer, Statsflskaler og deres ligestillede, hvis væsent ligste Glæder bestaa i at indrette sig et rigt forsynet Hus og give Tonen an i Selskabslivet. Jeg siger125

„forhadt", da jeg endnu ikke har truffet én iblandt disse Mennesker, der roste sin Beskjæftigede eller kun forrettede den med en lignende Fornøjelse, som den, hvormed en Gaardskarl fejer Sneen bort uden for Huset. Alle disse Lykkens Udvalgte ere enten helt berøvede Arbejdets Velsignelse eller henviste til at forrette et Arbejde, som de ikke holde af, d. v. s. dele Vilkaar med Tvangsarbejdere.

Den tredje absolute Betingelse for Lykke er Familie-Livet. Ogsaa i denne Henseende viser det sig, at jo mere Fremgang Folk i verdslig Forstand nyde, desto mindre er denne Lykke tilgængelig for dem. Største Delen af dem er utro i Ægteskabet, og idet de nægte sig Familie-Livets Glæder, finde .de sig kun taalmodigt i dets Ubekvemmeligheder, fordi det nu engang ikke kan være anderledes. Selv om de ikke er lige frem utro, betragte

de dog ikke det at have Børn som en Glæde, men kun som en Byrde, og hvis de faa Børn, ere de berøvede Glæden af Samlivet med dem. Efter de Love og Principer, som disse Mennesker hylde, er nemlig det første man har at gjøre, naar man faar Børn, at betro deres Opdragelse til andre, ofte helt fremmede (i Begyndelsen til Udlændinge, for at Børnene kunne perfektionere sig i fremmede Sprog, og senere til Opdragere, der sætte Kronen paa Værket), hvorfor ogsaa Familie-Livet kun bringer saadanne Folk Sorg i Form af Børn, der allerede fra den unge Alder af føie sig lige saa ulykkelige som Forældrene og i Henseende til disse kun nære én Følelse:138

Ønsket om deres Død, for at kunne komme lil at arve dem *). Selv om disse Mennesker vel ikke i Lighed med Arrestanter leve indespærrede iFængsler, saa ere dog Følgerne af det Liv, de føre, i Henhold til det at have Familie, ulige kvalfuldere end det fuldkomne Savn af Familie, som Arrestanter ere underkastede.

Den fjerde betingelse for Lykke er et frit og kjærligt Samkvem med alle denne Verdens mest forskjelligartede Mennesker. Ogsaa her viser det sig, at jo højere Folk komme tilvejrs, desto mindre ere de i Besiddelse af denne Hovedbetingelse for Lykke. Jo højere tilvejrs, desto snevrere er den Kreds af Mennesker, hvormed et. Samkvem er

*) Man kan i ke nuksom undre sig over de Argumenter, hvoraf Forældre kunne betjene sig for i denne Henseende at retfserdiggjøre deres Handlemaade. „Selv behøver jeg ikke noget," hører man saaledes ofte en Fader sige, „det er haardt nok tor mig, at leve som jeg gjør; men jeg tinder mig i det at Kjærlighed til Børnene." Med andre Orel: „Erfaringen har lært mig. at det er et ulykkeligt Liv vi tøre, og som en Følge heraf — sørger jeg for, at den Opdragelse, jeg giver mine Børu, maa künue gjøre dem lige saa ulykkelige som jeg selv. Da jeg virkelig holder af dem, bringer jeg dem i dette Øjemed ind til Byen, der saa vel i fysisk, som i moralsk Forstand, er helt og holdent forpestet, hvor jeg saa, idet jeg overgiver dem til fremmede Folks Omsorg, af bedste Evne sørger for at fordærve dem i Bund og Grund." Og ved Hjælp af saadanne Argumenter mene Forældrene at retfærdiggøre det uforstandige Liv, som de føre!127

muligt, desto lavere saa vel i aandelig som i moralsk Henseende de faa Menneskers Udvikling, der udgjøre denne Tryllekreds, hvoraf den, som én Gang er kommen derind, ikke har nogen Mulighed for at komme ud igjen. Det staar en Bonde og hans Kone frit for at træde i Samkvem med en hel Verden af Mennesker, og hvis en Miljon heraf ikke vil have noget med dem at gjøre, har de endnu 80 Miljoner tilbage*), der alle bestaa af lignende Arbejdsfolk som de selv, og hvormed de, lige fra Ark-angelsk til Astrakan, uden først at skulle aflægge Visit eller vente paa at blive forestillede, straks fra første Øjeblik af træde i det allervenskabeligste broderlige eller søsterlige Samkvem. En Embedsmand med Kone har Hundreder af Mennesker, som ere lige stillede med ham; men hans Foresatte ønske ikke at se ham hos sig, og sine Underordnede ønsker han selv ikke at have Omgang med. En fornem og rig Mand med Kone har kun en halv Snes Familier, som udgjør deres Krecls, medens alle øvrige Mennesker ere afskaarne fra dem. For en Minister og en Kapitalist eksisterer der ligeledes kun en halv Snes fornemme og rige Folk, som de selv. Hvad er et saadant Liv vel andet end at leve indespæiret i et Fængsel, hvor Fangen kun har Mulighed for at komme i Berøring med to eller tre af sine Vogtere?

Den femte Betingelse for Lykke er endelig

*) Fort. tager her Eksemplet i'ra sit Fødeland, som dog torovrigt antages at have over 100 Mill. Indb. O. A.128

Sundhed og en smertefri Død. Ogsaa her gjen-tager det samme sig, som med de fire foregaaende Betingelser: jo højere Folk ere stillede i Samfundet, desto sjeldnere er denne Lykke tilgængelig for dem. Forsøg engang at sammenligne et velstaaende Ægtepar af Middelklassen med et lignende af Bondestanden, og det vil vise sig, at jo lavere vedkommende ere stillede, desto sundere ere de. og jo højere, desto sygeligere. Man behøver kun at mindes alle de rige Folk, man kjender, og man vil faa at se, at største Delen af dem ere syge. Et virkeligt sundt Menneske, der ikke til Stadighed eller regelmæssig hver Sommer underkaster sig en Kur, er en lige saa sjelden Undtagelse her, som en syg imellem den arbejdende Befolkning. Alle disse Lykkens Udvalgte begynde uden Undtagelse meget tidlig at beskjæftige sig med Onani, som i deres Kreds udgjør en naturlig Betingelse for Udvikling; alle ere de tandløse og blive graahaarede eller skaldede i en Alder, da den unge Arbejder først ret

begynder at samle Kræfter. Næsten alle lide de af Nerve-, Mave- eller Kjønssygdomme, som en Følge af Fraadseri, Drukkenskab, Usædelighed og Medikamenter, og de, der ikke dø i en ung Alder, tilbringe Halvdelen af deres Liv med at lade sig kurere og give sig Morfin-Indsprøjtninger, eller henleve sonr nogle forkrøblede elendige Skabninger, der ikke ere i Stand til at ernære sig selv, men kun forstaa at f'øre et Parasit-Liv, i Lighed med de Myrer, der lade sig ernære af deres129

Slaver. Se. hvorledes de ende: én skyder sig, en anden raadner op af Syphilis. Den ene efter den anden gaa til Grunde i deres Iver for at følge denne Verdens Lære. Og Menneskenes Mængde stormer efter, idet den, som Martyrerne, søger Lidelser og Undergang.

Et Liv efter det andet kaster sig under Hjulene paa denne Guddoms Triumfvogn, der, idet den ruller hen over dem, flænger og slider i dem, medens ny og atter ny Ofre med Veraab og Forbandelser vælte sig under Hjulene!

„Men," hører man ofte, „Kristi Lære er saa vanskelig at følge." Kristus siger: „Hver den, som vil følge mig, bør forlade Hus og Hjem og Brødre og følge mig, del er sendt af Gud. Herfor vil jeg saa i hundrede Fold give ham alt tilbage, hvad han har mistet og desuden skjænke ham et evigt Liv." Og der er ingen, som følger. Denne Verdens Lære siger derimod: „Forlad Hus og Hjem og Brødre, forlad Mark og Vang og søg ind til den forpestede By." Og dette er der ingen, som finder vanskeligt, hvad der ikke blot gjælder om dem, som lide af Længsel efter at komme bort, men ogsaa om deres Forældre, der selv raade Børnene til at tage afsted, idet de, ikke nok med at finde en saadan Handlemaade nødvendig, tillige anse den for at være baade god og moralsk.

Man kunde endda forstaa, at Kristi Læres Efterfølgelse i Menneskenes Øjne stillede sig som noget saa vanskeligt, frygteligt og kvalfuldt, at de130

paa Grund heraf undgik den og foretrak at følge denne Verdens Lære, hvis denne sidste virkelig var saa let, saa farefri og behagelig at gaa efter, som det i Almindelighed antages; men da det jo tværtimod viser sig, at den er ulige vanskeligere, farligere og kvalfuldere for sine Efterfølgere end Kristi Lære, hvorledes skal man da forklare sig den Iver, hvormed Menneskene ikke desto mindre hænge ved den?

Der har engang levet nogle Mennesker, som ofrede sig og lede Martyrdøden for Kristi Sag; men skjøndt deres Antal hos os i Løbet af atten Hundrede Aar skal beløbe sig til 380,000 frivillige som ufrivillige Ofre, saa høre de dog til Undtagelserne. Man forsøge derimod at tælle dem, der ere faldne som Ofre for denne Verdens Sag, og for hver af de kristelige Martyrer vil der kunne opvises Tusind af denne Verdens, hvis Lidelser have været hundrede Gange forfærdeligere end hines. Alene Antallet af dem, der i Løbet af dette Aarhundrede ere faldne i Krigen, anslaas til tredive Miljoner. Dette er jo allesammen Ofre for denne Verdens Sag, da Folk ikke vilde give sig af med at dræbe hinanden, hvis Menneskene fulgte Kristi Lære.

Blot et Menneske kan bekvemme sig til at opgive Troen paa denne Verdens Lære, blot han indser, at han hverken har nødig at gaa med Ka-losker eller med Uhr i Kjæde, eller indrette sig en fin Lejlighed, som han slet ikke har Brug for, eller foretage sig alle de Dumheder, som efter denne Ver-131

dens Lære fordres af ham, blot han kan overvinde sig selv hertil, vil han heller ikke blivet tvunget til at anstrenge sig over Evne, ikke blive plaget med evige Bekymringer og Lidelser, med et Arbejde uden Hvile og Maal, ikke blive berøvet Muligheden for' at kunne leve med Naturen, med sin Familie, med et Arbejde, han har kjært, ikke miste sin Sundhed eller ende sit Liv paa en meningsløs Maade ved en kvalfuld Død.

Kristus vil ikke, at hans Lære skal være en Plage for Menneskene. Han ønsker kun, at de skulle ophøre med unyttigt at plage sig selv, idet de følge denne Verdens falske Lære.

Foruden at Kristi Lære har en dyb metafysisk og almenmenneskelig Betydning, har den tillige den mest indlysende og praktiske Betydning for ethvert enkelt Menneskes Liv, en Betydning, der saa simpel og almenfatteligt som mulig bedst kan udtrykkes saaledes: Kristus lærer Menneskene, at lade af med at gjøre Dumheder.

Kristus siger: vredes ikke og tro ikke, at andre staa under Dig — det er dumt. Ifald Du vredes og krænker andre,

bliver det værst for Dig selv. Han siger: gjengjæld ikke ondt med ondt; det onde vil ellers ramme Dig værre end før, som Træklodsen, der dræbte Bjørnen, idet denne vilde kaste den bort fra Honningtruget, hvorover den var ophængt. Han siger: anse ikke Folk for fremmede blot af den Grund, at de leve i et andet Land og tale et andet Sprog end Du selv. Hvis Du anser dem for132

Fjender og de ligeledes anse Dig for en Fjende, bliver det værst for Dig. Afhold Dig derfor fra at begaa alle disse Dumheder, og Du skal se, at det paa denne Maade vil gaa Dig meget bedre.

„Ja," svarer man, „men Livet her i Verden er nu en Gang saaledes indrettet, at det at ville modsætte sig den givne Tingenes Orden, er ulige vanskeligere og kvalfuldere end at leve i Overensstemmelse med den. Hvis et Menneske ikke sikrer sig sit Udkomme ved at erhverve, hvad han behøver til sig og Familie, vil baade han og hele Familien dø af Sult." Skjøndt Folk vel udtrykke sig saaledes med Ønsket om at forsvare den givne Tingenes Orden, tænke de dog helt anderledes og udtrykke sig kun saaledes som en Følge af, at de umulig kunne nægte Sandheden af Kristi Lære, som de selv foregive at tro paa, og derfor nødvendigvis paa en eller anden Maade maa se at retfærdiggjøre sig i Henseende til at de ikke efterkomme den. Det er imidlertid saa langt fra at de tænke paa at gjøre dette, at det aldrig nogen Sinde er faldet dem ind. De tro ene og alene paa denne Verdens Lære, og naar de paastaa, at Kristi Efterfølgelse .er forbunden med store Lidelser, er det kun en Udflugt, hvoraf de benytte sig, da de aldrig have gjort saa meget som et Forsøg paa at følge den. Samtidig med at man ser utallige Eksempler paa navnløse Lidelser, hvorfor Menneskene udelukkende kunne takke deres Bestræbelser for at følge denne Verdens Lære, ser man ingen, der skriver sig fra133

Kristi Efterfølgelse. Medens tredive Miljoner ere faldne i Krigen som Ofre for denne Verdens Lære, og Tusinder af Miljoner ere gaaede til Grunde efter at have pint sig hele Livet igjennem for dens Skyld, har jeg endnu aldrig hørt Tale 0111 hverken Miljoner, Tusinder, Hundreder eller selv om et eneste Menneske, der er død af S ilt for Kristi Læres Skyld. At denne Lære skulde kunne føre et Menneske dertil, er kun en taabelig Paastand, der godl-gjør, i hvilken Grad man er ubekjendt med den. Ikke nok med, at man ikke deler dens Anskuelser, har man ikke en Gang alvorlig overvejet med sig selv, hvor vidt man ogsaa bør følge den eller ikke. Efter den Fortolkning, som denne Verdens Visdom giver os af Kristi Lære, viser denne sig ikke en Gang at være en Lære om Livet.

Kristus kalder Menneskene hen til en Kilde, som befinder sig i deres umiddelbare Nærhed. Menneskene vansmægte af Tørst, æde Snavs, drikke hinandens Blod; men deres Lærere have sagt dem, at de ville gaa til Grunde, saa fremt de drikke af hin Kilde. Og i blind Tillid til disse Lærere, pine og plage Menneskene sig uophørlig, medens de dø af Tørst, uden at vove at nærme sig Vandet, som kun ligger to Skridt fra dem. Dog gjælder det kun om at tro paa, at Kristus har bragt Frelsen ind i Verden, at Vandet, som han giver dem, der tørste, er en Livsens Kilde, og at beslutte sig til at drikke af den, for at det skal vise sig, hvor underfundig denne Verdens Lærere bedrage os, og hvor afsindig134

det er af os at lide som vi lide, medens Frelsen er saa nær. Det gjælder knn om — simpelt hen, at følge Kristi Lære for straks at faa opklaret det frygtelige Selvbedrag, hvori vi leve.

Slægt efter Slægt arbejde vi paa, at sikre os Udkommet ved paa alle lovlige som ulovlige Maader at forøge vore Besiddelser, idet vi udelukkende søge Livets Lykke i at erhverve os saa megen Indflydelse som mulig. Vi have i den Grad vænnet os hertil, at Kristi Lære om, at Lykken ikke kan afhænge at Rigdom og Magt, at den rige ikke kan være lykkelig, synes os at indeholde Fordringen om et Offer, som man bringer, i Haab om at skulle blive lykkelig i det andet Liv. Det er imidlertid saa langt fra, at Kristus herved tænker paa at fordre noget Offer af os, at han tvertimod kun lærer os, at aflade med at gjøre det, som vi har Skade af, for at gjøre det, som er os tjenligt her i Livet. Af Kjærlighed til Menneskene advarer han dem imod alskens Vold og Jagen efter Rigdom paa samme Maade, som han af Kjærlighed til dem advarer dem imod Slagsmaal og Drukkenskab. Han siger, at Menneskene, ved at ophøre med at ligge i Splid med hinanden, ville blive ulige lykkeligere end forhen, og idet han siger dette, bekræfter han det ved sit eget Eksempel. Han siger, at den, som følger hans Lære, hvert Øjeblik maa være beredt paa at dø, som en Følge af andres Vold, af Sult og Kulde, uden nogen Sinde at kunne gjøre sikker Regning paa en Time af sit Liv. Vi gyse ved135

disse Ord, der forekomme os at indeholde Fordringer paa frygtelige Ofre, idet vi rent overse, at de kun betegne det Forhold, hvorunder Mennesket nødvendigvis altid lever. Det hedder sig, at Kristi Efterfølger hvert Øjeblik maa være beredt paa at lide og dø; men er den, der følger denne Verdens Lære maaske ikke i en ganske lignende Stilling? Vi have i den Grad vænnet os til det Selvbedrag, hvori vi ere hildede, at alle vore Anstrengelser for at opnaa en indbildt sikker Eksistens: alle vore Armeer, Fæstninger, Oplag, Klæder, Kure, alle vore Ejendele og Penge forekomme os som noget, der i Virkeligheden tjene til alvorligt at sikre os Livet. Vi glemme herved noget, der er øjensynligt for enhver, og som hændte ham, der vilde nedbryde sine Lader og bygge dem større for at sikre sig i Fremtiden: han døde samme Nat. I alt, hvad vi gjøre for at sikre os Livet, bære vi os ad lige som Strudsen, der under Forfølgelsen stanser og stikker Hovedet ind i en Busk for ikke at se, hvorledes man dræber den. Ja, vi bære os endogsaa værre ad end Sti-udsen: idet vi paa en tvivlsom Maade søge at sikre os et uvist Liv i en uvis Fremtid, ødelægge vi absolut et virkeligt Liv i et virkeligt nærværende.

Vort Selvbedrag grunder sig paa den Overbevisning, at man kan sikre sig Livet ved at ligge i Strid med andre Mennesker. Vi have i den Grad vænnet os til denne bedrageriske Anskuelse, at vi slet ikke bemærke, hvorledes vi herved gaa136

tabt • af alt, af Livet selv, der helt og holdent opsluges af Bekymringerne for at sikre sig det, saa man egentlig slet ikke kommer til at leve.

Det gjælder kun om for et Øjeblik at aflade med denne Vane og kaste et Blik paa det Liv, som vi føre, for at se, hvorledes alt, hvad vi foretage os i den Indbildning at sikre os Livet, egentlig kun har til Hensigt at bringe os til at glemme det umulige heri. Ikke nok med at vi bedrage os selv og forspilde et virkeligt Liv for et indbildt, ødelægge vi ved vor idelige Stræben efter Sikkerhed ofte, hvad vi just ønske at sikre. Saaledes rustede Franskmændene sig i 1870 for at sikre sig, medens disse Rustninger medførte Hundrede tusinder Franskmænds Undergang og Død. Ethvert Folk, der ruster sig, har den samme Skæbne. Rigmanden mener at. sikre sig Livet ved at have Penge, og saa er det just Pengene, der hidlokke Morderen, som berøver ham Livet. En syg, der lider af Skrupler, mener at opholde Livet ved idelig at lade sig kurere, medens han herved kun langsomt tager sig selv af Dage eller i hvert Fald berøver sig Muligheden for at leve, lige som hin syge, der i otte og tredive Aar ikke havde bestilt andet end at sidde og vente paa Englen ved Dammen.

At Kristi Lære om det umulige i at sikre sig Livet, da man hvert Øjeblik maa være beredt paa at dø, er ulige bedre end denne Verdens Lære om det nødvendige i at sikre sig Livet, fremgaar navnlig af den uomstødelige Kjendsgjerning, at hvad enten137

man følger Kristi eller denne Verdens Lære, er Døden én lige vis og Livet lige usikkert, medens selve Livet for den, der følger Kristi Lære, ikke helt og holdent opsluges af en ørkesløs Beskjæftigede, hvorved man indbilder sig at sikre sig det, men samtidig med Friheden bevarer Muligheden for at kunne helliges dets eneste virkelige Maal: at virke for sit og andres Vel. „Kristi Efterfølger gaar Fattigdom i Møde," siger rnan. Det gjør han ogsaa, for saa vidt den kan kaldes fattig, der nyder alle de Goder, som Gud har skjænket ham. Han vil saa vist ikke ødelægge sit Liv, som man tror, med den Vane man har til at anse Fattigdom for en Ulykke: Hans hele Fattigdom bestaar derfor ogsaa kun i, at han ikke lever i Byen, men paa Landet; at han ikke sidder hjemme, men arbejder ude i Mark og Skov, under aaben Himmel ved Solens Lys, hvor han ikke behøver at bryde sit Hoved med at udfinde, hvad han skal spise for at vække Appetiten, men simpelt hen tre Gange om Dagen føler sig sulten; hvor han ikke ligger og vælter sig paa bløde Puder, uden at kunne finde et Middel mod Søvnløshed, men sover fast og trygt. Hans Fattigdom bestaar i, at han har Børn, som han lever sammen med, at han frit og uhindret kan omgaas med alle mulige Mennesker og at han navnlig ikke er nødt til at gjøre noget, som han ikke ønsker at gjøre, ikke behøver at frygte for, hvad der skal blive af ham. Ligesom alle andre vil han vel ogsaa være under-138

kastet baade Sygdom, Lidelser og Død (hvorved dog fattige, som det viser sig, i Almindelighed slippe lettere fra det end de rige); men i Henseende til selve det Liv han fører, vil han ubetinget føie sig lykkeligere end den rige.

Det gjælder om paa ny at tilegne sig den Anskuelse, som ethvert ufordærvet Menneske nødvendigvis maa dele: at Betingelsen for Livets Lykke ikke er at søge i Lediggang, men i Arbejde; at et Menneske ikke kan være ørkesløst,

og at det falder ham lige saa tungt og trist at maatte undvære Arbejde, som en Myre, Hest eller ethvert andet Dyr. Det gjælder om at blive den taabelige Overtro kvit, hvorefter man mener, at den, der har en Rubel, som han ikke behøver at veksle, befinder sig i en Stilling, som maa anses for baade lykkelig-og naturlig. Det gjælder om at tilegne sig den Anskuelse af Arbejde, som deles af alle ufordærvede Mennesker og som ogsaa Kristus udtalte, idet han sagde, at Arbejderen er sin Føde værd. Kristus kunde ikke forestille sig Mennesker, der betragtede Arbejde som en Forbandelse, og kunde derfor heller ikke forestille sig et Menneske, som ikke arbejdede eller ikke ønskede at arbejde. Idet han stadig underforstaar, at hans Discipel arbejder, siger han ogsaa, at den, som arbejder, finder Føden. Hvis en lader en anden arbejde for sig, vil han ogsaa føde denne, da han har Nytte af hans Arbejde. Og saaledes vil den, som arbejder, ogsaa altid finde Føden.139

Forskjellen imellem Kristi og denne Verdens Lære om Arbejde bestaar i, at medens det efter denne Verdens Lære regnes Mennesket til Fortjeneste, at han arbejder, saa at jo mere han i denne Henseende udmærker sig fremfor andre, desto rigeligere bør ogsaa den Føde være, som han mener sig berettiget til at fordre for sit Arbejde, udgjør Arbejdet efter Kristi Lære kun en nødvendig Betingelse for at leve, der igjen ufejlbarligt har til Følge, at den, som arbejder, ogsaa finder Føden. Arbejdet giver Føden, og Føden giver Arbejdet: det er dette evige Kredsløb, hvori det ene viser sig som det andets Følge og Grund.

Efter Kristi Lære er der ingen, som jo ikke, uden Hensyn til de Omgivelser, hvori han er stillet, altid vil kunne føre et lykkeligt Liv, saafremt han kun forstaar at løse den Opgave, der er anvist ham som ethvert andet Menneske: aldrig at fordre at andre skulle arbejde for ham, men selv hele Livet igjennem arbejde for andre, i det han lader sit eget Liv tjene til Løsepenge for mange andres. Et Menneske, der handler saaledes, er efter Kristi Ord sin Føde værd, d. v. s. kan umuligt andet end erholde Føden. Idet Kristus siger, „at et Menneske ikke lever for at andre skulle arbejde for ham, men for selv at arbejde for andre," anviser han Mennesket det eneste Grundlag, som i Virkeligheden kan sikre det Eksistensen, medens han ved Udsagnet om, „at Arbejderen er sin Føde værd" afviser den gængse Paastand om det umulige i at kunne efter-140

komme Kristi Lære, eftersom det Menneske, der følger en og lever mellem andre, der ikke følge den, nødvendigvis maa sulte og fryse ihjel. Kristus viser, hvorledes et Menneske langt fra at sikre sig Føden ved med Magt at tage den fra andre, kun sikrer sig den ved at gjøre sig saa nyttig og uundværlig for andre som mulig. Jo nyttigere han viser sig at være for andre, desto roligere vil han ogsaa kunne være for sin Fremtid. Naar clet derfor som Forsvar for hin Paastand om det umulige i at. kunne efterkomme Kristi Lære yderligere hedder sig, at enhver selv maa sørge for at samle de behørige Midler til at sikre sig sin Fremtid, da ingen ellers vil føde hverken ham eller hans Familie, saa gjælder sligt kun med Hensyn til ørkesløse, unyttige og som en Følge heraf, skadelige Medlemmer af Samfundet.

„Hvis Menneskene ikke gjensidig berøvede hinanden, hvad de selv havde Brug for, maatte de jo omkomme af Sult," hedder det sig i Almindelighed. Det skulde snarere hedde omvendt: „Hvis Menneskene med Magt ville berøve andre, hvad disse selv have Brug for, ville disse andre omkomme af Sult," hvad man jo ogsaa i Virkeligheden ser.

Hvorledes et Menneske end lever — efter Kristi eller efter denne Verdens Lære — saa lever han dog kun takket være andres Bestræbelser. Som andre i Barndommen have født ham og værnet om ham, saaledes er det ogsaa fremdeles andre, der føde og værne om ham i en ældre Alder. Ifald han følger141

Kristi Lære, vil han dog ikke nøde nogen hertil, men kun være betænkt paa at gjøre sig saa nyttig og uundværlig for andre, som muligt. Og hvor onde Menneskene end kunne være, ville de dog altid sørge f'or at føde og værne om den, som arbejder for dem.

Hvilket Liv er saa bedst, fornuftigst og glædeligst : et Liv efter Kristi eller efter denne Verdens Lære? De tre gamle Mænd.

„Men naar I bede, skulle I ikke bruge overflødige Ord som Hedningerne; thi de mene, at de blive bønhørte for deres mange Ord. Derfor skulle 1 ikke vorde dem lige; thi Eders Fader veed, hvad I have behov, fereild X bede

ham.

(Matth. VI, 7-8.)

Ombord paa et Skib, der sejlede fra Arkangelsk til „Solöfki" *), befandt der sig foruden en stor Mængde Pilgrimme ogsaa en af Biskopperne fra Klostret. Det var klart i Vejret, og da man havde Medvind, gik Skibet let hen over Havet uden at gynge. Hele Dækket var fuldt af Pilgrimme, der havde fordelt sig i Grupper, hvoraf nogle hvilede, andre spiste eller underholdt sig med hinanden. Biskoppen, der havde forladt Kahytten for at trække

*) „Solöfki": populær Benævnelse for „Solovitsk's Kloster", der ligger paa en 0 i det hvide Hav og er berømt for dets mange Relikvier. O. A.143

frisk Luft, gik op og ned ad Dækket. Henne i Forstavnen flk han Øje paa en Bonde, der, omringet af en hel Klynge Tilhørere, ivrigt fortalte noget, medens han viste med Haanden ud over Havet. Biskoppen stansede og saa' hen i den Retning, hvor Bonden pegede; men der var ikke noget at se uden Havet, der laa og glinsede i Solen. Han traadte nærmere for at høre, hvad det var Bonden fortalte; men denne, som havde faaet Øje paa ham, tav pludselig, medens han skyndte sig at faa Huen af. De omkringstaaende fulgte hans Eksempel og bukkede ærbødigt for Biskoppen.

— Lad jer ikke forstyrre, Godtfolk! sagde denne. — Jeg havde ogsaa nok Lyst til at høre, hvad den gode Mand her fortæller.

— Jo, Fiskeren her fortæller os om de tre gamle, sagde en Kjøbmand fra Byen, der var mere rask paa det end de øvrige.

- Hvad for tre gamle? spurgte Biskoppen, idet han nærmede sig og tog Plads paa en Kasse, der stod ved Rælingen af Skibet. — Lad mig ogsaa faa Lov at høre. Hvad var det Du viste Folkene?

— Jo, der ligger en lille 0 der langt borte, sagde Fiskeren, idet han pegede med Haanden til højre ud for Forstavnen. — Paa denne samme 0 bor der tre gamle Mænd, som bare lever for deres Sjæls Frelse.

;— Hvor er den 0? spurgte Biskoppen.

— Er Deres Højærværdighed saa god at se derhen, hvor jeg nu holder Haanden. Der staar144

en lille Sky og ned til venstre for den kan man skimte lige som en Stribe.

Biskoppen saa' og saa' paa Vandet, hvis krusede Overflade spillede i Solen; men uvant med at være paa Søen kunde han ikke faa Øje paa noget.

— Nej, jeg .ser ingen Ting, sagde han. — Men hvad er det da for nogle Folk. som lever dér paa Øen ?

— Det. er tre hellige Mænd, svarede Fiskeren. — Jeg havde længe hørt Tale om dem, uden selv at have set dem; men ifjor Sommer flk jeg dem endelig at se.

Og han gav sig nu til at fortælle, hvorledes han en Aften, da han havde været ude at fiske, var bleven kastet med Baaden ind mod Øen, uden at han vidste, hvor han var. Ved Daggry, da han gik om for at undersøge Stedet, var han stødt paa en Jordhytte, udenfor hvilken han havde faaet Øje paa en gammel Mand. Siden var der kommen endnu to andre ud af Hytten. De havde givet ham at spise, tørret hans Klæder og hjulpet ham med at gjøre Baaden i Stand.

— Hvordan ser de ud? spurgte Biskoppen.

— Den ene af dem er helt krum af Alderdom; han gaar i en gammel luvslidt Kutte, og maa vist være over hundrede Aar gammel. Hans graa Skjæg er endogsaa begyndt at blive grønt; men han smiler bestandig og er saa mild og venlig som en Herrens Engel. Den anden er større af Vækst og klædt i en laset Kittel. Han er ogsaa meget145

gammel. Skjægget spiller i det gule; men han er stærk endnu. Han vippede Baaden om, som det kunde have været en Balje, uden at jeg saa meget som fik Tid til at hjælpe ham. Han har ogsaa et rigtig fornøjeligt Udseende.

Den tredje er meget høj med et Skjæg, som gaar harn helt ned til Knæerne og er saa hvidt som Sne; men selv er han saa mørk som Natten, og Brynene hænge ham helt ned over Øjnene. Han er ganske nøgen, naar man undtager en Bastmaatte, som han har hængende om Lænderne.

— Sagde de noget til Dig ? spurgte Biskoppen.

—• De gik saa stille af med alt, hvad de foretog

sig, og talte kun lidt med hinanden. Naar én vilde noget, saa' han bare paa den anden, og denne forstod ham straks. Jeg spurgte den høje, hvor længe de havde boet der. Men han rynkede bare Brynene og brummede noget, lige som han kunde være bleven vred. Straks tog den lille ham ved Haanden og sagde smilende: „Se i Naade til os!" Og saa blev han rolig.

Medens Fiskeren fortalte, havde Skibet nærmet sig til Øerne.

— Nu ser man Øen ganske tydelig, sagde Kjøbmanden. — Vil Deres Højærværdighed behage at se!

Biskoppen gav sig til at se i den angivne Retning og fik nu virkelig Øje paa en sort Stribe. Det var Øen. Efter at have staaet lidt og set paa

10146

den, gik han hen til Styrmanden og spurgte ham, hvad Øen hed?

— Den har ikke noget Navn, Deres Højærværdighed! svarede Styrmanden: — der er saa mange af dem.

— Er det sandt, hvad man fortæller, vedblev Biskoppen: — om de tre Oldinge, som lever dér for deres Sjæls Frelse?

— Ja, jeg har jo nok hørt om det; men jeg véd ikke saa lige, om det ogsaa er sandt. Fiskerne sige, at de har set dem; men maaske er det bare noget Snak.

— Jeg havde nok Lyst til at komme over paa Øen og se de gamle, sagde Biskoppen. — Hvordan skulde det lade sig gjøre?

— Jeg kan ikke lægge til med Skibet, sagde Styrmanden: — men man kunde jo nok tage derind i en Baad. Det kommer kun an paa, hvad Kaptajnen siger.

Biskoppen forelagde nu sit Ønske for Kaptajnen.

— Ja, sagde denne, der øjensynlig ikke havde Lyst til at gaa ind herpaa: — man kunde jo nok; men det vil tage os megen Tid, og jeg kan forsikre Deres Højærværdighed, at det ikke er Umagen værd. Jeg har selv hørt af Folk, der har set de gamle, at det er nogle rene Tossehoveder, som ingen Verdens Ting forstaar, og saa er de saa stumme som Fisk.

— Naa, jeg ønsker dog alligevel at se dem,147

sagde Biskoppen: — Før mig derind. Jeg skal nok betale jer for Ulejligheden.

Kaptajnen havde nu ikke andet at gjøre, end at styre ind imod Øen. Der blev sat en Stol hen i Forstavnen til Biskoppen, som herfra gav sig til at holde Udkig tillige med de andre Passagerer, der ligeledes havde forsamlet sig her. Enkelte, som havde gode Øjne, opdagede allerede nogle Stene paa Øen og en Jordhytte; ja, der var endogsaa én, som havde faaet Kig paa de tre gamle. Kaptajnen flk nu Kikkerten frem og, efter at have set lidt i den, rakte han den til Biskoppen med de Ord:

— Jo, det er ganske rigtig. Tilvenstre for den store Sten dér paa Bredden staar der virkelig tre Mennesker.

Biskoppen, som imidlertid havde faaet rettet Kikkerten, saa' nu ogsaa, hvorledes der paa Bredden stod tre gamle Mænd, den ene mindre end den anden, holdende hverandre i Haanden.

— Vi kan nu ikke komme længer ind med Skibet, Deres Højærværdighed! sagde Kaptajnen, idet han nærmede sig Biskoppen. — Men hvis De behager, kan De tage ind til Øen med Baaden. Saa bliver vi imens liggende her

t'or Anker.

Sejlene bleve tagne ind, en Trosse gjort los og Ankeret faldt, hvorved Skibet stansede. Saa blev Baaden firet necl; et Par af Matroserne gjorde Trappen i Stand og hjalp Biskoppen med at komme til Sæde. Matroserne arbejdede nu kraftigt med Aarerne, og Baaden skjød hurtigt ind imod Øen

10*148

Et Stenkast borte saa' Biskoppen tydelig de tre gamle: først den høje nøgne med Bastmaatten om Lænderne, saa den mindre i den lasede Kittel, og endelig den mindste og ældste i den gamle Kutte: der stod de alle tre og holdt hverandre i Haanden.

Man naaede Bredden, en af Matroserne holdt an med Baadshagen, og Biskoppen gik i Land.

De gamle bøjede sig dybt for ham. Han gav dem sin Velsignelse, hvorpaa de bøjede sig endnu dybere. Og Biskoppen tog nu til Orde:

— Jeg har hørt, hvorledes I Guds Mænd tilbringe eders Tid her med at søge Frelse for eders Sjæle og bede til Gud for eders Medmennesker. Da Herren i sin Miskundhed har udvalgt mig uværdige til at vogte sin Hjord, saa ønskede jeg nu ogsaa at se jer, hans Tjenere, og belære jer, saa vidt det staar i min Magt.

Ingen af de gamle sagde noget; men stod bare og smilede, medens de afvekslende saa' paa hinanden.

— Sig mig nu, hvorledes I søger Frelse for eders Sjæle og, hvorledes I bærer jer ad med at tjene Gud? spurgte Biskoppen.

Den næstældste sukkede og saa' hen paa den ældste, medens den høje blot rynkede Brynene og ligeledes saa'-" hen paa denne. Den ældste smilede og sagde:

— Du Herrens Mand! Vi forstaar os ikke paa at tjene Gud. Vi føder os selv og lever bare for os selv.149

— Hvorledes beder I da til Gud? spurgte Biskoppen.

Den ældste svarede:

— Vi beder saaledes: I Hellige tre i Naade se til os Syndere tre!

Aldrig saa snart havde han sagt dette, før han og de andre to slog Øjet mod Himlen og sagde med én Røst: — I Hellige tre i Naade se til os Syndere tre!

— Jeg ser nok, sagde Biskoppen med et Smil: — at I har hørt noget om den hellige Treenighed; men det er ikke saaledes I skal bede. Jeg har faaet jer kjær for eders Fromheds Skyld. Jeg ser ogsaa, at I gjerne vil gjøre Gud til Behag; men I véd kun ikke, hvorledes 1 skal tjene Ham. Det er ikke paa den Maade I. skal bede. Hør nu efter, saa skal jeg lære jer det. Jeg har det ikke fra mig selv; men det er efter Guds hellige Ord at jeg vil lære jer, hvorledes Han har befalet Menneskenes Børn, at de skulle bede til Ham.

Og Biskoppen begyndte nu at forklare de gamle, hvorledes Gud havde aabenbaret sig for Menneskene, fortalte dem om Faderen, Sønnen og den hellige Aand og sagde:

- Guds Søn er kommen til Verden for at frelse Menneskene og lære dem, hvorledes de skulle bede. Hør nu efter og gjentag, hvad jeg siger jer.

„Fader Vor", begyndte Biskoppen. „Fader Vor" gjentog den ældste, „Fader Vor" gjentog den150

næste, „Fader Vor" gjentog den tredje af de gamle. — „Du, som er i Himlen". De gamle gjentog: „Du, som er i Himlen"; men den næstældste fortalte sig; den høje kunde ikke faa Ordene rigtig frem, da Skjægget var vokset ham ind i Munden, og den ældste, som ingen Tænder havde, kunde ogsaa kun utydelig fremlæspe det sagte.

Biskoppen gjentog Sætningen, hvorpaa han endnu engang lod de gamle gjentage den efter sig. Han satte sig ned paa en Sten, medens de gamle, staaende i en Kreds om ham, hang ved hans Læber og gjentog hvert af hans Ord efter ham. Hele Dagen igjennem arbejdede Biskoppen med dem, idet han gjentog hvert Ord ikke ti, men tyve og

hundrede Gange, uden at de gamle dog kunde komme efter det. Han tabte alligevel ikke Taal-modigheden; men for hver Gang en af de gamle begik en Fejl, rettede han ham straks og lod dem alle sammen gjentage det hele forfra. Han hvilede ikke, før de havde lært Bønnen udenad, saa de baade kunde gjentage den sammen med ham og fremsige den alene. Den ældste var den, som først blev færdig med at lære, og da Biskoppen havde overhørt ham et Par Gange, lod han ogsaa de andre to hver for sig gjentage hele Bønnen.

Skumringen faldt paa, og Maanen havde allerede vist sig over Havfladen, før Biskoppen rejste sig for at tage ombord. Ved Afskeden faldt de gamle paa Knæ for ham; men han løftede dem kjærligt op og kyssede hver især, medens han formanede dem til151

at bede som han havde lært dem. Derpaa satte han sig i Baaden og sejlede ud til Skibet.

Undervejs hørte han stadig, hvorledes de tre gamle med høj Bøst gjentog Herrens Bøn. Da Baaden nærmede sig Skibet, var Stemmerne vel ikke mere hørlige; men man kunde endnu i Maane-lyset se, hvorledes de tre gamle stadig stode paa en og samme Plet: den lille i Midten, den nøgne paa højre og den næstældste paa venstre Side af liam. Efter at Biskoppen var kommen ombord, blev der lettet Anker og Skibet sejlede videre. Biskoppen satte sig hen i Bagstavnen, hvorfra han vedblev at holde Øje med Øen. I Begyndelsen kunde han endnu se de gamle, men efterhaanden tabte han dem af Syne og saa' ikke andet end Øen: tilsidst forsvandt ogsaa den i det fjerne, og kun Havet laa foran ham med sit udstrakte Glar, der spillede i Maanelyset.

Pilgrimmene havde lagt sig til Ro, og der var blevet stille ombord; men Biskoppen havde ikke Lyst til at sove. Han sad stadig henne i Bagstavnen og saa' ud over Havet i den Retning, hvor han havde tabt Øen af Sigte, medens han tænkte paa de gode gamle Mænd, som han den Dag havde lært at kjende. Han mindedes deres Glæde over at have lært at bede til Gud, og takkede Herren, fordi Han havde forundt ham at hjælpe de gamle og forkynde dem Hans hellige Ord.

Medens han sad saaledes i dybe Tanker ogsaa' ud over Havet, hvis langsomt vuggende Bølger152

snart paa et Sted snart paa et andet forsølvedes af Maanens Skjær, begyndte det at virre for Øjnene af ham. Pludselig opdager han, hvorledes der i en Stribe af Havet, der laa stærkest oplyst af Maanen, viser sig noget hvidt og skinnende, som en Maage eller et Sejl. Han ser nærmere til, medens han tænker ved sig selv: „Det maa nok være en Sejlbaad, som styrer ind efter os. Den naaer os snart. Man kunde knap øjne den i Førstningen, og nu er den allerede helt nær ved. Men er det ogsaa en Baad? Det hvide man ser, ligner ikke et Sejl. Hvad det saa er, er det noget, som haler ind paa os."

Det var umuligt for Biskoppen at afgjøre, om det han saa', var en Baad, en Fugl eller en Fisk. Det var for stort til at være et Menneske, og et Menneske kunde jo desuden ikke gaa her ude paa Havet. I disse Tanker rejste han sig op og gik hen til Styrmanden.

— Se engang, gode Ven! sagde han. — Hvad kan det være?

Men i det samme opdagede han allerede selv, hvad det var. Det var de tre gamle, som bares hen over Havet, og det hvide, som lyste, var deres lange hvide Skjæg. De nærmede sig allerede Skibet.

Styrmanden, der havde vendt sig om, blev saa forskrækket, at han slåp Roret og raabte af fuld Hals:153

— Gud forbarme sig! De gamle løber jo efter os paa Vandet, som det kunde være paa tør Jord!

Pilgrimmene, som hørte Raabet, sprang op og styrtede hen i Bagstavnen paa Skibet, hvorfra man tydeligt saa' de gamle, som løb bagefter i Kjølvandet, medens de holdt hinanden i Haanden og gjorde Tegn til at man skulde stanse Skibet. Alle tre løb de paa Vandet, som paa tør Jord, uden saa meget som at bevæge Fødderne.

Man havde endnu ikke haft Tid til at tage Sejlene ind, før de gamle allerede vare oppe paa Siden af Skibet. De traadte lige hen til Rælingen, hvor de flk Øje paa Biskoppen og raabte med høj Røst:

— Du Guds Mand! Vi har rent glemt, hvad Du lærte os. Saa længe vi gjentog det, huskede vi det endnu, men blot vi holdt op en Stund, glemte vi et af Ordene, og saa løb det hele Sur for os. Vi husker ikke mere noget af det.

Lær os paa ny.

Biskoppen slog Kors for sig og sagde, idet han bøjede sig ud over Rælingen paa Skibet :

— Eders Bøn har fundet Vej til Gud. Det er ikke mig, som skal lære jer. Bed I for os Syndere!

Med disse Ord knælede Biskoppen for de gamle. Disse stode lidt, saa vendte de om og begave sig tilbage over Havet.

Og lige til Daggry saa' man et Lysskjær fra den Kant, hvor de gamle vare svundne ud af Syne. Hvor megen Jord har vel et Menneske nødig?

i.

Den ælste Søster, som var gift med en Kjøbmand inde i Byen, var kommen ud paa Landet i Besøg hos den yngste, som var gift med en Bonde. Temaskinen stod paa Bordet, og i Samtalens Løb begyndte den ælste, som vilde gjøre sig vigtig, at rose Livet i Byen: hvad hun der havde for en stor og dejlig Lejlighed, hvorledes hun pyntede sine Børn, hvor godt hun levede og alle de Fornøjelser, hun deltog i.

Det ærgrede den yngre, som nu paa sin Side gav sig til at rive ned paa Kjøbstadslivet og rose sit eget Liv ude paa Landet.

— Jeg vil alligevel ikke bytte med Dig, sagde hun: — Hvis vi ogsaa har det smaat, er vi dog fri for at gaa og skjælve for Udkommet. I har det naturligvis finere; men snart er det stort med Fortjenesten, snart er det igjen smaat. Det er, som det hedder155

i Ordsproget: „For meget og for lidt fordærver alting.". En, som igaar var rig, kan imorgen gaa 0111 og tigge. Nej, saa er det Liv, som vi fører her ude paa Landet, mere sikkert. Bonden er sejg og taber ikke saa snart Modet. Er vi ikke rige, saa har vi dog altid saa meget, at vi kan spise os mæt.

— Jo, jeg takker for den Mæthed, sagde den ældste: — i Selskab med Svin og Kalve! Ingen Orden, ingen Omgang. Hvor meget saa end Din Mand slider og slæber i det, saa kommer I dog ikke op af den Mødding, som 1 lever i, og som I ogsaa engang vil dø i. Og det vil gaa jeres Børn paa samme Maade.

— Naa, hvad saa ? svarer den yngre: — Saadan er det nu engang med os Bønder. Men saa sidder vi ogsaa anderledes sikkert i det og har ikke nødig at gaa og bukke og skrabe eller være bange for nogen. I derinde i Byen lever jo ikke i andet end Fristelser. Om det ogsaa gaar godt en Tid, kan Du dog aldrig være sikker paa, at den Onde ikke en Dag farer i Manden og faar ham paa gale Veje, saa han forfalder til Drik eller til Kortspil eller det som værre er: gaar hen og faar sig én uden om. Og inden I véd et Ord af det, er I af med al jeres Velstand Er det maaske ikke saadan det gaar til derinde hos jer?

Manden i Huset, Paköm, der laa oppe paa Ovnen og hørte paa Konernes Snak, tog nu Ordet, idet han sagde: „Det er et sandt Ord, hvad Du dér siger. Naar man som vi Bønder fra Barnsben af maa gaa156

og slæbe i Marken, saa slipper man for at faa de Galskaber i Hovedet. Jorden er god nok; men man har desværre kun saa lidt af den. Hvis jeg bare havde tilstrækkelig, saa skulde jeg ikke stikke op for nogen, om det saa var for Fanden selv!

Efter at Konerne endnu havde siddet lidt ved Teen og snakket om deres Pynt, ryddede de af Bordet og gik i Seng.

Fanden, der imidlertid havde siddet bag ved Ovnen og hørt alting, glædede sig over, at Bondekonen havde faaet gjort sin Mand indbildsk, saa han pralede med, at hvis han blot havde Jord nok, skulde han ikke stikke op for Fanden selv.

— Godt! tænkte Fanden: — Lad os prøve en lille Dyst sammen. Jord skal Du faa nok af. Det er just det, som jeg vil fange Dig med.

II.

Op til Landsbyens Jorder stødte et lille Gods, som tilhørte en gammel Dame. Hun og Bønderne, hvoraf de fleste

vare hendes Forpagtere, havde i mange Aar levet i bedste Forstaaelse med hinanden, lige til hun flk en ny Forvalter, en forhenværende Soldat, der var en sand Plage for Bønderne, idet han mulkterede dem naar og hvor han blot kunde komme til. Paköm syntes nu, han passede rigtig godt paa; men snart var Hesten løben ind i Fruens Korn eller Koen dreven ind i hendes Have eller Kalven løben ind i Engen, og hver Gang blev han157

mulkteret. Han var glad for Vinteren, da Kvæget kom paa Stald. Skjøndt det jo nok gjorde ham ondt for Foderet, der gik med, saa kunde han paa den anden Side nu være rolig og behøvede ikke at gaa i den evige Frygt for at blive mulkteret.

I Lobet af Vinteren havde der udbredt sig dét Rygte, at Fruen vilde sælge sine Jorder og at Kromanden ved Hoved-Landevejen stod i Handel med hende om dem. Bønderne vare lige ved at gaa fra Sind og Sands ved at høre denne Nyhed. „Hvis Jorderne komme i Hænderne paa den Karl," tænkte de, „saa bliver det endnu galere med Bøderne end under Forvalteren. Og vi kan slet ikke hjælpe os uden de Jorder. Det er dem, vi allesammen skal leve af." Der var ikke andet for at gjøre end at gaa sammen op til Fruen og bede hende om at overlade dem Jorderne og ikke sælge dem til Kromanden. Da •man lovede hende at betale mere for dem, gav hun sit Samtykke. Godset var paa 120 Desjætiner Land*), og Bønderne havde først tænkt paa at kjøbe alle Jorderne i Fællesskab; men skjøndt de kom sammen et Par Gange i denne Anledning, vilde Sagen dog ikke gaa i Orden. Den Onde var faret i dem, og det var dem ikke muligt at blive enige. Enden paa det hele blev, at hver for sig skulde kjøbe saa meget, som han ønskede. Fruen var ogsaa villig til at gaa ind herpaa.

DaPaköm hørte, at hans Nabo havde kjøbt 20

*) En Desjaétin = 240 □ Favne.

O. A.158

Desjætiner, hvorved Fruen havde givet ham et Aars Henstand med Halvdelen af Betalingen, blev han misundelig. „De andre kjøber snart alt, hvad der er, saa der ikke bliver noget tilbage til mig," tænkte han og gav sig til at raadføre sig med Konen.

— Naar andre Folk kjøber, sagde han: — maa vi ogsaa se at kjøbe en halv Snes Desjætiner. Ellers kan man jo slet ingen Vej komme saadan som den Forvalter har suget én ud med Bøder.

Paköm havde hundrede Rubler liggende, og han og Konen talte nu om, hvorledes man skulde skaffe Resten af Pengene, som man havde nødig til Kjøbet af Jorden. Ved at sælge Føllet og Halvdelen af Rierne, samt fæste Sønnen bort som Arbejder og rejse et lille Laan hos Svogeren, fik man endelig Halvdelen af Summen skrabet sammen. Da Paköm saa havde udseet sig et rigtig godt Stykke Jord paa 15 Desjætiner, gik han op til Fruen, kom overens med hende om Prisen og gav hende Penge paa Haanden. Senere kjørte han til Byen og flk Kjøbet lovformeligt stadfæstet; ved samme Lejlighed udbetalte han Halvdelen af Summen, idet han forpligtede sig til at afbetale Resten i Løbet af to Aar.

Paköm havde nu sin egen Jord, og han var saa heldig med H sten, at han allerede i Løbet af det første Aar saa' sig i Stand til at klare hele sin Gjæld saa vel til Fruen som til Svogeren. Paköm var nu bleven Godsejer. Han pløjede og saaede sin egen Jord, slog Hø paa sin egen Jord, huggede Gjærde-staver paa sin egen Jord og græssede sit Kvæg paa159

sin egen Jord. Naar han kommer ud i Marken for at pløje denne Jord, som tilhører ham „i evig Arv og Eje" eller for at se til Engen eller hvorledes Kornet staar, er der ingen Ende paa hans Glæde. Det forekommer ham, som om baade Græsset og Blomsterne er af en ganske anden Art end dem, der før har vokset her. Naar han forhen var kommen forbi sine Jorder, havde de forekommet ham ganske som alle andre Jorder, hverken værre eller bedre: men nu var def noget ganske andet!

III.

Paköm var nu tilfreds og alting gik godt, naar man undtager, at Naboens Kvæg tit gjorde ham Skade i Mark og Eng. Han foreholdt Vedkommende det i al Venskabelighed; men det hjalp ikke noget. I Begyndelsen bar han

over med det og nøjedes med at jage Kvæget ud, da han nødig vilde søge Rettergang; men tilsidst blev det ham dog for broget, saa han indgav en Klage i Sogneraadet over det. Skjøndt han meget godt vidste, at Grunden til denne Uorden skrev sig fra Mangel paa Plads, da Bønderne jo ikke med Vilje jog Kvæget ind paa hans Marker, saa tænkte han dog, at man heller ikke kunde blive ved med at lade det gaa paa den Maade, til de havde faaet fordærvet ham alt hans Korn og Græs, ligesom han ogsaa mente, at en lille Lære aldrig kunde skade.

Bønderne viste sig dog ikke meget villige til at160

tage efter Læren, og da et Par af Paköms Naboer vare blevne straffede i Følge hans Klager, begyndte saa vel de som alle de andre at bære Nag til ham og kunde nu undertiden med Forsæt jage Kvæget ind paa hans Marker. En Nat havde der endogsaa været nogen inde i Skoven hos ham og fældet en halv Snes Lindetræer. Nej, det var dog for galt, tænkte han. Hvis han blot kunde udfinde, hvem der havde gjort det, saa skulde den Kæltring nok faa Løn som forskyldt. Efter at have tænkt længe frem og tilbage, blev han enig med sig selv om, at den skyldige ikke kunde være nogen anden end Semjön og gik hen i dennes Gaard for at se, om han ikke kunde finde Beviser for sin Mistanke. Han fandt imidlertid ikke noget, og det eneste han opnaaede var, at han og Semjön skældte hinanden Huden fuld. Det bestyrkede kun Paköm endnu mere i hans Mistanke, saa han indgav en Klage over Semjön. Parterne kom for Retten; men Semjön blev frikjendt, da der ingen Beviser forelaa imod ham. Hvad Paköm ikke havde været vred før, saa blev han det nu. Det gik saa vidt, at han lagde sig ud baade med Landsbyens ældste og alle de Edsvorne. „I holder jo med Tyven,' sagde han; „hvis I selv levede som I skulde, vilde I ikke fri-kjendeTyve." Der var snart ikke en Bonde i Omegnen, som Paköm jo ikke havde noget udestaaende med, og man begyndte endogsaa at true ham med den røde Hane. Skjøndt Paköm nu, hvad Gaarden angik, havde Plads nok til at røre sig, følte han161

sig dog i alle Henseender niere indskrænket end nogen Side før.

Paa den Tid rygtedes det just, at Bønderne i et af Nabosognene havde forladt Hus og Hjem og vare udvandrede for at opsøge nye Steder, hvor de kunde nedsætte sig. Ved at høre dette tænkte Paköm: „Selv har jeg ingen Grund til at tage herfra; men hvis nogen af de andre fik Lyst til det, vilde her blive bedre Plads. Jeg kunde saa overtage deres Jorder og udvide Driften. Det vilde være bedst for alle Parter. Som det nu er, gaar blot den ene og er i Vejen for den anden."

En Aften, da Paköm sad hjemme paa Gaarden, kom der en fremmed Bonde og bad om Nattely. Da han var bleven lukket ind og havde faaet noget at spise, kom man i Snak sammen. Paköm spurgte, hvor han var fra. Bonden svarede, at han havde været paa Arbejde Syd paa nede ved Volga og fortalte i Samtalens Løb, hvorledes mange af Bønderne fra hans Hjemstavn havde nedsat sig dér. De havde ladet .sig indskrive i Sognet, og hver af Familierne havde faaet 10 Desjætiner Land pr. Sjæl*). „Der skulde I se Jord!" sagde Bonden. „Rugen, som man saaede det første Aar, voksede op-saa høj, at en Hest kunde blive borte i den, og saa

*) Pr. Sjæl, d. v. s. for hver af Familiens Medlemmer, saaledes at en Familie, der t. Eks. bestod af Mand, Kone og tre Børn, fik 50 Desjætiner, hvoraf den saa svarede en vis bestemt Afgift. O. A.

11162

tæt, at blot man gjorde et Slag med Leen havde man nok til et helt Neg. Der var én med, der var saa fattig da han kom, at han ikke havde andet end de bare Hænder at begynde med; nu er han saa velstaaende, at han holder seks Heste og to Køer."

Det var noget for Paköm! „Hvorfor skal man gaa her og plage sig i smaa Forhold, naar man kan have det saa godt," tænkte han. „Jeg sælger min Gaard og tager der ned. Dér bygger jeg mig saa en ny Gaard og indretter alting fra nyt af. Her gaar man bare og gnider sig op ad hinanden og har ikke andet end Ulykke og Fortræd."

Først vilde han dog selv tage hen og skaffe sig nærmere Underretning om Forholdene, og saa snart han blot i Løbet af Sommeren kunde slippe fra Gaarden, tog han afsted. Stedet, som Bonden havde omtalt, laa 400 Verst fra Samära. Paköm gik ombord paa en af Dampbaadene, der sejlede paa Volga'en, og da han havde naaet Sarnåra, gik han Resten af Vejen til Fods. Han naaede Stedet. Alt forholdt sig fuldkommen rigtigt. Her var Plads

nok. Hver af Familierne havde ti Desjætiner Land pr. Sjæl og der var ingen Vanskeligheder for at blive optagen i Samfundet, tværtimod. Havde man Penge til overs, kunde man godt, foruden den Jord, der blev udvist, som éns Part, endnu kjøbe Jord i evig Arv og Eje for tre Rubler Desjætinen, lige saa meget man vilde og det af aller første Sort!

Da Paköm paa denne Maade havde erfaret163

hvad han vilde, rejste han hjem igjen til sin Gaard, hvor han ankom hen paa Efteraaret. I Løbet af dette og Vintren solgte han alt, hvad han havde, hvorved han tjente godt paa Jorden, og lige saa snart Foraaret kom, meldte han sig ud af Sognet og rejste med hele Familien til det ny Opholdsted, som han havde udsøgt sig.

IV.

Straks efter Ankomsten gjorde han Bekjendtskab med den ældste i Landsbyen og ved Hjælp af god Beværtning flk han snart sine Papirer i Orden. Familien bestod af fem Sjæle, saa han flk 50 Desjætiner Land for sin Part foruden Plads til at græsse sit Kvæg. Det var tre Gange saa meget, som man flk dér, hvor han kom fra. Jorden var fragtbar og der var fuldt op af Foder til Kvæget, saa man kunde holde lige saa mange Kreaturer det skulde være. Alt i alt kunde man her have det ti Gange bedre end man før havde havt det.

I Begyndelsen, medens Påkom endnu var beskjæftiget med at bygge og indrette sin Bedrift, var han meget tilfreds med sit ny Opholdssted; men efterhaanden som han levede sig ind i Forholdene, fandt han dem dog ogsaa smaa og indskrænkede her. Det første Aar havde han saa godt Held med Hveden, at han flk Lyst til ogsaa at saa' Hvede næste Aar; men dertil havde han ikke Jord nok. Der paa Stedet brugte man at saa' Hvede paa

11*164

Brakjord eller paa Marker, som vare tilvoksede med Gyvel. Et Aar saaede man og et Aar eller to lod man Jorden ligge brak til den igjen blev bevokset med Gyvel. Den Slags Jord var der altid Lysthavende til, saa alle kunde ikke blive tilfredsstillede, hvad der stadig gav Anledning til Strid. De mere velstaaende vilde selv saa' og kun Fattigfolk maatte afgive Jorderne til Kjøbmændene for at kunne betale Skatter. Paköm, som ikke kunde styre sin Lyst til at saa' Hvede, havde ingen anden Udvej end at tage ind til Kjøbmanden i Byen og forpagte et Stykke Jord. Hveden lykkedes; men Jordlodden laa saa langt fra Landsbyen, at man havde hele femten Verst at kjøre før man naaede derud.

Saaledes gik der tre Aar, hvori Paköm stadig vedblev at forpagte nye Jordlodder for at saa' Hved'e, og da det var gode Aar, tjente han ikke saa lidt og kunde allerede begynde at lægge Penge op. Det kjedede ham dog hvert Aar at skulle have al den Ulejlighed med at skaife Jord, lige som der ogsaa var altfor mange om Budet paa de gode Jordlodder der fandtes, og paa det tredje Aar forpagtede han derfor sammen med en Kjøbmand en af Græsgangene udenfor Landsbyen. Han havde allerede faaet pløjet, da nogle af Bønderne, som ikke havde givet deres Samtykke hertil, lagde Sag an imod ham og Kjøbmanden. Overenskomsten blev erklæret for ugyldig og Paköm havde saaledes kun spildt sit Arbejde. „Hvis man havde sin egen Jord," tænkte han, „behøvede man ikke at gaa og165

være forlegen for hvor man skulde saa' og have alle de Ubehageligheder oven i Kjøbet."

Paköm bestræbte sig nu for at erfare, hvor der var Jord at faa tilkjøbs i evig Arv og Eje. Han flk opspurgt en Bonde, hvem det var gaaet til Agters for og som sad inde med 500 Desjætiner Land, som han vilde sælge for Spotpris. Paköm gav sig til at handle med ham om Jorden og efter megen Snakken frem og tilbage blev Prisen fastslaaet I il 1500 Rubler, hvoraf Halvdelen skulde betales straks og Besten gaa paa Afdrag. Der gik nogen Tid, og Paköm havde allerede besluttet sig til at afgjøre Sagen, da han en Dag fik Besøg af en Kjøbmand, der tog ind til ham paa Gjennem-rejse for at fodre sine Heste. Mens man sad og drak Te kom man i Snak sammen. Kjøbmanden fortalte, at han havde været nede i den bashkiriske Steppe, hvor han havde kjøbt fem tusind Desjætiner Land, som ialt kun havde kostet ham tusind Rubler. Paköm udspurgte Kjøbmanden om de nærmere Omstændigheder; denne gav ham alle de Oplysninger han kunde ønske og sagde tilsidst:

- Jeg sørgede blot for at gjøre de ældste tilpas. Jeg havde taget for hundrede Rubler Slaa-broker og Tæpper med, som jeg delte ud imellem dem; desuden havde jeg en Kasse Te og Vin, hvormed jeg trakterede dem, som vilde drikke, og paa den Maade fik jeg Jorden for 20 Kopek Desjæ-tinen. Stedet ligger langs med en Flod og hele Steppen er overgroet med Gyvel.166

Kjøbmanden viste Paköm K.jøbekontrakten.

— Disse Bashkirer, vedblev han, har saa fuldt op af Jord, at man kan gaa et helt Aar inden man faar gaaet rundt , om deres Enemærker. Hvad Forstanden angaar er de nogle rene Faar, saa man kan have Jorden for næsten slet ingen Ting.

„Hvorfor skulde jeg saa give mine tusin-d Rubler ud for fem hundrede Desjætiner og oven i Kjøbet skaffe mig Gæld paa Halsen, naar jeg for tusind Rubler kan faa saadan en Rigdom," tænkte Paköm. Han udspurgte nu Kjøbmanden nærmere om Vejen og lige saa snart denne var tagen bort, begyndte han at træffe Forberedelser til Rejsen.

V.

Efter al have overladt Konen at sørge for Huset, medens han var borte, tog Paköm afsted ledsaget af sin Karl. I den første By, som de kom til, kjøbte Paköm baade Te og Vin og -hvad Kjøbmanden ellers havde raadet. ham til at forsyne sig med. Efter at have rejst en hel Uge ankom de endelig paa den syvende Dag til Nomadelandet, hvor Bashkirerne boede. Alt forholdt sig som Kjøbmanden havde sagt. Stedet laa ved en Flod og Folkene boede i Filttelte, hvormed Steppen var helt oversaaet. Agerbrug kjendte man ikke noget til her, lige som man heller ikke spiste Brød. Kvæg og Heste gik flokkevis om i Steppen. Føllene stode fastbundne ved Teltene og to Gange om Dagen167

bleve Mødrene jagne hen til dem for at malkes. Af Hoppemælken låve Konerne Kumys og Ost, medens Mændene ikke bestille andet end at drikke Kumys og Te, spise Bedekjød og spille paa Rørfløjte. De havde alle sammen et velnæret og fornøjet Udseende, vare yderst uvidende, men venlige og godmodige i Omgang.

Paköm havde aldrig saa snart vist sig iblandt dem, før de i massevis strømmede ud af deres Telte og stimlede sammen om ham. Ved Hjælp af en Tolk, som fandtes iblandt dem, flk Paköm meddelt dem, at han var kommen for at kjøbe Jord. Det vakte stor Glæde imellem Bashkirerne. Et Par af de nærmest staaende flk i en Fart Paköm under Armen og førte ham ind i et stort og vel udstyret Telt, hvor man indrettede ham et Sæde af Tæpper og bløde Puder, medens man selv tog Plads i en Kreds rundt om og gav sig til at beværte ham med Te og Kumys. Senere, da der var bleven slagtet og stegt et Faar, opvartede man ham ligeledes med Bedekjød. Paköm flk nu sine Foræringer ud af Rejsevognen og fordelte dem imellem Bashkirerne, som bleve overmaade glade; først pludrede de længe sammen, hvorpaa de gav Tolken Ordre til at tale for dem.

— De vil have at jeg skal sige Dig, sagde Tolken: — at de er kommen til at holde af Dig, og at vi har for Skik her, at vise vore Gæster al mulig Opmærksomhed og gjengælde Gaver med Gaver. Du . har givet os Gaver. Sig nu, hvad vi168

har, som Da synes om, at vi ogsaa kan give Dig noget til Gjengæld.

— Der er ikke noget jeg synes saa godt om hos jer som Jorden, sagde Paköm: — Hos os er det knebent med Jord. og den vi har er udtømt og duer ikke noget. Men I har fuldt op af Jord og god Jord. Jeg har aldrig set saadan Jord i mine Dage

Tolken meddelte Pakōms Svar til Bashkirerne, som nu igjen begyndte at snakke syv lange og syv brede mellem hinanden, nden at Paköm forstod noget af det alt sammen. Han saa' kun, at de var meget lystige og lo, medens de skreg i Munden paa hverandre. Endelig kom de til Ro og vendte sig om imod Paköm, idet de lod Tolken føre Ordet.

— De beder mig om at sige Dig, sagde han: — at de for alt hvad Du har bragt dem med Glæde giver Dig lige saa megen Jord, som Du ønsker. Hvad for et Stykke Du peger paa — er dit.

Bashkirerne fik igjen Munden paa Gang og det lod som de blev uenige. Paköm spurgte Tolken, hvad de var uenige om og denne svarede:

— Der er nogle af dem, som paastaar, at man ikke kan afgjøre det med Jorden uden først at høre hvad den ældste siger; andre mener derimod, at man ogsaa meget godt kan afgjøre det uden ham.169

VI.

Bashkirerne vedbleve endnu længe at snakke frem og tilbage uden at kunne blive enige, da der pludselig kom en Mand ind i Teltet med en stor Ræveskindshue paa Hovedet.

— Her er den ældste selv, sagde Tolken til Paköm.

Paköm fik straks den bedste Slaabrok frem, som han havde medbragt, og overrakte den til den ældste tillige med fem Pund Te. Denne modtog Gaven og havde aldrig saa snart taget Plads forrest i Kredsen, før Bashkirerne begyndte at foresnakke ham en hel Del. Efter at have hørt lidt paa dem, gjorde han et Kast med Hovedet, til Tegn paa at de skulde tie stille og henvendte sig nu til Paköm med følgende Ord paa russisk:

— Ja, siger han, den Sag kan nok komme i Orden. Du kan tage lige saa meget Jord Du vil. Her er Jord nok.

„Hvorledes kan jeg tage lige saa meget jeg vil?" tænker Paköm. „Det maa dog sikres én paa en eller anden Maade, at man kan vide at man har det. Ellers siger de: det er dit og tager det siden fra dig igjen."

— I skal ret have Tak for jeres gode Tilbud, siger han: — Her er saa vist Jord nok, og jeg behøver ikke saa meget. Jeg vilde bare gjerne vide, hvad jeg faar. Hvordan vi end bærer os ad, saa skulde Jorden, som jeg faar, dog helst opmaales og sikres mig paa en eller anden Maade. Vorherre170

raader jo for Liv og Død. I er nu saadan gode Mennesker og giver mig Jorden; men ingen kan vide, om jeres Børn ikke maaske engang kan komme paa andre Tanker og tage den fra mig igjen.

— Du har Ret i hvad Du dér siger, sagde den ældste: — men man skal ogsaa nok sikre Dig at Jorden bliver Din.

— Jeg har hørt, at her har været en Kjøbmand hos jer, vedblev Paköm: — han flk ogsaa Jord til Givende af jer, men det blev afgjort skriftligt, og jeg vilde gjerne have I skulde gjøre det samme med mig.

Det kan man altsammen indrette, svarede den ældste, som fuldkommen havde forstaaet ham: — Vi har selv en Skriver, som nok skal bringe Sagen paa Papiret, og siden tager vi til Byen og vedlægger alle de nødvendige Segl.

— Hvad er saa Prisen? siger Paköm.

— Vi har kun én Pris: tusind Rubler for en Dag.

— En Dag? Hvad er det for et Maal? siger Paköm: — Hvor mange Desjætiner gaar der paa en Dag?

— Det forstaar vi ikke at regne ud, siger den ældste: — Vi sælger dagvis: al den Jord Du kan gaa rundt paa en Dag — den er din, og Prisen for en Dag er tusind Rubler.

— Men det bliver jo en farlig Hoben Jord, som man kan gaa rundt paa en Dag! udbrød Paköm forundret.171

Den ældste lo.

— Det er dit altsammen! siger han: — kun paa den Betingelse, at hvis Dü ikke inden Dagen er omme naaer tilbage til det Sted Du gik ud fra, saa har Du mistet dine Penge.

— Men hvordan skal man saa siden kunne se, hvor jeg har gaaet? spørger Paköm.

— Først følges vi ad ud i Steppen til Du har fundet et Sted, som Du synes om. Der bliver vi saa staaende, mens Du gaar rundt i en Kreds. Du kan tage en Spade meel Dig; hvor Du vil sætte et Mærke, graver Du et lille Hul og lægger Græstørv uden om. Siden kan vi kjøre efter med en Plov og trække en Fure fra det ene Hul til det andet. Du maa gjøre Kredsen lige saa stor som Du vil, naar Du blot inden Solen gaar ned kommer tilbage til det Sted, som Du gik ud fra. Alt hvad der ligger inden for Kredsen er dit.

Paköm var nu rigtig glad. Han og Bashkirerne sade endnu længe og passiarede, medens de drak Kumys og spiste Bedekjød. Siden kom der Te, og det var allerede begyndt at blive mørkt, da man redte Paköm et blødt Leje til Natten og skiltes ad med det Løfte at samles rigtig tidlig næste Morgen, saa man kunde være paa Stedet inden Solen endnu var staaet op.172

VII.

Paköm lagde sig paa det bløde Leje man havde indrettet til ham; men han kunde ikke falde i Søvn. Han tænkte bestandig paa Jorden: „Det kan nok nok være jeg skal hugge mig et ordentlig Stykke! Jeg kan gjøre en Kreds paa mindst femti Verst paa en Dag, især med de lange Dage vi har nu. Femti Verst Jord — det har noget at sige! Jeg udsøger mig ei rigtig godt Stykke, som jeg dyrker selv: Resten sælger jeg eller lejer ud til Bønder. Jeg antager et Par Karle og pløjer et halvt hundrede Desjætiner op. Kvæget kan saa f'or Resten spadsere om, hvor det lyster. Der bliver Plads nok."

Paköm sov ikke hele Natten. Først henimod Daggry faldt han lidt i Blund; men han var aldrig saa snart falden i Blund, før han begyndte at drømme. I Drømme ser han, hvorledes han endnu stadig ligger i det samme Telt, hvori han gik til Sengs Aftenen i Forvejen, og hører en underlig klukkende Latter uden for. Han faar Lyst til at se, hvem det er der ler, staar op, og da han er kommen hen i Døren paa Teltet,' ser han den samme Bashkirer-Ældste, som han talte med igaar, sidde lige uden for og holde sig paa Maven, mens han ler saa han er nærved at revne. Han gaar hen til ham og spørger ham: „Hvad ler Du ad?" Men saa er det ikke Bashkireren han ser, men Kjøbmanden, der nylig tog ind til ham og fortalte om Jorden. Lige som han skal til at spørge ham:173

„Naar er Du kommen lier?" saa er det igjen heller ikke Kjøb manden, men den fremmede Bonde, der i sin Tid overnattede hos ham. Et Øjeblik efter forekommer det Paköm, at det heller ikke er den fremmede Bonde, men Fanden selv med Hestefod og Horn i Panden, der sidder og ler, og foran ham ligger der en Mand i Skjorteærmer og Underbenklæder med bare Fødder. Paköm bøjer sig ned over Manden for at tage ham nærmere i Øjesyn, og saa ser han, at Manden er død og at det er ham selv, som ligger der. Han blev saa forfærdet at han vaagnede i det samme. „Hvad man dog kan se i Drømme!" tænkte han. I det samme vender han sig om og ser ud igjennem den aabne Dør paa Teltet. Det var allerede begyndt at blive lyst. „Man maa vække Folkene; det er paa Tiden at komme afsted" tænkte han, idet han sprang op og trak i Klæderne. Efter at have vækket sin Karl, der laa og sov i Vognen, og befalet ham at spænde for, gik han om og kaldte paa Bashkirerne. „Det er paa Tiden," siger han, „at vi kommer ud og maaler op." Bashkirerne indfandt sig snart efter i Teltet tillige med den ældste og nu gik del paa ny løs med at drikke Kumys. Man vilde have opvartet Paköm med Te, men han havde ikke Lyst til at vente. „Hvis vi skal afsted," sagde han, „saa lad os komme afsted. Det er paa høje Tid."174

VIII.

Det varede ikke længe før alle Bashkirerne vare forsamlede og afsted gik det til Hest og til Vogns ud i Steppen. Paköm fulgte efter i sin Rejsevogn med Karlen. Stedet, som man styrede hen imod, laa paa en lille Høj — Schikån, som Bashkirerne kalde det paa deres Maal — og man havde aldrig saa snart naaet den, før Morgenrøden allerede begyndte at vise sig i Horisonten. Man kom i en Fart ned ad Hestene og ud af Vognene og samledes i en Klynge paa Højen. Her traadte den ældste hen til Paköm og sagde, idet han viste med Haanden ud over Steppen:

— Alt hvad Du ser her saa langt Øjet rækker er vort. Vælg nu selv hvad for et Stykke Du vil have.

Paköm var nær ved at se sig Øjnene ud af Hovedet paa al den dejlige Jord, som laa foran ham. Overalt, hvor han saa' den fineste Muldjord saa jævn som et Stuegulv og helt bevokset med Gyvel; hvis der af og til forekom en Dal, var den fuld af det saftigste Græs, der gik én til midt op paa Livet.

Den ældste tog sin Ræveskindshue af og sagde, idet han lagde den foran sig paa Jorden:

— Se, det er vort Mærke. Herfra skal Du gaa ud og hertil skal Du igjen vende tilbage. Alt, hvad der ligger indenfor den Kreds Du kan gjøre imens er dit.

Paköm tog Pengene frem og lagde dem paa Huen.175

Derpaa skilte han sig ved sin Kappe og snørede Bæltet fastere sammen om Livet. Efter at han endnu havde stukket Brødposen ind paa Brystet, bundet Vandflasken fast ved Bæltet og trukket Støvleskafterne op, tog han Spaden fra Karlen og lavede sig til at gaa. Han vidste kun ikke, hvilken Retning han skulde tage. Det var svært at bestemme sig; der var godt overalt hvor man saa'. „Det er lige meget, hvad Vej jeg gaar," tænkte han, „lad mig gaa dér hen, hvor Solen staar op." Han stillede sig med Ansigtet imod Øst og gav sig til at røre Lemmerne, medens han ventede paa at Solen skulde vise sig over Horisonten. „Man skal ikke spilde Tiden," tænkte han, „og det er desuden lettere at gaa i Morgenkølingen." Aldrig saa snart var Solen brudt frem, før Paköm tog Spaden paa Nakken og gik ud i Steppen.

I Begyndelsen gik han kun smaat til, og da han havde tilbagelagt hen imod en Verst, stansede han, gravede et lille Hul og lagde Græstørvene i Bunke for at de bedre kunde falde i Øjnene. Saa gik han videre. Efterhaanden som han kom i Gang tog han større Skridt, og da han endnu havde gaaet et godt Stykke, stansede han igjen og gravede et nyt Hul.

Han saa' sig tilbage. Højen laa klart oplyst af Solen, og Paköm k.unde endnu baade skjelne Folkene, der stode oppe paa den og de glinsende Hjulskinner paa Vognene, som holdt neden for. Efter de Beregninger han gjorde maatte han have176

gaaet hen ved fem Verst. Han var begyndt at blive varm, tog Jakken af, kastede den over Skuldren og gik videre. Heden tog til; han saa' op paa Solen; det var allerede Frokosttid.

„Nu flk vi besørget den Tur," tænkte Paköm, „men der er fire af dem i Døgnet; det er for tidlig endnu at dreje af til Siden, lad mig lige saa godt faa Støvlerne af med det samme." Han satte sig, tog Støvlerne af, hængte dem fast ved Bæltet og gik videre. Han havde nu betydelig lettere ved at gaa. „Jeg gaar endnu en fem Verst," tænkte han, „saa drejer jeg af til Venstre. Saadan Jord har jeg sjelden set. Det vilde være Synd ikke at tage det Stykke med." Men jo længere han gik, desto bedre blev Jorden, og han vedblev stadig at gaa lige frem. Da han igjen stansede for at se sig om. var Højen næppe til at øjne; Folkene, som stode paa den, vare ikke større end Myrer og ueden for kunde man lige skimte noget, der glinsede i Sollyset.

„Nu har jeg taget nok ad den Kant," tænkte Paköm, „det er paa Tiden at jeg drejer af. Jeg er ogsaa helt gjennemsvedt; jeg maa have noget at drikke." Han stansede og gravede et nyt Hul, som var betydelig større end de foregaaende. Da han havde lagt Græstørverne i Bunke om det, løste han Flasken af Bæltet og stillede sin Tørst, hvorpaa han drejede bråt af til Venstre. Han gik og gik, Strækningen, som han passerede, var bevokset med højt Græs og Heden tog mere og mere til.177

Paköm begyndte at blive træt. Han saa' op mod Solen: det var just lige i Middagsstunden. „Saa er del paa Tiden at hvile sig lidt" tænkte han og satte sig. Han spiste lidt Brød og drak Vand til; men han lagde sig ikke. „Hvis man lagde sig, kunde man gjerne falde i Søvn med det samme." tænkte han. Efter at have siddet lidt. rejste han sig op og gik videre. I Begyndelsen faldt det ham lettere at gaa, da Maaltidet havde hjulpet paa Kræfterne; men Heden tog mere og mere til, lige som ogsaa Søvnen begyndte at tynge paa ham; ikke desto mindre vedblev han dog at gaa, medens han tænkte: „Man holder nok det Par Timer ud, og saa har man jo hele Livet for sig til at udhvile og have det godt i."

Som et Hus altid har -fire Vægge, saaledes mente ogsaa Paköm, at hans tilkommende Jordlod ligeledes skulde have fire Sider. To af dem havde han nu sikret sig, og da det var et forsvarligt Stykke, tænkte han allerede saa smaat paa igjen at dreje af til venstre, da der pludselig viste sig en dejlig Eng for ham fuld af yppigt Græs. Det gjorde ham ondt ikke at tage den med. „Den maa kunne give udmærket Hør" tænkte han og vedblev endnu at gaa lige ud til det Sted, hvor Engen hørte op. Her gravede han et Hul og mærkede det andet Hjørne. Da han var færdig hermed, saa' han sig om efter Højen. Luften, som var bleven helt diset af Heden, havde lagt sig som et bølgende Taageslør over Steppen, og det var med

Nød og neppe, at Paköm kunde øjne Folkene paa Højen. „Jeg har nok taget lovlig meget ad den Kant" tænkte Paköm; „der er ikke andet for, end at jeg maa gjøre den tredje Linie lidt kortere." Han lagde nu Vejen om ad den tredje Side og begyndte at gaa raskere til. Solen viste allerede paa Midaften, og han havde ialt kun gaaet henved to Verst, siden han drejede af sidst. Der var endnu fulde femten Verst tilbage, inden han kunde naae Højen. „Nej", tænkte han, „selv om det ogsaa falder lidt trekantet ud, saa maa jeg dog heller skyde lige over mod Højen, at. jeg ikke skal komme for sent. Man kan ogsaa faa for meget af det gode. Her er saa vist Jord nok for mig og mine." Med disse Ord stansede han og gravede et nyt Hul til Mærke, hvorpaa han lagde Vejen lige over mod Højen.

IX.

Paköm gaar og gaar, idet han stadig vedbliver at styre lige mod Højen, men han er allerede træt, og det kniber svært med at holde ud. Han er helt gjennemblødt af Sved; Fødderne ere ophovnede og forrevne, og han er nær ved at synke i Knæ. Han vilde gjerne hvile lidt, men det lader sig ikke gjøre, for saa naaer han ikke Højen, inden Solen gaar ned. Solen venter ikke; den synker stadig lavere og lavere. „Aa!" sukker han, „blot jeg ikke har baaret mig galt ad og taget for meget! Hvis jeg179

nu ikke kommer i rette Tid?" Saa ser han fremad mod Højen, saa ser han paa Solen: han har endnu langt tilbage, men Solen er ikke langt fra Jorden.

Paköm vedbliver at gaa, og hvor svært det ogsaa falder ham. gaar han stadig mere og mere til. Efter at have gaaet et Stykke, ser han, at der endnu er langt tilbage og giver sig til at løbe. Han har kastet baade Jakken og Støvlerne og Flasken og Huen og kun beholdt Spaden tilbage, som han støtter sig paa i Løbet. „Aa!" sukker han igjen, „jeg har været for begjærlig og fordærvet det hele. Jeg naaer ikke derhen, inden Solen gaar ned." Stakaandet, som han var, havde denne frygtelige Tanke nær taget Vejret rent fra ham. Han vedbliver at løbe. Skjorten og Underbenklæderne klæbe fast til Kroppen, der staar i én Sved; Munden er helt fortørret paa ham, Brystet arbejder som en Blæsebælg, Hjertet banker som en Hammer, og Benene vil knap lystre. Paköm gruer ved Tanken om, at den voldsomme Anstrængelse maaske vil tage Livet af ham.

Han er bange for at dø, men han kan dog ikke stanse.

„Hvis man stanser nu, man har løbet saa langt, vil Folk jo kalde én for en Nar," tænker han og vedbliver at løbe. Der er nu heller ikke langt tilbage. Han hører allerede, hvorledes Bashkirerne skrige ham i Møde, deres Skrig sætter hans Blod i et endnu hæftigere Oprør, og han anspænder sine

12*180

sidste Kræfter; men det er ogsaa paa Tiden. Solen, der allerede har nærmet sig Jorden, staar bag ved Taagen i Horisonten som en umaadelig stor og blodrød Kugle. Endnu en kort Stund — saa gaar den ned; men Maalet er nu heller ikke langt borte. Paköm ser, hvorledes Folkene paa Højen vinke ad ham med Hænderne og skynde paa ham, han ser Ræveskindshuen, der ligger paa Jorden, ser Pengene paa den, han ser den ældste, der sidder paa Højen med Hænderne foldede over Maven, og med ét mindes han sin Drøm. „Ja", tænker han, „Jord har jeg faaet nok af, men vil Gud ogsaa forunde mig at nyde godt af den? Aa! jeg har gjort mig selv ulykkelig; jeg kommer for sent!"

Paköm ser efter Solen. Den har allerede naaet Jorden og er i Færd med at gaa ned bag Horisonten. Paköm samler de sidste Kræfter han har, medens han lægger sig helt forover og næppe er i Stand til at flytte Benene hurtigt nok for ikke at falde. Endelig naaer han Højen; men lige som han staar ved Foden af den, bliver det pludselig mørkt rundt om ham. Han ser sig om: det var Solen, der gik ned. „Aa!" stønnede han, „saa er al min Møje spildt!" Han skulde lige til at stanse; men Bashkirerne vedblev at skrige ned til ham, og i det samme huskede han, at det blot nedenfra forekom ham, at Solen var gaaet ned, medens man endnu maatte kunne se den oppe fra Højen. Han tog sig voldsomt sammen og løb alt hvad han181

kunde op ad Højen. Her var det lyst endnu. Han ser Huen f'or sig og bag ved Huen den ældste, der sidder og ler, mens han hölder sig paa Maven. Paköm mindes paa ny sin Drøm, Benene slaar sammen under ham, og med et

højt Skrig falder han saa lang han er forover, idet han lige naaer at lægge Haanden paa Huen.

— Du er en brav Karl! raabte den ældste: - Men Du er ogsaa bleven Herre over megen •Jord.

Paköms Karl skyndte, sig hen til sin Herre og vilde løfte ham op; men Blodet flød ham ud af Munden; han var død.

Munden løb nu paa Bashkirerne; det gjorde dem ondt for ham. Karlen tog Spaden og gravede en Grav til Paköm saa lang han var fra Hovedet til Fodsaalerne, dér hvor han laa — lige tre Alen — og da han var færdig hermed, gravede han ham ned. Gudsønnen.

I have hørt, at der er sagt: Øje for Øje, og Tand for Tand; men jeg siger Eder, at I skulle ikke sætte Eder imod det Onde (St. Matthæus Ev. V, 38, 39).

Hævnen hører mig til, jeg vil betale, siger Herren. (St. Paulus' Brev til Romerne XII, 19).

I.

Ell fattig Bonde, hvis Kone havde født ham en Søn, gik i sin Glæde herover ind til Naboen for at bede ham om at staa Fadder til Drengen. Naboen, der ikke havde Lyst til at komme i Fadderskab med en fattig Bonde, afslog det, og den stakkels Mand henvendte sig nu til en anden, der ligeledes gav ham Afslag. Saaledes gik han hele Landsbyen rundt, uden at kunne finde nogen, som vilde staa Fadder til Barnet. Der var ikke andet for at gjøre, end at gaa til den næste Landsby, og se, om han ikke skulde være heldigere dér.183

Paa Vejen møder han en fremmed, som stanser ham og siger:

—• Goddag, lille Bondemand! Hvorhen gjælder Rejsen ?

Bonden svarer:

Vorherre har skjænket os en Søn til vor Ungdoms Glæde, til vor Alderdoms Trøst og til at bede for vore Sjæles Frelse, naar vi selv ikke er mere; men jeg er saa fattig, at der i hele vor Landsby ikke er én, som vil staa Fadder til Barnet Jeg er nu gaaet ud for at søge en Gudfader.

— Du kan jo tage mig, siger den fremmede.

Bonden blev saa glad, at han ikke vidste,

hvorledes han skulde takke denne.

— Men hvem skal jeg nu bede til Gudmoder? spurgte han.

— Til Gudmoder, siger den fremmede, skal Du bede Kjøbmandens Datter, som bor inde i Byen. Hendes Fader ejer et stort stenmuret Hus henne paa Torvet. Gaa Du lige ind i Butiken til ham og béd ham om at lade Datteren faa Lov-at kjøre ud og være Gudmoder til Barnet.

Det syntes dog Bonden klang altfor besynderligt.

— Hvorledes, siger han, skal jeg kunne gaa til den rige Kjøbmand? Han vil ikke have noget med mig at gjøre, og giver aldrig sit Minde til at Datteren tager ud til mig.

— Gjør Dig ingen Skrupler derover; men tag184

blot ind til Kjøbmanden og bed om hans Samtykke. Sørg for, at alting kan være færdig til Daaben imorgen. Jeg skal nok indfinde mig.

Bonden vendte nu tilbage og spændte for, hvorpaa han kjørte ind til Kjøbmanden i Byen. Her satte han Hesten og Vognen ind i Gaarden og skulde lige til at gaa for at opsøge Kjøbmanden, da denne i det samme kom ham i Møde.

— Hvad godt? spurgte Kjøbmanden.

Jo, Hr. Kjøbmand, svarede Bonden: — Tingen er: Vorherre har skjænket os en Søn til vor Ungdoms Glæde, til

vor Alderdoms Trøst og til at becle for vore Sjæles Frelse, naar vi selv ikke er mere. Jeg ønskede saa gjerne, at Din Datter maatte komme ud til os og være Gudmoder.

— Naar skal Daaben være?

— Imorgen tidlig.

— Godt. Gaa Du med Gud. Hun skal nok komme.

Næste Morgen indfandt saa vel Gudmoderen som Gudfaderen sig, og Barnet blev døbt. Straks efter Daaben gik Gudfaderen uden at sige, hvem han var, og man havde ikke set ham siden.

II.

Barnet voksede op og var sine Forældre til stor Glæde. Han var ikke blot stærk og rask til sit Arbejde, men lige saa from som klog. Da han var bleven ti Aar gammel, sendte Forældrene ham185

i Skole. Her lærte han i ét Aar lige saa meget som andre i fem, og der var nu ikke mere noget for ham at lære.

Saa kom Paasken, og Drengen gik nu til Byen for at hilse paa sin Gudmoder og ønske hende en glædelig Fest. Efter at han var kommen tilbage spurgte han Forældrene, hvor hans Gudfader boede, da han ogsaa gjerne vilde besøge ham og ønske ham til Lykke med Helligdagene.

— Kjære Søn, sagde Faderen: — vi véd ikke selv, hvor din Gudfader bor. Vi har ikke set ham siden Du blev døbt, og det gjør os saa ondt, at vi ikke har kunnet erfare noget om ham. Vi véd ikke engang, om han endnu er i Live.

— Kjære Forældre! sagde Sønnen, idet han bukkede dybt for Faderen og Moderen: — Tillad mig, at gaa ud og søge efter min Gudfader. Jeg har ikke Ro, før jeg fmder ham og faar ønsket ham en glædelig Fest.

Forældrene gave ham villigt deres Samtykke, og Drengen gik nu ud for at opsøge sin Gudfader.

III.

Han forlod Hjemmet tidlig om Morgenen, og da han havde gaaet en halv Dags Tid, mødte han en fremmed paa Vejen.

— Goddag, min lille Dreng! siger den fremmede: — Hvorhen gjælder Rejsen?

— Drengen svarede: — Jeg har været inde i186

Byen og hilse paa min Gudmoder til Helligdagene. Da jeg kom hjem, spurgte jeg mine Forældre, hvor min Gudfader bo'r, da jeg ogsaa gjerne vilde ønske liam en glædelig Fest. Men hverken Fa'r eller Mo'r kunde sige mig det. De havde ikke set ham siden jeg blev døbt, sagde de, og vidste ikke engang, om han ogsaa endnu er i Live. Jeg vilde saa inderlig gjerne hilse paa ham, og jeg er nu gaaet ud for at se, om jeg ikke skulde kunne finde ham.

— Jeg er din Gudfader, sagde den fremmede.

Drengen blev umaadelig glad, omfavnede og

kyssede Gudfaderen, hvorpaa han spurgte:

— Hvor skal Du nu hen, kjære Gudfader? Hvis din Vej ligger ad den Kant, hvor vi bo'r, saa maa Du endelig besøge os; hvis Du derimod gaar hjem efter, saa følger jeg med Dig.

— Jeg har ikke Tid nu til at følge hjem med Dig, sagde Gudfaderen: — Der er noget, som jeg først maa besørge her i Landsbyerne. Men imorgen skal jeg være hjemme; saa kan Du komme og besøge mig.

— Hvorledes skal jeg finde, hvor Du bo'r, kjære Gudfader?

— Gaa blot stadig lige ud mod Øst til Du kommer til en Skov. Midt i Skoven er der en Eng; der kan Du sætte Dig og hvile Dig; men pas vel paa, hvad Du dér faar at se. Naar Du kommer ud af Skoven, vil Du faa Øje paa en

Have, hvori der ligger et Slot med Guld-187

tag. Dette Slot er mit. Dér skal Do gaa hen til Porten, hvor jeg saa selv vil komme Dig i Møde.

Efter at Gudfaderen havde sagt dette, forsvandt han.

IV.

Drengen gjorde, som Gudfaderen havde befalet ham Da han havde naaet Skoven og var kommen ud paa Engen, flk han Øje paa et Grantræ, i hvis ene Gren der hang en stor og svær Træklods i et Tov over et Trug med Honning. Bedst som han stod og tænkte over, hvorfor man vel havde stillet Honning her og hængt den Træklods op i Træet, hørte han, hvorledes det knagede og bragede i Underskoven og saa' en Hunbjørn komme ud af Krattet med en aarsgammel Unge og tre mindre Unger efter sig. Moderen, som havde vejret Honningen, løb lige hen til Truget, ståk Snuden ned i det og kaldte paa Ungerne. Disse kom nu springende, men idet de begjærligt kastede sig over Honningen, kom Træklodsen i Bevægelse og puffede og stødte til dem. Ved Synet heraf slog Moderen til den med Labben, saa den svingede længer bort, men da den straks efter kom tilbage igjen, traf den lige midt i Klyngen af Ungerne og dunkede dem saadan i Hovedet og Ryggen, at de brølende af fuld Hals foer hver til sin Side. Med et dumpt Brøl greb Moderen Træklodsen i begge Labber, løftede den helt op over Hovedet og188

slyngede den fra sig. Træklodsen för nu et dygtigt Stykke tilvejrs. Imens sprang den aarsgamle Unge hen til Truget og begyndte at gjøre sig til Gode med Honningen. De andre Unger skulde lige til at følge dens Eksempel, da Træklodsen kom tilbage og gav den ældste et saadant Slag i Hovedet, at den faldt om og var død med det samme. Moderen blev nu helt rasende og med et frygteligt Brøl greb hun paa ny Træklodsen og kylede den fra sig af al Magt. Denne Gang för Træklodsen saa højt tilvejrs, at den endogsaa gik højere end Grenen, som den hang i, og Tovet slappedes; men da den ikke kunde komme højere, stansede den og gik tilbage igjen; og da Hunbjørnen imens paa ny var kommen hen til Truget med Ungerne efter sig, ramte den hende med al den Styrke, som Faldet havde givet den, lige i Skallen, saa hun vendte alle fire i Vejret og kreperede, medens Ungerne løbe hver til sin Side.

V.

Drengen undrede sig over, hvad det vel kunde betyde, og gik videre. Efter at have gaaet en Stund, kom han til en stor Have, hvori der laa et højt Slot med Guldtag. Uden for Porten til Slottet ser han sin Gudfader, der med et venligt Smil gaar ham i Møde, tager ham ved Haanden og fører ham igjennem Slotsgaarden ind i Haven. Alt, hvad han189

her flk at se. var saa skjønt og herligt, at han aldrig i Drømme havde set noget lignende.

Efter at de havde beset Haven, førte Gudfaderen ham op i Slottet. Dette var endnu smukkere end Haven. Gudfaderen viste ham om i alle Salene, hvoraf den ene var skjønnere og pragtfuldere end den anden. Bedst som de gik førte han ham hen til en forseglet Dør.

— Ser Du denne Dør? siger Gudfaderen: Der er ingen Laas for; den er kun forseglet. Den kan vel lukkes op; men jeg raader Dig dog ikke til at gjøre det. Bliv nu her og spadsér, hvor Du vil, mens Du forlyster Dig med alle de Glæder her findes. Der er kun én Ting, som jeg forbyder Dig: at gaa ind ad den Dør. I Fald Du dog skulde gjøre det, saa husk, hvad Du saa' i Skoven.

Med disse Ord forlod Gudfaderen ham. Da Gudsønnen nu var bleven alene, begyndte han at se sig om paa egen Haand, og alt hvad han saa' glædede ham i den Grad, at han slet ikke mærkede, hvorledes Tiden gik, saa han allerede havde været der i hele treti Aar, medens han tænkte, at han kun havde opholdt sig der i tre Timer. Da saa de treti Aar vare gaaede, kom han en Dag hen til den forseglede Dør. „Hvorfor mon Gudfar ikke ønskede, at jeg skulde gaa ind i dette Værelse?" tænkte han ved sig selv: „Lad mig dog engang gaa ind og se, hvad der er!"

Han stødte til Døren, hvorved Seglene sprang af og Døren aabnedes. Salen, hvori han traadte190

ind, var endnu større og smukkere end alle de andre Sale, som han havde set i Slottet, og lige midt i den stod der

en Guldtrone. Gudsønnen gik længe om i Salen, uden at kunne se sig mæt paa alle dens Herligheder; tilsidst nærmede han sig Tronen og efter at have staaet lidt gik han op ad Trinene og satte sig paa den. Som han sad dér, fIk han Øje paa en Stav, der stod lige ved Siden af Tronen. Han tog den i Haanden, og i samme Nu aabnede alle Salens fire Vægge sig. Gudsønnen saa' sig om. Hele Verden laa aaben for ham, og han kunde se alt, hvad Menneskene foretoge sig. Naar han saa' lige ud, saa' han Havet fuldt af Sejlere, tilhøjre — fremmede, hedenske Folkeslag, tilvenstre — Kristne, men dog ikke Russere, bag ved sig — sine egne Landsmænd Russerne. „Lad mig engang se, hvorledes det staar sig hjemme, om der er Udsigt til en god Høst," tænkte han, idet han saa' ned paa Faderens Mark, hvor Kornet just stod i Stakke. Han begyndte allerede at tælle dem, for at se, hvor mange der var, da han i det samme fIk. Øje paa en Bonde, der kom kjørende ud paa Marken. Først troede han det var Faderen, der var taget ud om Natten for at kjøre Kornet hjem, men ved at se nærmere til, opdagede han, at det var Vasili Kudrjäschov, Tyven, som var ude at stjæle Neg. Han holdt just ved en af Stakkene og havde allerede begyndt at læsse Negene paa Vognen. Ved Synet heraf for Blodet Gudsønnen til Hovedet, os han raabte af fuld Hals:191

„Fa'r! Der er Tyve ude ved Kornet!" Den gamle, som den Nat sov ude i Marken ved Hestene, vaagnede i det samme. „Jeg drømte, at der var nogen, som vilde stjæle af Stakkene," sagde han til sig selv. „Lad mig dog engang tage hen og se, hvorledes det forholder sig." Da han havde faaet spændt for og var kommen hen til Kornet, traf han ganske rigtig Vasili i Færd med at stjæle Neg. Han gjorde Anskrig, hvorved Naboerne kom løbende til, og efter at de i Forening havde pryglet Vasili halv fordærvet, bandt de ham og slæbte ham i Fængsel.

Gudsønnen saa' nu ned i Byen, hvor hans Gudmoder boede, som var bleven gift med en Kjøbmand. Her saa' han, hvorledes Manden, medens hun laa og sov, stod op fra Lejet og gik hen til sin Elskerinde. Han raaber til hende: „Staa op! Din Mand er Dig utro!"

Gudmoderen for op, kastede Klæderne om sig, og da hun havde fundet Manden, lod hun først sin Harme gaa ud over hans Elskerinde, hvem hun overøste med Skjældsord og Slag, hvorpaa hun erklærede ham selv, at hun ikke mere vilde leve sammen med ham.

Gudsønnen vilde nu se, hvorledes hans Moder havde det, og han saa', hvorledes hun laa og sov ene i Hytten, medens en Røver, som havde trængt sig ind til hende, var i Færd at brække Dragkisten op. Larmen vækkede hende og ved Synet af Røveren gav hun sig til at skrige i vilden Sky. Denne greb192

en Økse og gik løs paa Konen med den for at dræbe hende. Gudsønnen var ikke i Stand til at beherske sig; han slyngede Staven, som han holdt i Haanden, af al Magt imod Røveren, traf ham lige i Tindingen og dræbte ham paa Stedet.

VI.

Han havde aldrig saa snart dræbt Røveren, før Væggene igjen hikkede sig, og Salen paa ny antog sit tidligere Udseende.

I det samme gik Døren op og Gudfaderen traadte ind. Han nærmede sig Gudsønnen, tog ham ved Haanden og efter at have ført ham ned fra Tronen sagde han til ham:

— Saa har Du dog ikke efterkommet min Befaling. Først har Du forsåt Dig ved at aabne den forbudne Dør, dernæst ved at bestige Tronen og tage min Stav i Haanden og endelig ved at bringe meget ondt ind i Verden. Hvis Du blot havde siddet der en Time til, vilde Du have fordærvet Halvparten af alle de Mennesker, der er i Verden.

Med disse Ord førte han igjen Gudsønnen op paa Tronen og tog Staven i Haanden. Paa ny aabnede alle Salens fire Vægge sig, og man kunde se alt, hvad der foregik i Verden.

— Se nu, sagde Gudfaderen, hvad Du har gjort imod din Fader: Vasili har siddet et helt Aar i Fængsel, hvor han har lært at begaa alle mulige Forbrydelser og er bleven aldeles forhærdet. Nu193

har han stjaalet to Heste fra din Fader og ser Du, hvorledes han just er i Færd med at stikke Ild paa hans Gaard.

Alt det kan din Fader takke Dig for.

Lige som Gudsønnen havde faaet Øje paa Faderens Gaard, der var begyndt at brænde, skjulte Gudfaderen Synet for ham og befalede ham at se til en anden Side.

- Det er nu et Aar siden, at din Gudmoders Mand har forladt hende og lever med andre Kvinder, medens hans første Elskerinde er gaaet helt til Grunde. Af Sorg har nu din Gudmoder slaaet sig til Drik, og det kan hun takke Dig for.

Gudfaderen lod nu ogsaa dette Syn forsvinde og viste paa ny Gudsønnen hans Hjem. Her saa' han sin Moder, eier græd bitterlig over sine Synder og sagde:

— Det havde været bedre om Røveren den Gang havde dræbt mig; saa havde jeg ikke begaaet al den Synd!

— Ser Du! sagde Gudfaderen: — Og det kan din Moder takke Dig for.

Han skjulte ogsaa dette Syn og lod Gudsønnen se ned ad, hvorved denne flk Øje paa Røveren, der stod uden for Fængslet imellem to Fangevogtere.

- Denne Mand, sagde Gudfaderen: — har berøvet ni Mennesker Livet. Han skulde selv have sonet sine Synder; men nu maa han dø, og da det er Dig, som er Skyld heri, har Du taget alle hans Synder paa Dig med det samme og maa nu

13194

selv svare for dem. Og det har Du kun Dig selv at takke for. Første Gang Hunbjørnen stødte til Træklodsen, skaffede hun Ungerne Knubs; anden Gang — dræbte hun sin ældste Unge; tredje Gang — bragte hun sig selv i Undergang. Det samme har ogsaa Du gjort. Jeg giver Dig nu treti Aars Frist. Gaa ud i Verden og afson Piøverens Synder. Hvis Du ikke soner dem, maa Du selv gaa i hans Sted.

— Hvorledes skal jeg kunne sone hans Synder? spurgte Gudsønnen.

Herpaa svarsde Gudfaderen:

— Naar Du har udryddet lige saa meget ondt, som Du har bragt ind i Verden, da har Du sonet baade dine og Røverens Synder.

— Men hvorledes skal man udrydde det onde i Verden ? spurgte Gudsønnen paa ny.

Gudfaderen svarede;

— Gaa lige mocl Øst til Du kommer til en Kornmark, hvor Du vil træffe nogle Folk. Læg vel Mærke til, hvad de foretage sig, og lær dem at handle saaledes, som Du selv vilde have gjort i deres Sted. Gaa saa videre og læg stadig vel Mærke til, hvad Du faar at se. Paa den fjerde Dag-vil Du komme til en Skov. Inde i Skoven ligger der en Hytte, hvori der bo'r en Olding. Fortæl ham alt, hvad Du har set. Han vil lære Dig, hvad Du skal gjøre og naar Du har gjort alt, hvad Oldingen befaler Dig, da har Du udsonet dine og Røverens Synder.195

Med disse Ord tog han Gudsønnen ved Haanden og førte ham ud af Porten.

VII.

Gudsønnen gik. Undervejs vedblev han stadig at grunde over, hvorledes han vel skulde bære sig ad med at udrydde det onde i Verden. „Det onde her i Verden udryddes ved at man forviser de slette Mennesker, spærrer dem inde i Fængsler eller lader dem henrette," tænkte han. „Hvorledes skal jeg da bære mig ad for at udrydde det onde, uden at tage andres Synder paa mig?" spurgte han sig selv. Men hvor meget han end grundede, kunde han dog ikke komme efter, hvad han skulde gjøre.

Langt om længe naaede han Kornmarken. Kornet, som stod baade højt og tæt, var allerede modent, og Gadsønnen undrede sig over, hvorfor man ikke havde begyndt at høste. I det samme flk han Øje paa en Kalv, som var sluppen ind i Kornet og saa', hvorledes Folkene satte sig til Hest og gave sig til at jage efter Kalven fra

den ene Side af Marken til den anden. Hver Gang Kalven vil til at smutte ud af Kornet, kommer en eller anden farende og forskrækker den, saa den løber tilbage, og man begynder nu paa ny at jage efter den i KorneL. Konen, hvem Kalven tilhører, staar imens paa Vejen og græder, medens hun i ét Væk gjentagen „De jager Livet af min stakkels Kalv!"

— Hør, Godtfolk! siger Gudsønnen til dem:

13*196

— Hvorfor bærer I jer nu ad paa den Maade? Rid først ud af Kornet allesammen og lad saa Konen kalde paa Kalven.

Bønderne fulgte hans Raad, og Konen gik hen til Vejgrøften, hvor hun begyndte at kalde: „Kibbe, kibbe, kibbe, kib, kib!" Kalven spidsede Ører og efter at have staaet en lille Stund og lyttet, sprang den ud af Kornet og for hen til Konen, idet den jog Hovedet ind imellem hendes Skjørter og nær havde løbet hende over Ende. Og nu var baade Bønderne glade, og Konen glad og Kalven glad.

Gudsønnen gik nu videre, medens han tænkte: „Jeg ser nu, at ondt kun fører ondt med sig. -Jo mere man jager det onde, desto mere udbreder man det. Man kan følgelig ikke udrydde ondt med ondt. Men hvormed skal man da udrydde det ? Ja, det véd jeg ikke. Godt, at Kalven lystrede Konen. Men naar den nu ikke havde lystret, hvorledes skulde man saa have faaet den kaldt ud?"

Gudsønnen tænkte og tænkte, men det vilde stadig ikke føre til-noget, og han gik saa videre.

VIII.

Efter endnu at have gaaet et godt Stykke, kom han til en Landsby. Her gik han hen til en lille Hytte, der laa lige i Udkanten, og bad om Nattely. Konen i Huset lukkede op for ham og lod ham komme ind. Hun var alene hjemme og havde travlt med at gjøre rent.197

Gudsønnen krøb op paa Ovnen og gav sig til at se paa, hvad Konen foretog sig. Han saa', hvorledes hun skurede Gulvet og nu skulde til at vaske Bordet. Efter at have vasket det, begyndte hun at tørre det af med et smudsigt Viskeklæde; men jo mere hun tørte, desto smudsigere blev det, idet Snavset fra Viskeklædet lagde sig i brede Striber langs ad Bordet. Først havde hun tørret Bordet paa langs, nu prøvede hun paa tværs; men det gik ikke bedre herfor: hun tørrede kun den ene Smudsstribe ud for at låve den anden. Gudsønnen saa' stiltiende til en Stund, saa siger han:

— Hvad er det dog Du gjør, lille Mo'r?

— Kan Du ikke se det? Jeg gjør rent til Helligdagen. Jeg kan bare ikke faa Bordet her vasket rent. Hvor meget jeg saa tørrer og gnider paa det, saa er og bliver det dog lige snavset for det. Jeg kan snart ikke røre mig mere, saa træt er jeg.

— Du skulde ogsaa først skylle Viskeklædet godt ud og siden tørre af med det, sagde Gudsønnen.

Konen gjorde som han havde sagt og flk nu Bordet vasket rent i en Fart.

- Tak skal Du ha', siger hun, for at Du lærte mig det.

Næste Morgen tog Gudsønnen Afsked med Bondekonen og gik videre. Langt om længe kom han til en Skov, hvor han traf nogle Bønder, som vare i Færd med at låve Hjulfælger. Det vilde dog ikke lykkes for dem, og da Gudsønnen kom nærmere,198

saa' han, at Grunden hertil var, at Bønderne ikke havde gjort Pælen fast, der skulde holde Fælgen.

Hvad er det dog 1 gjør, gode Venner! siger Gudsønnen.

— Vi er i Færd med at låve Fælger, siger en af Bønderne: — Men skjønt vi nu har lagt Træet i Blød to Gange, vil det dog ikke bøje sig. Vi er rent udasede.

— Ja men, kjære Venner, I skulde ogsaa først gjøre Pælen fast; som I nu gjør, løber I jo bare rundt med den. Hvorledes skal saa Træet kunne bøje sig?

Bønderne fulgte' hans Raad, gjorde Pælen fast og Arbejdet gik nu rask fra Haanden.

Efter at Gudsønnen havde overnattet i Skoven sammen med Bønderne, begav han sig videre og vedblev at gaa hele Dagen og Natten lige til Morgengry, da han traf nogle Kvægdrivere, der havde gjort Holdt ved Vejen. Han tog Plads hos dem og saa', hvorledes de vare i Færd med at tænde et Baal. Først lagde de noget tørt Kvas i Bunke, som de ståk Ild paa; men inden det endnu rigtig var begyndt at fænge, dækkede de det til med friske Grene og Kviste, hvorved Ilden gik ud. Saa tog de igjen noget tørt Kvas, som de tændte Ild i og paa ny tildækkede med friske Grene, hvorved Ilden atter gik ud. Og saaledes vedbleve de længe at plage sig, uden at kunne faa tændt Baalet..

— I skulde ikke skynde Jer saa meget med at lægge friske Grene til Ilden, siger Gudsønnen:199

— Lad først det tørre Kvas komme rigtig i Lue, saa kan I siden lægge paa af det friske.

Saaledes gjorde nu ogsaa Kvægdriverne, og det varede ikke længe inden Baalet knitrede og brændte saa det var en Lyst.

Gudsønnen sad endnu lidt hos dem, hvorpaa han gik videre. Han grundede stadig over, hvad vel Meningen kunde være med de tre forskjellige Ting, han nu havde set undervejs; men hvor meget han saa grundede, var han dog ikke i Stand til at forstaa det.

IX.

Efter at han endnu havde gaaet en hel Dag, kom han til en Skov, hvori der laa en lille Hytte. Han gik hen og bankede paa Døren.

— Hvem dér? spurgte en Stemme inde fra Hytten.

— En stor Synder. Jeg er gaaet ud i Verden for at afsone andres Skyld.

Døren til Hytten aabnede sig og der viste sig en Olding, som spurgte Gudsønnen:

— Hvad er det for en Skyld, som hviler paa Dig?

Gudsønnen gav sig nu til at fortælle ham om Gudfaderen, om Hunbjørnen med Ungerne, om Tronen i Salen med den forseglede Dør, om hvad Gudfaderen havde befalet ham og om Mødet med Bønderne, som havde trampet Kornet ned i Marken200

for at jage Kalven ud, medens den af sig selv var løbet ud til Konen.

— Jeg har forstaaet, siger han, at man ikke kan udrydde ondt med ondt; men jeg forstaar ikke, hvorledes man skal udrydde det. Lær mig det.

Lad mig først høre, hvad Du endnu halset undervejs, siger Oldingen.

Gudsønnen fortalte ham nu, hvorledes Bondekonen havde vasket Bordet, hvorledes Bønderne havde lavet Fælger og Kvægdriverne havde baaret sig ad for at tænde Baalet.

Efter at have hørt ham til Ende, gik Oldingen ind i Hytten, hvorfra han vendte tilbage med en stump Økse, som han rakte Gudsønnen, idet han sagde: — Følg mig.

Et Stykke fra Hytten stansede han ved et Træ, som han befalede Gudsønnen at fælde. Denne gjorde det. Oldingen befalede ham nu at hugge Stammen i tre Stykker, hvad Gudsønnen ligeledes efterkom, hvorpaa Oldingen gik ind i Hytten efter Ild, hvormed han befalede ham at tænde et Baal, hvorpaa han skulde brænde de tre Stykker Træ saa længe til de vare blevne helt forkullede. Da Gudsønnen ligeledes havde efterkommet dette, lod Oldingen ham grave de tre forkullede Træstumper ned saaledes, at kun Halvdelen af dem ragede op over Jorden.

— Ser Du Floden her neden for Bjerget? tog nu Oldingen til Orde: — Her fra skal Du hente Vand i Munden til at

vande Træstumperne med.201

Denne skal Du vande saaledes som Du lærte Bondekonen at vaske Bordet; denne — som Du lærte Bønderne at låve Fælger, og denne — som Du lærte Kvægdriverne at tænde Baalet. Naar de alle tre vokse op og blive til tre Æbletræer, da vil Du erfare, hvorledes man skal udrydde det onde, som bor i Menneskene, da vil Du ogsaa sone den Skyld, som hviler paa Dig.

Med disse Ord vendte Oldingen tilbage i Hytten. Gudsønnen brød forgjæves sit Hoved med at forstaa,, hvad Oldingen havde sagt til ham; men han gjorde ikke desto mindre som det var ham befalet.

X.

Han gik ned til Floden, tog Munden fuld af Vandoggjød det ud over den ene af Træstumperne. Dette gjentog han flere Gange, hvorpaa han ligeledes gav sig til at vande de andre to. Tilsidst blev han saa træt, at han knap kunde røre sig, og da han tillige var bleven dygtig sulten, gik han hen til Hytten, for at bede Oldingen om at give sig lidt at spise. Idet han aabnede Døren saa' han, at Oldingen laa død paa Bænken. Ved at se sig om i Hytten fandt han lidt tørt Brød, hvormed han stillede sin Hunger, og en Spade, som han tog for at grave en Grav til den afdøde. Om Natten vandede han Træstumperne, og om Dagen arbejdede han paa Graven. Da den var færdig, og han lige skulde til at begrave Liget, kom der202

nogle Landsbyfolk, der efter Sædvane bragte Oldingen Føde. De erfarede nu, at den gamle var død og havde bestemt Gudsønnen til at være sin Efterfølger. Da de saa havde begravet Oldingen, forlode de Gudsønnen, idet de lode ham beholde Brødet og lovede, at de ogsaa nok i Fremtiden skulde forsyne ham med Føde.

Gudsønnen blev nu boende i Hytten i Oldingens Sted, medens han opholdt Livet med Føden, som .man bragte ham, og udførte den Gjerning, der var ham paalagt. Han kunde vel have levet saaledes et Aar, da der allerede var begyndt at komme mange Folk ud til ham. Vidt og bredt gik der Ry om, hvorledes der ude i Skoven levede en hellig Mand, som gjorde Bod ved at bære Vand i Munden op ad et Bjerg for at vande nogle afbrændte Træstubbe. Mellem de Folk, der besøgte ham, var der ogsaa rige Kjøbmænd, som bragte ham Gaver; men af alt, hvad man bragte ham, tog han selv kun, hvad han lige havde nødig til Livets Ophold, medens han gav alt det øvrige til de fattige.

Paa denne Maade gik nu hans Liv: Halvdelen af Dagen tilbringer han med at bære Vand i Munden og vande Træstubbene. Halvdelen med at hvile sig og samtale med Folk, som komme for at hente Trøst hos ham.

Det forekommer ham, som det Liv han nu lever er det, som er befalet ham at gjøre, for at kunne udrydde det onde og sone sine Synder.

Der gik endnu et Aar; men skjøndt han ikke203

lod en Dag gaa hen, uden at han vandede Træstubbene, var der dog endnu ingen af dem, som bar Kjende af, at hans Møje havde frugtet.

Bedst som han en Dag sidder inde i Hytten, hører han en Mand komme ridende forbi, syngende en lystig Vise. Han gaar ud for at se, hvem det kan være, og et lille Stykke fra Hytten faar han Øje paa en kraftig ung Mand i smukke Klæder paa en fyrig Hest med en kostbar Saddel.

Gadsønnen gaar ham i Møde og spørger ham, hvem han er og hvor han skal hen.

Rytteren stanser og svarer:

— Jeg er en Røver. .Jeg lever af at slaa Folk ihjel paa Landevejen. Jo flere jeg slaar ihjel, desto gladere er jeg, og desto lystigere de Viser jeg synger.

„Hvorledes skal man nu udrydde det onde i saadan et Menneske?" tænker Gudsønnen forfærdet. „Jeg har let nok ved at tale med dem, der kommer her af sig selv og angrer deres Synder; men han her praler jo af det onde han gjør."

Gudsønnen vendte sig om og gik uden at sige noget; men i det samme tænkte han ved sig selv: „Hvad skal man nu gjøre? Hvis denne Røver-begynder at faa sin Gang her, vil han jo sætte Skræk i Folk, saa ingen mere vil komme til mig. Hvorledes skal Folk saa hjælpe sig herefter, ja, og hvorledes skal jeg selv komme ud af det?"

I disse Tanker blev han staaende og vendte sig paa ny om imod Røveren.

— Hør, hvad jeg vil sige Dig, tog han til Orde:204

— Ellers, naar Folk kommer her, er det ikke for at rose sig af det onde de gjør, men for at angre og bede for deres Synder. Gjør nu ogsaa Du det samme, hvis Du frygter Gud. I Fald Du ikke vil angre, saa tag bort herfra og kom aldrig mere tilbage. Forstyr ikke min Ro, og skræm ikke dem, som søge mig. Hvis Du ikke adlyder, vil Herren straffe Dig.

Røveren gav sig til at le.

— Jeg hverken frygter Gud eller lystrer Dig, sagde han: — Du har ikke noget over mig at befale. Du lever af at gjøre Bod, siger Da. Jeg lever af Røveri. Enhver ernærer sig paa sin Maade. Du kan belære de gamle Kjællinger, som render hos Dig, men mig skal Du ikke lære noget. Fordi Du nu har nævnt Gud i min Nærværelse, vil jeg imorgen slaa et Par Mennesker ihjel, som ellers kunde have faaet Lov at leve i Fred. Hvis jeg ikke slaar Dig selv ihjel idag, saa er det blot fordi jeg ikke vil smøre mine Hænder til paa Dig. Men tag Dig dog i Agt, at Du ikke en anden Gang kommer mig for Øje.

Med disse Trusler fjernede Røveren sig. Han lagde siden aldrig mere Vejen forbi Hytten, og Gudsønnen levede nu i otte Aar stille og roligt som før.

XI.

En Morgenstund efter at Gudsønnen hele Natten havde gaaet og vandet Træstubbene, satte han sig205

til Hvile inde i Hytten, medens han saa' hen ad Stien og tænkte, om der ikke snart vilde komme nogen til ham; men der kom ikke et Menneske. Hele Dagen sad han forgjæves og ventede. Da Aftenen nærmede sig, blev han helt trist til Mode og faldt i Tanker. Ved at mindes, hvorledes Røveren havde bebrejdet hatn. at han levede af at gjøre Bod, kastede han et Blik tilbage paa sit. Liv.

„Det var ikke saaledes, at Oldingen befalede mig at leve," tænkte han ved sig selv. „Han paa-lag'de mig at gjøre Bod, og det Liv, som jeg nu fører, skaffer mig ikke blot Udkommet, men tillige Ære blandt Mennesker. Dette Liv har i den Grad taget Magten over mig, at blot der ingen kommer til mig, bliver jeg straks trist til Mode. Naar her derimod er fuldt op af Folk, glæder jeg mig kun over, hvorledes man ærer mig for min hellige Vandel. Det er ikke saaledes, at man skal leve. Den Ære, som Menneskene vise mig, har ledet mig vild. I Stedet for at sone de gamle Synder, har jeg kun sanket nye Synder paa min Samvittighed. Jeg vil nu gaa ind i Skoven og opsøge mig et andet Sted, hvor Folk ikke mere skal kunne finde mig. Der vil -jeg saa leve ene for mig selv, at det maa lykkes mig, at sone de gamle Synder, uden at sanke nye til."

Gudsønnen forlod nu Hytten, idet han kun tog Spaden og Brødposen med sig, og lagde Vejen hen til en dyb Kløft, hvor han vilde bygge sig en206

Jordhytte, hvori han kunde leve skjult for Menneskene.

Bedst som han gaar, møder han Røveren. Han blev saa forskrækket ved Synet af ham, at han gav sig til at løbe; men denne red efter ham og raabte:

— Hvor skal Du hen ?

— Jeg vil skjule mig for Menneskene, sagde Gudsønnen, og jeg gaar nu ud for at opsøge mig et Sted, hvor ingen mere skal kunne komme til mig.

— Men hvad vil Du da leve af, naar ingen mere kommer til Dig? spurgte Røveren forundret.

Gudsønnen havde slet ikke tænkt herpaa før; men da Røveren gjorde ham dette Spørgsmaal, kom han selv i

Tanke om, hvor han nu skulde faa Føden fra. — Vorherre hjælper mig nok, sagde han.

Røveren red videre, uden at sige et Ord.

„Hvorledes gaar det til?" tænkte Gudsønnen. „Jeg har dog ikke denne Gang talt noget om det Liv, han fører. Maaske vil han nu angre sine Synder. -Hail lod idag til at være mildere stemt end sidst, lige som han heller ikke truede mig paa Livet."

Idet Røveren fjernede sig, raabte han efter ham:

— Se dog allige vel, at Du kommer til at angre. Du vil ellers ikke undgaa Herrens Straf.

Røveren vendte sin Hest og trak en Kniv ud

207

af Bæltet, hvormed han truede Gudsønnen, der forskrækket løb ind i Skoven. Røveren forfulgte hatn dog ikke, men sagde kun:

— To Gange har jeg tilgivet Dig, gamle. Hvis Du endnu en Gang kommer mig for Øje, slaar jeg Dig ihjel.

Med disse Ord red han bort/ Da Gudsønnen om Aftenen kom for at vande Træstubbene, saa' han, at en af dem var begyndt at spire, og at der voksede et Æbletræ ud af den.

XII.

Gudsønnen levede nu ene, skjult for Mennesker. Da Brødet slåp op for ham, gik han ucl for at søge Rødder; men lige som han var gaaet ud for at søge, flk han Øje paa en lille Pose, eier hang paa en Gren. Han tog Posen og saa' nu, at den var fuld af Brød. Heraf levede han saa til Posen var tom, og da han paa ny gik ud for at søge Rødder, hang der igjen en lille Pose med Brød paa den samme Gren, hvor han havde fundet den første. Paa denne Maade opholdt han Livet, og den eneste Sorg han havde, var den Frygt han nærede for Røveren. Saa snart han kun troede ham. i Nærheden, skjulte han sig angst, idet han tænkte: „Hvis han ser mig, slaar han mig ihjel, og jeg naaer ikke at sone alle mine Synder."

Saaledes henlevede han endnu ti Aar. Den ene af Tsæstubbene var nu vokset op til et208

Æbletræ, medens de andre stadig var og blev to golde, forbrændte Træstubbe.

En tidlig Morgen, da dan mødig og træt efter at have udøvet sin daglige Gjerning, — at væde Jorden omkring Træstubbene, — havde sat sig ned for at hvile sig lidt, faldt han paa ny i Tanker over sit Liv.

„Jeg har igjen forsyndet mig," tænkte han, „idet jeg er begyndt at frygte for Døden. Lige som jeg ikke ogsaa ved min Død — om Gud saa vil — skulde kunne gjøre Bod f'or Synderne!" I det samme hørte han. hvorledes Røveren kom ridende. Denne Gang sang han ikke, men skjændte og bandte. „Der er ingen, som kan gjøre mig hverken ondt eller godt, uden Gud," tænkte Gudsønnen ved sig selv og gik Røveren .i Møde. Han saa' nu, at denne ikke var alene, men havde en ung Mand liggende foran sig tværs over Sadlen. Fangen var bunden paa Hænder og Fødder og havde et Tørklæde for Munden, saa han ikke kunde tale. Røveren vedblev at skjænde og bande. Gudsønnen stillede sig lige foran Hesten og spurgte:

— Hvor skal Du hen med denne Mand?

— Ind i Skoven. Det er en Kjøbmands Søn. Han vil ikke sige, hvor Faderen gjemmer sine Penge; men jeg skal nok faa det banket ud af ham.

Med disse Ord vilde Røveren ride videre; men Gudsønnen stillede sig i Vejen for ham, og idet han greb Hesten ved Tøjlen, sagde han:209

— Giv Manden fri!

Røverens Vrede vendte sig nu imod Gudsønnen.

— Har Du maaske Lyst til at dele samme Skjæbne? raabte han med en truende Haand-bevægelse. — Du véd,

hvad jeg har lovet Dig. Slip!

Men Gudsønnen lod sig ikke forskrække.

— Nej, siger han, jeg slipper Dig ikke! Jeg frygter Dig heller ikke. Jeg frygter ingen uden Gud, og Gud forbyder mig at slippe Dig. Giv Manden fri.

Røveren rynkede Brynene, trak Kniven ud af Bæltet, skar Rebene over og lod Kjøbmands-sønnen gaa.

— Pak jer, begge to! raabte han til dem: og kom mig ikke for Øie en anden Gang!

Kjøbmandssønnen følte sig aldrig saa snart befriet fra Rebene, før han pilede afsted det bedste han kunde. Røveren vilde have redet videre; men Gudsønnen holdt ham stadig tilbage, idet han vedblev at formane ham til at opgive det slette Liv, som han førte. Røveren blev holdende og hørte ham til Ende, hvorpaa han red bort, uden at sige et Ord.

Næste Morgen, da Gudsønnen kom for at vande Træstubbene, saa' han, at den ene af de to, som var tilbage, nu ogsaa var begyndt at spire, og at der ligeledes voksede et Æbletræ ud af denne.

14210

XIII.

Der hengik endnu ti Aar. Saa sidder Gudsønnen en Dag, som sædvanlig, stille og ene. Der er intet, som tynger paa ham, intet han ønsker, intet han frygter, hans Sjæl er fuld af Glæde.

„Hvor dog Gud i alle Henseender har velsignet Menneskene!" tænker han. „De skulde kun leve et Liv i Glæde; men i Stedet herfor pine og plage de sig selv til ingen Nytte." Han mindedes alt det onde i Verden, hvorledes Menneskene lide derunder, og det gjorde ham ondt for dem. „Det er en Fejl af mig," tænker han, „at jeg lever som jeg gjør. Jeg bør gaa ud iblandt Menneskene og fortælle dem, hvad jeg véd."

I det samme hørte han Røveren komme ridende; men han lod ham ride forbi, idet han tænkte: „Det kan ikke hjælpe noget at tale med ham; han vil dog ikke forstaa mig."

Hans første Tanke var, at lade Røveren ride; men lidt efter betænkte han sig og gik ud paa Vejen. Her saa' han Røveren komme ridende mørk i Hu og med Blikket fæstet mod Jorden. Det gjorde ham saa onclt for ham i dette Øjeblik, at han løb hen til ham og omfavnede hans Knæ, idet han udbrød:

— Kjære Broder, hav Medlidenhed med din Sjæl! Betænk, at Guds Aand bo'r i Dig. Jeg ser, hvorledes Du pines; men Du er i en Vildfarelse, naar Du tror. at kunne lindre Smerten ved211

at pine andre; derved forøger Du den kun. Imens har Gud Dig saa kjær og har beredt Dig en Lykke, som Du ikke aner. Hør mig, min Broder! Lad ikke din Sjæl gaa til Grunde, før et andet Liv herefter!

Røveren tilkastede ham et vredt Blik, idet han vendte sig bort og sagde:

— Lad mig være!

Men Gudsønnen klamrede sig kun endnu fastere til hans Knæ og brast i Graad.

Røveren vendte Hovedet og saa' paa ham. Han saa' længe ufravendt paa ham; tilsidst steg han af Hesten og faldt paa Knæ for Gudsønnen.

— Du har overvundet mig, gamle! I tyve Aar har jeg kjæmpet med Dig; men nu ligger jeg under for Dig. Jeg er ikke mere Herre over mig selv. Gjør med mig, hvad Du vil. Første Gang-Du formanede mig, blev jeg kun endnu mere ond, end jeg havde været i Forvejen. Men da jeg saa', at Du trak Dig tilbage fra Menneskene, og viste, at Du ikke behøvede dem, da begyndte jeg at lægge mig dine Ord paa Sinde.

Gudsønnen mindedes, hvorledes Bondekonen først havde faaet Bordet vasket, da hun havde vredet og skyllet Haandklæclet. Han var ophørt med at bekymre sig om sig selv, havde renset sit Hjerte og var nu begyndt at rense andres.

Røveren vedblev:

— Og Du vandt mit Hjerte, da jeg saa', at Du ikke frygtede Døden.

14*212

Gudsønnen mindedes, hvorledes Bønderne først havde faaet Fælgen bøjet, da de havde befæstet Pælen. Han var ophørt med at frygte for Døden, havde befæstet sit Liv i Gud, og det ulydige Hjerte var faldet til Føje.

Røveren vedblev: - Dog smeltede Hjertet først helt i mig, da Du ynkedes over mig og græd for mig.

Gudsønnen glædede sig og førte Røveren hen til Stedet, hvor Træstubbene stode. Og se! Den tredje og sidste var nu ogsaa begyndt at spire, og der voksede ligeledes et Æbletræ ud af den. Og Gudsønnen mindedes, hvorledes Hyrderne først havde faaet det fugtige Ved til at brænde, da det tørre var kommet i Flamme: hans eget Hjerte var blusset op i Lue og havde smeltet den andens.

Han saa' nu, at han havde sonet sine Synder, og hans Glæde var stor. Han fortalte Røveren alt, og sov derpaa stille hen. Efter at have begravet ham, begyndte Røveren at leve, som Gudsønnen havde befalet ham, og at lære andre, som denne havde lært ham. Mørkets Magt

eller

Giver Du Fanden en Finger, da tager han hele Haanden,

Drama i 5 Akter.Personer.

Peter, en rig Bonde, 42 Aar gammel, gift anden Gang, sygelig.

An'isja, hans Kone. 33 Aar gl.

Akul'ina. hans Datter af første Ægteskab, 16 Aar gl.,

tunghør og enfoldig. Anjütka. hans Datter af andet Ægteskab, 10 Aar gl Martha, hans Søster. Nikita, hans Arbejdskarl, 25 Aar gl. Ak'im. Nik'itasFader, 50 Aar gl., en uanselig gudsfrygtig Bonde.

Matröna, Akims Kone, 50 Aar gl.

Marina, en forældreløs Pige, 22 Aar gl.

Aks'inja, Anjutkas Gudmoder.

Malånja, Anisjas Nabokone.

M'itritsch. en gammel forhenværende Soldat.

Ivan, Akulinas Brudgom.

Fjodor, dennes Fader.

Fjökla, hans Moder.

Serajon, senere gift med Marina.

Første Pige.

Anden Pige.

En Landsby-Gensdarm.

En Hyrekusk.

En Bonde.

En Land sby-Ældst e.

Koner, Piger, Bryllupsgjæster. og Bønderfolk fra Omegnen. Handlingen foregaar i en stor Kirke-Landsbj'.Förste Akt.

En rummelig Stue i Peters Hus.

Første Scene.

Peter er i Færd med at gjøre et Seletøj i Stand. A n 1S j a og Ak U li na sidde hver ved sin Rok og spinde, medens de synge en tostemmig Sang.

Peter (ser ud at Yinduet).

Nu er Hestene igjen slupne ud af Gaarden. Inden man ser sig om, slaar de Føllet ihjel, (raaber ud) Mikita, Mikita! *) Er Du da rent døv!

(Lytter. Til Fruentimmerne) Saa hold dog Op! Mail kall

ikke høre Ørelyd.

N iki ta (udenfor).

Hvad er der?

Peter.

Jag Hestene ind!

Nikita (som før).

•Ja vel! Giv bare Tid.

*) Fordrejet Udtale at Nikita.

Peter (ryster paa Hovedet).

Aa, disse Tjenestekarle! Hvis jeg blot var rask, skulde jeg aldrig i Livet holde en eneste. Man har ikke andet end Kval af dem. (Staar op tor at gaa, men sætter sig straks igjen). Mik'ita! Nej, det hjælper ikke, hvor meget man saa raaber. Saa gaa dog en af jer. Akül! gaa ud og jag dem ind.

A k u li' n a.

Hvem ? Hestene ?

Peter.

Ja, hvem skulde det ellers være?

Akulüna.

Straks. (Løber ud).

Anden Scene.

Peter og Ani'sja.

Peter.

Den Dagdriver! Han gider da heller ikke røre sig til det allermindste.

Ani'sja.

Men selv er Du rask nok paa det, jo vist! Hele Dagen ligger han og driver paa Ovnen eller sidder og hænger ved Vinduet. Du forstaar bare at kommandere og være skrap mod Folk.

Peter.

Hvis man ikke var skrap mod jer, kunde man snart faa Lov at gaa fra Hus og Hjem. Aa, for de Folk man har om sig!

An'isj a.

Du vil have, at man skal gjøre ti Ting paa én Gang, og naar man ikke kan det, bruger Du Mund. Det er let nok at kommandere, naar man selv ligger og driver.

Peter (sukker). Aa, havde jeg bare ikke den Sygdom at trækkes med, saa skulde jeg ikke beholde ham en Dag længer i Huset.

Akul'ina (udenfor).

Prrr, Prrr, Prrr.

(Et Fol vrinsker, og der hares Hovslag i Gaarden, hvorpaa Porten hikkes med en knirkende Lyd).

P eter.

Han bestiller ikke andet end at holde Faddersladder fra Morgen til Aften. Nej, jeg skulde ikke beholde ham, det er vist nok!

Anis ja (vrænger efter ham).

Du skulde ikke beholde ham ... Du skulde selv tage fat, saa kunde Du have Lov at snakke med.

Tredie Scene.

De forrige og Akul'ina.

Akulina.

Jeg havde nær aldrig faaet dem jaget ind. Det var igjen den graaskimlede . . .

Peter. Men hvor er dog Mikita?218

Akullna.

Miki'ta ? Han staar henne i Gaden.

Peter.

Hvad staar lian dér efter?

Akulina.

Hvad han staar dér efter ? Han staar og snakker henne ved Hjørnet.

Peter.

Man kommer ingen Vej med hende. Hvem snakker lian da med?

Akullna.

Hva' ?

(Peter gjør en utaalmodig Bevægelse med Haanden. Akulina sætter sig igjen til at spinde.)

Fjerde Scene.

De forrige og Anjütka.

Anjütka

(kommer lobende ind. Til Moderen).

Mikitas Far og Mor er her. De vil have ham hjem med. Ved Gud!

Anisja.

Det er da Løgn vel?

Anjütka.

Gid jeg maa dø paa Stedet, om det ikke er sandt! (ler). Jeg kommer forbi og saa siger Miki'ta: „Farvel, Anna Petrövna!" siger han. „Lad mig nu se, Du kommer ud til os, naar jeg skal have Bryllup," siger han, „og faar Dig en Svingom. Jeg219

ta'r nu fra jer." siger han, og saa ler han over hele Ansigtet.

A nisj a (til Manden)

Man er da ikke saa farlig forlegen for at blive hos Dig. Der ser Du, at han selv laver sig til at-gaa. „Jeg skulde ikke beholde ham!" siger Du. Jo vist!

Peter.

Lad ham bare gaa. Som om der ikke var andre at faa end ham ?

Anisja.

Men Pengene, som han har taget op af Lønnen ? . . .

(Anjütka, som. lyttende til Samtalen, har nærmet sig Doren, lober ud.)

Femte Scene.

De forrige og Akulina.

Peter (mørk).

Pengene . . . Hvis det skulde komme saa vidt, kan han faa Lov at gjøre Nytte for dem til Sommer.

Anisja.

Ja, Du er glad ved at blive af med ham; saa slipper Du for at føde ham i Vinter. Og saa kan jeg faa Lov at trække hele Læsset alene, som et rigtig Vognmands-Øg. Tøsen er ikke videre lysten efter at arbejde, og Du selv vil bare ligge og drive paa Ovnen hele Dagen. Jo, jeg kjender Dig nok.220

Peter.

Hvad er dér at snakke om, inden man endnu véd, hvad det bliver til ?

Anis ja.

Alle Staldene er fulde. Du fik ikke solgt Koen, og nu beholder vi ogsaa alle Faarene til Vinteren. Man kan jo ikke bestille andet end at fodre og vande fra Morgen til Aften, og saa vil Du lade Karlen gaa! Men Du skal bare ikke tro, at jeg vil paatage mig det Hundearbejde. Nej, jeg vil ogsaa sidde lunt inden Døre, lige som Du — blæse være med det hele! — og saa kan Du for mig gjøre, hvad Du vil!

Peter (til Akulina).

Gaa ud og foder; det er jo paa Tiden.

Akulin a.

Hva'? At fodre? Naa, det kan jeg ogsaa.

(Kaster en Kofte over sig og tager et Reb.)

Anis ja.

Nej, Du faar mig ikke mere til at gaa og slide og slæbe for Dig. Det kan nu være nok. Slid Du selv.

Peter.

Saa hold dog op. Hvad bliver Du gal for?

Anis ja.

Du kan selv være gal. Man har hverken Nytte eller Glæde af Dig. Du forstaar bare at gjøre en kjed af Livet, saadan en gammel Rallike som Du er!221

Peter (spytter).

Fy for en Ulykke! Aa, min Gud! (kasteren Kappe over sig.) Jeg maa selv ud og faa ordentlig Besked paa Tingene, (gaar.)

Anis ja (raaber efter ham).

Ja, skrub Du bare af. Gid Fanden havde Dig!

Sjette Scene.

Ani'sja og Akuli'na.

Akuli'na.

Hvorfor skjælder Du ud paa vor Fa'r? Ani'sj a.

Hvad kommer det Dig ved, Du Tosse ? Hold Du bare Mund.

Akuli'na.

Jeg véd nok, hvad Du er gal for. Du kan selv være en Tosse, Du arrige Satan! Jeg er slet ikke bange for Dig.

Ani'sja.

Hvad er der llied Dig? (springer op og ser sig om efter noget, hvormed hun kunde slaa Akul'ina.) PaS paa, at

Du ikke faar en over Nakken!

Akuli'na

(løber hen i Døren).

Saadan en edderspændt Djævel! Uf, sikken et Kvindemenneske! En ren Satan ! (løber ud.)222

Syvende Scene.

Ani'sj a (alene).

(Tankefuld.) „Lad mig se, Du kommer ud til os, naar jeg skal have Bryllup," siger han. Hvad er det, de har tor? Vil de have Karlen gift? Nu, Mikita, hvis Du gaar om med de Tanker, saa skal jeg nok vise Dig .. . Jeg kan ikke leve uden ham. Nej, jeg slipper ham ikke.

Ottende Scene.

Anisja og Nik'ita.

Nikita

(træder forsigtig ind i Stuen. Da han ser, at Anisja er alene, nærmer han sig hurtig til hende og hvisker).

Naa, min Snut, det ser godt ud! Den gamle er her og vil have mig fra Gaarden. „Det er paa Tiden, at vi faar Dig gift, siger han, og at Du kommer hjem igjen." Hvad gi'r Du for den Historie?

Anisja.

Saa gift Dig. Hvad rager det mig? Nikita..

Det var jo rart! Jeg spekulerer over, hvordan man bedst skal klare Tingen, og saa siger hun: gift Dig! Hvordan hænger det sammen? (blinker ad hende.) Har Du maaske glemt? . . .

Anisja.

Gift Du Dig bare. Jeg skal ikke græde for det.223

Nikita.

Hvorfor er Du saa bidsk? Vil man se, man kan ikke engang kjæie lidt for hende! Hvad er der i Vejen med Dig?

An is ja.

Der er det i Vejen, at Du bare vil se at blive af med mig. Men naar Du gaar ud paa det, saa er jeg heller ikke forlegen. Og der har Du hele Redeligheden.

Nikita.

Anisja! Men hvad er nu det for noget ? Tror Du maaske, at jeg vil glemme Dig? Aldrig i Liv'et! Nej, det kan der ikke være Tale om. Ser Du, jeg-har regnet den saadan ud, at hvis den gamle ogsaa tvinger mig til at gifte mig, saa har Du mig alligevel snart igjen. Nej, blot han ikke tager mig fra Gaarden . . .

Anisj a,

Hvad skal jeg med Dig, naar Du først er gift?

Nikita.

Hvad er der at gjøre ved den Ting, min Ven ? Man kan jo dog ikke gaa imod sin Fa'rs Vilje.

Anisja.

Sin Fa'rs Vilje! Som om det var din Fa'r og ikke Dig selv det hele kommer fra. Du har for længe siden været enig om Tingen med din Kjæreste, hende Marinka fra Jernbanen. Det er hende, som har sat Dig de Fluer i Hovedet. Det var ikke for ingen Ting, at hun kom rendende her forleden.224

Nikita.

Marinka?! Hvad bryder jeg mig om hende? Der ec saamæn nok af den Slags, som render efter mig.

An'isja.

Men hvad vil da din gamle her? Det er Dig, som har haft Bad efter ham, Bedrager, som Du

er! (græder.)

Nikita.

An'isja! Er Du da rent forrykt, at Du kan sige saadan noget! Jeg har ikke drømt om det. Det er noget, min gamle har taget lige ud af sit eget Hoved.

An is ja.

Jeg véd da, at naar Du ikke selv vil, kan man ikke slæbe Dig til Brudeskamlen med Magt.

Nikita.

Hvordan jeg saa vender og drejer det, maa jeg dog lystre den gamle. Men det var Synd at sige, at jeg har Lyst.

An'isj a.

Saa gjør Dig udtilbens og sig, at Du ikke vil.

Nikita.

Forleden var der en Fyr, der heller ikke vilde og gjorde sig udtilbens; men henne i Sogneretten gav de ham en ordentlig Overhaling — uden alle Omstændigheder. Det kan jeg just ikke sige, jeg har Lyst til at prøve. Det skal kildre svært i Kroppen, siger man.225

Ani'sja.

Er det nu Tid at fjase! Jeg vil sige Dig noget, Mik'ita. Hvis Du gaar hen og tager Marinka til Kone, saa véd jeg ikke, hvad jeg vil gjøre med mig selv. Jeg tager Livet af mig. Jeg har syndet svært og brudt det Løfte, som jeg

gav for Altret; men det lader sig nu ikke gjøre om igjen. Dog siger jeg Dig, at hvis Du nu tager fra Gaarden, saa . . .

Nikita.

Hvorfor skulde' jeg vel tage fra Gaarden ? Hvis jeg tænkte .paa saadan noget, var jeg gaaet for længe siden. Endnu forleden spurgte Ivan Sem-jönitseh mig, om jeg ikke vilde være Kusk hos ham ... og er der nogen Stecler man har det godt, saa er det hos ham . . . men jeg gik dog ikke! Jeg tænker nemlig som saa, at jeg kan faa det godt, hvor det skal være. Hvis Du ikke holdt af mig, saa var det en anden Sag.

Anisj a.

Det er det Du skal huske paa. Min gamle kan gaa hen og dø en af Dagene, og saa har vi Ende paa al den Synd. .Jeg lader mig vie til Dig, og saa bliver Du Manden i Huset.

Nikita.

Den Tid den Sorg. Jeg for min Part arbejder som det kunde være for mig selv. Vor Fa'r hölder af mig for det. Hans Kone har ogsaa et godt Øje til mig; men at Konerne har et godt Øje til mig, er da ikke min Skyld, véd jeg.

14226

An Is ja.

Vil Du ogsaa holde rigtig af mig? Nikita.

Om jeg vil ? (omfavner hende.) Saa længe Hjertet rører sig i Livet paa mig . . .

Niende Scene.

De forrige og Matröna.

(Ved Matrönas Indtræden fjerne Nikita og Anisja sig hurtig trå hinanden.)

Matröna

(efter længe at have korset sig for Helgenbilledet i Hjørnet af Stuen).

Ih, bevares! Jeg har hverken hørt eller set noget. Du fjasede nok lidt med den unge Kone; men hvad er der i det? Om det saa er en Kalv*, har den ogsaa Lyst til at lege engang imellem. Hvorfor skulde' man ikke fjase lidt, især i Ungdommen? .Men, hvad jeg vilde sige, lille Søn, vor Fa'r er ude i Gaarden og vil tale med Dig.

Nikita. •Jeg var bare inde efter Øksen.

Matröna.

Javist. Jeg véd nok, hvad det var for en Økse. Den er altid i Nærheden af Kvindfolkene.

Nikita

(idet han gaar hen til Ovnen og tager øksen).

Hvordan er det saa Mo'r? Er det virkelig Alvor med det Giftermaal? Som jeg ser Tingen,227

er det spildt Ulejlighed; for, naar jeg skal sige min Mening, som den er, saa har jeg ingen Lyst.

Matröna.

Ih, bevares! Hvad skulde det Giftermaal til ? Bliv Du kun, hvor Du er. Det er bare den gamle, der' vrøvler. Gaa saa, min Ven; vi skal nok klare de Sager, uden Dig.

N iki ta.

Det var da løjerligt. Saa skal jeg giftes, og saa bliver der ikke noget af det. Jeg vil være et Bæst, om jeg forstaar noget af det altsammen.

(gaar.)

Tiende Scene.

Anisja og Matröna.

An'i s ja.

Hvordan er det saa, Matröna? Tænker I virkelig paa at gifte ham bort?

Matröna.

Vil Du først sige mig, min Engel, hvad han skulde have at gifte sig paa? Du véd selv, hvordan vi sidder i det. Det er bare min gamle, som gaar og vrøvler om, at Sønnen endelig maa gifte sig. Men hvad forstaar han sig vel paa saadan noget? Det hedder for et gammelt Ord: Hesten løber ikke fra sit gode Foder, og har man det godt, skal man blive, hvor man er. Saadan ogsaa her. Jeg skulde tage svært Fejl, om jeg ikke saa', hvad Enden vil blive paa det hele.

15*228

Anisja.

Nej, det hjaélper ikke at ville have Hemmeligheder for Dig, Matröna. Du véd alting. Jeg halen svær Synd paa min Samvittighed: jeg elsker din Søn.

Matröna.

Næ-æ! Det var da en stor Nyhed, Du dér fortalte mig. Jeg havde saamæn ellers ikke vidst det allermindste. Aa, min Pige, den gamle Matröna er saa lun, saa lun, at det halve kan være nok. Jeg siger Dig, den gamle Matröna ser en hel Alen ned under Jorden. Jeg kjender det hele, min Glut! Jeg véd, hvad det betyder, naar unge Koner faar Brug for et Pulver til at sove paa. Jeg har

det med. (Løser et Tørklæde op, hvori dér ligger nogle Pulvere,

indviklede i Papir.) Hvor jeg skal se, der ser jeg; men hvor jeg ikke skal se, der hverken ser eller hører jeg,- eller véd nogen Verdens Ting. Saadan er nu jeg. Den gamle Matröna har ogsaa været ung engang. Hun har ogsaa maattet bruge sin Forstand med den gamle Nar, hun har at trækkes med. Der er ikke de Hokuspokus, som hun jo ikke kjender. Jeg ser nok, min Putte, hvordan din gamle nu har gaaet og skrantet saa længe, at han tilsidst er bleven til det bare Skind og Ben. Hvad er vel det for én at leve medV Om man saa ståk i ham med en Høtyv, vilde der dog ikke komme Blod. Til Foraaret, skal man se, kan Du gjerne lægge ham i Jorden. Saa maa der jo én til at styre Gaarden. Og hvorfor skulde min Søn229

ikke kunne være god nok til det? Han er da i det mindste lige saa god som enhver anden. Hvad Fordel har jeg da saa af at tage ham bort fra et Sted, hvor han har det godt? Jeg vil da ikke være en Fjende mod mit eget Barn.

Anis ja.

Blot han ikke tager fra os!

Matrön a.

Nej, min Engel, vær Du bare ganske rolig ! Det er ikke andet end Dumheder. Du kjender jo min gamle. Det er kun smaat med hans Forstand, Gud bedre det! Men har han engang sat sig noget i Hovedet, saa er det ikke til at faa ud af ham igjen, hvad man saa gjør.

An Isj a.

Men hvordan er han falden paa det Giftermaal ?

Matröna.

Jo, ser Du, min Putte. Du véd, at Sønneken er en stor Ven af Kvindfolkene, og han er en smuk Karl, det maa man

lade ham. Naa, dér, hvor han tjente ved Jernbanen, havde Arbejderne taget en forældreløs Tøs til at være Kokkepige for dem. Hun rendte nu efter ham fra Morgen til Aften . . .

Ani'sja.

Mari'nka?

Matröna.

Netop; gid hun faa en Ulykke! Naa; enten de nu har haft noget for med hinanden eller ikke,230

nok er det, min gamle har faaet Nys om Tingen. Iivem der kan have sagt ham det. véd jeg ikke. Maaske er det hende selv, der har rendt med Sladder.

Anisja.

Vil man se til den Taske!

Matröna.

Nu flk min gamle Tossemikkel travlt. „Sønnen maa gifte sig," sagde han; „han maa gjøre godt, hvad han har forbrudt. Lad os straks tage ham hjem," sagde han, „og se at faa ham gift." Jeg snakkede for ham, saa godt jeg kunde; men det hjalp alt sammen ikke noget. Godt, sagde jeg til mig selv, saa maa han tages paa en anden Led. De gamle Narre skal altid have det paa den Maade, min Putte. Først lirker man saa smaat og lader som man er enig med dem, men lige saa snart det gjælder, sætter man straks en Trumf paa og gaar efter sit eget Hoved. Du kjender nok Historien om Kjællingen, som farer ned fra Ovnen og har tænkt over hundrede Ting, inden hun naaer Gulvet ,j ^ • saa hvor skulde han dér kunne gjætte sig til, hvad vi har for? „Vel, lille Fatter," siger jeg, „det kan Du altsammen have Piet i. Men det er lige godt noget, som der maa tænkes over. Lad os tage hen til Sønnen," siger jeg, „og med det samme kan vi høre os for hos Peter Ignätisch, hvad han mener om den Ting." Og saa tog vi da .afsted.231

Anisja.

Aa, Matröna, jeg er saa bange, Hvis nu din gamle alligevel bliver ved sit og befaler Sønnen at gifte sig?

Matröna.

Befaler? Lad ham befale over sin Kat, men ikke komme og snakke med her. Nej, vær Du ganske rolig; det &kal der ikke blive noget af. Jeg vil nu straks give mig i Snak med din gamle, og Du skal se, hvor fint jeg skal spille mine Kort, aa, saa fint, at ingen af dem skal mærke det allerbitterste. Jovist! Sønnen har det saa godt, som tænkes kan; der venter ham ikke andet end Lykke og Velsignelse, og saa skulde jeg gaa hen og binde ham til en Gadetøjte? Jeg er da ikke gal, véd jeg!

Anisja.

Hun rendte ogsaa efter ham her, — denne Marinka fra Jernbanen! Jeg siger Dig, Matröna: da jeg hørte, at I vilde have ham gift, var det, som nogen kunde have stukket mig i Hjertet med en Kniv. Jeg tror dog. han holder af hende.

Matröna.

Aa, hvor vil Du hen, Du kjære Sjæl! Han er da ikke tjantet. Hvor kan Du tro, at han skulde kunne kaste sin Kjærlighed paa saadan en Taske, som hverken har Hus eller Hjetn? Nej, Mikischka er ikke saa tosset endda. Han véd nok* hvem han skal holde af. Vær Du ganske rolig, min232

Putte. Vi tager ham aldrig i Livet fra Gaarden, lige saa lidt som vi tænker paa at faa ham gift. Blot I nu vil have den Godhed at hjælpe os med lidt Penge, saa lad ham bare blive, hvor han er.

Anis ja.

Hvis Nikita gik fra os — nej, jeg overlevede det ikke!

M a t r ö n a.

Aa, jeg forstaar det saa godt. Naar man endnu er ung . . . Det er saamæn ingen Spøg for en Kone som Dig i sine bedste Aar at skulle leve med saadan en gammel udslidt Krikke.

Ani'sj a.

Aa , Matröna! Naar Du vidste, hvor jeg er led og kjed af det gamle Huskors, jeg har at trækkes med! Jeg gider ikke se ham for mine Øjne.

Matröna.

Ja, det maa Du nok sige. — Se engang, hvad jeg har her. (Ser sig forsigtig om og hvisker.) Jeg var da henne hos ham Du véd nok efter Pulverne. Han gav mig to Slags. Disse her, siger han, er til at sove paa. Et af dem, siger han, er nok for at et Menneske skal falde i saadan en Søvn, at man gjerne kan gaa paa ham, uden at han mærker det. De andre her, siger han, er noget, som man kan komme i Drikke, uden at det giver Afsmag; men det skal være svært, som det virker. Her er til syv Gange, med ét Pulver ad Gangen. Lad hende bare give det syv Gange, siger han, saa skal hun snart faa sin Frihed.233

Anisja (forskrækket).

Aa! Men hvad er dog det?

Matröna.

Bagefter, siger han, er der ingen, som kan se eller mærke noget. Han tog en Rubel for det. Mindre kunde det ikke være, sagde han, for det er ikke saa let at skaffe saadan noget. Jeg gav ham den eneste Rubel jeg havde, idet jeg tænkte som saa, at hvis Du ikke havde Brug for det, kunde jeg bringe det til Michajlow's Kone ... Du kjender hende nok . . .

Anisja.

Aa! Bare der ikke maa komme Fortræd ud af det . . .

Matröna.

Hvad Fortræd skulde der vel komme ud af det? Ja, hvis Du havde en rask Mand, saa var det en anden Sag; men denne her er jo bare Skyggen af et Menneske. Han har ikke længe tilbage. Tro bare ikke, han er den eneste. Man ser saa mange af den Slags.

Anisja.

Aa, jeg arme Menneske! Jeg er saa bange, Matröna; bare der ikke skal ske en Ulykke. Nej, hvad er det dog for noget!

Matröna.

Naa, saa kan man jo fly Pulverne tilbage.

Anisja.

Hvad jeg vilde sige . . . Skal de ogsaa røres ud i Vand lige sotn de andre?234

Matröna.

Nej, han siger, det er bedre at give dem i Te. Han siger, der er slet ikke noget at mærke, hverken paa Smagen eller Lugten. Der sidder et godt Hoved paa den Karl. Du kan tro, han véd nok, hvad han gjør.

Anisj a (tager Pulvrene).

Aa, jeg arme Menneske! Vilde jeg vel indlade mig paa saadan noget, hvis det ikke var for det Hundeliv, jeg maa føre!

Matröna.

Glem ikke Rublen. Han maa jo have noget for sin Ulejlighed, og det var den sidste jeg havde.

Anis ja.

Javist. (Gjemmer Pulvrene i Dragkisten og tager en Rubel frem til Matröna.)

Matröna.

Lad mig nu se, min Engel, at Du gjemmer dem godt, saa ingen mærker noget. Skulde det komme for Dagen — hvad Gud forbyde! — saa sig bare, at det er til at fordrive Kakelaker med. (Tager Rublen.) Du maa vide, det bruges ogsaa mod Kakelaker . . . (tier pludselig ved Synet af de indtrædende.)

Ellevte Scene.

De forrige, Peter og Aklm.

Aki'm

(korser sig længe gudfrygtigt tor Helgenbilledet i Hjørnet af Stuen).

Guds Fred!235

Peter (sætter sig).

Naa, hvordan skal vi saa indrette Tingen, Du

gamle ?

Akim.

Som bedst muligt, Ignåtisch, som bedst muligt. At det ikke saadan bliver til Daarlighed, om man saadan giver for meget efter. Tingen er, det var rart, om Sønnen saadan kunde komme i Gang, som man siger. Men hvis Du nu er af den Mening, at man ikke kan faa det paa den Led, saa maa man tage det paa en anden, som man siger. Som bedst muligt . . .

Peter.

Meget vel. Sæt Dig nu ned, saa kan vi snakke om Tingen. (Akim sætter sig.) Hvordan var det saa ? Du vilde jo have ham gift?

Matröna.

Naa, Peter Ignåtisch, det har altid gode Stunder med det. Du ved selv, hvordan vi sidder i det. Vi har ondt nok for at klare os selv, saa hvor skulde vi kunne tænke paa, at faa Sønnen gift?

Peter.

Ja, det er noget, som I selv maa afgjøre.

Matröna.

Det har jo heller ingen Jav. Det er ikke med Giftermaal, som med at bage Pandekager. Sønnens Giftermaal kan nok vente lidt endnu.

Peter.

Men hvis I ogsaa vil have ham gift, saa er der jo ikke noget ondt i det.236

Ak'ira.

Ja, det var vel, om det kunde komme i Stand, for Tingen er, der er et rart lille Stykke Arbejde inde i Byen, saadan et rart lille Stykke Arbejde, som man siger, og som betaler sig . . .

Matröna.

Jo, jeg takker for det Arbejde! At kjøre med Natvognen. Jeg havde nær kastet op. da han kom hjem igaar. Fy, for

en Ulykke!

Ak'fm.

Sandt nok, i Begyndelsen falder det lige som lidt for Brystet; men naar man først bliver vant til det, gjør det ikke noget, og Tingen er, det betaler sig. Om det ogsaa river lidt i Næsen, saa er det noget, som Folk aj^yore lige ikke maa tage fortrydeligt op. Man kan jo skifte Klæder, naar man kommer hjem. Nej, Tingen er, Miki'ta skulde gjerne være ved Huset. Saa kunde han klare Tingene hjemme, mens jeg fortjente lidt inde i Byen.

Peter.

At Du vil have Sønnen hjem, er i sin Rigtighed, Men hvordan indretter vi det saa med Pengene, som I har taget op paa Lønnen ?

Aküm.

Det er et sandt Ord, Ignåtisch! Leje gaar for Eje, som man siger, og har han lejet sig bort, maa han ogsaa tjene Tiden ud. Men Tingen er, vi skulde gjerne have ham gift. Saa kunde han komme hjem saadan for en Tid og ikke videre.237

Peter.

Nu, det lader sig gjøre.

Matröna.

Ja, ser Du, Peter Ignätisch, vor Fa'r og jeg er ikke rigtig enig om den Ting. Jeg vil sige Dig Sandheden, som den er, og saa kan Du selv bestemme, hvem af os der har Ret. Vor Fa'r kommer stadig med sit, at Sønnen maa gifte sig. Men spørg hatn engang, hvem det er han vil give ham til Kone. Hvis det var en Pige, som sig hør og bør, saa véd jeg da, at jeg ikke er mit eget Barns Fjende, at jeg skulde gaa ham imod i det Stykke; men det er jo en Tøs, som hverken har Ære eller Skam i Livet.

Aklm.

Nej, Matröna, der iager Du fejl. Der er ingen Grund til at sige Pigen noget paa. Ingen Grund. Det er Pigen, som hm^idt Uret af Sønnen, stor Uret har Pigen lidt. j

»Peter.

Hvad for en Uret?

Aki'm.

Jo, Tingen er, det var med Sønnen, al hun . .. IJet var Miklta, som . . . Det er Tingen.

Matröna.

Spar Du heller paa Talegaverne og lad mig give Besked. Ser Du, Peter Ignätisch, før Sønnen korn til Dig, gik han, som Du véd, og arbejdede ved Jernbanen. Her var det, at han lærte Tøsen at238

kjende, denne Mar'inka, som de kalder hende, en simpel Bondetøs, der gik og lavede Mad for Arbejderne. Tøsen gjorcle sig gode Venner med ham, og nu kommer hun og siger, at Sønnen har narret hende.

Peter.

Jeg ser ikke noget godt i det.

Matröna.

Hun duer selv ikke. Hun render bare fra det ene Sted til det andet. En rigtig Tøjte!

Aki'm.

Der tager Du nu igjen fejl, Mutter. Det er stadig ikke saadan det hænger sammen. Tingen er, Peter Ignåtisch,

Tingen er . . .

Matröna.

Jeg hører ikke andet af den kjære Sjæl af Mand jeg har, end „Tingen er" og „Tingen er"; men hvad der er Tingen, det véd han ikke selv. Hvis Du ikke vil tro mig, Peter Ignätisch, saa kan Du jo spørge Dig for hos andre. Du skal se, enhver vil sige som jeg, at det er en skidt Tøs, en rigtig Landstrygerske.

Peter.

Naa, véd Du hvad, Aki'm, hvis det forholder sig paa den Maade, er der ingen Grund til at jage med Giftermaalet. En Svigerdatter bliver man ikke saa-snart af med igjen, naar man først har faaet hende i Huset.239

Aki'm

(idet han taler sig varm).

Det er Synd, hvad Du dér siger, Mutter, Synd for Tøsen. Tingen er, hun er en flink Tøs, en rigtig flink Tøs, som man siger; og det gjør mig ondt for hende, rigtig ondt for hende, det er Tingen.

Matröna.

Aa, det kjære Skind! Han skal nu altid græde over andre; men om vi derhjemme sidder uden Brød i Huset, det gjør ikke noget. Du har ondt af Tøsen, siger Du; men Sønnen gjør det Dig ikke on«lt for. Du skulde tage og hænge hende i et Tov om Halsen paa Dig, naar Du holder saa meget af hende. Lad det nu være nok med det Pjank.

Aki'm.

Nej, det er ikke Pjank. Jeg siger Dig . . .

Matröna.

Bliv nu bare ikke højtravende; men lad mig tale.

Aki'm.

•Jeg siger Dig, det er ikke Pjank. Tingen er, Du bliver bare ved dit, som nu her med Tøsen. Du tænker bare paa at faa det, som Du vil have det; men Vorherre gjør det paa sin Maade. Og saadan gaar det nu ogsaa her.

Matröna.

Det skal godt hjælpe at snakke med Dig.240

Ak iim.

Tøsen er rask til sit Arbejde, og Tingen er, hun passer sin Dont, som man siger. For os fattig Folk er det en god Hjælp, som man siger, og Brylluppet vil ikke blive dyrt. Det vigtigste er, at Tøsen har lidt Uret. Hun er forældreløs, Tøsen, det er Tingen. Og hun har lidt Uret.

M a t r ö n a.

Natyrlig!

Anisja.

Hør Du heller paa os Kvindfolk, Akim; saa faar Du bedre Besked om Tingen.

Akim.

Men Vorherre da, Vorherre! Er hun maaske ikke ogsaa et Menneske, hun, Tøsen ? Saa er hun da ogsaa et Menneske for Vorherre. Hvad mener Du om den Ting?

Matröna.

Saa! nu begynder han igjen paa den gamle Historie.

Peter.

Hør nu, hvad jeg vil sige Dig, Akim. Man kan heller ikke tro alt, hvad de Tøse siger. Fyren er jo da levende, véd jeg. Han staar her udenfor. Lad os faa ham herind og spørge ham ordentlig ud, om det ogsaa er sandt, hvad der siges om ham. Han vil ikke gaa imod sin Samvittighed. Lad os bare faa -ham herind. (Anisja rejser sig.) Sig Mikita, at hans Far vil tale med ham. (Anisja gaar.)241

Tolvte Scene.

De forrige uden An'isja.

Matröna (ta Peter).

Se, det kan jeg lide. Det kunde aldrig være bedre. Lad Knøsen selv svare for sig. Nutildags gaar det ikke mere, at gifte Folk imod deres Vilje. Man maa ogsaa høre, hvad Knøsen har at sige. Han vil aldrig i Livet gjøre sig selv den Tort at gifte sig med Mari'nka. Jeg ser ikke bedre, end at han bliver, hvor han er, og gjør hvad han kan, for at hans Husbond kan være fornøjet med ham. Der er jo heller ingen Grund til at tage ham hjem i Sommer. Nej, lad Du os blot faa en halv Snes Rubler, saa lejer vi en Arbejder, og Sønneken bliver, hvor han er.

Peter.

Det kan vi altid tale om. Der maa være Orden i Tingene. Lad os først blive færdig med det ene, saa kan vi altid siden tales ved om det andet.

Akim.

Det er just min Mening, Peter Ignåtisch. Tingen er, man tænker bare paa, hvordan man selv skal faa det godt, og lader Vorherre ude af Spillet. Man tænker at vende Tingen til sit eget bedste; men inden man ser sig om, render man sig bare en Stage i Livet. Man tænker at gjøre det godt; men uden Vorherre gaar det dog galt alligevel.

Peter.

Naturligvis. Man maa ikke glemme Vorherre.

16242

Aki'm.

Lad det ogsaa falde lidt svært: naar man bare véd, at man handler efter Lov og Ret, liver det altid én op. Man faar saadan en Lyst . . . Jeg tænker som saa: Du maa gifte Knøsen; der maa gjøres Ret og Skjel. Saa bliver han hjemme ved Huset og gjør sin Pligt, mens jeg hænger i inde i Byen. Et rigtig rart lille Stykke Arbejde. Og god Fortjeneste. Og saadan er det bedst — paa kristenvis. Hun har jo hverken Fa'r eller Mo'r. Saadan kjøbte Naboens i Sommer Brænde hos Forvalteren. Det skulde nu være paa sin egen Manér. De tænkte at narre dem fra det. Forvalteren narrede de da ogsaa; men Vorherre narrede de ikke! Tingen er . . .

Trettende Scene.

De forrige, Nikita og Anjütka.

Nikita.

Man har spurgt efter mig? (sætter sig paa Bænken ved Deren og tager en Tobakspung frem.)

Peter .

(sagte, i en bebrejdende Tone).

Hvad er det for en Manér? Din Fa'r vil tale med Dig, og saa laver Du Dig til at røge og sætter Dig oven i Kjøbet • ned. Rejs Dig op og kom her hen.

Nikita

(stiller sig ugenert ved Bordet, medens han ser smilende hen for sig).243

Ak h®.

Ser Du, Miklta , Tingen er, der er Klage over Dig, Klage, forstaar Du.

Nikita.

Fra hvem er den Klage?

Akim.

Fra hvem ? Fra Pigen, véd Du, den forældreløse Pige. Det er Marinka, forstaar Du, som klager over Dig.

Nikita der).

Der skal man høre! Hvad er det saa for en Klage? Har Du det fra hende?

Akim.

Det er nu mig, forstaar Du, som holder Forhør, og Dig, som skal svare. Tingen er, har Du forbundet Dig med Tøsen. forbundet Dig, forstaar Du; har Du forbundet Dig med hende?

Nikita.

Gid jeg maa synke i Jorden, om jeg forstaar et Ord af det hele!

Ak i m.

Tingen er, har Du haft Dumheder for med hende, Dumheder, som man siger; har Du haft Dumheder for med hende?

Nikita.

Jeg har haft saa meget for. Hvad Tøsen an-belanger, har jeg af og til fjaset lidt med hende. Naar jeg flk Harmonikaen frem, kunde hun danse,

16*244

mens jeg spillede; men hvad ondt er der saa i det?

Peter.

Kom nu bare ikke med Finter, Miki'ta; men svar din Fa'r, som sig hør og bør paa hans Spørgsmaal.

Aki'm

(i en højtidelig Tone).

Miki'ta! Du kan gjemme Dig for Mennesker; men Du gjemmer Dig ikke for Vorherre! Husk vel paa det, Mikita, og kom nu ikke med Løgn. Tøsen har hverken Fa'r eller Mo'r, og saa tænker Du, det gjør ikke saa nøje, om hun ogsaa lider Uret: hun har jo hverken Fa'r eller Mo'r. Nej, sig Du heller Sandheden, det er meget bedre.

Nikita.

Ja, hvacl er der at sige? Jeg siger, som sandt er. Det hele er ingen Ting. (mere og mere hidsig.) Hun kan sige saa meget. Hvorfor siger hun ikke noget om Fédka? Paa den Manér har man altsaa nu til Dags ikke Lov til at fjase lidt med en Pige. Lad hende bare sige, hvad hun vil.

Akim.

Aa, Mik'ischka, pas paa: Sandheden vil dog engang komme for Dagen. Har der været noget imellem jer eller ikke?

Nikita (afsides).

Han bliver ved! (h«jt) Jeg véd ikke noget, siger jeg. Jeg har slet ikke haft noget for med hende.245

(opbrusende) Gid .jeg maa dø paa Stedet, hvis det ikke er sandt! (korser sig.) Jeg véd ingen Ting. (Almindelig Tavshed. Heftigere.) Hvad skal det sige, at I der partu vil gifte mig med hende? Det er jo en ligefrem Skandale! Nu til Dags gaar det ikke mere, at gifte Folk med Magt. Det er Tingen. Nu har jeg gjort min Ed paa det; saa kan I da se, at jeg véd ikke noget.

Matröna.

Det er Tingen. Det gamle Tossehoved! Hvad man saa fortæller ham, tror han det straks. Der har Du nu bare gjort Sønnen konfus. Det bedste vi kan gjøre, er, at lade ham blive, hvor han er. Peter Ignåtisch er nu saa god at hjælpe os med en halv Snes Rubler. Med Tiden . . .

Peter.

Naa, Akim! Hvad siger Du saa?

Akim (til Sønnen).

Glem ikke, Miki'ta: „Fals slaar sin egen Herre, paa Hals." De Taarer, hun nu græder, vil svie til Dig senere. Pas paa ...

Nikita.

Aa, hvad er dér at passe paa; Du kan selv

passe paa. (sætter sig paa Bænken.)

Anjütka (afsides).

Det maa jeg ud og fortælle Mo'r. (løber ud.)246

Fjortende Scene.

Peter, Aklrn, Matröna og Nikita.

Matröna.

Naa, saa bliver det altsaa ved det, Peter Ignåtisch. Min gamle er nu engang ikke anderledes. Har han først sat sig noget i Hovedet, saa maa det være saa dumt det vil, man faar ham dog ikke fra det. Vi har bare gjort Dig Ulejlighed til ingen Nytte. Knøsen bliver altsaa, hvor han er, og har kun at lystre sin Husbond.

Peter.

Ja, hvad siger Du saa, Fatter Aklm?

Ak'im.

Jeg? Jo, for mig kan Fyren gjerne have sin Vilje, naar han blot. ikke, som man siger . . . Tingen er, jeg vilde jo helst, som man siger . . .

Matröna.

Aa, Du véd ikke selv, hvad Du siger. Knøsen bliver, hvor han er. Han har selv ikke Lyst til at tage bort. Hvad skulde han ogsaa gjøre hjemme? Det Arbejde kan vi nok selv klare.

Peter.

Jeg vil kun sige Dig én Ting, Aklm: hvis Du tager ham hjem til Sommer, saa har jeg ingen Brug for ham til Vinter. Skal han blive hos mig, maa det være for et Aar.

Matröna.

Natyrligvis. Skulde vi have Hjælp nødig til247

Høsten, kan vi altid leje en Arbejder. Mik'ita bliver hos Dig, og de ti Rubler . . .

Peter (tü Akim).

Hvad bliver det saa til? Skal det saa være for et Aar?

Ak i 111 (med et dybt Suk).

Naar det ikke kan. være anderledes, saa faar det at blive ved det.

Matröna (ta Peter).

Naa, det er altsaa et Ord: Mik'ita bliver her endnu et Aar. Hvad Lønnen angaar, saa er Du ikke den Mand, som gjør nogen Uret, og Knøsen faar nok det, han fortjener. De ti Rubler vilde jeg dog gjerne bede Dig om at lade os faa straks. Vi trænger saa haardt til dem. Sig ikke nej, Peter Ignätisch, det beder jeg Dig om. (rejser sig op og

bukker dybt for ham.)

Femtende Scene.

De forrige, Ani'sja og Anjütka.

Anis ja

(sætter sig stiltiende ved Ovnen, uden at tage Del i Samtalen.)

P eter.

Nej, naar vi blot er enige, saa skal der ikke være noget i Vejen for det fra min Side. Naa, Fatter Akim! Lad os saa komme hen i Kroen og faa os en Snaps. Vi maa jo dog drikke paa det.

Akim.

Jeg drikker ikke Brændevin.248

Peter.

Saa kan Du faa Te.

Akim.

Te drikker jeg, det er sandt.

Peter.

Saa faar Konerne sig ogsaa en Kop Te med det samme. — Naa, Mikita; glem saa ikke at jage Faarene ind og rive Halmen sammen.

Nikita.

Ja vel.

(Alle gaa med Undtagelse af Nikita. Det begynder at. skumre.)

Sekstende Scene.

Nikita

(tænder en Cigaret og røger).

Hvor de havde travlt! Der skulde man diske op med alt det Sjov, man har haft med Tøsene. Det vilde tage lang Tid med de Historier. Du maa gifte Dig med hende, siger de. Jo, jeg siger saa mange Tak. Skulde man gifte sig med alle de Tøse, man kommer i Lav med, saa flk man nok mange Koner. Hvorfor skulde jeg ogsaa gifte mig, naar jeg kan have det lige saa godt som Ungkarl? Man misunder mig ordentlig. Løjerlig nok! Det var lige som nogen kunde have givet mig et Dunk i Ryggen, da jeg korsede mig for Helgenbilledet. Men det er Tingen: straks havde vi Ende paa hele Vrøvlet. Det skal være farligt,249

siger man, at gjøre sin Ed paa noget, som ikke er sandt. Men det er bare noget dumt Snak. Der er slet ikke noget i

det. Det hele er ganske simpelt.

Syttende Scene.

Nikita og Akulina.

Akulin a

(kommer ind med et Eet) i Haanden, som hun lægger fra sig ved Døren, hvorpaa hun gaar hen imod Sidekammeret tilhøjre).

Du kunde ellers gjerne have tændt Lampen. Nikita.

Skulde det maaske være for at se paa Dig? Jeg ser Dig lige saa godt uden Lys.

A k u 1 i n a.

Pas Dig selv!

Attende Scene.

De forrige og Anjütka.

Anjütka

(kommer farende ind og hvisker til Nikita).

Mikita! Skynd Dig ud. Der er nogen, som spørger efter Dig. Ved Gud!

Nikita.

Hvad er det for nogen?

Anjütka.

Marinka fra Jernbanen. Hun staar henne ved Hjørnet.250

Nikita.

Det er da Løgn vel?

Anjütka.

Ved Gud!

Nikita.

Hvad vil hun?

Anjütka.

Hun sagde, Du skulde komme. „Jeg maa tale et Par Ord med Mikita," sagde hun. Jeg spurgte, hvad det var; men hun vilde ikke ud med det. Hun forhørte sig bare, om det var sandt, at Du tog fra Gaarden. Jeg sagde hej, og fortalte hende, at din Fa'r nok vilde have Dig hjem og give Dig en Kone; men at Du selv ikke vilde, og at Du blev her Vintren over. Hun bad saa bønlig, at jeg da' endelig maatte skikke Dig ud til hende. „Jeg maa absolut tale et Par Ord med ham," siger hun. Hun staar hele Tiden og venter paa Dig. Skynd Dig nu ud til hende.

Nikita.

Lad hende bare staa med Gud. Hvad skulde jeg dér?

Anjütka.

Hun siger, at hvis Du ikke kommer, saa gaar hun lige ind her i Stuen til Dig. Ved Gud! det siger hun.

Nikita.

Aa, hun bliver nok kjed af det og gaar sin Vej.251

Anjütka.

Ja, saa sagde hun ogsaa: „Han skal nok giftes med Akulina?"

Akulina

(rejser sig fra Rokken og kommer nærmere).

Hvem er det, der skal giftes med Akulina? Anjütka.

Miki'ta.

Akulina.

Har man hørt saa galt? Hvem er det, der kommer med saadan noget ?

Nikita.

Det er vel bare saadan Folkesnak. Hvad mener Du ellers, Akulina? Kunde Du ikke nok have Lyst til at gifte Dig med mig?

Akulina.

Med Dig ? Før kan det nok være, at jeg havde Lyst; men nu skal jeg ikke have noget af det. Nikita. Hvorfor ikke nu?

Akulina. Fordi Du vil ikke holde af mig.

Nikita. Hvorfor ikke det?

Akulina. Du faar ikke Lov. (ler).

Nikita.

For hvem?252

Akulina.

For min Stedmo'r. Hun passer jo paa som en Smed og giver ondt af sig, bare man taler med Dig.

Nikita (ler).

Naada! Du har ellers Øjnene med Dig.

Akulina.

Jeg? Hvad er der saa mærkeligt i det? Jeger da ikke blind, véd jeg. Saadan som hun idag ringede for Ørerne paa vor Fa'r. Gid hun faa en Ulykke, den lede Heks! (gaar ind i Sidekammeret.)

Anjütka

(der liar siddet og kigget ud ad Vinduet).

Mikita! Se engang! Det er hun, ved Gud! Jeg løber min Vej. (lober ud.)

Nittende Scene.

Nikita, Akulina (i sidekammeret) og Marina.

Marina.

Hvad er det Du har f'or med mig?

Nikita.

Hvad jeg har for ? Jeg har slet ikke noget for.

Marina.

Du vil jo slaa op med mig?

Nikita (rejser sig. Vredt).

Hvad skal det nu til, at Du kommer her?

Marina.

O, Nikita!253

Nikita.

Det er rigtignok en underlig Manér. Hvad vil Du nu her?

M a r 1 n a (bebrejdende).

Nikita!

Nikita.

Hvad skal saa det sige: Nikita, Nikita? Jeg véd nok, at jeg hedder Nikita. Men hvad vil Du her? Gaa din Vej, siger jeg.

Marina.

Nu ser jeg det: Du vil af med mig. Du vil se at glemme . . .

Nikita.

Ja, jeg véd ikke, hvad dér er at huske. Véd Du det maaske ? Først sender Du Anjütka ind efter mig; men hvem der ikke kom, det var mig. Saa kunde Du dog have forstaaet, at jeg ikke har Brug for Dig. Den Ting er klar nok. Du kan lige saa gjerne gaa din Vej straks!

Marina.

Ikke Brug for mig? Du har ikke Brug for mig mere. Og jeg, som troede Dig, troede, at Du vilde holde af mig! Men nu forlader Du mig. Du har ikke Brug for mig mere.

Nikita.

Det har altsammen ikke noget at sige, hvad Du dér fortæller. Det kommer altsammen ikke Sagen ved. Det er Dig. som har tudet Fa'r Ørerne254

fulde. Vil Du nu bare gaa din Vej, det beder jeg Dig om.

Marina.

Du véd selv, at jeg aldrig har holdt af nogen uden Dig. Selv om Du ikke giftede Dig med mig, skulde det ikke have krænket mig. Men jeg har ikke forsét mig imod Dig i det allerringeste. Hvorfor har Du saa ikke mere noget tilovers for mig ? Hvorfor ?

Nikita.

Aa, hvad er der at snakke om! Gaa din Vej. De Kvindfolk forstaar da heller ingen Verdens Ting.

Marina.

Det er ikke din Falskhed, som piner mig, at Du har lovet at gifte Dig med mig og nu svigter dit Løfte, inen at jeg er bleven Dig ligegyldig. Og hvad der piner mig allermest er, at Du forlader mig for en andens Skyld ... Jeg véd nok, for hvem det er!

Nikita

(gaar hen imod hende. Opfarende).

•Jo, det skal godt hjælpe, at snakke med jer Kvindfolk. I forstaar slet ikke at tage imod Ræson. Se at komme

herfra, siger jeg Dig. Ellers gaar det galt.

Marina.

Hvordan galt? Vil Du maaske slaa mig? Slaa væk! — Hvorfor vender Du Fjæset bort? O, Nikita!255

Nikita.

Naturligvis passer det sig ikke. Der kan komme nogen. Hvad er der at snakke om til ingen Nytte?

Marina.

Det er altsaa forbi imellem os, rent forbi ? Du vil, at jeg skal glemme det hele? Saa lad mig da sige Dig et Ord til Afsked, Nikita! Jeg har vogtet over min Pigeære, som det dyreste jeg havde her paa Jorden. Og saa kunde Du uden nogen Verdens Grund gaa hen og bedrage mig og styrte mig i Ulykke ! Det gjorde Dig ikke ondt for den forældreløse Pige. (græder.) Ja, Du har myrdet min Lykke; men jeg bærer ikke Nag til Dig for det. Vorherre være med Dig! Finder Du én, som er bedre, vil Du glemme mig; men er det en slet Kvinde, Du faar, vil Du komme til at tænke paa mig, Nikita, paa Marina! Farvel da, hvis det maa saa være! Hvor har jeg dog holdt af Dig! Farvel da, for

sidste Gang! (tager ham om Hovedet for at kysse barn.)

Nikita

(idet han river sig løs).

Aa, det er til at blive gal over al den Snak! Hvis Du ikke vil gaa, saa gaar jeg, og saa kan Du for mig blive saa længe Du har Lyst.

Marina

(med et Skrig).

Dyr, som Du er! Nej, Gud vil aldrig unde

Dig Lykke! [gaar.)256

Tyvende Scene.

Nikita og Akuli'na.

Akuli'na

(i Døren til Sidekammeret).

Du er dog et godt Skarn, Nikita! Nikita.

Naada ?

Akuli'na. Som hun tudede, Tøsen.

Nikita.

Hvad vil Du saa bryde Dig om det? Akuli'na.

Hvad jeg vil bryde mig om det? Du har styrtet hende i Ulykke, har Du. Og det samme vil Du gjøre ved mig, Skarn, som Du er! (gaarud og

slaar Døren i efter sig.)

Enogtyvende Scene.

Nikita (alene). (Efter en lille Pavse.) Du taler kun, som Du har Forstand til, min Pige. Jeg kan nu engang ikke holde mig fra de Kvindfolk. Det er det rene Sukkergodt, — naar man da bare ikke kommer paa gale Veje med dem, for saa er Fanden løs! (gaar.)Anden Akt.

En Gtøde i Landsbyen. Lige for Tilskuerne Peters Gaard. Tilvenstre Hilset med Udgang til Gaden. Tilhøjre Porten og Udenoms-bygningerne. Imellem förste og anden Akt ligger et Tidsrum af seks Maaneder.

Første Scene.

Anisja

(staar udenfor Doren til Huset og svinger Hamp. Stanser og lytter).

Nu mudrer han igjen derinde. Saa er han nok krøbet ned fra Ovnen.

Anden Scene.

Anisja og A k U l in a (med to Spande i et Aag over Skuldren.)

Anisj a.

Han kalder. Gaa ind og se, hvad det er han vil. Hvor han brøler!

Akulina. Hvorfor gaar Du ikke selv?

Anisja.

Gjør, hvad man Siger Dig ! (Akulma gaar ind i Huset.)258

Tredje Scene.

An'isja (alene). Hvad det dog er for en Plage! Han vil ikke ud med, hvor han har Pengene. Forleden var han ude i Forstuen. Maaske har han gjemt dem dér. Jeg kan slet ikke tænke mig, hvor de kan være. Godt endda, at han er saa bange for at skilles ved dem. Saa er de da i hvert Fald i Huset. Dét gjælder bare om at finde dem. Han havde dem ikke hos sig igaar. Jeg begriber ikke, hvor de kan være. Aa, hvad det dog er for en Plage!

Fjerde Scene.

An'isja og Akuli'na

(ifærd med at binde sig et Tørklæde om Hovedet.)

An'isja. Hvor skal Du hen ?

Akuli'na.

Hvor jeg skal hen? Han sender mig efter Tante. „Jeg vil tale med min Søster," siger han, „for jeg mærker, jeg skal dø, og der er noget, jeg maa have sagt hende."

An'isja (afsides).

Han sender Bud efter Søsteren ... Aa, jeg arme Menneske! Det er for at give hende Pengene. Hvad skal jeg dog gjøre? Aa! (tii Akniina.) Bliv! Hvor vil Du hen ?

A k u 11 n a.

Efter Tante.259

Anisja.

Bliv, siger jeg. Jeg skal nok selv hente hende. Du maa ned til Floden og vaske Tøj; ellers bliver Du ikke færdig til Aften.

Akulina. Men han har sagt, at jeg skal gaa. Anisj a.

Vil Du nu gjøre, hvad man siger Dig, Du Tosse! Du hører jo, at jeg selv vil hente Tante. Tag Skjorterne med, som hænger dér paa Hegnet.

Akulina.

Skjorterne? Man skal se, Du gaar ikke. Han sagde . . .

Anisj a.

Har jeg sagt, at jeg gaar, saa gaar jeg. Hvor er Anjütka?

Akulina.

Anjütka? Hun er ude og vogte Kalvene. Anisja.

Send hende ind til mig. Kalvene kan nok skjøtte sig selv imens.

(Akul'ina samler Lintøjet sammen og gaar.)

Femte Scene.

Anisja (alene).

Hvis jeg ikke gaar, vil der ligge et Hus; gaar jeg, giver han Søstren Pengene, og alt, hvad jeg

17*260

har gjort, er saa til ingen Nytte. Hvad skal jeg dog gribe til? Det er som mit Hoved skulde

sprænges ! (giver sig paa ny i Lag med sit Arbejde.)

Sjette Scene.

Anisja og Matröna

(i en lang Kavaj med en Stok i Haanden og en Bylt over Skuldren.)

Matröna. Guds Fred, lille Mo'r!

Anisj a

(ser sig om og kaster Arbejdet, medens hun slaar Hænderne sammen i glad Overraskelse).

Matröna! Nej, Du kommer da som Du kunde være kaldet. Naar Du vidste . . .

Matröna. Hvad er der paafærde?

Anisja.

Jeg var lige ved at gaa fra Forstanden. Aa, saadan en Ulykke! ....

Matröna. Jeg hører, at han lever endnu.

Anisj a.

Aa, Guci fri os for det Liv! Naar han endda vilde lægge sig til at dø; men han kan jo hverken leve eller dø.

Matröna.

Han har da vel ikke givet Pengene til nogen?261

Anisj a.

Lige nu bad han om at sende Bud efter Søsteren. Det kan ikke være for andet end for Pengenes Skyld..

M a t r ö n a.

Natyrlig. Blot han ikke har givet dem til andre ?

Anisj a.

Paa det Lav! Jeg har passet paa ham som en Smed.

Mat ro na.

Men hvor er de da?

An i s ja.

Det siger han ikke. Og det er mig ikke muligt at komme efter det. Han gjemmer dem stadig, saa paa et Sted, saa paa et andet. Og jeg maa tage mig i Vare for Akulina, at hun ikke mærker noget. Saa dum hun er, skal hun dog ogsaa have sin Næse med i alting. Aa, jeg arme Menneske! Jeg er rent ødelagt.

Matröna.

Ja, min Putte! Hvis Pengene kommer i fremmede Hænder, ser det galt ud for Dig. De jager Dig fra Gaarden, uden at Du faar saa meget, som der kan ligge bag paa min Haand. Der har Du stakkels Kone pint og plaget Dig dine bedste Aar med en Mand, som Du ikke holdt af, og saa kan Du som Enke faa Lov at gaa om og tigge.262

An i's ja.

Det maa Du nok sige, Matröna. Jeg er saa forpint, at jeg ikke véd, hvad jeg skal tage mig til, og der er ikke et Menneske, som jeg kan spørge tilraads. Jeg talte om det med Nikita; men han er bange for at blande sig i Tingen. Han sagde mig blot igaar, at de er gjemt under Gulvet.

Matröna.

Har Du ogsaa set efter?

Anisja.

Jeg kunde ikke. Han passer selv paa hele Dagen. Jeg har kun lagt Mærke til, at han af og til har dem hos sig, og af og til gjemmer dem etsteds.

Matröna.

Jeg siger Dig, min Glut, hvis Du her gaar hen og gjør en Dumhed, vil det svie til Dig saa længe Du lever, (hvisker.) Har Du saa givet ham lidt af den stærke Te?

Anisja.

Aa . . . (tier pludselig ved Synet at Aksinja.)

Syvende Scene.

De forrige og Aksinja.

Aksinja

(stanser i Forbigaaende vecl Huset).

Anisja! Anisja! Er det ikke din gamle, som kalder derinde?

263

An iis j a.

Nej, det er bare saadan en Hoste, han har, lige som han skreg. Det er kun smaat med ham.

Aks in j a (til Matröna)

Goddag, lille Bedstemo'r! Hvor kommer Du fra ?

Matröna.

Hjemmefra, lille Kone. Jeg skulde bare se, hvordan Sønnen har det og saa bringe ham nogle Skjorter. Man har dog altid lidt tilovers for sit Barn.

Aksinja.

Ja, det er vist. ctü Amsja.) Jeg havde tænkt at blege Lærred; men man siger, det er for tidlig. Ingen af vores har begyndt endnu. iviigaa,i

Anisj a.

Hvad haster Du efter?

Matröna.

Har Præsten saa været her?

Anisja.

Ja, kors! Han var her igaar.

Aksinja (tu Matröna).

Jeg siger Dig, lille Mo'r, man begriber ikke, hvor han kan holde Livet oppe. Han er ikke andet end det bare Skind og Ben. Igaar var det nu rent snavs med ham. Han laa og kunde hverken gjø eller gabe. Tilsidst troede vi, han var død. Vi havde allerede faaet ham hen under Helgenbilledet og skulde lige til at vaske ham . . .264

An'isj a.

Ja, tænk bare! Men saa vaagnede han saagu' op med det samme, og nu gaar han igjen og kravler om derinde.

Matröna.

I sørger vel for, at Præsten kommer og giver ham den sidste Olje?

An'isj a.

Ja, efter hvad Folk siger, kan det jo ikke være andet. Hvis han lever til imorgen, vil vi have Bud efter Præsten.

Aksinja.

Det maa ellers være drøjt nok for Dig, Ani'sja! Det er som det hedder for et gammelt Ord! „Kun den véd, hvor Skoen trykker, som selv har den paa."

An'i s ja.

Ja blot vi snart havde Ende paa det, hvad det saa blev til!

A k s in ja.

Det tror jeg. Der har han nu ligget syg et helt Aar og kan hverken leve eller dø. Du er jo bunden baade paa Hænder og Fødder.

Matröna.

Naa, det er heller ikke saa let ad sidde Enke. Det kan gaa, mens man endnu er ung; men er man først til Aars, er der ingen, som bryder sig noget om én. Alderdom er glædetom. For nu at tage mig selv. Det er kun et lille Stykke Vej jeg har gaaet265

hjemmefra; men jeg er saa udaset, at jeg knap kan støtte paa Benene. Hvor er Sønnen henne?

Ani'sja.

Han er ude at pløje. Kom indenfor. Jeg skal straks gjøre Ild paa, saa kan vi faa os en Kop Te sammen, mehs vi letter Hjertet for hinanden.

Matröna

(sætter sig paa Bænken ildenfor Huset).

Ja, jeg kan nok trænge til det. Jeg er saa træt, saa træt. Hvad det angaar med at han faar den sidste Olje, saa er det noget, som maa til, det er vist nok. Det skal gjøre godt for Sjælen, som man siger.

An'isj a.

•Ja, imorgen sender vi Bud.

Matröna.

Det kan jeg lide. Det er altid bedre paa den Maade. Ja, vi har nu havt Bryllup ude hos os.

A k s i n j a.

Hvordan det? I Foraaret?

Matröna.

Ja, det er nok ikke for ingen Ting, det hedder: naar Fattigmand gifter sig, kommer de korte Nætter. Det er Semjön, som gifter sig med Mari'nka.

Ani'sj a.

Som hun dog har Lykken med sig!

Aksinja.

Naa, han er vel Enkemand og sidder med Børn ?

266

Matröna.

Ja, med hele Reden fuld. Hvor kunde han vel finde en ordentlig Pige, som vilde gaa ind til det? Nu, saa tog han hende. Og hun er kisteglad.

Aks'inj a.

Vil man bare se! Ja, Rygtet gik jo nok ... Ej, ej, ej! Naa, men Bonden, som hun flk, har han ogsaa noget til bedste?

Matröna.

Ja, de lider saa vist ingen Nød.

Ak sin ja.

Nej, det maa Du nok sige. Hvem vil gaa ind til Børn? Der er nu Michäjlo her. Det er saadan en velstaaende Bonde . . .

En Mands-Stemme

(inde fra Nabogaarden).

Hej, Aksinja! Hvor Fanden er Du henne? Jag Koen ind ! (Aksinja løber ud.)

Ottende Scene.

Anisja og Matröna.

Matröna

(som følger Aksinja med øjnene, højt til Amsja).

Ja, det var da vel, at Tøsen kom i Hus. Nu vil mit gamle Tossehoved ikke mere tænke paa at faa hende klappet sammen med Mikita. (hvisker.) Saa gik hun da. Naa, har Du saa givet ham af Teen ?

Anisja.

Aa, tal ikke om det! Var han bare død af sig selv. Nu dør han dog ikke, og jeg har blot267

Synd af, hvad jeg har gjort. Aa, jeg arme Menneske ! Hvorfor gav Du mig ogsaa de Pulvere!

Matröna.

De Pulvere? Men kjære lille Kone, det er jo Sovepulvere. Hvorfor skulde man ikke kunde give dem? De gjør saamæn ingen Skade.

Anisja.

Det er ikke dem jeg taler om; men de andre.

Matröna.

Naa, 1ivad saa de, min Ven? Det er jo Medikamenter, som man bruger til at kurere med.

Anisja (sukker).

Det er godt nok; men man er dog bange alligevel. Aa, som han har pint mig!

Matröna.

Hvor tit har han faaet dem?

Anisja.

To Gange.

Matröna.

Var der noget at mærke?

A nisj a.

Nej. Jeg smagte selv paa det. Teen blev kun lige som en lille Kjende bitter. Han drak dog en hel Kop og sagde bare: „Der er da slet ingen Ting, som vil smage mig. Nu gider jeg heller ikke drikke Te mere." Ja, siger jeg, naar man er syg, har man jo aldrig Smag for noget. Aa, Matröna, Du kan ikke tænke Dig, hvor angst jeg blev!268

Matrön a.

Man skal bare ikke tænke. Jo mere man tænker, jo værre gjør man sig det.

Anisj a.

Det havde været bedre, om Du aldrig havde givet mig de Tingester, og ikke ledt mig ud i al •den Fristelse! Blot jeg tænker paa det, kryber det i Aarerne paa mig. Aa, hvorfor gav Du mig dem ogsaa ?

Matröna.

Hvor vil Du hen, min Pige? Vorherre være med Dig! Er det nu mig, som skal have Skylden for det hele? Nej, det siger jeg Dig, Anisja, hvis der kommer noget ud om det, saa er jeg uden for al Ting. Jeg vécl ikke det allerbitterste. Jeg kysser Korset paa, at jeg hverken har hørt eller set eller givet nogen Slags Pulvere, ja, at jeg ikke engang véd, at der gives saadan nogle Pulvere. Betænk blot selv. Det ér ikke længer siden end igaar, at vi sad derhjemme og talte om, hvor ondt Du har det, Du Stakkel! Dag ud og Dag ind at gaa og trækkes med en fjollet Steddatter, en ussel og syg Mand, det er jo en ren Kval! Jeg véd ikke selv, hvad jeg kunde finde paa, om jeg var i dit Sted.

Anisja.

Jeg gjør mig heller ikke bedre end jeg er. Saadan et Hundeliv skal nok gjøre én Helvede hedt, saa man ikke blot indlader sig paa de Ting; men . . . Der er jo ikke andet for, end at gaa269

hen og hænge sig eller se at faa ham ud af Verden. Er det et Liv?!

Matröna.

Det maa Du nok sige. Men der er ingen Tid at spilde. Først maa Du se at finde Pengene, og siden give ham lidt af Teen.

Anisja.

Aa, jeg arme Menneske! Jeg véd slet ikke, hvad jeg skal gjøre. Der kommer saadan en Angst over mig. Aa, bare han dog vilde dø af sig selv! Man vil dog saa nødig have det paa sin Samvittighed.

M a t. r Ö n a (indtrængende).

Men hvorfor siger han da ikke, hvor han har Pengene? Eller vil han have dem med sig over i den anden Verden, saa ingen skal faa godt af dem? Er det maaske smukt? Gud Fader bevares! Saadan en Hovn Penge, og saa tænke sig, at de skal gaa Fanden i Vold, bare fordi han er gal! Er det nu ikke syndigt ? Hvordan er det, at han bærer sig ad? Hvad er dér at bryde sig om ham?

Ani'sj a.

Jeg véd ikke selv, hvad jeg skal tænke. Han er nærved at gjøre mig tosset.

Matröna.

Hvad véd Du ikke? Det er da tydelig nok. Griber Du ikke Sagen rigtig an nu, vil Du angre det til din Dødsdag. Han giver Søsteren Pengene, og saa kan Du jo se, hvad der bliver af Dig.270

Ani'sja.

Aa ja, det er sandt; han bad jo om at hente hende. Saa maa jeg da gaa.

Matröna.

Nej, vent Bu med det, og gjør heiler først Temaskinen i Orden. Han maa igjen have lidt at drrkke, og imens ser vi at faa fat i Pengene. Naar

vi er to om det, saa finder vi dem vel nok.

An'isj a.

Aa, bare det ikke maa gaa galt!

Matröna.

Og hvad saa i1 Hvad er dér at gjøre sig Betænkeligheder over? Det kan kun lidt hjælpe at gaa og sukke over Pengene, naar Du ikke faar Fingre i dem. Her maa tages anderledes fat.

Ani'sja.

Naa, saa vil jeg da gaa ind og låve Te.

Matröna.

Saa! det var Bet, min Engel, og lad tnig nu se, Du gjør dine Ting saaledes, at Du bagetter ikke skal have nødig at gaa og hænge med Næbet. Tro Du mig, det er bedst paa den Maade. (Anisja

vii Men hvad jeg vilde sige, lad for alting ikke Miki'ta faa noget at vide. Han er rent vild paa Kareten, hvad sligt angaar. Hvis han hører noget om Pulvrene, saa er Fanden løs. Man kan aldrig vide, hvad han kan finde paa. Han er saa gruelig blød om Hjertet. Hjemme kunde man ikke engang faa ham til at hugge Hovedet af en Høne. Sig271

bare aldrig noget til ham. Nej, Vorherre bevares! Han forstaar ingen Ting af det hele ... (tier pludselig

forfærdet ved Synet af Peter, der viser sig i Døren til Huset.)

Niende Scene.

De forrige og Peter.

Peter

islæber sig med Besvær ud paa Trappen, medens han kalder med svag Stemme).

Ani'sja! Akul'ina! Man kan da heller ikke faa fat i nogen af jer. Ani'sja dog, hvem var det, der

kom ? (synker mat om paa Bænken udenfor Huset.)

An i s ja.

Hvad er Du nu igjen kravlet ud efter? Kunde Du ikke blive liggende, hvor Du var?

Peter.

Er Tøsen saa gaaet efter Martha? . . . Aa, for de Smerter! . . . Havde jeg dog bare snart Ende paa det!

Ani'sja.

Hun har andet at bestille nu; hun vasker Tøj nede ved Floden. Giv bare Tid, og lad mig blive færdig med hvad jeg har at gjøre i Huset, saa skal jeg nok gaa selv.

Peter.

Men saa kunde Du jo sende Anjütka. Hvor er da hun henne ? Aa. Du gode Gud, hvor jeg dog lider!272

Anisj a.

Jeg har allerede kaldt paa hende.

Peter (stønner).

. Aa . . . Men hvor er hun da?

A n i' s j a.

Fanden maa vide det. Gid hun faa en Ulykke!

Peter.

Nej, det er ikke til at holde ud længer! Det brænder i mig som Ild. Og der løber I allesammen fra mig og lader mig ligge alene f'or mig selv som en Hund, uden at jeg engang har et Menneske om mig, der kan række mig saa meget som en Drik Vand. Aa! Men saa kald dog paa Anjütka!

Anisja.

Der er hun. Anjütka! Din Fa'r kalder paa Dig.

Tiende Scene.

De forrige og Anjütka.

Peter.

Anjütka!.. . Aa! ... Spring hen efter Tante . .. og sig hende ... Aa! ... at Fader maa tale med hende . .. sig, at hun endelig maa komme ... Aa—aa!

Anjütka.

Det skal jeg nok. ivii iøt>e.)

Peter.

Vent lidt. Lad hende skynde sig. Sig, at jeg dør ... Aa—aa!...273

Anjütka.

Jeg springer bare ind efter et Tørklæde. Jeger her straks igjen. (løber ud.)

Ellevte Scene.

Peter, Anisja og Matröna.

Matröna

(gjør Tegn med øjnene til Anisja. Sagte).

Husk nu paa, hvad Du har at gjøre, min Pige. Gaa ind og rod op i alle Hjørner og Kroge. Led efter Pengene, som

en Hund efter Lopper. Jeg skal nok imens føie ham her tidt paa Tænderne. Anisja (sagte). Sammen med Dig er jeg altid lige som lidt

mere modig. (Til Manden, idet bun nærmer sig Døren.) Skal

jeg saa ikke låve Te til Dig ? Maträna er kommen her til Sønnen. Saa kunde I faa jer en Kop sammen. Peter.

Ja, lad os det. (An'isja gaar ind i Forstuen.)

Tolvte Scene.

Peter og Maträna.

Peter. Goddag, lille Mo'r!

Matrön a

(nærmer sig bukkende).

Goddag, vor Fa'r ogVelgjører! Goddag, kjære Peter Ignätisch! Det er stadig smaat med Dig,

18274

som man ser. Du kan ikke tro, hvor ondt det gjør min gamle for Dig. Han sendte mig selv herhen for at høre, hvorledes det stod sig og bad mig hilse Dig fra ham saa mange Gange, (bukker.) Peter.

Jeg har ikke længe tilbage, Matröna.

Matröna.

Ja, Ignåtisch, det er som man siger: „Sygdom farer ikke om som Vinden i Skoven, men holder sig til Menneskenes Børn!" Hvor Du dog er falden af, Du Stakkel, naar man ser rigtig paa Dig! Sygdom gjør ingen Mand kjøn, det er vist nok.

Peter.

Det er Døden, som har Bud efter mig.

Matröna.

Hvad skal man sige, Peter Ignåtisch, naar Vorherre nu engang vil det saaledes? Du har nu skriftet for Præsten, og med Guds Hjælp faar Du ogsaa nok den sidste Olje. Du har jo, Gud være lovet, en flink Kone, som nok vil sørge for at give Dig en pæn Begravelse. Du kan tro, min Søn skal ogsaa hjælpe til, hvor han kan.

Peter.

Men der er ingen til at styre det hele og holde Orden paa Huset. Konen duer ikke noget. Hun tænker jo ikke paa andet end paa Dumheder. Det kan ikke hjælpe, hvad Du siger; jeg véd det altsammen. Tøsen er ikke rigtig i Hovedet og for ung til at tage sig af Gaarden. Hele Livet igjennem275

har man slidt og slæbt og sanket til Bunke, og saa er der ingen, man kan overgive det hele til, naar man gaar bort. Aa, det er tungt! (græder.)

Matröna.

Hvis det er Penge eller saadan noget, behøver Du bare at sige til.

Peter

(til Anisja i Forstuen).

Er Anjütka saa gaaet?

Matröna (afsides).

Saa! Der kom han- paa det igjen.

Anisja (i Døren).

Ja vist er hun gaaet. Hun gik jo, da Du sendte hende. Vil Du saa ikke lidt ind i Stuen? Jeg kan jo hjælpe Dig.

Peter.

Nej, lad mig heller sidde her det Par Minutter jeg har tilbage. Der er saa kvalmt derinde. Aa, hvor jeg lider! . . . Det brænder i mig . . . Aa, vilde dog Vorherre snart løse op for mig!

Matröna.

Sjælen gaar ikke heden, uden at Vorherre selv tager den. Det er Gud, som raader for Liv og Død, Peter Ignåtisch! Saa længe der er Liv, er der Haab. Hvor syg man er, kan man dog komme sig igjen. Saadan var der ude i Landsbyen hos os en Bonde, som laa paa sit sidste og lige skulde til at opgive Aanden . . .

18*276 Peter.

Nej, jeg føler, at jeg dør endnu idag. (Læner sig

tilbage og lukker Øjnene.)

Trettende Scene.

De forrige og Anisja.

Anisja

(viser sig igjen i Døren).

Naa, kommer Du saa eller ikke? Man venter og venter. Naa, Peter, hvad bliver det saa til med Dig?

Matröna

(gaar til Side og vinker ad Anisja, der hurtig nærmer sig til hende.

Sagte).

Naa, fandt Du saa Pengene?

Anisja (ligeledes).

Nej.

Matröna.

Men har Du ogsaa set rigtig efter? Ligger de ikke etsteds under Gulvet ?

Ani'sj a.

Nej, dér er de heller ikke. Om de skulde være i det lille Kammer . . han var der igaar.

Matröna.

Se for Guds Skyld rigtig efter. Du maa endevende hver en Trevl i Huset. Du skal se, han lever ikke Natten over. Døden har allerede sat Mærke paa ham. Neglene er helt blaa, og han er277

saa graa i Ansigtet som Aske. Er Temaskinen saa i Kog?

Anisj a.

•Ja.

Fjortende Scene.

De forrige og Nikita.

Nikita

(som kommer fra den Side, hvor Peter sidder, gaar uden at bemærke

ham ben til Moderen).

Goddag, Mo'r. Hvordan staar det saa til hjemme ?

Matröna.

Tak, Gud være lovet! Vi lever da endnu, saa længe vi har lidt at putte i Munden.

Nikita (til Ani'sja).

Hvordan gaar det med vor Fa'r?

Matröna. Tys! Der sidder han. (peger paa Peter).

Nikita.

Naa, hvad saa? Lad ham bare sidde. Peter

(aabner øjnene; med svag Stemmei.

Mikita! Mik'ita! kom hen til mig.

(Nikita nærmer sig. Anisja og Matröna stikke Hovederne sammen og hviske).

Peter.

Hvorfor kommer Du saa tidlig tilbage?

Nikita. Jeg blev færdig med at pløje.278

Peter.

Har Du ogsaa pløjet det Stykke ved Broen?

Nikita.

Nej, det var for langt at kjøre.

Peter.

For langt ? Men det er da endnu længer at tage derud her fra Gaarden, véd jeg. Hvorfor kunde Du nu ikke have pløjet det Stykke med, mens Du var der ude? Saa havde det været besørget med det samme.

Matröna.

Hvad er nu det, lille Søn, at Du ikke kan gjøre Dig mere Umage over for Din Husbond? Du véd jo, han er syg, og blot stoler paa Dig. Det er din Pligt at tjene ham, som det kunde være din egen Fa'r. Her maa ikke spares paa Kræfterne. Du véd, hvad jeg har sagt Dig.

Peter.

Mikita, hvad jeg vilde sige ... Se at faa Kartoflerne op fra Kjælderen. Saa kan Kvindfolkene ... Aa Gud! . . . pille de gode fra.

Anisj a

(som har lyttet med spændt Opmærksomhed, afsides).

Nej, Du narrer mig ikke paa den Maade. Det er bare for at faa os væk. Han har bestemt Pengene hos sig og vil nu igjen være alene for at se at gjemme dem etsteds, ' hvor ingen skal finde dem.279

Peter.

Hvis I ikke skynder jer, saa . . . aa! . . . saa mugner de, inden vi skal til at lægge. Aa, jeg kan

ikke mere ! (forsøger paa at rejse sig.)

Matröna

(gaar hen og hjælper ham med at staa op).

Skal jeg ikke hjælpe Dig ind i Stuen?

Peter.

Jo, gjør det. (stanser i Døren.) Miklta!

Nikita (vredt).

Naa, hvad er der nu?

Peter.

Jeg ser Dig ikke mere . . . Døden er over mig . . . Tilgiv mig i Jesu Navn, hvad jeg kan have forbrudt mig imod Dig ... i Ord som i Gjerning ... det ene med det andet . . . tilgiv mig . . .

Nikita.

Hvad er dér at tilgive? Jeg er selv en Synder for Vorherre.

Matröna.

Ak, kjære Søn, saa lad Dig dog bevæge!

Peter (græder).

Tilgiv mig i Jesu Navn!

Nikita (rørt).

Det er Gud, Du skal bede om Tilgivelse, lille Fa'r, og ikke mig. Jeg har saavist ingen Grund til at beklage mig over Dig. Du har aldrig i Livet280

gjort mig noget ondt. Tilgiv Du heller mig, for hvis nogen her har Uret, saa er det nok mig.

(Peter gaar hulkende ind i Huset, medens han støtter sig til Matröna.)

Femtende Scene.

Nikita og Ani'sja.

Ani'sja (afsides).

Aa, jeg arme Menneske! Det er ikke folingen Ting, at han paa én Gang bliver saa fredelig. Der stikker bestemt noget under, (højt.) Nikita! Du sagde, at Pengene laa gjemt under Gulvet; men de er der ikke.

Nikita

(uden at vende sig om, i dyb Bevægelse).

Aldrig har han gjort mig noget, uden godt; men hvordan er det, jeg har baaret mig ad mod ham!

Anisj a.

Lad nu det være godt. Hvor er saa Pengene?

Nikita (hættig).

Hvad véd jeg? Led Du selv!

Anisja.

Det er svært, saa Du med én Gang er bleven blød om Hjertet.

Nikita.

Aa, jeg har saa ondt af ham, saa ondt af ham ... og som han græd ... aa!281

An'isj a.

Vil man se! Det var ogsaa én at have onclt af. Han har hundset Dig fra Morgen til Aften og sagde endnu idag, at jeg skulde jage Dig fra Gaarden. Saa skulde Du da heller have ondt af mig.

Nikita.

Af Dig? Hvad er dér at have ondt af?

Anisja.

Han gjemmer Pengene. Og naar han nu gaar hen og dør . . .

Nikita.

Vær Du bare rolig. Han gjemmer dem ikke.

Anisj a.

Aa, Nikita! Han har sendt Bud efter Søsteren. Det er hende han vil give dem til. Hvordan skal vi to saa komme ud af det sammen, naar han først har givet Pengene bort? De skal snart faa mig jaget fra Gaarden. Nej, Du maa da endelig tage Dig lidt af Sagen. Du sagde, at han igaar var inde i det lille Kammer?

Nikita.

Jeg, saa', han kom ud derfra; men hvad han gjorde derinde, det maa Vorherre vide!

Anisja.

Aa, Gud! Jeg maa ind og se efter. (vii gaa.

Nikita trækker sig tilbage.)282

Sekstende Scene.

De forrige og Matröna.

Matröna

(kommer forsigtig ud af Døren og hvisker).

Nej, gaa bare ingen Steder. Han har Pengene hos sig. De ligger paa Brystet af ham. Jeg har selv følt, at de er der.

Anisja.

Aa Gud!

Matröna.

Hvis Du ikke hugger dem nu, kan Du siden skyde en hvid Pind efter dem. Faar han først talt med Søsteren, kan Du sige, Du har set dem.

Anisja.

Ja, Søsteren er jo paa Vejen, og naar hun kommer, saa giver han hende dem. Aa, hvad skal jeg arme Menneske dog gjøre?

Matröna.

Hvad Du skal gjøre? Det skal jeg sige Dig. Temaskinen er jo i Kog. Naa, gaa saa ind og lav Te til ham og hæld alt det ud i den, som ligger i det lille Papir. Har han først faaet en Kop af det, saa skrav Du bare Pengene til Dig. Du kan være rolig for, han siger det ikke til nogen.

Anisja.

Jeg er saa bange . . .

Matröna.

Kom ikke med saadan noget; men lad det gaa i en Fart. Jeg skal nok passe paa Søsteren og283

holde hende op med Snak, hvis det skulde gjøres nødig. Gjør bare ingen Dumheder. Tag Pengene og kom her ud med dem, saa skal Miki'ta nok gjemme dem for Dig.

Anisja.

Aa Gud! Hvad skal jeg dog gjøre . . .?

Matröna.

Hold nu op med den Snak, og gjør som jeg-siger. Miki'ta!

Nikita

(uden at vende sig om).

Naa?

Matröna.

Bliv Du her saa længe. Der vil ogsaa blive noget for Dig at gjøre.

Nikita.

Hvad de Kvindfolk dog kan hitte paa! De gjør tilsidst Hovedet helt kruset paa én. Men lad dem om det. Det bedste bliver nok alligevel, at jeg gaar hen og ser, hvordan det staar sig med Kartoflerne, (vii gaa.)

Matröna

(hölder ham tilbage ved Haanden).'

Jeg siger, Du bliver her.

Syttende Scene.

De forrige og Anjütka.

Anisja.

Naa, var Du saa henne hos Tante?284

Anjütka.

Jo, hun var inde hos Datteren. Hun kommer straks.

Anisja (til Matröna).

Hun kommer straks . . . hvad gjør vi nu?

Matröna.

Du har Tid nok. Gjør bare, som jeg har sagt Dig.

Anisja.

Jeg véd hverken ud eller ind. Det løber helt rundt f'or mig. Anjütka! Gaa engang hen og se til Kalvene, min Pige, at de ikke render væk. (Anjütka gaar.) — Nej, jeg tør ikke!

Matröna.

Saa gaa dog. Man skal nok se, Temaskinen er allerede kommen af Kog.

Anisja.

Aa, jeg arme Menneske! (gaar.)

Attende Scene.

Matröna og Nikita.

Matröna

(gaar lien og sætter sig ved Siden af Sønnen).

Ja, min Søn, nu skulde vi to til at tale lidt om Tingene; for den Sag er ikke noget, som lader sig gjøre af paa en Studs.

Nikita.

Hvad for en Sag?285

Matröna.

Hvordan Du skal bære Dig ad med at komme igjennem Verden.

Nikita.

Med at komme igjennem Verden ? Jeg tænker, naar andre kan komme igjennem Verden, kan jeg vel ogsaa.

M atröna

Hvad mener Du, hvis den gamle nu gaar hen og dør idag?

Nikita.

Hvis han dør, saa Fred være med hans Sjæl. Hvad skal jeg vel sige andet til det?

Matröna

(sei1 under det følgende stadigt hen til Døren).

Aa, lille Søn! Glem ikke: „Ens Død — en andens Brød." Her gjælder det om at lægge Hovedet ordentlig i Bløđ. Du skulde bare vide al det Mas, jeg har haft for din Skyld, alle de Steder, jeg har rendt for at virke i din Sag. Men saa haaber jeg da ogsaa, at Du ikke glemmer mig, naar Tiden kommer.

Nikita.

Hvad er det da I har saa travlt med?

Matröna.

Hvad andet vel end din Fremtid, hvordan man bedst skal indrette det for Dig. Alting maa tages i Tide, hvis det skal blive til noget. Du kjender jo nok Ivan Moséitsch? Ogsaa ham har jeg Ad-286

gang. til. Jeg var der forleden — det var saadan en lille Sag, jeg havde for — vi kom i Snak sammen, og saa spurgte jeg ham ud ved samme Lejlighed. „Jeg sætter, Ivan Moséitsch," siger jeg, „at en Bonde, som sidder Enkemand, gifter sig anden Gang og ikke har andre Børn end to Døtre, lad os sige en med den første Kone, og en med den anden. Jeg sætter," siger jeg, „at denne samme Bonde dør; kan saa en fremmed Bonde gifte sig med Enken og overtage Gaarden saadan, at han beholder Ret til at blive ved Gaarden, naar han gifter Døtrene bort?" — „Ja," siger han, „det kan altsammen lade sig gjøre, naar Sagen gribes rigtig an, og der ikke spares paa Pengene; men uden Penge," siger han, „er der ikke noget at kigge efter."

Nikita Owx

Nej, det er vist nok! De Folk skal have Penge for hvert Skridt de gjør. Allesammen har vi Penge nødig.

Matröna.

Naa, Søn, jeg sagde ham da Tingen, som den er. „Først og fremmest," siger han, „maa din Søn lade sig indskrive i denne samme Landsby, og det koster nu straks Penge", siger han, „for Du véd nok," siger han, „de ældste maa have noget at drikke, naar de skal give deres Underskrift. Alting," siger han, „maa gjøres med Forstand." Her skal

Du se. (tager et Papir frem af et Tørklæde.) Læs nU, hvad287

han har skrevet. Jeg véd, Du forstaar Dig paa de Dele.

Nikita

Den Ting er bekjendt nok. Det er bare en Erklæring om, at jeg har Lov til at lade mig forflytte. Der er ingen Ben i det.

Matröna.

Nej, men hør nu videre, hvordan Ivan Moséitsch har foreskrevet os, at vi skal bære os ad. „Fremfor alt, lille Mutter." siger han, „maa Konen passe paa, at Pengene ikke gaar hende ud af Hænderne. Faar hun ikke fat i Pengenesiger han, „gi'r man hende aldrig Lov til at tage en Mand i Gaarden. Pengene," siger han, „er det som slaar Hovedet paa Sømmet." Saa Du ser, lille Søn, det gjælder om at have et Øje paa hver Finger.

Nikita.

Hvad angaar det mig? Det er jo hendes Penge. Saa lad hende selv strænge sig an.

Matröna.

Hvor kan Du nu sige saadan noget, lille Søn? Er et Kvindfolk maaske i Stand til at klare for sig? Selv om hun ogsaa tager Pengene, hvordan skal hun saa klare for sig? Et Kvindfolk er og bliver et Kvindfolk; men Du er altid en Mand. Du forstaar nu at gjemme, hvad der ikke maa ses af andre, og alt saadan noget. Du har altid mere Forstand, naar det kommer til Stykket.288 Nikita.

Der er slet ikke noget Udkomme med jer Kvindfolk. I forstaar slet ikke at tage imod Ræson. Matröna.

Hvordan det? Hug Du nu Pengene, saa har Du Magten over Mutter. Og skulde hun siden sætte sig paa den høje Hest, saa skal vi nok finde noget, som kan gjøre hende tam.

Nikita.

Lad mig nu bare være. Jeg gaar min Vej.

Nittende Scene.

Nikita, Matröna og Anisja.

Anisj a

(kommer lielt bleg i Ansigtet farende ud af Huset og løber hen til Matröna).

Han havde dem hos sig. Her er de. (viser paa

noget, som hun hölder under Forklædet.)

Matröna.

Giv dem til Mikita, saa skal han nok forvare dem. Mikita! tag dem saa og gjem dem. Nikita. Ja, kom saa med dem.

Anisj a.

Aa, min Gud! Jeg tror nok, at jeg selv . . .

(gaar hen imod Porten.)

Matröna

(griber hende i Armen).

Hvor skal Du hen? Man vil jo savne Dig. Der kommer Søsteren henne. Lad nu ham faa289

dem; han véd nok Besked. Jo, Du er mig et godt Tossehoved!

Anisja

(uvis om, hvad hun skal gjøre).

Aa, jeg arme Menneske!

Nikita.

Naa, kom saa med dem. Jeg skal nok gjemme dem.

Anisja. Ja, hvor vil Du gjemme dem?

Nikita eier). Du er da vel aldrig bange?

Tyvende Scene.

De forrige og Akulina (med vasketøjet.)

Anisja.

Aa, jeg arme Menneske! (giver Nikita Pengene.) Pas nu paa, Mikita!

Nikita.

Hvad er der at være bange for? Jeg skal gjemme dem saadan, at Fanden selv ikke kan finde dem igjen, (gaar.)

Enogtyvende Scene.

Matröna, Anisja og Akulina (i Baggrunden.)

Anisj a. Aa, hvis han nu . . .

19290

Matröna.

Er han saa død?

Anisj a.

Jeg tror det. Jeg tog Pengene, uden at han mærkede noget.

M atröna.

Saa gaa ind til ham. Akulina er her.

Anisja.

Jeg har nu den Synd med paa min Samvittighed; men hvad gjør han nu med Pengene?

Matröna.

Hold nu op med det. Skynd Dig bare ind; der kommer Martha.

Anisja.

Naa! Dengang stolede jeg paa ham. Nu faar vi at. se . . . (gaar ind i Huset.)

Toogtyvende Scene.

Matröna, Akulina og Martha.

Martha (til Akulina).

Jeg var kommen før, hvis Datteren ikke havde haft Bud efter mig. Hvordan er det saa med Fatter ? Er det sandt, at han laver sig til at dø ?

Akulina

(beskjæftiget med Vasketøjet, som hun hænger op at tørre i

Gaarden).

Vorherre maa vide det. Jeg var nede ved Floden og vaske.291

Martha

(peger paa Matröna).

Hvem er det?

Matröna

(nærmer sig bukkende).

Mik'itas Mo'r fra Sü.jev. Goddag, lille Kone. Som den kjære Bro'r har længtes efter jer. Han kom selv ud og sendte Datteren afsted. „Lad Søster komme," sagde han, „for ..." (stanser pludselig og ser hen imod Huset.) Det skulde da vel aldrig være forbi ?

Treogtyvende Scene.

De forrige og Anisja.

Anisja

[kommer styrtende ud af Huset med Skrig og Graad. Hun holder sig ved Dørstolpen for ikke at falde om).

Aa, jeg arme Kone! Saa forlod han mig dog! Ingen har jeg stakkels Enke nu mere at glæde mig ved. Ensom skal jeg ende mine Dage i Sorg og Taarer. Han har lukket sine Øjne for evig . . .

Fireogtyvende Scene.

De forrige og Aksinja, Bønderfolk og Børn.

(Aksinja og Matröna tage Anisja under Armene og hjælpe hende incl i Huset. Akulina og Martha følge efter).

En af de Omkringstaaende. Lad der gaa Bud efter nogle gamle Koner, at de kan vaske Liget.

lü*292

Matröna.

Jeg tænker, der er varmt Vand endnu i Ovnen; ellers kan man tage lidt af Temaskinen, (smoger Ærmerne op.) Nu skal jeg ogsaa tage Haand i med.Tredje Akt.

Dekorationen fra første Akt. Imellem anden og tredje Akt er der hengaaet et Tidsrum af ni Maaneder.

Første Scene.

Anisja (simpelt klædt sidder og arbejder ved Væverstolen. An.jütka ligger paa Ovnen. Mitritsch kommer langsomt ind og tager Overtøjet af.

Mitritsch (sukker). Aa, Gud naade os! — Hvad, er vor Fa'r endnu ikke kommen?

An'isj a.

Hvad siger Du ?

Mitritsch.

Er Miki'ta endnu ikke kommen hjem fra Byen ? Anisja.

Nej.

Mitritsch.

Saa er han nok ordentlig ude paa Svir. Aa, Gud!294

An'isja.

Blev Da saa færdig med Arbejdet i Loen?

MItritsch.

Ja, det skulde jeg nok mene. Alting er i sin Ordenlighed. Jeg holder ikke af at fedte med, hvad jeg gjør. — Aa, Gucl! — Det var ellers paa Tiden, at han vendte Næsen hjem igjen.

An'isj a.

Hvad skulde han vel skynde sig for med det? Han har jo Penge paa Lommen og morer sig nok godt med Tøsen ...

MItritsch.

Det er ogsaa sandt: hvorfor skulde man ikke more sig, naar man har Penge i Lommen ? Hvad skulde ellers Akuli'na inde i Byen ?

An'isja.

§

Det maa Du nok spørge om, hvad Fanden hun vilde dér.

MItritsch.

Ja, det kan man nu nok forstaa, hvad hun vilde i Byen. Der er fuldt op af al Slags, naar man bare har noget at betale med. Aa, Gud!

Anjütka.

Ja, Mo'r, jeg hørte det selv. „Jeg skal kjøbe et Sjal til Dig," sagde han; ved Gud! det sagde han, „og Du kan selv vælge, hvilket Du vil have," sagde han. Aa, Mo'r, Du skulde bare have set, hvor hun var pyntet: i Overstykke af Plyds og med et fransk Tørklæde om Hovedet.295

Anisj a.

Det er vist og sandt: „Unge Piger har ti Sind over én Dørtærkel." Blot de er ude paa deres egen Haand, er de lige som de var gale. Hun skulde rigtig skamme sig!

Mitritsch.

Oho! Hvad skulde hun skamme sig for? Pengene er der, og saa morer man sig. — Aa, Gud! — Det er nok for tidlig endnu at spise til Aften ? (Anisja tier.) Saa vil jeg gaa op og varme mig lidt saa længe, (kryber op paa Ovnen.) Aa, Gud! Du hellige Guds Moder! Miköla, Du barmhjertige! *)

Anden Scene.

De forrige og Akslnja.

Aksinj a.

Han er nok ikke kommen tilbage endnu, efter hvad jeg hører?

Anisja.

Nej.

Aksinja.

Det kunde dog ellers være paa Tiden. Men skulde han ikke sidde henne i Kroen ? Jeg hørte lige nu, at der skal holde en hel Hovn Kaner inde fra Byen.

Anisja.

Anjütka! Hej, Anjütka!

*) Mikola i Stedet for Nikolaj, den Helgen, hvoretter Mitritsch er opkaldt. O. A.296

Anjütka.

Hvad er der?

Ani'sja.

Spring hen i Kroen, Anjütka, og forhør Dig. Maaske han i Fuldskab er taget ind dér.

Anjütka

(springer ned fra Ovnen og tager Overtøj paa).

Straks.

Aksi'nja.

Og saa har han jo taget Akuli'na med? Ani'sj a.

•Ja, hvad skulde han ellers tage afsted efter? Hun havde Lyst, og saa flk han straks travlt med at komme til Byen. „Jeg maa ind i Banken efter Penge,' sagde han; men det er hende, som roder sig ind i alting og faar ham paa gale Veje.

Aksi'nja

(ryster paa Hovedet).

Det maa Du nok sige.

(Tavshed.) Anjütka (i Døren.) Skal jeg saa sige noget, hvis han er der?

Anisja.

Nej, se bare efter, om han er der.

Anjütka. Det skal snart være gjort, (løter ud.)297

Tredie Scene.

Anisja, Mitritsch og Aksinja.

(Vedvarende Tavshed.)

Mitritsch (med et Udraab).

Aa, Herre Jesus! Du barmhjertige Miköla!

Aksinja (tarer sammen).

Nej, hvor jeg dog blev forskrækket! Hvem er det?

Anisja.

Det er vores Karl Mitritsch.

Aksinja.

Ih, Du Alstyrende, saa han gjorde mig bange. Jeg havde rent glemt, at han var her. — Er det sandt, hvad jeg hører, at man frier til Akullna?

Anisja

(forlader Væverstolen og sætter sig hen ved Bordet).

Ja, der var Bud fra Djédlovs; men de maa nok have faaet Nys om Tingen, for det blev ikke til videre, og siden har vi ikke hørt noget fra dem. Ja, hvem skulde vel ogsaa have Lyst?...

Aksinja.

Men Lisunöv's fra Süjev?

Anisja.

Ja, de havde ogsaa Bud; men det blev heller ikke til noget. Han vilde ikke engang tale med Folkene om Tingen.

Aksinja.

Men hun skulde jo dog giftes.298

An'isj a.

Ja, det er vist nok. Naar jeg bare havde hende vel ude af Gaarden; men jeg véd ikke, hvordan det skal gaa til, for han har ikke Lyst, og hun heller ikke. Som man ser, har han endnu ikke faaet udraset med sin Hjertenskjær.

Aksinja.

Aa, for den Synd! Hvor skulde man nu have tænkt sig saadan noget? Han er jo hendes Stedfa'r.

Ani'sj a.

Ja, desværre! De har spundet mig saadan ind, de har gaaet mig saadan under Øjnene, at det ikke er til at beskrive. Tosset som jeg var, tænkte jeg ikke over noget og lagde ikke Mærke til nogen Verdens Ting, da jeg gik hen og giftede mig. Men uden at jeg anede det allerbitterste, havde de allerede stukket Hovederne sammen og var enige med hinanden om Tingen lige fra først af.

Aksinja.

Nej, vil man nu bare se!

Ani'sja.

Jo længer, jo værre, og jeg saa' snart, at de havde noget for, som jeg ikke maatte vide. Jeg kan ikke sige Dig. hvor led jeg var ved Livet. Hvis jeg endda ikke havde holdt af ham . . .

Aksinja.

Ja, det maa Du nok sige.299

Anisja.

Og at han saa skal krænke mig paa den Maade, — aa, det er grueligt!

Ak sin ja.

Jeg hører, at han er bleven saa slem til at slaa.

Anisja.

Ja, ogsaa det. Ellers, naar han havde en Rus, gik han altid stille af med det. Han er ogsaa før gaaet paa Svir; men vi kom dog altid lige godt ud af det for det. Nu. naar han bælger sig, er han rent gal og færdig at træde én under Fødder. Forleden slog han en Klo i Haaret paa mig, saa jeg nær aldrig var kommen løs igjen. Ug Tøsen er værre end en Slange. Jeg véd ikke, hvor Jorden kan bære saadan et edderspændt Kryb.

Aksinja.

Ja, Du er rigtig at beklage, Du stakkels Kone! Hvem kan vel lade sig byde saadan noget V Saadan en Stodder, som Du har taget i Huset af Naade og Barmhjertighed, skal nu oven i Kjøbet spille Dig paa Næsen og gjøre Nar af Dig. Men jeg véd heller ikke, hvordan det gaar til, at Du ikke kan holde ham lidt i Tømme?

Anisja.

Aa. Du kjære Sjæl, der er ikke noget Udkomme med mit Hjerte; det ligger til ham. hvad han saa gjør. Hvis nogen var streng, saa var det min afdøde salig Mand; men jeg gjorde dog lige fuldt, hvad jeg vilde, og det var altid mig, der300

sagde, hvor Skabet skulde staa. Her kan jeg ikke. Blot jeg ser ham, er det forbi med min Vrede. Jeg har slet ingen

Kurage over for ham, men gaar bare og tripper om som en vaad Høne.

Aksinja.

Anisja! Det kan ikke være andet, end at nogen maa have forhekset Dig. Man siger, Matröna giver sig af med de Dele. Det er bestemt hende.

Anisja.

•Jeg er færdig at tro det. Saa krænkende det kan være til sine Tider. Jeg synes, at jeg gjerne kunde rive Øjnene ud af Hovedet paa ham; men blot jeg ser ham, er det forbi, og jeg kan ikke være vred paa ham længer.

Aksinja.

Nu, hvad er det saa andet end Djævelskab og Fandens Kunster? Der skal saamæn ikke meget til for at spolere et Menneske. Det er jo en Ynk at se, som Du er falden af.

Anisj a.

Ja, jeg er saa afpillet som en Benrad. Men se engang til det Fjottefaar Akulina. Saadan en sjusket og beskidt Tøs, som hun var, og som hun nu ser ud! Man kjender hende slet ikke igjen. Dçt er naturligvis ham, som hænger Klæderne paa hende; men se engang alligevel, som hun forstaar at maje sig ud, og som hun puster sig op, lige som en rigtig Okseblære. Saa dum hun er, har hun dog sat sig i Hovedet, at det. er hende, som301

raader i Huset. „Gaarden er min," siger hun, „og det var Far's Mening at gifte ham med mig." Og saa ond hun er — Du gode Gud og Skaber! Naar hun kommer rigtig i Harnisk, er hun færdig at rive Taget af Huset.

Aksinja.

Ja, det maa være et drøjt Liv, Du arme Kone fører, naar man ser rigtig til. Folk er tit saa misundelige. „For al den Rigdom, som er der i Huset," siger de; men man ser: „Det er ikke alt Guld, som glimrer."

Anisj a.

Jo, det var ogsaa noget at misunde en for. Den Rigdom skal snart faa Fødder at gaa paa. Han smider med Pengene, saa det er en Gru.

Aksinja.

Jeg véd ikke, hvordan det kan være, at Du saadan uden videre lader ham have sin Vilje. Det er jo dog dine Penge, han øder med.

Anisja.

Aa, naar Du vidste, hvordan det rigtig hænger sammen! Men det forstaar sig, i én Ting har jeg begaaet en stor Dumhed.

Aksinja.

I dit Sted, Anisja, vilde jeg ligefrem gaa til Øvrigheden og klage min Sag for en af de store Herrer deroppe i Raadet. Pengene er jo dine. Hvordan kan han saa gaa og øde med dem? Det er der da ingen Lov for.302

A n i s j a.

Det spørger man ikke om nutildags.

Aksi'nja.

Men hvordan er det med Dig, Ani'sja ? Du har jo helt tabt Modet.

Ani'sja.

Ja, det har jeg ogsaa. Jeg duer ikke mere til nogen Ting. Han har rent fordrejet Hovedet paa mig, saa jeg hverken véd ud eller ind. Aa, jeg arme Menneske!

Aksi'nja.

•Jeg synes, der kommer nogen.

Fjerde Scene.

De forrige og Aki'm.

Akim

(korser sig for Helgenbilledet).

Fred være med Huset! Goddag, Ani'sja! Hvordan gaar det?

A iris ja.

Tak, Bedstefa'r! Kommer I hjemmefra?

Akim.

Det kom sig saadan for, at jeg tænkte: „Lad mig gaa hen til Sønnen. Lad mig gaa hen til Sønnen," tænkte jeg. Jeg gav mig god Tid og spiste først. Efter Middag gav jeg mig paa Vejen, og jeg tænfcte endnu at komme i rette Tid; men det sner saadan, at det falder haardt at gaa, og saa kom jeg saa303

sent. Se, det er Tingen. Hvor er saa Sønnen? Jeg mener, er Sønnen hjemme?

Anisja.

Nej. Han er inde i Byen.

Akim

(sætter sig paa Bænken ved Døren og tager Bastskoene af).

Tingen er, jeg har en lille Forretning med ham, saadan en lille Forretning, vilde jeg sige. Jeg snakkede med ham forleden om den Nød vi er i. Tingen er, vi mistede Hesten, den samme lille Hest, vi havde. Og saa skulde man jo se at gjøre Udvej for en anden, hvordan det saa gik. Se, det er Tingen. Og det var det, jeg kom for, vilde jeg sige.

Anisja.

Ja, Miki'ta snakkede nok om det forleden. Naar han kommer hjem, kan I jo tale om Tingen, (gaar hen til Ovnen.) Faa nu lidt Mad først, saa kommer han nok imens. Mitritsch, hej, Mitritsch, kom saa og spis.

Mitritsch

(stadig med sit Udraab).

Aa, Herre Jesus! Aa, Du barmhjertige Miköla!

Anisja.

Naa, kom saa og spis.

Aksinja.

Saa maa jeg da se at komme afsted. Naa, farvel da! (gaar.)304

Femte Scene.

Ak'im. An'isja og MItritsch.

MItritsch

(idet han kravler ned ad Ovnen).

Inden jeg vidste et Ord af det, var jeg falden i Søvn. Aa, Herre Jesus! Du fromme Miköla! Goddag, Fatter Ak'im!

Aki'm.

Men det er jo MItritsch! Hvordan gaar det til, at . . .

MItritsch.

Jo, jeg tjener her som Karl paa Gaarden hos Miklta, hos din Søn.

Aki'm. '

Æhæ! Saa Du tjener som Karl her hos Sønnen ? Æhæ!

MItritsch.

Jeg var før i Tjeneste hos en Kjøbmand inde i Byen. Men der slog jeg mig til Flasken og drak min sidste Skjorte op. Saa tog jeg igjen ud paa Landet, og da jeg ikke har noget fast Sted at .holde mig til, tog jeg en Plads som Karl. cgaher.) Aa, Du gode Gud!

Ak'im.

Men hvordan er det? hvad gjør saaMiki'schka? Paa de Maader er der altsaa noget han har for, siden han lejer én til at arbejde for sig?305

Anisja.

Hvad skulde han have for? Før klarede han selv Arbejdet; men nu har han andet i Hovedet, og saa har han fæstet en Karl.

Mitritsch.

Han har jo Penge. Hvorfor skulde han saa tage sig det saa nær?

Aki'm.

Nej, der maa Du undskylde, der maa Du meget undskylde. Det er jo bare at forvænne sig, sotn man siger, bare at forvænne sig.

Anisja.

Ja, han er saamæn saa forvænt, saa forvænt, at det er en Gru!

Aki'm.

Det er Tingen. Man tænker at gjøre det paa bedste Maade; men Mennesket spaar, og Gud raa'r. Rigdom forvænner bare et Menneske, forvænner ham bare.

Mitritsch.

Om det er en Hund, kan den ikke taale at have gode Dage, hvor meget mere da et Menneske. Lykken gjør en altid storsnudet. Saadan gik det ogsaa mig, da jeg havde det godt. Jeg drak som en Svamp i hele tre Uger. Tilsidst drak jeg mine sidste Bukser op. Da jeg saa ikke mere havde noget at drikke for, lod jeg det være. Nu har jeg svoret paa, at jeg aldrig mere i mit Liv skal smage en Snaps. Jeg vil ikke se Brændevin mere for mine Øjne.

19306

Akim.

Men, hvad jeg vilde sige, — hvor er din Kone ?

Mitritsch.

Min Kone? Min Kone er, hvor hun skal være. Hun gaar om paa Beværtningerne inde i Byen. Det er en flot Kjælling, kan Du tro. Hun gaar med kulørte Lamper under Øjnene, og Fjæset er skruet helt. om paa Siden. Gid hun maa faa en Agurk paatværs i Halsen, om hun nogen Sinde er ædru!

Akim.

Naa, naa, naa, men hvad er nu det?

Mitritsch.

Ja. hvad skal vel en Soldaterkone gjøre? Hun er nu, hvor hun skal være.

(Tavshed.)

Akim (til Amsja).

Naa, men hvad er s^a Mikita tagen til Byen med? Skulde han ind for at sælge noget paa Torvet?

Ani'sja

(som dækker Bordet).

Nej, han havde slet ikke noget med sig. Han skulde bare ind og hente Penge i Banken.

Akim (spiser).

Hente Penge? Har I da noget for, som I vil sætte jeres Penge i, eller . . .

Ani'sja.

Nej, Pengene rører vi ikke. Det er kun tyve eller tredive Rubler, vi nu skal hæve, og saa maa de jo hentes.307

Aki'm.

Maa de hentes ? Men hvorfor skal de hentes, disse Penge ? En Dag henter man nogle, en anden Dag henter man igjen, og inden man ser sig om, har inan hentet dem allesammen.

Anisja.

Nej, det er bare Renterne. Pengene bliver der allesaimnen.

Aki'm.

AllesammenV Hvordan allesammen? Du taget-og tager, og de bliver der alligevel allesammen. Jovist! Fyld Du Mel i en Kasse, og tag saa af det hver Dag, og se saa, hvad der bliver tilbage i Kassen. Allesaimnen! Nej, det kan aldrig gaa rigtig til. Se Du at faa ordenlig Besked om Tingene, at de ikke skal narre Dig. Allesammen! Du tager og tager, og de er der alligevel allesammen!

Anisja.

Ja, jeg forstaar niig ikke noget paa det. Det var Ivan Moséitsch, som raadede os til at bære os ad paa den Maade. „Læg I Pengene i Banken," sagde han, „der er de sikre, og saa har I bare at hæve Renterne."

Mitritsch

(som imidlertid er bleven færdig med at spise).

Det er et sandt Ord. Saadan var det ogsaa med Kjøbraanden, hvor jeg tjente. De Folk bær sig altid ad paa den Maade: Pengene i Banken, og saa kan Du selv lægge Dig paa dit grønne Øre og

20*308

har ikke andet at bestille end at. tage ind, hvad Du faar til Terminerne.

Akim.

i- Det var da noget løjerlig noget. Tage ind. Jeg skal bare tage ind; men hvem skal saa de tage ind fra, de, som giver mig Pengene?

Anisj a.

Pengene faar man i Banken.

Mitritsch.

Hvad for en Smed? Men det er da ogsaa sandt; hvor skulde vel et Kvindfolk forstaa sig paa de Dele? Nej, hør Du heller paa mig, Akim, saa skal jeg lægge Dig Sagen ud fra hinanden, som den er. Ser Du. Lad os sige, at Du har Penge liggende, og hos mig staar Foraaret for Døren: men min Jord ligger brak, jeg har ikke noget at saa' med, eller jeg skal bruge Penge til Afgifter. Jeg kommer altsaa til Dig og siger: „Akim, laan mig ti Rubler til Efteraaret. Saa snart jeg faar solgt mit Korn, skal jeg fly Dig dem tilbage og endnu pløje en Tønde Land for Dig til Tak for din Villighed." Hvis Du nu ser, at der er noget at hugge hos mig — en Hest eller en Ko — saa siger Du: „Lad Du mig heller faa to eller tre Rubler, saa er den Potte ude." Jeg sidder nu engang i Klemmen og kan ikke klare mig uden Hjælp, saa der er ikke andet for mig at gjøre end at sige Tak som byder og tage de ti Rubler. Til Efteraaret gjør jeg saa en Omsætning og leverer Pengene til-309

bage; men foruden de ti, maa jeg endnu ud med tre Rubler til Dig.

Aklm.

Javist; det er den Slags Kneb, som kan falde for mellem Bønder, naar de glemmer Vorherre; men det har ikke noget med dette hersens at gjøre.

Mi'tritsch.

Vent lidt; saa skal Du se, det passer som Fod i Hose. Husk nu bare, hvordan det var, Du havde gjort: Du havde flaaet Skjorten af Kroppen paa mig. Men nu vil vi sige, at. Anisja ogsaa har Penge liggende, som hun ikke véd, hvad hun skal bruge til. Kvindfolk forstaar sig jo ikke paa saadan noget. Altsaa hun kommer til Dig og spørger, om det ikke skulde kunne lade sig gjøre, at indrette det saadan, at hendes Penge ogsaa kunde komme til Nytte. ...Jo, det kunde man da nok," siger Du. Og nu sidder Du og venter. Om Sommeren kommer jeg igjen og beder, om Du ikke kan lade mig faa nok en Ti'er . . . jeg skal saa nok takke Dig for din Villighed ... Og Du giver Dig nu til at regne Tingen ud. Hvis Skindet endnu ikke er flaaet helt af Kroppen paa mig, men der endnu er noget at tlaa af, saa laaner Du mig af Anisjas Penge. Er jeg derimod en fattig Lus, som ikke har noget at æde, saa faar Piben en anden Lyd. Du ser, eier er ikke noget at liske og siger: „Nej, min Ven, gaa Du med Gud!" Kommer der saa en anden, som anstaar Dig bedre, saa giver Du igjen ham, og paa denne Maade anbring£j\ Du baade dine og310

Anisja's Penge, mens Du flaar saavel ham, som alle andre, saa godi Du kan. Her har Du, hvad man forstaar ved en Bank. Paa den Maade gaar det hele af sig selv. Jo, den er fint regnet ud, kan Du tro!

Akim (oprørt)

Men hvad er det for noget? Det er jo ligefrem en skidt Manér. Bønder kan gjøre saadan noget — rene Bønder; men de holder det dog for en Synd, saa dumme de ogsaa er. Er det maaske efter Lov og Ret? Nej, det er ikke efter Lov og Ret; det er en skidt Manér. Hvordan kan saa oplærte Folk . . .

Mitritsch.

Aa, min Ven, det er just Vand paa deres Mølle. Forstaa bare. En eller anden Tosse-Frederik eller et Kvindemenneske, der selv ikke forstaar at sætte Pengene i Drift, de bringer dem til Banken, og Fyrene dér — gid de maa faa en Agurk paa tværs i Halsen ! — stikker dem i Lommen og flaar Skjorten af Folk med de samme Penge. — Jo, Du kan tro. den er fint regnet ud!

Akim (sukker).

Ak ja! Det er. som man siger, Penge gjør Sorger, enten man har nogen, eller man ikke har nogen; men efter min Forstand er det dog bedre, at have for lidt end for mange af dem. Som nu her. Hvordan skal man dog forstaa saadan noget? Gud vil, at man skal arbejde; men naar jeg bare sætter Pengene i Banken, kan jeg lægge mig paa311

mit grønne Øre, og saa kommer Pengene af sig selv og føder og klæder mig. Nej, det er en skidt Manér, ikke efter Lov og Ret.

Mitritsch.

Lov og Ret? Det spørger man ikke efter nutildags. Her gjælder det bare om at plukke en for det sidste, han ejer og har. Det er noget ganske andet.

Akim.

Ak ja! Tiden nærmer sig, da den Onde tager Magten over Verden. — Der saa' jeg nu ogsaa disse hersens Retirader, som de kalder dem, inde i Byen. Saa vidt er man kommen, vil jeg sige. Høvlet og glattet, fint at se til. Men dog er det hele til ingen Nytte, til ingen Verdens Nytte. Man har glemt Vorherre, det er Tingen, rent glemt Ham, rent glemt Vorherre. - Tak for Mad, Anisja! (korser sig og gaar fra Bordet.)

Mitritsch

(korser sig ligeledes og kravler op paa Ovnen).

Aa, Herre Jesus! Du barmhjertige Miköla!

Anisja

(tager af Bordet og spiser lidt imellem).

Naar endda hans Fader vilde tale ham lidt til Rette. Men man skammer sig ordentlig for at sige det.

Akim

(som imidlertid staar og korser sig foran Helgenbilledet).

Sagde Du noget?

Anisja.

Nej, det var bare f'or mig selv.312

Sjette Scene.

De forrige og Anjütka.

Aki'm.

Den rare lille Pige! Altid flink og munter. Du er nok godt forfrossen, kan jeg tænke. Anjütka.

Ta, jeg er saa kold som en Istap. Goddag. Bedstefa'r!

Anisja. Naa, var han der saa?

Anjütka.

Nej. Men Andriån havde set ham inde i Byen paa en Beværtning. Fa'r var saa fuld som en Allike, sagde han.

Anisja.

Skal Du have noget at spise? — Dér. Anjütka

(gaar hen og varmer sig ved Ovnen).

Sikken en Kulde! Hænderne er ganske stive paa én.

Anisja

(medens hnn vasker op).

Bedstefa'r!

A kim.

Hvad er der, min Pige?

Anisj a.

Hvordan lever saa denne Marischka*)? Goclt?

*) Fordrejet Udtale af Marina, hvorved Navnet faar en foragtelig Klang. O. A.313

Aki'm.

Jo, hun har det rigtig godt. Flink Kone, stille, sagtmodig og gjør hvad hun kan. Det er saadan, hvad man kalder en rigtig ihærdig Sjæl, lydig og tro. Jo, hun har det rigtig godt.

Anisja.

De sagde her, at en Slægtning af hendes Mand vilde fri til vores Akulina. Har Du hørt noget om det?

Aki m.

Det er Mirönov. Ja, Kvindfolkene snakkede noget om det. Jeg lagde ikke Mærke til det. Og saa er jeg svag paa Hukommelsen, skal jeg sige Dig, svag paa Hukommelsen. Mirönov's er ellers flinke Folk. Der er ikke noget at sige paa dem.

Anisj a.

Jeg véd ikke, hvad jeg vilde give til, at vi snart kunde faa hende gift.

Aki'm.

Hvordan det?

Anjütka

(som har lyttet ved Døren).

Der er de!

A ni'sj a.

Lad bare som ingen Ting. (Vedbliver at vaske op,

uden at vende Hovedet om.)314

Syvende Scene.

De forrige og Nikita.

Nikita

(staaende i Døren).

Ani'sja! Kone! Hvem er ankommen? An'isj a

(ser et 'øjeblik tavs paa ham, hvorpaa hun igjen vender Hovedet bort.,

Nikita

(i en truende Tone).

Hvem er ankommen ? Eller har Du maaske glemt? . . .

Anisj a.

Lad det nu være nok med de Kunster og gaa ind.

Nikita (højere). Hvem er ankommen ?

Anisj a

(gaar hen til ham og tager ham ved Haanden).

Naa, Manden i Huset. Gaa saa ind.

Nikita (hölder igjen).

Det er Tingen! Manden i Huset. Men hvordan hedder Manden i Huset? Kom med det, som det sig hør og bør.

Ani'sja.

Aa, gaa væk, — Miki'ta!315

Nikita.

Det er Tingen! Uvidende Kvindemenneske — Faderetis Navn!*)

Anisja.

Akiinitsch. Lad del saa være godt!

Nikita (staclig i Døren).

Det er Tingen! Ja men Efternavnet?

Anisja

(ler, medens hun søger at trække ham ind).

Tjili'kin. Hvor han dog har bælget sig!

Nikita.

Det er Tingen! (hölder sig ved Dørstolpen). Nej, in c® vil du nu sige, hvordan Tjili'kin gaar ind i Stuen.

A li "i s j a.

Aa, lad os nu være fri for det Vrøvl. Du slipper jo al Varmen ud.

Nikita.

Nej, der hjælper ingen kjære Mo'r. Du skal sige det! Hvordan gaar han saa ind i Stuen ?

Anisja (afsides).

Han lader mig ikke have Fred. (højt). Naa, ined den venstre Fod-først. Kom saa ind.

*) Foruden Fornavnet, som hos de russiske Bønder i Reglen vælges efter den Helgen, hvis Dag talder sammen med Barnets Fødsel eller Daab, tilføjes endnu Faderens Fornavn med Tilføjelse af Endelsen itsch i Hankjønnet og övna i Hunkjønnet, hvorpaa saa følger Efternavnet.

O. A.316

Nikita.

Det er Tingen ! (gaar vaklende ind i Stuen).

Anisj a.

Du skulde dog engang se, hvem her er.

Nikita.

Vor Fa'r? Naa, hvad saa? Jeg skammer mig aldeles ikke over min Fa'r. Jeg kan vise ham al mulig Agtelse. Goddag Fa'r! (bukker og rækker Akim Haanden). Jeg har den Ære . . .

A k i m (uden at hilse).

Der ser man, hvad Brændevin gjør, hvad Brændevin gjør med et Menneske. Aa, fy!

Nikita.

Fy, siger Du? For det, at. jeg har drukket? Ja, der har jeg Uret, det skal Du have Ret i. Jeg fik mig et lille Bæger med en go.! Ven, som jeg ønskede til Lykke . . .

Anisja.

Gaa hen og sov.

Nikita.

Kone! Hvor staar jeg ? Ud med Sproget!

Anisja.

Lad det nu være godt. Gaa hen og læg Dig.

Nikita.

Jeg? Nej, jeg skal endnu have mig et. Glas Te med vor Fa'r! Gjør Temaskinen i Stand. — Akulina! Hvor bliver Du af?317

Ottende Scene.

De forrige og Akul'ina.

Ak ul'in a.

(stærkt pyntet med forskjellige Pakker i Armen; til Nikita).

Hvordan er det, Du har smidt med Sagerne? Hvor er Garnet?

Nikita.

Garnet? Garnet er derude. Hej, Mitritsch! Hvor er Du henne? Sover Du? Gaa ud og sørg for Hesten.

Ak V111

(betragter Sønnen uden at se Akulina; afsides).

Vil man dog se, hvordan han bær sig ad! Der har den gamle tærsket og slidt, saa han er rent udaset, mens han her bare har bælget sig. „Gaa ud og sørg tor Hesten". Fy! Nej, det duer ikke.

Mitritsch

(kravler ned ad Ovnen og tager Filtstøvler paa).

Aa, Herre Jesus! Er det Hesten, jeg skal spænde fra? Den er nok godt afrakket, kan jeg tro. Hille den, hvor han har tyllet i sig! Bare han da ikke gaar hen og revner! — Aa, Herre Jesus!

Hellige Mikőla! (kaster enPels over sig og gaar ud i G-aardeni.

Nikita (sætter sig ved Bordet).

Naa, vær saa ikke mere vred paa mig, Du gamle! At jeg har drukket, det har sin Rigtighed; men hvad er der saa ved det at gjøre? Om det saa er en Høne, vil den ogsaa have lidt at drikke. Har jeg Ret eller ikke? Lad Du nu det være godt. Mitritsch tager det ikke fortrydeligt op; han sørger nok for Hesten.31.8

Anisja.

Er det saa Alvor med at jeg skal gjøre Temaskinen i Stand ?

Nikita.

Ja vist er det Alvor. Her er jo Fa'r, og vi skal have os en Passiar sammen og drikke Te sammen . . . (til Akuima) Har Dn saa bragt alle Sagerne ind?

Akuli'na.

Sagerne? Mine egne har jeg taget; de andre ligger ude i Slæden. Ja, det her er heller ikke

Tllit. tkaster en Pakke paa Bordet og gjemmer det øvrige i sin Dragkiste. Anjütka staar og ser til. Aki'm sidder

ved Ovnen og torrer sit Fodtøj).

Anis j a

(idet hun gaar ud med Temaskinen).

Kisten var fuld i Forvejen; men han har alligevel gjort nye Indkjøb.

Niende Scene.

Aki'm, Akuli'na, Anjütka og Nikita.

Nikita.

Hør, Fa'r, vær nu ikke vred paa mig. Du tror, at jeg er fuld? Men jeg er Mand for at gjøre lige hvad det skal være; for man skal nok drikke, men ikke drikke Forstanden bort. Her kan Du se, Fa'r; jeg kan tale med Dig straks, om hvad det skal være. Jeg husker det hele. Du snakkede om Penge. Det gamle Øg var kreperet; jeg husker det nok. Det lader sig altsammen ordne, det staar319

altsamuieii i vov Magt. Hvis det var en uhyre Sum, der skulde til, saa kunde man bede om lidt Henstand; inen dette her skal vi nok klare. Pengene er her ! (slaar sig paa Lommen).

A k i m

(vedbliver at sysle med Fodtøjet).

Nej, min Dreng. Det er som med Isen i Foraaret ... det er ikke den Vej vi skal gaa . . .

Nikita.

Hvad mener Du med det? At det ikke lønner sig, at snakke med en fuld Mand? Vær Du ganske rolig. Nu drikker vi Te sammen, og Du skal se, at jeg er Mand for at gjøre lige, hvad det skal være.

Akim (ryster paa Hovedet).

Aa, Gud hjælpe os!

Nikita.

Pengene er her. (roder i Lommen efter Brevtasken. Tager en Tirubelseddel frem). Del- har Du til Hesten.

Værs'go'. Jeg er ikke den Mands Søn, som glemmer sin Fa'r. Tag den saa, uden alle Omstændigheder. Det er velment. (Gaar hen til Akim og vil stikke ham Pengene i Haanden). Tag dem saa, naar man gi'r Dig dem. Det er velment, siger jeg.

Akim.

Nej, jeg kan ikke tage dem . . . Jeg kan ikke tale med Dig, for Du har slet ingen Skik paa Dig ...

Nikita.

Jeg gi'r mig ikke. Tag nu væk, siger jeg!

(stikker ham Sedlen i Haanden).320

Tiende Scene.

De forrige og An'isja.

Anisja (til Akim).

Tag Du dem bare. Han lader Dig ellers ikke have Fred.

A k i m

(tager Pengene, idet ban ryster paa Hovedet).

Hvad Brændevinen dog kan gjøre! Den bringer et Menneske fra Sans og Samling, (stikker sedlen iLommen.)

Nikita.

Se, det kan jeg lide! Kan Du betale mig dem tilbage, saa gjør Du det; hvis ikke, kan det ogsaa være det samme. Saadan er jeg nu. — Akuli'na, lad dem saa se de Smaapillerier, som vi har bragt med.

Akuli'na.

Hva' ?

Nikita.

Kom frem med Sagerne, siger jeg.

Aku lin a.

SagerneV Hvad er dér at vise frem? Jeg har allerede lagt dem ned.

Nikita.

Saa tag dem op igjen. Anjütka har nok Lyst til at kigge lidt paa 'dem. Naa, vis hende dem saa. Tag Sjalet af, og kom herhen med det.

Aki'm.

Aa, man faar ondt bare af at se paa det.

(kravler op paa Ovnen).321

Akuli'na (kommer med Shavlet).

Hvad er saa dér at vise frem?

Anjütka.

Aa, hvor det er dejligt! Næ—æ! Det staar slet ikke tilbage for Stepanidas.

Akulina.

For Stepanidas? Hvor skulde hendes kunne

maale sig med dette ? (idet hun kommer mere og mere i

Aande). Se bare her, hvad det er for en Vævning ...

franske Varer. (Tager flere Sager op af Dragkisten).

Anjütka.

Og dette Sirts — jo, det kan nok være, det er fint! Sikken en Pragt! Masjütka har ogsaa saadan et Stykke; men det er lysere og paa blaa Grund. Nej, det er da mageløs kjønt!

Nikita.

Ja, det skulde jeg mene.

Ani'sj a

(som har været inde i Sidekammeret efter Roret til Temaskinen og en Dug, gaar hen til Bordet).

Naa, hvad har I nu dækket op med dér?

Nikita. Nej, se engang rigtig paa det.

Ani'sj a.

Hvad er dér at se paa! Som om jeg ikke havde set saadan noget før? (tu Akulina) Se til Du kan faa alt det væk. (river Shavlet paa Gulvet).

Akulina.

Hvad smider Du med det for? Smid Du med dit eget, og ikke med andres! (bukker sig og tager Shavlet op.)

21322

Nikita.

Ani'sja! Se her.

Ani'sja. Hvad er dér at se?

N i kit a.

Du tror, at jeg har glemt Dig? Se her! (Viser

hende en Pakke og sætter sig paa den). Det ei" noget til

Dig. Men gjør Dig tørst fortjent til det. Naa Kone! Hvor sidder jeg saa?

Anisj a.

Hold nu op med at blære Dig. Jeg er slet ikke bange for Dig. Hvis Penge ei' det vel, Du svirer for og kjøber Foræringer for til den mæskede So, Du trækker om med ? Mine.

Akuli'na.

Jo, jeg skal gi' Dig! Saa det er Dine? Du vilde gjerne have stjaalet dem; men det gik ikke.

Skrup af! (vil gaa forbi og støder til hende).

A ni'sj a.

Saa Du puffer formelig! Du kan tro, jeg skal puffe Dig!

A k u I i n a.

Ja, kom bare, Om Dll tør! (gaar løs paa hende).

Nikita (stiller sig imellem).

Naa, naa, Kvindfolk! Lad det nu være nok. Akuli'na.

Hun skal ogsaa vise sig. Du skulde heller holde Mund og huske, hvem Du er. Hun skal ogsaa vise sig. Du tror maaske ikke, man véd Besked ?323

Anisj a.

Hvad véd man? Naa. sig saa, sig saa, hvad det er, man véd?

Aku lin a. Jeg véd nok noget 0111 Dig.

Anisja.

Jo, Du er en god Mær, som lever med en andens Mand.

Akulina. Og Du har taget Livet af din.

Anisja (farer les paa Akul'ina >.

Det er den sorteste Løgn!

Nikita (hölder hende tilbage).

Anisja! Du glemmer . . .

Anisja.

Hvad truer Du for ? Jeg er ikke bange for Dig. Nikita.

Herud ! (tager hende ved Skuldrene og stoder hende ben imod Døren).

Anisja.

Hvor skal jeg gaa hen ? Jeg gaar ikke ud af mit eget Hus.

Nikita.

Herud, siger jeg! Og understaa Dig ikke, at. komme tilbage igjen.

Anisja.

Nej, jeg gaar ikke. (Nikita vil støde hende ud ad Døren; hun græder og skriger, medens hun holder fast ved Dørkarmen).

Hvad er dog det? At jage en ud af ens eget Hus! Hvad er det, Du gjør, Du Misdæder? Du

21*324

tror nok, at der er ingen Lov over Dig? Men bi Du bare!

N i k i t a.

Naa, naa!

Anisj a.

Jeg gaar til den ældste ... til Politiet!

Nikita.

Herud, siger jeg! I støder hende ud).

Anisja (udenfor).

Jeg hænger mig en Strikke om Halsen!

Nikita.

Det har ingen Fare.

Anjütka (græder).

Aa—aa—aa! Mo'r, min egen kjære Mo'r!

Nikita.

Jo vist, hun tror nok, hun kan gjøre mig bange! — Hvad græder Du for? Hun kommer nok igjen, vær Du bare rolig! — Gaa ud imens og se til Temaskinen. (Anjütka gaar).

Ellevte Scene.

Nikita, Akim og Akulina.

Akulin a

(samler sine Sager sammen og lægger dem ned i Kisten).

Det skammelige Kvindemenneske, som hun lod Kæften løbe! Men bi Du kun! Jeg skal skære hendes Trøje i Stykker. Saa sandt jeg lever!325

Nikita.

Jeg har jo smidt hende ud. Hvad vil Du saa mere?

Akulina.

Der har hun svinet mig mit nye Sjal til, den So ! Hvis hun ikke var gaaet sin Vej, skulde jeg have revet Øjnene ud af Hovedet paa hende.

Nikita.

Naa, vær nu ikke vred mere. Hvad har Du at være vred over? ^Jvis jeg holdt af hende, saa var det en anden Sag.

A k ulin a.

Holdt af hende ? Jo, det var ogsaa én at holde af, — saadan en Ugle! Nej, Du skulde have jaget hende Fanden i Vold, skulde Du, skulde have ladet hende gaa for hvad hun var, dengang hun blev Enke, saa havde vi nu været fri for de Historier. Huset er alligevel mit, og Pengene ogsaa. „Jeg er dog Kone i Huset", siger hun. Jo, hun er en rar Kone, er hun! Hun har taget Livet af sin første Mand, og hun vil gjøre det samme ved Dig.

Nikita.

Nej, naar Kvindfolk engang faar Munden paa Gled, kan man ikke stoppe den paa dem igjen, hvad man saa gjør! Hvad er det nu for noget, Du snakker dér hen i Vejret?

Aku lin a.

Aa, jeg véd nok, hvad jeg siger. Jeg vil ikke for aldrig det bo i Hus sammen med hende mere! Jeg jager hende fra Gaarden. Vi to kan ikke blive326

sammen. Hun vil være Kone i Huset, hun? Den Tugthuskjælling!

Nikita.

Hold nu op. Hvad har Du med hende at bestille? Slaa Du bare en Streg over hende og hold Dig til mig. Det er dog tnig, som er Manden i Huset. Jeg gjør, hvad jeg vil. Hun er ude af mit Hjerte, og nu har Du optaget Pladsen. Jeg spørger ingen 0111, hvem jeg maa holde af. Det ligger i min Magt. Og saa kan hun gaa hjem og lægge sig. Jeg har hende her (»iaar sig paa støvieéaaiéü). Aa, havde jeg nu bare min Harmonika! (synger;

I Ovnen bages Kringler. Og Grøden skinner hvid . . Saa lad os bare leve Og more os den Stund, Engang dog kommer Døden, Saa skal vi alle bort . . . I Ovnen bages Kringler Og Grøden skinner hvid . .

Tolvte Scene.

De forrige og MItritsch.

MItritsch

(kaster Pelsen og kryber op paa Ovnen. Akim, der sidder paa Kanten af den, i Færd med at klæde sig paa, gjør Plads for ham).

Saa, nu har Kvindfolkene nok igjen været oppe at nappes. Aa, Herre Jesus! Barmhjertige Miköla!

Ak'im.

Y'ærs'go', kryb Du bare ind i Krogen.327

Mitritsch. De kan stadig ikke blive enige om at dele med hinanden. Aa, Herre Jesus!

Ni ki ta.

Akuli'na! Hent Likøren, for at vi kan faa lidt af den i Teen.

Trettende Scene.

De forrige og Anjütka.

Anjütka (til Akulina).

Njänka!*) Temaskinen er ved at gaa af Kog.

Nikita. Og hvor er Mo'r ?

Anj ütka. Hun staar ude paa Gangen og græder.

Nikita.

Aahaa! Kald paa hende og lad hende komme ind med Temaskinen. Akuli'na! Sæt Du imens Te-tøjet frem.

A k U 1 in a (i Tanker).

Tetøjet? Naa—ja, det kan jeg ogsaa, isætter

Kopper og Glas paa Bordet).

*) Njånka: Barnepige. Mellem Bønderbørn. hvoraf de ældre Sødskende ofte maa være Barnepiger for de yngre, holder denne Benævnelse sig undertiden længe mider Opvæksten.

Nikita

(sætte Kringler, Sild og en Flaske med Likør paa Bordet;-

Det her er til mig, saa er der Garnet til Konen, og Petroleumen blev ude i Gangen. Og her har vi Pengene. (sætter sig ved Bordet og tager Regnebrædtet ned fra

væggen i. Nu skal vi straks regne den ud. Hvedemel — firs, Olje . . . Fa'r ti Rubler . . . Fatter!

kom saa Og drik Te. (Tavshed. Akim sidder paa Ovnen og binder Bastskoene fast).

Fjortende Scene.

De forrige og Anisja.

Anisja (kommer med Temaskinen).

Hvor skal jeg saa sætte den?

Nikita.

Sæt den her paa Bordet. Naa, har Du saa været henne hos den ældste? Aha! En anden Gang stikker Du Piben ind og holder Tand for Tunge. Naa, lad det nu være forbi med den Vrede. Sæt Dig ned og drik. (Skjænker Likør i et Glas) Og her har Du en Present. (Rækker hende den Pakke

han før sad paa. Hun tager (len stiltiende, medens hun ryster paa Hovedet).

A k i m

(kryber ned ad Ovnen og ifører sig sin Pels. Derpaa gaar han hen til Bordet og lægger Tirubel-Sedlen for Sønnen).

Der har Du dine Penge igjen. Forvar dem saa.

Nikita (uden at bemærke Sedlen).

Hvor skal Du hen, siden Du allerede er kommen i Klæderne?

Akim.

Jo, jeg vil gaa nu. Du maa ikke være vred.

(Tager sin Hue og Bælte).

Nikita.

Det. var jo rart! Iivor skal Du hen nu ved Nattetid?

Akim.

Tingen er, jeg kan ikke blive her i Huset hos jer; jeg kan ikke blive her, det er Tingen. Undskyld mig.

Nikita.

Men hvad er nu det . . . vil Du gaa? . . . uden at drikke Te?

Akim (binder Bæltet om sig).

Jeg gaar, ser Du, fordi man ikke føler sig vel hos Dig, Mikischka, slet ikke vel. Det er et daarligt Liv, Du fører, Mikischka, det er Tingen! Og derfor gaar jeg.

Nikita.

Naa, hold nu op med den Passiar, og sæt Dig ned til en Kop Te.

Ani'sj a.

Men hvad er det, Bedstefa'r! Du gjør os jo til Skamme for Folk. Hvad er Du fornærmet over?

Akim.

Her er ingen Fornærmelse, slet ingen. Det er ikke det, der er i Vejen. Men Tingen er, jeg ser, at min Søn gaar ... i sin Undergang . . . min Søn ... det er Tingen ... i sin Undergang.330

Nikita.

Hvad er saa det for en Undergang? Det maa Du først give Beviser for.

Akim.

Undergang, det er Ordet, Undergang. Du er gaaet helt under. Hvad sagde jeg Dig ikke allerede i Sommer?

Nikita.

Naa, hvad sagde Du saa? Du sagde saa meget.

Akim.

Det var den forældreløse Pige, vi talte om. Jeg sagde, Du havde gjort hende Uret.

Nikita.

Saa, der er han igjen med det! Hvem vil nu rippe op i de gamle Historier? Det er jo forbi for længe siden.

Akim.

Forbi ? Nej, min Ven, det er ikke forbi. Den ene Synd trækker den anden efter sig, og Du har rent indfiltret Dig i Synd, Mikischka. Du er sunket dybere og dybere, og nu sidder Du i det til op over Ørene.

Nikita.

Sæt Du Dig nu ned og drik din Te, og saa er den Bøtte ude.

Akim.

Nej Tak, jeg skal ingen Te ha'. Alt det fæle, jeg har set hos Dig, staar og kvalmer mig for331

Hjertet. Jeg kan ikke drikke Te sammen med Dig.

Nikita.

Han bliver ved at snakke op. Kom nu bare hen og sæt Dig ned ved Bordet.

Akim.

I din Rigdom er Du ligesom i et Net, der snører sig sammen om Dig... ja, ligesom i et Net. Aa, Mikischka! husk paa, det er Sjælen, det gjælder om.

Nikita.

Med hvad Ret, maa jeg spørge, kommer Du og læser mig Teksten her 1 mit eget Hus? Hvad vil Du egentlig, naar

det kommer til Stykket? Jeg er da ingen Dreng for Dig, véd jeg, at Du skulde tage og ruske mig i Haartoppen. Nutildags er det ikke Skik og Brug mere.

A k i m.

Nej, det er vist og sandt. Jeg hører, hvordan Sønnerne nutildags rusker deres gamle Fa'r i Skjægget; men det fører altsammen blot til Undergang, til Undergang.

Nikita (opbragt).

Vi har endnu ikke bedt Dig om noget. Det er Dig, som kommer og har Brug for os.

Akim.

Du mener Pengene? (peger paa Tirubel-Sedlen, som ligger paa Bordet.) Dér er dine Penge. Jeg skal heller gaa om og tigge, før jeg tager noget af Dig.332

Nikita.

Hold nu op. Hvad vil Du være vred for og spolere Gemytligheden for Selskabet? (Tager ham ved

Haanden.)

Akim (river Haanden til sig).

Slip mig! Jeg bliver ikke. Jeg vil heller overnatte paa Landevejen end blive en Time længer her i det Smuds, som Du lever i! Fy folden lede Syge! — Aa, Herre! forlad mig min

Syild ! (gaar).

Femtende Scene. Nikita, Akulina, Ani'sja og Mitritsch.

Nikita.

Den var jo ren!

Sekstende Scene.

De forrrige og Akim.

Akim (aabner Døren igjen og siger ind).

Betænk, hvad Du gjør, Nikita! Husk, det er Sjælen, det gjælder om. (gaar).

Syttende Scene.

Nikita, Akulina, Ani'sja og Mitritsch.

Akulina (tager Kopperne).

Naa, skal jeg saa skjænke i eller ikke?

(Tavshed).333

Mltritsch (med et Udraab). Aa, Herre Jesus! Forbarm Dig over mig arme Synder!

(Nikita farer uvilkaarligt i Vejret, Akul'ina og An'isja udstode et let Skrig.)

Nikita

(lægger sig saa lang han er paa Bænken).

Jeg bliver saa sørgmodig. Akülka! Hvor er Harmonikaen ?

Akul'ina.

Harmonikaen? Har Du nu faaet Brug for den? Du har jo selv givet den hen for at gjøres i Stand. Naa, nu har jeg skjænket i; drik saa.

Nikita.

Jeg har ikke Lyst. Sluk Lyset . . . Jeg er saa tung om Hjertet, aa, saa tung om Hjertet! [græder]Fjerde Akt.

Det Indre al Tfikita's Gaard. En Maanoskins Aften i Efteraaret. I Midten af Baggrunden — Indgangen til Huset med Forstuen; tilhøjre — Stuehuset og Porten. Tilvenstre en Sidebygning med Forraadskammeret og Kælderen. Indefra Huset høres højrøstet Samtale, blandet med Raab at fulde Folk. Mulånja staar iDøren og vinker ad Aksinja, som kommer fra Gaarden.

Første Scene. Malänja og Aksinja.

Malånja. Hvorfor kom Akulina saa ikke ind?

Aksinja.

Ikke ind? Jo, hun vilde saamæn heller end gjerne; men det lader sig nu ikke gjøre, ser Du. Her er nu Forloverne komne for at se paa Bruden, og saa ligger hun inde i Kammeret, det stakkels Skind, og kan ikke vise sig for nogen.

Malänja. Men hvordan gaar det til?335

A ksinj a.

Jo, det er galt fat med Underlivet paa hende. Det skal være onde Øjne, siger man, som er Skyld i det.

Malänja. Nej, er det muligt?!

Aksinja.

Ja, hvad skulde det vel ellers være? hvisker

hende noget i Øret.

M a 1 å n j a.

Hvad? Det er dog skammeligt! Men Forloverne vil jo komme efter det.

Aksinja.

Hvor skulde de komme efter det? De er jo fulde allesammen. Det er ogsaa mere Medgiften, de render efter. Tøsen er jo svært godt forsynet. Tænk bare! To Pelse, seks Sarafaner*), et fransk Sjal, hele Stykker Lærred og to Hundrede i rede Penge. Malänja.

Naa, véd Du hvad! de Penge skal ikke gjøre nogen glade. Det er jo en Tort og en Skam . . . Aksinja.

Tys! Der kommer nok Brudgommens Fa'r.

(De trække sig tilbage.)

*) Saratån: den russiske kvindelige Nationaldragt, bestaaende at' en Kjole uden Ærmer.

O. A336

Anden Scene.

Fjödo r

(kommer ud i G-angen fra Stuehuset. Han hikker og er tung i Mælet).

Uf, hvor jeg sveder! Sikken en Hede derinde! Man

maa ud Og lufte sig lidt. (Staar og puster, mens han vifter sig med Lommetørklædet. Jeg véd ikke selv, hvordan det kan være; men jeg er ikke rigtig glad ved den Historie. Naa, lad os nu høre, hvad Mutter siger . . ..

TreJie Scene.

Fjodor og Matröna.

Matröna (fra Stuehuset).

Jeg gaar derinde og leder efter Forloveren, og saa er han her, den kjære Sjæl! Naa, Gud ske Lov! alting er jo nu i bedste Orden. Frierleg er ingen Børneleg. Men vi har da ogsaa traadt vore Børnesko, véd jeg, og tager Tingen alvorligt, som sig hør og bør. I kom her i en god Hensigt, og med Guds Hjælp skal I nok heller aldrig faa Grund til at fortryde det. Og Bruden — er det nu ikke en sjelden Pige? Jeg siger Dig, der findes ikke Mage til hende i hele Egnen.

Fjodor.

Det kan Du have Ret i; naar det bare maa have sin Ordentlighed med Pengene . . .

Matröna.

Snak bare aldrig om det. Al den Velstand, hun fik efter hendes salig Fa'r, er der hel og holden.337

Halvandet Hundrede, — jo det har noget at sige i de Tider, som vi nu lever i.

Fjodor.

Vi er heller ikke misfornøjede; men det er dog altid ens eget Barn, og man vilde gjerne indrette alt saa godt som mulig.

Matröna.

Tro Du mig, min Ven: hvis jeg ikke havde været, skulde Du aldrig i Livet have fundet Dig en saadan Svigerdatter. Kormilin's havde ogsaa Bud; men jeg blev ved, hvad jeg engang havde lovet: at 1 skulde have hende. Hvad Pengene angaar, saa er det, som jeg siger. Den afdøcle -Gud være hans Sjæl naadig! — befalede i sin Dødsstund, at Enken skulde tage Mik'ita til sig i Huset, — for jeg véd det hele .fra Sønnen, — og at Pengene, ser Du, skulde gaa til Akul'ina. En anden i Mikitas Sted skulde nok have sørget for at mele sin Kage; men han er ikke af den Slags. Han udbetaler hele Summen paa ét Brædt. Og det vil sige noget: saadan en Bunke Penge!

F j ö d o r.

Rygtet gaar, at der skal være flere Grunker endnu med Tøsen. Fyren glemmer nok ikke sig selv. Mik'ita er ikke saa tosset.

Matröna.

Aa, Du kjære Guds Lam! Andres Penge er svære at tælle; en Kopek bliver saa let lavet til en Bubel. Vær Du rolig for, I faar, hvad I skal have. Jeg siger Dig, lad Du de Regnestykker fare, og sørg

22338

bare for, at I sikrer jer Tøsen. Betænk, hvad hun er for en Skat: en rigtig Rosenknop.

Fjodor.

Ja, ja. Der er kun én Ting, som staar mig og min Kvinde f'or Hovedet med Hensyn til'Tøsen, og det. er: hvorfor lod hun sig ikke se? Vi tænker som saa: hvad om hun nu var syg og svagelig? .. .

Matröna.

Aa, hvor vil Du hen! Hun — syg og svagelig? Der er ikke én, som kan maale sig med hende i hele Egnen. Hun er som støbt i en Form. Nej, Du kan være vis paa, din Søn bliver ikke narret med hende. Ja, Du saa' hende jo selv fornylig. Og hvad Arbejde angaar, saa hænger hun i, saa det er en Lyst. Hun er en lille Kjende tunghør, det er sandt; men selv det bedste Æble kan være lidt ormstukkent og dog være lige godt for det. At hun ikke viste sig, det har ogsaa sin Grund. Hun er forhekset, skal jeg sige Dig. Og jeg véd nok, hvad det er for et Skarn, vi kan takke for det. Man hørte, at her skulde være Forlovelse, og saa har man forgjort Tøsen. Men har man forgjort hende, skal jeg nok gjøre hende rask igjen. Du skal se, imorgen er hun saa frisk som en Fisk. Det har ingen Fare; vær Du kun rolig-for hende.

Fjodor.

Ja, der er egentlig ikke noget at snakke om mere, for Sagen er jo for saa vidt i Orden.339

Matrön a.

Ja, ikke sandt? Hold Du kun fast paa, hvad Du har. Og lad mig se, Du ikke glemmer mig. For al den Ulejlighed, jeg har haft! Nej, det maa Du ikke glemme . . .

En Kvindestemme

(inde fra Korstuen).

Fjodor! Hvor bliver Du af? Det er paa Tiden at vi kommer hjem.

Fjodor.

Straks ! (gaar. Matröna folger etter ham. Gæsterne komme ud og tage ligeledes afsted.)

Fjerde Scene.

Ani'sja og Anjütka.

Anjütka

(kommer løbende fra Forstuen og vinker Anisja til Side).

Mo'r!

An'isj a. Naa, hvad er der?

Anjütka.

Lille .Mo'r, kom herhen, at Ingen skal høre det.

(De gaa hen under Skuret)

Anisja.

Hvad er det saa? Hvor er Akuli'na? Anjütka.

Hun er inde i Kammeret. Det er rent galt med hende. Hun løber op og ned ad Gulvet. „Nej, det er ikke til at holde ud !" siger hun. „Jeg giver

22*340

mig til at skrige af fuld Hals." Ved Gud! Det siger hun.

Anisja.

Aa, hun dyer sig nok. Lad os bare først faa Gæsterne af Gaarde.

Anjütka.

Aa, lille Mo'r! Hun er helt daarlig. Og saa vred hun er! „Det hjælper ikke noget, at. I drikker Folk fulde for at blive af med mig!" siger hun. „Jeg gifter mig dog ikke. Jeg vil heller dø!" siger hun. Aa, Mo'r, om hun nu gaar hen og dør? Jeg er saa bange!

Anisja.

Det har ingen Fare. Hun dør ikke dengang. Men Du skal bare lade være at gaa ind til hende.

Kom! (Anisja og Anjiitka gaa.)

Femte Scene.

Mitritsch

(kommer ind fra Porten og giver sig til at samle Hø op, som ligger spredt rundt i Gaarden).

Aa, Herre Jesus! Barmhjertige Miköla! For al den Brændevin, de dog har bælget i sig! Der stinker Ordentlig af' det lige lld i Gaarden. (TrækkerVejretgjennem Næsen). Nej, jeg skal ikke have noget af det; lad mig bare være! — Og hvor de har smidt med Høet! Øgene har ikke ædt saa meget, som de har traadt, ned; en hel Favn fuld, skal man se! — Den forbandede Stank! Den riv.er formelig i Næsen. Aa,341

gid Fanden havde den! — (gaber.) Det er nok ellers paa Tiden at lægge sig til at sove; men man gider ikke engang gaa ind. Nej, det var da Satan til Lugt: hvor man gaar, saa har man

den lige i Næsen ! (Der hores Lyden af Slæder, som kjøre

bort.) Saa kom de da afsted. — Aa, Herre Jesus! Barmhjertige Miköla! Den ene ser bare, hvordan han bedst skal grave en Grav for den anden, ogsaa er det ikke andet end Dumheder altsammen.

Sjette Scene.

M i t r i t s c h og Nik i t a.

Nikita (fra Forstuen).

Mitritsch! Gaa Du nu ind og læg Dig, saa skal jeg nok rydde op.

Mitritsch.

Godt. Giv Du blot Høet til Faarene. — Naa, blev I saa af med Gæsterne V Nikita.

Ja. Men det er rent galt med det hele. Jeg véd slet ikke, hvad det skal blive til.

Mitritsch.

Aa, skidt! Hvad er der saa farlig i det V Deler jo Plejestiftelsen. Lige meget, hvem der kaster Ungen, de tager den alligevel: Om der saa kom aldrig saa mange, er der dog Plads nok. Man kan faa Penge til, bare man gaar ind som Amme. Jo, nutildags er den Ting simpel nok.342

Nikita.

Hør, Mitritsch! Hvis der skulde ske noget, saa lad mig se, Du holder Tand for Tunge.

Mitritsc-h.

Hvad kommer det mig ved? Sørg Du bare for, at der ingen kommer paa Sporet. — Hvor Brændevinen dog staar ud af Halsen paa Dig! — Naa, saa vil jeg da gaa ind og lægge mig. (gaber). Aa, Herre Jesus! (gaar ind i Huset;

Syvende Scene.

Nikita

(gaar længe tavs omkring; tilsidst sætter han sig udmattet ned paa en Slæde).

Jo, det ser godt ud!

Ottende Scene.

Nikita og Anisja.

Anisja. Hvor er Du saa?

Nikita.

Her.

Anisja.

Hvad sidder Du her efter? Der er ingen Tid at spilde. Det maa straks skaffes af Vejen. Nikita. Hvad skal vi da gjøre?343

ånisj a.

Gjør bare som jeg siger.

Nikita.

Kunde I ikke give det af i Plejestiftelsen ? . . .

Anisja.

Det skulde Du selv gjøre, hvis Du endelig er saa slikken efter det. Du er rask nok til at bringe andre i Sølen; men naar det gjælder om at hjælpe dem op igjen, saa kniber det for Dig, ser jeg.

Nikita.

Hvad skal vi da gjøre?

A ni'sja.

Det har jeg allerede sagt Dig. Gaa ned i Kælderen og grav et Hul . . .

Nikita.

Kunde man nu ikke indrette det saadan . . . saadan . . .

Anisja (vrænger aj ham).

„Saadan, saadan" . . . Hvordan? Formodentlig lader det sig ikke gjøre „saadan". Det skulde Du have tænkt paa før. Gaa nu, hvor man sender Dig hen.

Nikita.

Aa Gud, aa Gud!

Niende Scene.

De forrige og Anjütka.

Anjütka.

Mo'r, Mo'r! Matröna kalder. Det er vist et lille Barn, som skreg inde hos Njånka, — ved Gud!344

Anisja.

Gid Du faa en Ulykke for din Mund! Hvordan er det Du snakker ? Det er jo Kattekillinger, som skriger derinde. Se til Du kan komme ind og sove; ellers kan Du tro, jeg skal lære Dig!

Anj ütka.

Lille, søde Mo'r! Ved Gud i Himlen, det er sandt ...

Ani'sj a

(slaar efter hendej.

Jeg skal lære Dig! Vil Du se,-Du kommer afsted! (Anjütka lober ind i Huset.) Naa, Nikita ! Gjøl' Saa, hvad man siger Dig. Ellers svarer jeg ikke for noget, (gaar.)

Tiende Scene.

Nikita

(efter en lang Tavshed .

•Jo, det ser godt ud! Aa, de Kvindfolk! Aa Gud, aa Gud! „Det skulde Du have tænkt paa før," siger hun. Før; men hvordan før? Og hvad var der at tænke paa? Ifjor Sommer var det, at denne Anisja begyndte at rende efter mig. Hvad skulde jeg saa gjøre? Jeg er da ingen Munk, véd jeg. Saa døde Manden, og hvis der havde været noget, som ikke var rigtigt, saa gjorde jeg det jo godt igjen, som det sig hør og bør. Ialt det har jeg ingen Skyld. Som om der ikke var andre, der levede paa samme Maade? Og saa disse Pulvere. Var det345

maaske mig, som førte hende ind paa det? Ja, dersom jeg havde vidst noget om det, skulde jeg have slaaet hende ihjel som en Hund dengang, det skulde jeg! At gjøre mig til medskyldig i saadan nogle Skarns Streger, — det lumpne Kvindemenneske! Fra den Tid af har jeg ikke kunnet taale at se hende. Saa snart blot Mo'r fortalte mig det, blev jeg saa led ved hende, saa led ved hende, at jeg ikke gad se hende for mine Øjne. Hvor skulde jeg saa oven i Kjøbet kunne leve med hende? Og saa var det, at det gik som det gik. Der vilde Tøsen nu ikke lade mig være i Fred. Og hvad var der saa i det, tænkte jeg; om det blev med mig eller med en anden, var jo lige fedt. Men der ser vi nu, hvad der kommer ud af det! Og dog har jeg ingen Skyld i det Hele. Aa Gud, aa Gud! — — — Det er ellers et svært Mod, som sidder paa de Kvindfolk. Hvad det nu er, de har for! Nej, jeg indlader mig ikke paa noget af den Slags.

Ellevte Scene.

Nikita og Matröna.

Matröna

(kommer hurtig ud med en Lygte i den ene Haand og en Spade i den anden).

Hvad sidder Du dér efter, som en vaad Høne paa Stænget? Har Du glemt, hvad Konen har sagt Dig? Gjør Tingen i Orden.346

Nikita.

Hvad er det da, I vil gjøre?

Matröna.

Vi véd nok, hvad vi skal gjøre. Sørg Du bare for, hvad Du har at tage Vare.

Nikita.

I fører mig paa gale Veje, gjør I.

Matröna.

Hvad for noget? Vender Du nu Skaglerne om? Saa vidt er vi kommen, og saa vil Du ikke længer?

Nikita.

Betænk, hvad det gjælder om! Saadan et lille Væsen har dog ogsaa en Sjæl.

Matröna.

Ogsaa en Sjæl! Jo vist; det aander knap. Men hvor vil Du da have, "at man skal gjøre af det? Om Du ogsaa bringer det til Plejestiftelsen, saa dør det dog alligevel. Sagen kommer blot ud mellem Folk, og man vil straks sørge for at sværte os saadan til, at vi aldrig i Livet faar Tøsen gift.

Nikita

Men hvis man nu faar det at vide alligevel ?

Matröna.

Hvem skulde faa det at vide? Vi er da i vort eget Hus, véd jeg, og det skulde se galt ud, om man ikke kunde klare for sig dér. Nej, vær Du kun rolig. Ingen skal ane saa meget som det347

allerbitterste. Men gjør bare, som jeg siger. For

vi Kvindfolk kan nu engang ikke hjælpe os, uden

at vi maa have jer Mandfolk med i Spillet. Der

har Du Spaden. Kryb saa ned og tag fat. Jeg skal nok lyse for Dig imens.

Nikita.

Hvad skal jeg tage fat paa?

Matröna (hvisker).

Du maa jo grave et Hul. Saa kommer vi med det, og det hele er gjort i en Fart. Hør, der kalder hun igjen. Skynd Dig saa. Jeg gaar ind til hende.

Nikita.

Er det da død?

Matröna.

Ja vist er det død. Men skynd Dig bare. Naboerne er ikke i Seng endnu. De kunde gjerne høre eller se noget. Det Krain skal jo have sin Næse i alting. Igaar kom Gendarmen her forbi. Naa, ét Ord saa godt som tyve. Der har Du Spaden. Kryb saa ned i Kælderen og grav et lille Hul henne i Hjørnet. Jorden er hel blød dér og let at grave i. Siden jævner Du Stedet igjen. Den kjære Jord fortæller det ikke til nogen. Den slikker ethvert Spor ud, lige som en Ko med sin Tunge. Naa, gjør det saa, gjør det saa, min kjære Søn!

Nikita.

I fører mig kun i Ulykke, I Satans Kvindfolk! Men jeg gaar min Vej, det er vist. Og saa kan I for mig gjøre, hvad I vil.348

Tolvte Scene.

De forrige og Ani'sja.

Ani'sja

(i Doren til Forraadskammeret).

Naa, er han saa færdig med at grave?

Matröna.

Hvorfor gik Du ud? Hvor har Du gjort af det?

Ani'sja.

Jeg har lagt nogle Klude over det. Der er ingen, som kan høre det. Er han saa færdig?

Matröna.

Han vil ikke!

Alli'sja (rasende)

Han vil ikke! (springer ned ad Trappen.i Han vil

heller ædes op af Lopper og Lus i Fængslet, vil han ?! Jeg gaar straks hen og melder det hele til Gendarmen. Man skal jo dog gaa til Grunde alligevel. Jeg siger ham straks det hele.

Nikita (frygtsomt).

Hvad vil Du da sige ?

Ani'sja.

Hvad jeg vil sige ? Alting, lige som det er. Hvem var det, som tog Pengene? Du! Og hvem var det, som gav Giften? Jeg! Men Du vidste det, Du vidste det, Du vidste det! Du var i Ledtog med mig!I

349

Matröna.

Hold nu op. Og Du, Mikischka, gjør Dig nu ikke udtilbens. Hvad er der ved det at gjøre ? Du maa ogsaa hjælpe

til. Naa, gaa saa, min Ven!

Anisja.

Vil man se til den Hellig-Pe'r! Han vil ikke! Haanet mig har Du, og traadt mig i Skarnet; men det er nu forbi. Du har længe nok redet paa mig; nu kommer min Tur. Gjør saa, hvad man siger, eller Du kan stole paa, at jeg . . . Naa, der har Du Spaden. Skynd Dig!

Nikita.

Aa, lad os nu være t'ri for det Spektakel. (Tager nolende Spaden.) Naar jeg ikke vil, saa gjør jeg det dog alligevel ikke.

Anisja.

Saa Du vil ikke? (Skriger af fuld Hals.) Hjælp! Hjælp!

Matröna

(hölder hende Haanden for Munden)

Hvad gjør Du? Er Du gal! Han gaar jo, ser Du ... Naa, kjære Søn, gaa saa, vær nu flink.

Anisja. Jeg vil straks kalde Folk til.

Nikita.

Hold nu op! Aa, de Kvindfolk! Saa skynd jer da, og lad os faa en Ende paa det. (gaar hen imod

Kælderen.)350

Matröna.

Der er ikke andet for, min Ven. Har Du forstaaet at more Dig, maa Du ogsaa forstaa at rede Dig ud af Sagen.

Anisj a.

Han og hans Tøjte har længe nok haft deres Plaser med mig. Men det skal være forbi nu! — Jeg vil ikke længer være ene om det. Lad ham nu ogsaa faa et Mord paa sin Samvittighed. Saa faar han at vide, hvordan det er.

Matröna.

Naa. naa, lutter Fyr og Flamme! Nej, min Pige, hvis Du vil lyde mig, saa skal Du ikke buse saadan paa, men tage Sagen med Ro. Du skal se, man kommer længst med det gode. Gaa nu ind til Tøsen. Han hjælper nok til her. (Foiger etter Nikita og lyser for ham, medens han gaar ned i Kælderen.)

Anisja.

Ja, han skal selv faa Lov til at kvæle sin skabede Unge! Min salig Mands Ben vil ikke lade mig have Ro i Graven. Jeg er nær ved at blive tosset. Lad nu ogsaa ham prøve, hvad det vil sige! Om det ogsaa skal koste mig mit Liv, saa er det. mig lige meget.

Nikita

(nede fra Kælderen).

Kom saa med Lygten!

Matröna

(Lyser for ham. Sagte til Anisja).

Han sraver allerede. Korn nu med det.351

Anisja.

.Men bliv Du imens staaende over ham. Ellers kan han gjerne stikke af. Det kunde ligne ham, det Skarn! Jeg gaar

nu ind efter det.

Matröna.

Glem bare ikke at faa det døbt. Det kunde jeg ellers gjerne besørge. I har ve! et Kors?*) Anisja.

Det finder jeg nok. Jeg véd Besked, (gaar.)

Trettende Scene.

Matröna og Nikita (i Kælderen).

Matröna.

Det var ellers svært, som hun satte sig paa Bagbenene, Konen. Men man maa give hende Ret, det kan ogsaa være krænkende nok for hende. Naa, med Guds Hjælp lykkes det os vel at skjule det, vi nu har for, og siden skal ingen Satan komme efter det. Saa bliver vi sagtens af med Tøsen, og Sønneken kan faa Lov at leve i Fred og Ro. Der er jo fuldt op af alting i Huset, Gud være lovet! Og saa vil han nok heller ikke glemme mig. Hvordan skulde det vel være gaaet dem uden Matröna? De havde slet ikke vidst,

*) Ved den russiske Daab hænges der den nyfødte et lille Metalkors om Halsen.

hvordan de skulde have baaret sig ad. — Naa, lille Søn, er Du saa snart færdig?

Nikita

(stikker Hovedet op ai Kælderen)

Hvad bliver det til? Kom saa med det! Hvad er der at smøle efter? Skal det gjøres, saa lad det gaa i en Fart!

Fjortende Scene.

De forrige og Anisja.

Anisj a

(kommer med Barnet indviklet i Klude).

Her er det!

Matröna (gaar hende i Mode).

Har Du saa døbt det?

Anisj a.

Ja, hvad ellers? Jeg havde nær aldrig faaet det fra Tøsen; hun vilde slet ikke af med det.

(gaar hen og rækker det til Nik'ita.)

Nikita

(vægrer sig ved at tage det).

Bring Du det selv ned.

Anisja.

Dél'! (kaster Barnet til ham.)

Nikita

(griber det i Flugten).

Det er jo levende! Du gode Gud, det rører . . Hvad skal jeg gjøre med det? Der er jo det!

Anisja

(river det ud at Hænderne paa liam og kaster det ned i Kælderen).

Vrid Halsen om paa det, saa er det forbi med

det Liv! (Støder Nikita ned ad Trappen.) Det er Dig, SOI11

har været Mester for det; gjør Du nu ogsaa Ende paa det!

Matröna

(tjerner sig lidt og sætter sig ved Opgangen til Huset).

Han er saa blød af sig. Og det er haardt nok for ham, det Skrog! Men hvad er der at sige? Han har jo selv Skyld i det. — Jøsses kors, saa han blev bange! Ak ja; men om det ogsaa falder haardt, saa er der dog ikke andet for. Hvad skal man

gjøre?--Naar man betænker, hvordan Folk

tit er i Forlegenhed for at faa Børn; men Vorherre giver ingen, eller de kommer bare dødfødte til Verden. Som nu hos Præstekonen . . . Men her, hvor man ikke har Brug for det, her er det levende, dytter.) Nu har han nok gjort Ende paa det. (nærmer

sig til Anisja, der ufravendt staar og holder øje meel Nikita nede

i Kælderen.) Naa, hvad bliver det saa til ?

Anisj a.

Han lagde et Brædt over det og satte sig paa det. Det maa være forbi nu.

Matröna (sukker).

Aa, Herre Jesus! Hvor nødig man ogsaa vil tage den Synd paa sig, saa er der dog ikke andet for. Nikita

(kommer op af Kælderen, rystende over hele Kroppen).

Der er Liv i det endnu . . . Nej, jeg kan ikke . . . Der er Liv i det...

21354

Ani sj a.

Hvis der er Liv i det, hvor skal Du saa hen?

(vil holde ham tilbage.)

Nikita

(styrter sig over hende).

Bort! Jeg slaar Dig ihjel! (griber hende i Armen;

men hun river sig løs, og da han vil forfølge hende med Spaden, kaster Matröna sig imellem og holder ham tilbage. Hun forsøger paa at tage Spaden Ira ham.) Bort ! Eller jeg slaar Ogsaa Dig ihjel! Bort, siger jeg! (Matröna flygter tor ham op ad Trappen til Huset, hvor Anisja har søgt Tilflugt. Han stanser og truer ad dem med Spaden.) Jeg slaar Dig ihjel ! Jeg

slaar jer ihjel, hver og en!

Matröna.

Det er Skrækken, som gjør ham vild. Det gaar nok over.

Nikita.

Hvad er det, de har gjort? Nej, hvad er det dog, de har gjort ved mig? Og hvor det peb, da jeg kvasede det under mig . . . Nej, hvad er det dog, de har gjort ved mig? ! . . . Og det er stadig væk i Live, ja, ja, i Live! (lytter.) Nu

peb det igjen . . .

ja, ja! (løber hen til Kælderen.)

Matröna (tu Anisja). Han løb derhen. Nu vil han nok grave det ned. — Mik'ita! Du skulde tage Lygten med Dig.

Nikita (lytter spændt).

Nej, der er ingenting at høre. Det kom mig bare

saadan for. 'Uaar et Par Skridt hort fra Kælderen og stanser pludselig.) Hvor de knasede under mig ... de bitte smaa Knokler! . . . Aa! . . . .lytter.) Men hvad er355

det? nu piber det jo igjen! . . . Ved Gud! det piber . . . Nej, hvad er dog det! Mo'r! Mo'r!

(gaar vaklende hen til hende.)

Matröna. Hvad er der saa, lille Søn ?

Nikita.

Nej, jeg kan ikke mere. Jeg er rent ude af mig selv. Mo'r, Mo'r! Hav Medlidenhed med mig!

Matröna.

Aa, hvor Du er bleven forskrækket, Du Stakkel! — Gaa ind og drik lidt Vin. min Ven! Drik lidt Vin, saa skal Du se, saa faar Du nok Kurage.

Nikita.

Aa, Mo'r! Jeg føler det lige ind i Hjerteroden. Hvad er det dog, I har gjort ved mig? Hvor det knasede i de smaa Knokler og hvor det peb! . . . Nej, Mo'r! hvad er det dog, I har gjort ved mig?

-'ætter sig tilintetgjort ned paa Slæden.)

Matröna.

Gaa ind, min Ven, og drik lidt. Ved Nattetid er det ingen Spøg at have med saadan noget at. gjøre. Men vent bare lidt, nu bliver det snart lyst igjen; blot der gaar en Dag ellei to, skal Du se, det er ude af Tankerne. Lad os blot først faa Tøsen gift, saa vil Du slet ikke tænke mere paa det. Gaa Du nu ind og faa lidt at drikke. Jeg skal nok imens rydde op i Kælderen.

23*356

Nikita

(gjør en Bevægelse, som for at ryste Tankerne af sig).

Skulde der endnu være levnet noget derinde? Jeg vil se, om det ikke kan fordrive Tankerne. (Gaar ind i

Huset. Anisja, som staar ved Døren, gjør tavs Plads for ham.)

Femtende Scene.

Matröna og Anisja.

Matröna

Igaar hen til Kælderen).

Naa, kom saa, Anisja! Nu tager jeg en Haand i med. Véd Du hvad, jeg kryber selv ned i Kælderen og kaster Hullet til. Hvor har han nu gjort af

Spaden ? Naa, her er dell. (Tager Spaden og gaar ned ad Trappen til Kælderen.) Alllsja! Kolli Og lj'S fol' mig

med Lygten.

Anisj a.

Men han da?

M a t r ö n a.

Aa, han blev saa gruelig forskrækket. Men Du tog nu ogsaa lidt vel haardt paa ham. Lad Du ham skjøtte sig selv, at han kan komme lidt i Ro. Vorherre være med ham! Jeg skal nok klare det alene. Sæt Du kun Lygten dér. Jeg kan nok se.

(Forsvinder i Kældoreu.)

Anisja

(i den Retning, hvor Nikita gik ind).

Naa! tik Du saa din Lyst styret? Du var kry nok før; men vent bare! Nu faar Du Kærligheden at føie. Saa bliver Du nok tam.357

Sekstende Scene.

De forrige og Nikita.

Nikita

(kommer farende ud af Huset og Løber hen til Kælderen).

Mo'r! Mo'r!

Matröna

(stikker Hovedet op at Kælderhalsen).

Hvad er der, mit Lam?

Nikita (lytter).

Grav det dog ikke ned! For Guds Skyld! Det er levende endnu! Hører Du ikke? Det piber jo dernede . . . hør bare!

Matröna.

Hvordan skulde det kunne pibe ? Du har jo maset det flad som en Pandekage. Hele Hovedet er jo smadret paa det.

Nikita.

Hvad ? ! (hölder sig for Ørene.) Det bliver Ved at pibe! Nej, det er ude med mig, helt ude med mig! Hvad er det dog, I har gjort ved mig? !... Hvor skal

jeg gjøre af mig? ! . . . (synker om paa Trappen, skjulende Ansigtet i sine Hænder.)358

Variant.

(I Stedet for 13de til 16de Scene i 4de Akt.) Sceneforandring.

Dekorationen fra 1ste Akt. Trettende Scene.

All j ütka ligger afklædt paa Bænken med en Kappe over sig Mitritsch sidder ved Bordet og rvger.

Mitritsch. •Jo, de har bælget godt i sig, gid de faa en Agurk paa tværs i Halsen! üg der er gaaet lige saa meget paa Gulvet som i Kværken paa dem, de Fyldebøtter! Nej, for den Stank! Man kan ikke engang fordrive den med Tobak. Overalt har man den i Næsen, (gaber.) Aa Herre Jesus! Det er

paa Tiden, at lægge sig (gaar hen til Lampen og vil skrue den ned).

Anjütka

(farer op og sætter sig over Ende).

Kjære lille Bedstefa'r! *) Du maa endelig ikke slukke. Vær nu sød!

Mitritsch. Hvorfor maa jeg ikke slukke?

Anjütka.

Der er saadan en Støj ude i Gaarden, (lytter.) Hører Du? Nu er de igjen inde i Kammeret.

*) I den russiske Almue bruge Børn Udtryk som „Bedstefader", „Bedstemoder", „Onkel" og „Tante" uden Hensyn til. om Vedkommende er i Slægt med dem eller ikke. O. A.359

Mitritsch.

Hvad kommer det saa Dig ved ? Der er ingen, som har haft Bud efter Dig. Læg Du Dig bare og sov, saa skruer jeg Lampen ned.

Anjütka.

Kjæreste, sødeste lille Bedstefa'r! Sluk den kun ikke helt. Lad der blive en lille Kjende tilbage, saa meget som et lille Museøje. Jeg er saa bange.

Mitritsch (ler). Haa — haa! Naa, godt! (Sætter sig ved Siden af hende). Hvad er der saa at være angst for ?

Anjütka.

Aa, Bedstefa'r! Njånka havde det saa haardt. Hun laa og slog Hovedet mod Kisten, gjorde hun. (hvisker.) Jeg véd det meget godt. Hun skal have en lille. Maaske har hun allerede faaet den. Mitritsch. Ej, Du lille Vindspiller! Gid Du faa Laas for Tungen! Du skal ogsaa vide Besked med alting. Læg Dig ned og sov. (Anjütka lægger sig.) Saadan er det bedst (dækker hende tii). Saadan er det bedst. For megen Visdom gjør tidlig gammel.

Anjütka. Vil Du nu op paa Ovnen?

Mitritsch. Ja, hvad ellers? — Saadan et lille Tossehoved! Hun skal ogsaa have alting at vide. (Dækker hende endnu engang til og rejser sig.) Saa, lig HU Stille Og SOV. (Graar hen til Ovnen.)360

Anjütka.

Den skreg bare én Gang. Nu hører man den ikke mere.

Mitritsch.

Aa, Herre Jesus! Barmhjertige Miköla . . . Hvad hører man ikke mere?

Anjütka.

Den lille.

Mitritsch.

Der er jo ingen; hvor skulde man saa høre den ?

Anjütka.

Jo, jeg hørte det — ved Gud! jeg hørte det. Som en lille Mus, der peb.

Mitritsch.

Jo, Du har nok hørt meget. Men har Du ogsaa hørt, hvordan Bussemanden livagtig tog og puttede saadan en lille Tøs som Dig i Sækken til sig og smurte hende igjennem?

Anjütka.

Hvad for en Bussemand ?

Mitritsch.

Ham Du véd nok; den fæle. (Kryber op paa Ovnen.) Hvor Ovnen dog er dejlig varm iaften. En ren Fornøjelse! Aa, Herre Jesus! Barmhjertige Miköla!

A njütka.

Bedstefa'r! Du falder da ikke i Søvn?

Mitritsch.

Hvad tænkte Du ellers jeg skulde gjøre synge Viser maaske?361

Anjütka (efter en Pavse).

Bedsteta'r! Bedstefar! De graver derude, ved Gud! de graver. Hører Du? De graver!

Mitritsch.

Hvad hun da ogsaa kan finde paa — graver! Hveni skulde grave der ude midt om Natten? Det er en Ko, som gnubber sig op ad Porten. Og hun siger — graver! Sov, siger jeg, ellers slukker jeg straks Lampen.

Anjütka.

Kjæreste, sødeste lille Bedstefa'r, sluk ikke! Jeg skal nok lade være med at høre efter, ved Gud! Men sluk bare ikke. Det er saa grueligt.

Mitritsch.

Grueligt? Vær Du blot ikke bange, saa er der heller ikke noget grueligt i det. Det er kun, naar Du selv er bange og siger: det er grueligt, at det er grueligt. Hvordan skulde det ikke være grueligt, naar Du selv er bange? Jo, Du er et godt lille Tossehoved!

(Pavse. En Faarekylling piber.)

Anjütka (hvisker).

Bedstefa'r! Bedstefa'r! Sover Du allerede?

Mitritsch.

Naa, hvad er der nu?

Anj ütka.

Hvad var det for en Bussemand, Du snakkede om før?362

Mitritsch.

•Jo, det skal jeg sige Dig. Hvor det træffer sig med saadan en lille Tøs, som Dig, der ikke vil sove, der kommer han straks med sin Sæk. En to tre — vups! — har han Tøsen i Sækken; saa springer han selv bagefter lige paa Hovedet, og nu pisker han løs paa den bare Krop.

Anjütka.

Men hvad pisker han da med?

Mitritsch.

Nu, han tager vel et Ris . . .

Anjütka.

Men han kan jo ingen Ting se der nede i Sækken.

Mitritsch.

Vær Du kun rolig. Han ser nok det, han skal se.

Anj ütk a.

Men saa bider jeg ham.

Mitritsch.

Nej, min Ven, det lader Du nok være.

A njü tka.

Bedstefa'r! Der kommer nogen ! Hvem er det? Aa, Herre .Jesus! Hvem er det?

Mitritsch.

Kommer der nogen, saa lad dem bare komme. Hvad gaar der af Dig? Det er vel din Mo'r, skal man se.363

Fjortende Scene.

De forrige og Anisja.

Anisja.

Anjütka! (Anjütka lader, som om hun sover.) Mitritsch!

Mitritsch.

Hvad er der?

Ani sj a.

Hvad brænder I Lys for? Vi lægger os inde i Kammeret.

Mitritsch.

Jeg blev lige nu færdig. Jeg skal nok slukke.

Anisj a (roder op i Dragkisten).

Naar man har Brug for noget, finder man det da heller aldrig.

Mitritsch. Hvad leder Du efter?

Anisj a.

Et Kors. Det maa jo døbes. Gud forbyde, at det skulde dø uden at blive døbt. Det var jo dog en stor Synd, véd jeg.

Mitritsch.

Ja, det er vist nok. Man maa gjøre som Skik og Brug er . . . Fandt Du det saa?

Anisj a. Ja, her er det. (gaiir.)364

Femtende Scene.

MItritsch og Anjütka.

MItr i tsch.

Det var godt. Ellers kunde jeg gjerne have givet hende mit. Aa, Herre Jesus!

Anjütka

.springer op trå Lejet rystende over hele Kroppen).

Aa, lille Bedstefa'r! Sov ikke. For Guds Skyld! Det er saa gyseligt!

MItritsch.

Naa, hvad er der da?

Anj ütka.

Den lille dør bestemt. Tante Arina fik ogsaa en lille, som Bedstemo'r døbte, — den døde ogsaa.

MItritsch.

Dør den, saa bliver den nok begravet. Hvad er der saa i det?

Anjütka.

Men den døde maaske ikke, hvis bare ikke Matröna var der. Jeg hørte nok, hvad hun sagde, ved Gud!

MItritsch.

Hvad hørte Du? Vil Du nu se, Du sover, siger jeg! Put Hovedet ned under Kappen og lad saa det være godt.

A n j ü t k a.

Hvis den maatte leve, skulde jeg rigtig gaa om den og pleje den!365

Mitritsch.

Aa, Herre Jesus!

Anjütka.

Hvor gjør de nu af den?

Mitritsch.

Den kommer nok, hvor den skal hen. Gjør Du Dig ingen Sorger over det. Sov bare, siger jeg. Nu kommer Mo'r straks, — hun skal gi'e Dig, kan Du tro.

Anjütka (efter en Pavse).

Bedstefa'r! Den lille Pige, Du fortalte om nylig, hende slog man da ikke ihjel V

Mitritsch.

Naa, hende? Nej, hun kom godt freni.

Anjütka.

Hvordan var det, Bedstefa'r, Du fortalte, at I fandt hende?

Mitritsch.

Vi fandt hende — ganske simpelt.

Anjütka.

Ja, men hvor? Fortæl blot.

Mitritsch.

Jo, vi fandt hende dér i et Hus. Vi kom ind i Landsbyen, ser Du. Soldaterne strejfede om og snusede i Husene, ug der saa' vi saa denne selv samme lille Unge. Hun laa og væltede sig paa Maven, og vi skulde lige til at gjøre det af med hende. Men paa én Gang blev jeg saa underlig til Mode. Jeg vilde tage hende paa Armen; men sé om hun gav sig! Hun gjorde sig saa366

tung som en Sten og hagede sig fast med Hænderne i alt. hvad hun bare kunde faa fat paa, saa jeg nær aldrig havde faaet hende revet løs. Endelig flk jeg hende da op og gav mig til at klappe hende paa Hovedet. Hun var saa ru, som et Pindsvin, og vrælede alt det hun kunde; men jeg klappede og klappede, og tilsidst blev hun rolig. .leg blødte saa en Tvebak op og gav hende. Jo, det forstod hun da og gav sig til at gnaske paa den. Hvor skulde vi gjøre af hende? Saa tog vi hende med os. Vi fødte og plejede hende, og hun vænnede sig saadan til os, at hun

fulgte med os overalt hele Tiden, saalænge Krigen varede. Jo, det var en rigtig rar lille Tøs.

Anjütka.

Men hun var dog ikke døbt?

Mitritsch.

Det er ikke godt at sige. Jeg tror nok, ikke saadan rigtig; for hun var ikke af vores Landsmænd.

Anjütka.

Maaske var hun en Tysker?

Mitritsch.

Jo vist! En Tysker! Nej, ingen Tysker, men en Asiater. De er livagtig som Jøder, men heller ikke Jøcler. En Slags polske Asiater. De hed367

noget som Kuler eller Kurer*) . . . naa, det har jeg nu glemt. — Tøsen — vi kaldte hende for Sascha — var saa rar og god, som Dagen var lang. Jeg husker nu slet ikke mere noget af det hele: men Tøsen — gid hun faa en Agurk paa tværs i Halsen! •— staar lyslevende for mig, som jeg kunde se hende den Dag idag. Det er alt, hvad jeg kan huske fra Tjenesten. Jeg husker blot, hvordan vi maatte løbe Spidsrod — og saa Tøsen. Alt andet er gaaet i Glemmebogen. Hun hængte sig med de smaa Hænder om Halsen paa én og saa stavrede man af med hende. Jo saadan en Tøs skal man lede længe efter. Siden gav vi hende af til Kompagnichefens Kone, der tog hende til sig som sin egen Datter. Og hun kom godt frem. Det gjorde Soldaterne saa ondt at skilles ved hende!

Anjütka.

Ja, Bedstefa'r, saadan husker jeg ogsaa den Gang vor Fa'r døde. Det var før Du kom til os.

*) Underforstaaes: Kurder, et af de kavkasiske Folkeslag. som Mitritsch er kommen i Berøring med under Krigen. — Tysker (Njémets af njemoj: stum) udgjør for den russiske Menigmand Fællesnavnet for alle fremmede evropæiske Folkeslag, som ikke tale hans Maal. Hvis Mitritsch, i Modsætning til Anjütka, end forstaar at gjøre Forskjel paa Evropæere og Asiater, blander han dog det jødiske og polske Element herind, hvorved han væsentlig l<uler sig lede af sin medfødte Antipathi for disse to P '-jnaliteter.

O. A.368

Han kaldteMikita hen lil sig og sagde: „Tilgiv mig, Mikita, tilgiv mig!" sagde han, og saa græd han ved det. (Sukker.) Det gjorde ogsaa én saa ondt.

Mitritsch.

Ja, det er just Tingen, er det.

Anjütka.

Bedstefa'r, Bedstefa'r! Hører Du? Nu støjer det igjen nede i Kælderen. Aa, Mo'r, Mo'r, Søster, kjæreste, sødeste . . . Bedstefa'r! Du skal se, de har ondt for imod den lille. De tager Livet af den. Og den er saa lille, — aa! (stikker Hovedet helt ned under Kappen, som hun har over sig, og græder >.

Mitritsch dyttar).

Ja, gu' har de en eller anden Skarns Streg for, — gid de faa en Ulykke! De Satans Kællinger! De kan da heller ikke dy dem ! Galt nok, naar Mandfolk giver sig af med de Dele; men naar først Kællingerne kommer med i Spillet ... de er lige som vilde Dyr; de er slet ikke bange for noget.

Allj ütka (rejser sig over Ende).

Bedstefa'r, Bedstefa'r!

Mitritsch.

Naa, hvad er det saa?

Anjütka.

Forleden kom her en Mand forbi, som overnattede hos os. Han fortalte, at naar et lille Barn dør, gaar Sjælen lige til Himlen. Er det ogsaa sandt ?

Ti tr it s ch.

Gud skt! det. Det er rimeligt nok.

Hvorfor spørg*. om det?369

Anjütka.

Jo, for saa var det godt, om Vorherre vilde tage mig (grøder).

Mi trit sh.

Ta'r Vorherre Dig, er der bare én mindre af dine Lige.

Anjütka.

Før de ti Aar kan Barnesjælen endnu gaa lige hjem til Vorherre; men siden bliver den jo fordærvet, ikke sandt?

Mitritsch.

Jo, det kan nok være! Hvordan skulde vel Du og dine Lige ikke blive fordærvede? Hvem er der vel, som lærer jer noget- Hvad sér I vel eller hører andet end den bare Daarlighed? Jeg er selv ikke meget oplært; men jeg véd da altid noget, og er jeg ikke just stiv i min Lærdom, véd jeg dog ganske anderledes Besked end en Bondekælling fra Landet. Hvad er vel saadan en Bondekælling for noget ? Det rene Pløre — ikke andet. Der er mange Miljoner af jeres Lige her i Rusland; men alle er 1 saa blinde som Muldvarpe og véd ingen Verdens Ting. Ja, hvordan man skal pløje Kopesten i Ring*) eller kurere Smaabørn med Hønsemøg**) og gjøre alskens Heksekunster, det véd I god Besked om.

*) „At pløje i Ring" er en Skik, der trå Arilds Tid paa mange Steder i Rusland har været gængs mellem Bønderne, idet de derved haabe at fri sig for epide-. miske Sygdomme, som Kolera og Kvægpest, Lige som Himlens Torden renser Luften, skal denne

2i370

Anjütka.

Ja, Mo'r havde ogsaa mig ude hos Hønsene, da jeg var syg.

symbolske Handling fordrive Landeplager og sikre Beboerne imod. at disse paa ny skal indfinde sig. Efter at Miren (en Forsamling af Landsbyens ældste) har vedtaget at Ceremonien-skal finde Sted. bestemmes der en Dag dertil, og ved Midnatstide begiver saa en gammel Kone (som oftest en Enke) sig i bar Særk hen paa et Sted nden for Landsbyen, hvor hun, skrigende af fuld Hals. hamrer løs paa en Stegepande. Paa hendes Skrig kommer hele Landsbyens kvindelige Befolkning splitternøgen farende til trå alle Kanter og stimler sammen om hende med Ildragere. Ovngafler, Leer. Segle ogKjæppe i Hænderne. Forud herfor lukkes alle Porte og Døre, ligesom Kvæget jages ind i Staldene og Hundene bindes. Den gamle Kone kaster nu Særken og giver sig til at udstøde Forbandelser mod Døden og Pesten, medens nogle andre af Kvinderne, som have bragt en Plov med sig, spænde hende for denne. Og nu begynder den tre Gange gjentagne Pløjen i King om Landsbyen, hvorved der sørges for, at Muldfjælen, som kaster den oppløjede Jord til Side, er stillet saaledes, at Jorden kastes til den modsatte Side af den, hvor Landsbyen ligger. Undertiden bliver der ogsaa trukket en særlig Fure om Huset eller Gaarden, hvor Kvægpesten første Gang har vist sig. — Toget bevæger sig sædvanlig i følgende Orden. Først komme nogle Koner, som bære Helgenbilleder og røge med Virak eller helbredende ürter, medens de synge gudelige Sange eller udraabe Besværgelser, som skulle afvende de onde Magters Indflydelse. (I nogle Egne gaa Konerne med brændende Fyrrespaaner eller Halmviske i Hænderne: et Sindbillede paa det første Tordenvejr om Foraaret, hvis

Flamme „tænder Livets371

MItritsch.

Ja, det er Tingen, er det Der er mange Miljoner af jer Kællinger og Tøse; men alle er I som vilde Dyr i Skoven. Naar I dør, er I akkurat

Fakkel"!) — Etter disse følger en gammel Kone (undertiden ogsaa flere, unge som gamle) ridende paa et Kosteskaft i bar Særk eller nøgen med udslagent Haar; dernæst — Konerne med Ploven, hvorefter der gaar en uug Pige med en Vidjekurv, tuld af forskjellige Slags Sædekorn, samlet fra alle Landsbyens Gaarde, hvoraf hun strør i Fliren, som Ploven efterlader. Konerne og de unge Piger, som slutte Toget, hoppe og springe med Hujen og Skrigen, medens de slaa om sig i Luften med Redskaberne, som de have bragt med sig. hamre paa Kobberskaale og Jernplader og smælde med Piske. Udenfor hver af Gaardene gjøre de Holdt, hvorpaa de dundre løs paa Porten og give sig til at raabe som vanvittige: „Hug, stik og gjør Ende paa Koens Død! Raadn og forgaa, Du lede Syge! Jeg pløjer Dig op. jeg stikker Dig sønder, jeg graver Dig ned, jeg hugger Dig fordærvet, jeg plejer Dig op!" — Hvis Toget paa sin Vej møder et eller andet Dvr — en Hund eller en Kat —, dræber det det øjeblikkelig i den Tro, at det er selve Døden i en Varulvs Skikkelse. Flygter Katten op i et Træ, bliver dette revet op med KoSe og Katten dræbt. Saalænge Ceremonien staar paa, vover ingen af den mandlige Befolkning sig uden for Husene, da den fanatiske Hob antager alle levende Væsner, som komme den i Møde. for Varulve og dræber dem paa Stedet. O. A.

**) Hentydning til den Overtro, i Følge hvilken Bønderkoner bære deres syge Børn ud under den Stige, som Hønsene sidde paa, hvor de saa vaske Børnene.

O. A.

23*372

lige saa kloge som da I blev født. I har hverken set eller hørt nogen Verdens Ting. En Bonde hører dog altid noget, enten det nu er i Kroen eller, som det ogsaa kan falde sig, i Fængslet, eller, som med mig, i Soldaterlivet. Men — en Bondekælling! Ikke nok med, at hun ikke .véd noget om Vorherre, véd hun ikke engang ordentlig Besked med Fredagene. Fredag er t'or hende bare Fredag, men hvad det er for en Fredag*), det véd hun ikke. Jo de Bondekællinger! Det er livagtig som nogle blinde Hundehvalpe, der ligger og roder paa en Mødding og .jager Hovederne ind i Møget. De forstaar ikke andet end at gaa og skraale paa deres tossede Viser: Hej, hohoho, hoho**)... Men hvad er saa „hoho" ? Ja, det véd de ikke engang selv.

*) Etter den russiske Folketro er Fredagen hellig, hvorfor man paa denne Dag ikke bør arbejde: „Den, som overholder Fredagen," hedder det saaledes, „slipper for Feber -; men „hvem, der begynder noget paa en Fredag, har ikke Held med sig." — I mange Egne af Rusland afholde Konerne sig saaledes om Fredagen fra at spinde, vaske Tøj og bære Aske ud af Ovnen, ligesom Mændene fra at pløje og harve, „for at den kjære Mo'r Fredag ikke skal blive tilsmudsket og faa Støv i Øjnene." — Navnlig helligholdes følgende tolv Fredage: 1 og 2) første og tiende efter Paaske.-Dernæst de, som gaa forud for følgende Højtider: 3) Helligtrekongers Dag. 4) Mariæ Bebudelsesdag. 5i Pinse, 6) Elias Dag (20. Juli), 7) Mariæ Himmelfartsdag. 8) Johannes Halshuggelse, 9) Ophøjelse, 10) Pokrov (1. Oktober), 11) Mariæ Ofr., 12) Jul.

O. A.

**) Hohoho, hoho: et populært russisk Omkvæd.

O. A.373

Anjütka.

Jeg véd, hvordan „Fa'rvor" begynder, Bedstefa'r!

Mitritseh.

•Ja, Du véd meget, véd Du! Men man kan da heller ikke forlange det af jer. Hvem er der vel, som lærer jer noget?

Det skulde da kun være, naar Bonden er fuld, at det kan stikke ham, at lære jer noget med Enden af et Piskeskaft. Det er al den Lærdom, I faar. Gud maa vide, hvem der skal staa til Ansvar for jer! Naar Rekrutterne ikke gjør deres Ting rigtig, saa maa Underofficeren svare for det; men hvordan det. gaar med jer, er der ingen, slet ingen, som svarer for. I Kvindfolk er som en skabet Hjord, der driver om uden Tilsyn, et rigtig dumt Folkefærd, et af de allersidste i Rækken, et rigtig ærkedumt Folkefærd.

Anjütka.

Men hvad kan man gjøre ved det?

Mitritsch.

Man kan gjøre ved det, hvad man vil. Dæk Du Dig nu kun rigtig godt til og sov! Aa, Herre Jesus!

(Pavse. Faarekyllingen lader sig høre igjen.)

Anjütka (springer op).

Bedstefa'r! Der er nogen, som skriger derude. Det er rent galt! Ved Gud! Der er nogen, som skriger. Aa, kjæreste Bedstefa'r! De kommer herind.

M'itri tsch.

Dæk Dig bare til, siger jeg! Stik Hovedet ned under Kappen.374

Sekstende Scene.

De forrige. Nikita og Matröna.

Nikita.

Hvad er det, I har gjort ved mig? Hvad er det dog, I har gjort ved mig? ! . . .

Matröna.

Drik lidt Vin, min Ven! Drik lidt Vin. Hvad

tænker Da paa ? ! (faar fat i en Flaske Vin og skænker i et Glas, som hun stiller hen for ham.) Naa, dl'ik Saa.

Nikita.

Giv hid! Maaske kan det fordrive Tankerne. Matrön a.

Tal ikke saa højt. Alle sover ikke endnu

(rækker liam Glasset). Drik Saa.

Nikita.

Hvad er dog det? Hvor har I kunnet finde paa saadan noget? I kunde jo have bragt det hen etsteds.

Matröna (hvisker). Bliv Du bare siddende her og drik et Glas til, eller ryg lidt. Det adspreder Tankerne.

Nikita.

Aa, Mo'r! Jeg føler det lige ind i Hjerteroden. Jeg er ikke Menneske mere, siden jeg hørte, hvordan det peb og hvordan de smaa Knokler knasede under mig . . .Aa!

Matröna.

Naa, hvad er nu det, Du kommer med dér! Sandt nok, ved Nattetider er det ingen Spøg at375

have med saadan noget at gjøre. Men lad det først blive lyst, saa mander Du Dig nok op igjen. Blot der gaar en Dag eller to, skal Du se, det er ude af Tankerne.

(gaar hen til ham og lægger Haanden paa hans Skulder).

Nikita.

Lad mig være! Hvad er det, 1 har gjort ved mig? !

Matröna.

Men Søn, hvad gaar der af Dig? (tager ham ved

Haanden.)

Nikita

(river Haanden til sig).

Lad mig være, siger jeg! Jeg slaar Dig ihjel! Jeg bryder mig nu ikke om noget mere. Jeg slaar Dig ihjel!

Matröna.

Gud, hvor han dog er bleven forskrækket! — Naa, gaa saa hen og sov.

Nikita.

Hvor skal jeg ty hen?! Nej, det er rent ude med mig!

Matröna

(ryster paa Hovedet).

Aa, Herregud! Saa vil jeg da gaa ud og rydde op. Imens kommer han lidt til Bo, og saa gaar det nok over. (Gaar.)376

Syttende Scene.

Nikita. Mitritsch og Anjütka.

Nikita

(sidder med Ansigtet skjult i Hænderne. Mitritsch og Anjütka ligge stille, uden at vove at røre sig).

Det piber . . . ja, ja, det piber . . . hør, hør bare! Og -nn graver hun det ned! ... (løber hen tii Døren og raaber ud.) Mo'r! grav det ikke ned; det er jo levende! . . .

Attende Scene.

De forrige og Matröna.

Matröna

(kommer til Syne i Døren, hvisker).

Vorherre være med Dig! Hvad tænker Du paa? Hvordan skulde det nu være levende? Du har jo maset det helt sønder og sammen.

Nikita.

Lad mig faa mere Vin! (Matröna skænker i for ham; han drikker).

Matröna.

Læg Dig saa. kjære Søn! Du skal se, nu falder Du nok i Søvn.

Nikita

(tarer op og lytter).

Nej, det lever endnu . . . hør! det piber . . . Hører Du da ikke? . . . Hør! Det lever . . .

Matröna (hvisker).

Vist ikke nej!377

Nikita.

Aa, Mo'r! Det er ude med mig. Hvad er det dog, I har gjort ved mig?!... Hvor skal jeg gjøre

af mig selv? ! (styrter ud af Stuen. Matröna løber efter ham.)

Nittende Scene.

Mitritsch og Anjütka.

Anjütka.

Bedstefa'r! Kjæreste, søde ... de har taget Livet af den!

MltritSCh (barsk).

Sov, siger jeg — Gid Du faa Laas for Tungen! — eller jeg skal give Dig af Riset. Sov, siger jeg!

Anjütka.

Bedstefa'r, min egen Ven . . . Der er nogen, som haler i mig ... med saadan nogle kolde Labber! ... Bedstefa'r, min egen gode Engel! Lad mig komme op til Dig paa Ovnen! For Gud i Himlens Skyld, lad mig komme op til Dig . .'. Det haler og slider i mig ...

(hviner.) Aa-aa ! (springer op og løber hen til Ovnen.)

Mitritsch.

Hvor de har gjort Tøsen bange, de Skarns Bæster, — gid de faa en Ulykke! Naa, kravl saa op!

Anjütka (kravler op).

Du maa ikke gaa fra mig.378

Mitritsch.

Hvor skulde jeg vel gaa hen ? Naa, kom saa her ind til mig .. . Aa. Herre Jesuä! Barmhjertige Miköla! Hellige Guds Moder . . . Hvor de har gjort Tøsen bange! (Dækker jwmfu ni) Det lille Tossehoved ... At gjøre hende saa bange ... Jo, de skulde rigtig have, de Skarns Mennesker, — gid de faa en Agurk paa tværs i Halsen!Femte Akt.

Ladebygningen bag ved Nikita's Gaard. Tilhøjre Tærskeloen, hvortil Porten staar aaben. Midt paa Scenen ligger en aflang Ståk Halm. I Baggrunden ses Huset og Gaarden, hvorfra der af og til lyder Sang og Raslen med Bjælder.

Første Scene.

To Piger.

Første Pige. Kan Du saa se, vi naaede herhen, uden at svine Støvlerne altfor fælt til? Ad Gaden var vi aldrig slupne igjennem; den ligger jo i ét Søl, brrr!

(De stanse begge og viske Støvlerne af i Halmen.) Men hvem ei" det dér ? (bøjer sig ned over Halmbunken.)

Anden Pige (ligeledes). Aa, det er jo MItritsch, Karlen her i Huset. Det er da svært, hvor han har drukket sig fuld! Første Pige. Men han drak jo slet ikke, det jeg véd?

Anden Pige. Nej, det kan man se! Saa længe til man ikke bød ham noget; men saa kunde han nok tage for sig af Varerne.380

Første Pige.

Se bare! Han er kommen herud efter Halm, — der ligger han endnu med Rebet i Haanden; men saa er han falden i Søvn ved det.

Anden Pige

(lytter til Stemmerne indefra Huset).

Hør! De lovpriser endnu derinde. Saa har Bruden vist endnu ikke faaet Velsignelsen. Akuli'na hylede nok ellers slet ikke, efter hvad man siger.*)

Første Pige.

Nej, Mo'r sagde ogsaa, at hun ikke gifter sig af egen Vilje. Det er hendes Stedfa'r, som tvinger

*) Af de mangfoldige Ceremonier, som sædvanlig ledsage et russisk Bondebryllup, hentydes her til følgende: Før Bruden begiver sig til Kirke, synger hendes Veninder forskjellige Viser, hvori de lovprise saavel Brud og Brudgom, som disses Forældre, Forloverne og de mere fremragende af Gæsterne. Viserne, som henvendes til Forloverne og de sidste, ere tørst af et satirisk Indhold, hvormed Hensigten er at opmuntre vedkommende til at vise sig rundhaandet, naar Tallerkenen gaar omkring, for senere at faa sig en bedre Lovtale. — Bruden „velsignes" af Forældrene eller andre af de nærmeste, idet der først holdes et Helgenbillede over hendes Hoved og dernæst et Brød med et Saltkar ovenpaa. — Omgiven af sine Veninder tager Bruden Afsked med sit Pigeliv, og hvis hun ved denne Lejlighed ikke græder eller „hyler", som sig hør og bør. anses det for et Tegn paa, at hun ikke gifter sig af egen fri Vilje.

O. A.381

hende til det; ellers havde hun aldrig i Livet gjort det. Det er jo bekjendt nok, hvad man sagde om hende.

Anden Scene.

De forrige og Marina.

Marina.

Goddag, I gode Smaapiger!

Begge.

Goddag, lille Tante!

Marina.

Skal I ogsaa med til Bryllup, Børn?

Første Pige.

Nej, det er jo snart torbi. Vi vilde bare se lidt paa Stadsen.

Marina.

Aa, kald engang paa min gamle, Semjön fra Süjev. 1 kjender ham vel nok?

Første Pige.

Ja, det tror jeg. Han er jo i Slægt med Brudgommen ?

Marina.

Javist, han er hans Fa'rbro'r.

A n d e n P i g e.

Hvorfor gaar Du da ikke selv ind? At komme til Bryllup og saa ikke være med derinde . . .382

Marina.-

Jeg har ingen Lyst, min Pige, og jeg kan da heller ikke, for det er paa Tiden, at vi kommer afsted. Vi havde slet ikke tænkt paa at tage til Bryllup; men vi skulde til Byen med Havre. Paa Vejen holdt vi her for at fo're Hestene,

og saa var det, at de flk fat i min gamle.

Første Pige.

Hvem er I taget ind hps ? Er det hos Fjödoritsch ?

Marina.

Ja, rigtig. Naa, lille Pige, saa bliver jeg da her, mens Du gaar ind og kalder paa min gamle. Sig bare: „Din Kvinde Marina siger, I skal kjøre. De andre hjemmefra har allerede spændt for."

Første Pige.

Godt, det kan jeg gjerne, naar Du selv ikke

vil. (Pigerne gaa ind i Gaarden.)

Tredie Scene.

Marina.

Der var ikke noget i Vejen for at gaa ind; men jeg lader dog heller være, for jeg har ikke set ham, siden han slog op med mig. Det er nu over et Aar siden. — Jeg kunde ellers nok have Lyst til at se, hvordan han kommer ud af det med denne hersens Anisja. Efter hvad Folk siger, lever de ikke godt sammen. Det er en slem Kvinde.383

han har faaet ... saa grov og egensindig . . . Han har nok tænkt paa mig mer end én Gang i den Tid, kan jeg tro! flan ventede, han skulde faa gode Dage, og saa lod han mig gaa. Naa, Vorherre være med ham! Jeg bærer ikke Nag til ham foldet. Men, hvor det krænkede mig dengang, aa, hvor det pinte mig! Ak ja, Tiden har gjort sit, og nu er det gaaet over. Men jeg vilde dog gjerne se

ham . . . (gaar hen imod Gaarden og faar i det samme øie paa Nikita, som kommer ud derfra.) [h! Hvad kommer han

nu dér for? Skulde maaske Tøsene have sagt ham . . .? Hvordan er det, at han løber fra Gæsterne? Jeg gaar min Vej. Hvor han ser trist

lld ! (træder til Side.)

Fjerde Scene.

Marina og Nikita.

Nikita

(kommer gaaende med nedbøjet Hoved. Han gestikulerer ivrigt med Hænderne og brummer noget i Skæget. Pludselig ser han op og faar øje paa Marina).

Marina! Kjæreste, bedste Marina! Hvad staar Du her for?

Marina. Jeg venter paa min gamle.

Nikita.

Hvorfor kom Du ikke med til Brylluppet ? Der havde været noget for Dig at se paa og — more Dig over.384

Mari'na.

Hvad skulde jeg more mig over dér? Jeg kom efter min gamle.

Nikita.

Ak, kjære Marina ! (vil omfavne hende.)

Marina (opbragt).

Mik'ita! Lad Du de Fagter være! Det er forbi med det. Jeg kom efter min Mand. Sidder han endnu derinde?

Nikita.

Man skal ikke mindes, hvad der er forbi ? Er det saadan, Du mener?

Mari'na.

Hvad er der vel at mindes? Hvad der er forbi er forbi.

Nikita.

Og det lader sig ikke mere kalde tilbage?

Mari'na.

Nej. — Men hvorfor gik Du ud? Hvad ligner det, at Værten forlader sine Gjæster og oven i Kjøbet ved et Bryllup?

Nikita

(sætter sig ned i Halmbunken).

Hvorfor jeg gik ud? Aa, dersom Du vidste, dersom Du vidste!... Jeg er saa tung om Hjertet, Marina, saa tung om Hjertet, at jeg ikke véd, hvor jeg skal gjøre af mig selv. Jeg stod fra Bordet og gik min Vej, bare for at slippe for at se nogen.385

Marina

(nærmer sig til ham).

Hvad er det da?

Nikita.

Hvad det er? Det er noget, som jeg aldrig kan blive af med, hvad jeg saa gjør. Enten jeg spiser eller drikker eller sover, saa staar det bestandig for mig. Aa, jeg er saa led, saa led ved det hele. Og hvad der piner mig allermest, kjære Marina, det er, at jeg maa være ene om at bære det, og at jeg ikke har et Menneske, som kan dele min Sorg. Marina.

Man kommer ikke gjennem Livet uden Sorger, Mik'ita. Men jeg har nu grædt ud, og det er gaaet over.

Nikita.

Du taler om gamle Dage, og hvad der har været. Du har grædt ud, siger Du. Aa, min Ven, men nu er det min Tur. Jeg sidder i det her til.

(peger paa Halsen.)

Marina. Men hvad er der da i Vejen ?

Nikita.

Der er det i Vejen, at jeg er led og kjed af Livet, led og kjed af mig selv. Aa, Marina! Du forstod ikke at holde paa mig dengang, og nu er vi begge to gaaet i Hundene. Er det maaske et Liv?

Marin a

(støtter sig til Skuret, medens hun søger at holde Taarerne tilbage).

Jeg kan ikke klage over mine Kaar, Nikita. Gud give blot, ingen maatte have det værre. Jeg

25386

kan ikke klage. Jeg angrede dengang min Synd for min Mand. Han tilgav mig af et godt Hjerte og har aldrig siden ladet mig høre ondt for det. Jeg har ingen Grund til at beklage mig over mit Liv. Min gamle er en stille og fredelig Mand. Jeg holder af ham, jeg plejer og passer hans Børn. Og han holder ogsaa en Klat af mig. Hvad

skulde jeg saa klage over? Gud har vel bestemt det saaledes. Og hvad dit Liv angaar, — Du er jo rig .. .

Nikita.

Mit Liv? . . . Hvis det ikke var, fordi jeg ikke vil forstyrre Brylluppet, skulde jeg tage dette

Reb her (tager Enden af et Reb, som ligger i Halmen) og

kaste det op over denne Tværbjælke; naar jeg saa havde faaet lavet mig en rigtig god Løkke, skulde jeg kravle op paa Bjælken, jage Hovedet ind i Løkken og — Godnat! Saadan er det Liv, jeg maa føre!

Marina.

Vorherre være med Dig, — hvad er nu det for noget? !

Nikita.

Du tror, jeg spøger? Du tror, jeg er fuld? Men jeg er ikke fuld. I den sidste Tid kan jeg ikke engang blive fuld. Det er Sorgen, Sorgen, som fortærer mig. Den har taget mig saadan under Behandling, at jeg er bleven led og kjed af alting. Ak, kjære Marina, den eneste Tid, jeg kan sige, jeg har levet, det var den Gang, jeg traf387

sammen med Dig, dér ved Jernbanen. Husker Du de lyse Nætter? . . .

Mar'ina.

Rip ikke op i det gamle Saar, Mik'ita! Jeg er nu gift. og Du ogsaa. Min Synd er mig tilgivet, og lad os saa ikke røre mere ved det.

Nikita,

Hvad skal jeg stille op med mit Hjerte? Hvor skal jeg gjøre af mig selv?

Marina.

Hvad Du skal gjøre? Du har jo en Kone; saa vær ikke-lysten efter andres, men vogt over den, Du har. Har Du engang skænket An'isja dit Hjerte, saa lad hende ogsaa beholde det.

Nikita.

Aa, denne Anisja . . . hun er mig saa bésk som Malurt Hun har spundet mig ind som en Ædderkop i sit Spind.

Marina.

•Ja hvordan hun nu er, saa er hun nu engang din Kone... Men hvad er dér at tale om! Gaa Du heller ind til Gæsterne og send mig min Mand herud.

Nikita.

Aa, dersom Du vidste, hvordan det rigtig hænger sammen . . . Men hvad hjælper det vel at snakke om det!

23*388

Femte Scene.

Nikita, Marina, Semjön og Anjütka.

Semjön

(kommer ravende inde fra Gaarden, helt rød i Hovedet af Drik).

Marina! Lille Mo'r! Hvor er Du henne? Nikita.

Der kommer din Mand efter Dig. Gaa nu.

Mari'na. Men hvad vil Du saa gjøre?

Nikita.

Jeg? Jeg lægger mig lidt her. (kaster sig ned i

Halmen.)

Semj ön. Hvor er hun saa ?

Anjütka.

Der staar hun jo, Onkel, henne ved Skuret. Semjön.

Fl vad staar hun dér efter? — Marina! gaa ind i Stuen. Værten og Værtinden kalder paa Dig og beder Dig vise dem den Ære . . . Bryllupstoget kjører straks, og vi tager med.

Marina. Jeg har ikke Lyst.

Semj ön.

Vil Du nu bare gaa. Du maa da ogsaa have Dig et Glas, véd jeg. Og saa drikker vi Ivans Skaal, den Rad. Kom nu, lille Mutter! Ellers389

bliver man fornærmet. Vi skal nok alligevel blive færdig med, hvad vi har at gjøre, (lægger Ånnen om

sin Kones Hals og gaar vaklende ud med hende.)

Sjette Scene.

Nikita og Anjütka.

Nikita

(sætter sig over Ende i Halmen).

Aa! det er bleven værre med mig, siden jeg saa' hende igjen. Det er kun sammen med hende, jeg har vidst af Glæde at sige. Jeg har gjort mig selv ulykkelig for ingen Verdens Ting; det er mig selv, som har afsagt Dødsdommen over mig! (kaster sig for over.) Hvor skal jeg gjøre af mig? Gid jeg maatte synke i Jorden med det samme! A n j ü t k a

(faar Øje paa Nikita og løber hen til ham).

Vor Fa'r, lille Fa'r! Man leder efter Dig. Alle de andre har givet deres Velsignelse. Gudfa'r ogsaa, ved Gud ! Kom nu ind, ellers bliver de vrede.

Nikita (for sig selv).

Hvor skal jeg skjule mig?

A n j ü t. k a. Hva'? Hvad er det, Du siger?

Nikita.

Jeg ? Jeg siger ikke noget. Hvad gaar der af Dig ? Anjütka.

Vor Fa'r! kom nu ! — (trækker ham ved Haanden.) Kom nu ind og velsign de unge. Du kan tro mig,390

naar jeg siger det: man er ordentlig vred og bruger Mund over at Du ikke kommer.

Nikita

(river Haanden til sig).

Lad mig være!

Anjütka. Men hvad er nu det for noget?

Nikita

(truer ad hende med Rebet).

Gaa din Vej, siger jeg. Jeg skal gi' Dig! Anjütka.

Naa, saa sender jeg Mo'r herud. (løber ind.)

Syvende Scene.

Nikita (rejser sig op).

Hvordan skal jeg gaa ind ? Hvordan skal jeg kunne tage Helgenbilledet i Haanden ? Hvordan skal jeg kunne se hende i Øjnene ? (lægger sig igjen.) Ak, gid der var et Hul i.Jorden her, hvor jeg ligger, at jeg kunde synke ned i det! Saa var der ingen, der saa' mig, Og jeg Selv Slåp for at Se nogen. (rejser sig igjen.) Nej, jeg gaar ikke ind — Fanden i Vold med dem! —

Jeg gaar ikke. (trækker Fodlapperne af og slaar en Løkke paa Rebet, som han kaster om Halsen paa sig.) Saadan Skal det

være.391

Ottende Scene.

Nikita og Matröna.

Nikita

(ved Synet af Moderen trækker han Hovedet ud af Løkken og lægger sig paa ny ned i Halmen).

Matröna

(nærmer sig skyndsomt til ham).

Miki'ta! Miki'ta! —Der skal man se, han svarer ikke engang! Hvad gaar der af dig, Miki'ta! Du er da ikke fuld ? Min egen kjære Søn, gaa nu ind. Folkene taber rent Taalmodigheden over at vente saa længe paa Dig.

Nikita.

Ak, hvad har 1 dog gjort ved mig? Jeg er slet ikke Menneske mere.

Matröna.

Hvad er nu det? Kom nu ind, min Ven, og giv din Velsignelse, som sig hør og bør. Saa kan Du jo siden gaa igjen. Glem ikke, at de allesammen venter paa Dig.

Nikita.

Hvordan skal jeg give inin Velsignelse? . . .

Matröna.

Det er jo bekjendt nok. Véd Du det maaske ikke?

Nikita.

Vist véd jeg det. Men h v e m er det, jeg skal give min Velsignelse? Hvordan er det, jeg har handlet imod hende? 392

Matröna.

Handlet imod hende? Jo, det var ogsaa noget at tænke paa nu! Der er ingen, som véd det mindste, ikke en Kat. Og Tøsen er jo selv villig.

Nikita.

Villig ?

Matröna.

Natyrligvis er der ogsaa Frygt med i Spillet; men hun gifter sig jo dog. Og hvad ei' der vel andet at gjøre? Det

skulde hun have tænkt paa før. Nu er det for sent at gjøre sig udtilbens. Forloverne har heller ikke noget at beklage sig over. De har set Tøsen hele to Gange, og saa har hun jo godt med Penge. Nej, Du kan tro, den Sager vel forvaret.

Nikita.

Har Du glemt, hvad der ligger nede i Kælderen ?

Matröna Uer).

Hvad der ligger nede i Kælderen? Kaal og Kartofler, tænker jeg. Skal Du nu igjen rode op i de gamle Historier?

Nikita.

Jeg var glad, om jeg kunde lade være; men det kan jeg nu engang ikke. Blot jeg tænker paa det, saa hører jeg livagtig igjen . . . Aa, hvad er det dog, I har faaet mig til?!

Matröna.

Hvad ligner nu det at gjøre saa mange Omstændigheder? Husk . . .393

Nikita

(kaster sig igjen forover).

Aa, pin mig ikke, Mo'r! Det er rent ude med mig.

Matröna.

Du maa alligevel til det. Snakken er jo i Gang, som Du véd, og her løber Faderen paa én Gang ud af Stuen, vil ikke komme ind og er bange f'or at give sin Velsignelse . . . Natyrligvis skal Folk straks gjøre deres Bemærkninger. Bare Du viser Dig forknyt, skal de nok se at finde ud, hvad der er i Vejen. Gaa stiv og strunk, saa ta'r ingen Dig for en Tyv. Men smører Du Haser for en Ulv, kan Du gjerne rende bus paa en Bjørn. Lad Dig frem for alt ikke mærke med noget, og vær ikke forknyt; ellers, skal Du se, vil man snart komme paa Sporet.

Nikita.

Jo, det er en rar Redelighed, I dér har filtret mig ind i! Aa, Du gode Gud!

Matröna.

Hold nu op med det og lad os komme afsted. Gaa ind og giv din Velsignelse, som Skik og Brug er, saa har vi Ende paa det.

Nikita.

Nej, jeg kan ikke!

Matröna (atsides).

Hvordan er nu det kommen? Alting gik som det skulde; der var ingenting i Vejen, og paa én Gang . . . Der maa igjen være Hekseri med i394

Spillet, (hejt) Mikita ! Staa nu op. Se engang, der kommer Anisja; hun er ogsaa gaaet væk fra Gæsterne.

Niende Scene.

Nikita, Matröna og Anisja.

Anisja (beruset).

Naa, lille Mo'r, det kan nok være, clet er .smukt, rigtig smukt. Det har vi ordentlig Ære af'. Og som Folk er veltilfreds! . . . Men hvor er han dog henne?

Matröna.

Her, min Putte, her! Han har lagt sig hen i Halmen, og man kan ikke faa ham ud af Stedet. Han vil ikke.

Nikita

(løfter Hovedet og ser paa sin Kone. Afsides).

Naa, hun er da ogsaa fuld. Det kryber i mig bare ved at se paa hende. Hvor skulde jeg nu kunne leve med hende ? (lægger sig ned igjen.) Jeg slaar hende ihjel engang, og saa bliver det værre endnu.

Anisja.

Der skal man se, han er krøbet ned i Halmen! Du har nok faaet Dig en ordentlig Donner? der) Jeg kunde selv have Lyst til at ligge lidt her hos Dig, hvis der bare var Tid til det. — Kom nu op, saa395

skal jeg nok hjælpe Dig ind. Hvor der ér rart derinde i Huset! Det er en hel Fornøjelse at se paa. Kvindfolkene spiller paa Harmonika, — jo, det kan nok være! De er fulde allesammen . . . Det kan ikke være finere . . . rigtig smukt!

Nikita.

Hvad er saa smukt ?

Ani'sja.

Brylluppet, et rigtig lystigt Bryllup. De siger allesammen, at det er sjeldent, man ser saadan et Bryllup. Saa fint og smukt som det hele er indrettet. Kom nu op og lad os følges ad . . . Om jeg ogsaa har drukket noget, skal jeg dog nok være Kone f'or at bringe Dig ind. (tager ham ved

Haanden.)

Nikita

(river Haanden til sigu

Gaa Du alene. Jeg skal nok komme.

An'isj a.

Hvad sætter Du Dig paa Bagbenene for? Vi har nu faaet Ende paa alle vore Ulykker; vi er af med Tøsen, som skilte os ad, og vi har nu ikke andet at gjøre end at glæde og fryde os ved Livet. Alting er i sin gode Orden, lovligt og med Ære! Jeg er saa glad, saa glad, at jeg aldrig kan sige det. Det er lige som jeg kunde have giftet mig med Dig for anden Gang. Og hvor Gæsterne er tilfredse, — Gud Fader bevares! Allesammen takker de, og det er rigtig pæne Gæster. Der er396

baade Ivan Moséitsch og Hr. Gendarmen. De er ogsaa bleven lovprist.*)

Nikita.

Saa skulde Du være bleven derinde. Hvad kom Du her ud efter?

Anisj a.

Ja, det er ogsaa paa Tiden, at jeg kommer ind igjen. Hvad ligner det, at Værten og Værtinden gaar bort og lader Gæsterne være alene? Og saadan pæne Gæster, som de allesammen er.

Nikita

(rejser sig op og piller Halmen af sig).

Gaa nu. Jeg kommer straks.

Matröna.

Oho! Jeg ser, den Gjøg, som kukker om Natten, gjælder mer end den, som kukker om Dagen. Han vilde ikke høre paa mig, men Konen lystrede han straks. — Naa, kommer Du saa?

Nikita.

Ja, straks. Gaa I bare. (Konerne gaa, men stanse og se sig om efter ham.) Gaa nu, siger jeg. Jeg kommer straks ind og giver min Velsignelse. Gaa kun.

(Matröna og Anisja gaar.)

Tiende Scene.

Nikita, (senere) Mitritsch.

Nikita

(ser tankefuld efter dem. Sætter sig ned og trækker Støvlerne af.).

Ja vist kommer jeg. Nej, led I heller siden efter mig paa Tværbjælken, om I ikke skulde hitte

*) Smlg. Anm. S. 380.397

mig dér! Løkken om Halsen, et Spring — og saa kan I sige, I har set mig! Godt, at Rebet laa

her.---Andre Sorger kunde man vel se at

blive kvit; men denne her har boret sig helt ind i Hjerteroden og lader sig siet ikke rive ud igjen.

flytter og ser sig urolig om lien imod Huset.) Er hun der nu igjen V — (vrænger efter Anisja.) „Hvor det er smukt, hvor det er smukt! . . . Jeg kunde have Lyst til at ligge lidt hos Dig ..." Uf! Den Rakkermær! Men nu kan Du have det saa godt! Naar de faar mig ned af Tværbjælken, saa kan Du ligge hos mig Saa meget Du Vil. (tager fat i Enden af Rebet og vii trække det tn sig.) Der er ikke andet for.

Mitritsch

(som hidtil har ligget og sovet paa den anden Side af Halmbunken, vaagner op. Saa fuld han er, giver han dog ikke Slip paa Rebet).

Nej, Du faar ikke Lov. Der er ingen, som faar Lov. Jeg har sagt, at jeg bringer Halmen, og saa bringer jeg den. (rejser sig halvt op.) Mikita, er det Dig? (ler.) Hvad Fanden skal det betyde? Er Du ude efter Halm? . . .

Nikita. Lad mig faa Rebet.

Mitritsch.

Nej, er Du saa god at vente lidt. Har jeg lovet at bringe Halmen, skal jeg ogsaa nok gjøre

det Selv. (rejser sig op og begynder at lægge Halmen i Bunke; men Benene vil ikke bære ham og tilsidst falder han om igjen.)

Den Satans Finkel! Saa flk den dog Overtaget alligevel!398

Nikita.

Kom hid med Rebet.

Mitritsch.

Nej, Du faar det ikke, siger jeg! Aa, Mikischka, Du er saa dum som en Hest, naar man ser rigtig paa Dig. (ler.) Men jeg holder dog af Dig alligevel, saa dum Du er! Du tænker nu, at jeg igjen har slaaet mig til Flasken. Men jeg giver Dig Døden og Djævlen, gjør jeg! Du tænker, at jeg har Dig nødig . . . Men se rigtig paa mig! Jeg er Underofficer, er jeg! Dit Fæ, Du forstaar ikke engang at sige: „Underofficer ved Hendes kejserlige Majestæts allerførste Grenadér-Regiment". Jeg har svoret Kejseren og Fædrelandet Huldskab og Troskab. Men hvem er jeg vel? Du tænker, jeg er en Krigsmand. Nej, jeg er ingen Krigsmand, men en fattig Lus, et stakkels skabet, forvildet Faar, det er jeg! Jeg har svoret højt og dyrt paa, at jeg ikke vilde drikke mere. Men nu har jeg igjen givet mig til at svire. Du tror maaske, at jeg er bange for Dig? Jo vist! Jeg er ikke bange for nogen, hvem det saa er! Svirer jeg, saa svirer jeg! I hele fjorten Dage skal jeg nu tylle i mig fra Morgen til Aften. Jeg skal drikke til den

store Guldmedalje! Alt, hvad jeg ejer og har, skal drikkes op, lige til Korset, som jeg gaar med om Halsen ! Jeg er slet ikke bange for nogen! Ved Regimentet høvlede de mig, saa det knagede efter, for at jeg skulde lade være med at drikke. De høvlede og høvlede . . . „Vil Du saa la'e være?" sa'e de.399

„Nej, gu om jeg vil!" sa'ejeg. Hvorfor skulde man være bange for dem? Ser Du, saadan er nu jeg. Vorherre har nu engang skabt mig paa den Fason. Har jeg svoret paa, at jeg ikke vil drikke, saa drikker jeg heller ikke; men drikker jeg først, saa drikker jeg, til den blaa Lue staar mig ud af Halsen, og er ikke bange for nogen! Og det er ikke Løgn, hvad jeg her siger, men den rene skære Sandhed. Skulde jeg saa være bange for Folk? Det Rak! Nej, lad dem bare se, hvad jeg er for en Karl! Saadan hørte jeg engang af en Præst, at. der er ingen værre Pralhans til end Fanden. „Blot Du gi'r Dig til at prale," sa'e han, „bliver Du straks bange; men er Du først bange for Folk, saa kommer han med Bukkefoden lige paa Stedet og slaar en Klo i Dig og expederer Dig hen, hvor han vil have Dig." Se, jeg er nu ikke bange for nogen, og derfor er jeg ogsaa let om Hjertet. Jeg blæser baade Fanden og hans Oldemo'r et Stykke! Hvad kan han gjøre mig, den Somikkel ? Ingenting. Værsgo' (viser Kükisch) *); lad ham bide Spids paa den!

Nikita (korser sig).

Hvad er det dog, jeg har for ? (kaster Rebet

trå sig.)

*) „Kükisch" svarer til det spanske „figo", et Tegn paa Foragt, som gjøres med Haanden, idet man stikker Tommelfingeren ind mellem Pege- og Mellemfingeren.

O. A.400

Mitritsch.

Hva' ?

Nikita (rejser sig).

Du siger, man skal ikke være bange for Folk?

Mitritsch.

Jo, det var ogsaa noget at være bange for. Det Rak! Du behøver bare at se paa dem i Badstuen. De er allesammen ud af én Surdej. Den ene kan være lidt tykkere i Vommen end den anden; men det er ogsaa hele Forskjellen. Og det er dem, man skal være bange for? Gid de faa en Agurk paa tværs i Halsen!

Ellevte Scene.

Nikita, Mitritsch og Matröna.

Matröna

(inde fra Gaarden).

Naa, kommer Du saa?

Nikita

(med et dybt Suk; afsides).

Ak ja! Det er dog bedst paa den Maade, (højt.) Nu kommer jeg. (gaar ind i Gaarden.)

Sceneforandring.

Dekorationen fra første Akt. Stuen er fuld af Folk, der staa eller sidde, som de bedst kunne. I Hjørnet til højre under Skabet med Helgenbillederne og Oljelamperne sidder Akulina og Ivan. Paa Bordet foran dem nogle Helgenbilleder og et Brød. Iblandt Gæsterne ses Marina, Semjån og Gendarmen. Idet Tæppet gaar op, ere Konerne i Færd med at synge. Anisja kommer med Vin, som hun byder Gæsterne, hvorpaa Sangen hører op.401

Tolvte Scene.

Anisja, Marina, Seirijön, Akulina, Ivan, Matröna, Fjökla, Gendarmen, en Hyrekusk, en Bonde, der er med som Brudekarl og andre Gæster.

En Hyrekusk. Hvis man skal afsted, saa er det paa Tiden. Der er ikke saa kort til Kirken.

En Bonde.

Giv nu Tid, og lad først Stedfaderen give sin Velsignelse. Hvor er han dog?

Anisj a.

Han er her paa Øjeblikket, I.kjære YTenner! Endnu et lille Glas. Sig ikke nej.

Fjökla.

Det er da ogsaa farlig, saa længe det varer. Vi venter og venter, og det faar slet ingen Ende.

Anisja.

Du skal se, han kommer lige straks. En, to, tre, saa er han her. Drik saa, I kjære Venner! Han kommer lige paa Øjeblikket. Syng lidt saa længe, Smaapiger.

En Hyrekusk. Vi har allerede sunget alle de Viser, der er til, mens vi har staaet her og ventet.

(Konerne og Pigerne begynde paa ny at synge.)

262

Trettende Scene.

De forrige, Nikita og Aki'm.

Nikita

'hölder Akim ved Haanden og støder ham lempeligt ind foran sig).

Værs'go', gamle! Det gaar ikke uden Dig. Aki'm.

Du véd, jeg har ikke Lyst til saadan noget .. . Nikita

(til Kvindtolkene).

Naa, hold saa op. — (ser sig om i stuen.) Marina! Er Du her?

Fjökla.

Tag nu Helgenbilledet og giv din Velsignelse. Nikita.

Giv bare Tid. — Akulina! Er Du ogsaa her? Fjökla.

Hvad raaber Du dem op for ailesanmien? Om Akulina er her? Ja, hvor skulde hun vel ellers være ? Det var da noget, løjerligt noget.

Anisja.

Ih, Du Alstyrende! Han er jo barbenet! Nikita.

Fa'r! Er Du her? Se saa, her staar jeg. Se paa mig, 1 gode, kristne Mennesker! Her ser I mig, som jeg er! (falder paa Kr»>.)

Anisja.

Mikita, Mikita, hvad gjør Du! Aa, jeg arme Menneske.403

Fjökla. Det var jo en rar Historie!

Matröna.

Jeg tænkte det nok. Han har faaet for meget Vin at drikke. — Kom til Dig selv! Hvad

tænker Dll paa ? (Hun og de omkringstående vil hjælpe ham op; men han ser ufravendt frem for sig, uden at lægge Mærke til noget.'

Nikita.

I gode, kristne Mennesker, som her er til Stede! Jeg er skyldig, og jeg vil tilstaa min Brøde.

Matröna

(haler ham i Ånnen!.

Men er Du da ren splitter gal? — I kjære Venner! Han er forstyrret i Hovedet. Vi maa se at faa ham ud.

Nikita

(støder hende fra sig med Skulderen).

Lad mig være! — Hør nu, Fa'r, hvad jeg vil sige. Først og fremmest . . . Marinka! Se engang

her hen. (bøjer sig for hende med Panden til Jorden, hvorpaa

han rejser sig op igjen.) .Jeg er skyldig imod Dig.. Jeg lovede at gifte mig med Dig og forførte Dig bare. •Jeg bedrog Dig, forlod Dig . . . Tilgiv mig i Jesu

Navn! (bojer sig paa ny til Jorden for hende.)

Ani'sja.

Hvad er nu det for noget Kællingen? Det har slet ikke noget her at bestille. Kommer han der med noget, som ingen Mennesker spørger om! Staa nu op! Hvad er det for en Skandale?404

Matröna.

Aa, der er igjen nogen, som har forgjort ham. Hvordan mon det nu er kommen! Han er jo rent forhekset. Rejs Dig nu. Hvad ligner det at snakke saadan hen i Vejret! (haler i ham.)

Nikita

(ryster paa Hovedet).

Rør mig ikke! — Tilgiv mig, Marina! Forlad mig min Synd imod Dig, i Jesu Navn!

Marin a

(skjuler tavs Ansigtet i sine Hænder).

Anisja.

Rejs Dig, siger jeg, og lad os være fri for de Skandaler. Der skulde han igjen til at rippe op i de gamle Historier! — Du har nu blæret Dig nok. Skamme Dig maa Du ! — Aa, jeg arme Menneske! Er han da bleven rent skruptosset?

Nikita

(stoder Anisja fra sig og vender sig til Akulina).

Det er nu Dig, Akulina, som jeg vil tale med. Hør paa, hvad jeg siger, I gode, kristne Mennesker! Jeg er en stor Misdæder. Akulina! Jeg har syndet haardt imod Dig. Din Fa'r er ikke død nogen naturlig Død: han er bleven forgivet.

Anisja (med et Skrig).

Aa, jeg elendige Menneske! Hvad tænker han dog paa?

Matröna.

Han er jo rent fra Sans og Samling. Se dog at faa ham ud.

(De omkringstaaende nærme sig tor at lægge Haand paa liam.)405

A k i m

(træder i Vejen for dem).

Holdt! Stop lidt, Børn, stop lidt.

Nikita.

Akul'ina! Det er mig, som har forgivet Din Fa'r. Tilgiv mig, i Jesu Navn! (knæler for hende.)

Akul'ina (springer op).

Det er bare Sludder! Jeg véd nok, hvem det er, der har gjort det!

Fjökla.

Hvad gaar der af Dig ? Bliv nu bare siddende.

Aki'm.

Aa, Herre Jesus! For al den Synd . . .

Gendarmen

(til de nærmest staaende).

Grib ham! Send Bud efter den ældste og nogle Vidner. Der maa optages en Protokol, (fa Nikita.) Rejs Dig, Du, og kom lidt her hen.

Ak'im.

Nej, hør nu . . . hvad jeg vil sige ... Du dér med de blanke Knapper . . . Lad det vente lidt med det. Giv først Tid, og lad os høre, hvad han vil sige.

Gendarm en.

Se Du heller, Du holder Dig uden for det Hele, Du gamle! Jeg maa tage Protokol i Sagen.

Ak'im.

Aa, Du med din Protokol! Jeg siger Dig, vent lidt. Hvad er der at snakke om Protokoller?406

Det er en højtidelig Sag her er for .. . Manden til— staar sin Synd, og saa kommer Du med Protokollen . . .

Gendarmen.

Hvor er den ældste?

Aki'm.

Lad os først føre Guds Sag til Ende, forstaar Du, saa kan Du siden komme med det andet, forstaar Du.

Nikita.

Akulina! Jeg har endnu en stor Synd paa min Samvittighed imod Dig. Jeg har forført Dig. Tilgiv mig, i Jesu Navn ! (knæler for liende.;

Akulina

(rejser sig fra Bordet og træder midt ud i Stuen).

Slip mig. Jeg gifter mig ikke. Det er ham, der forlangte det; men nu vil jeg ikke.

Gendarmen < tn Ni iüta).

Gjentag, hvad Du sagde nu for lidt siden.

Nikita.

Vent lidt, Hr. Gendarm. Lad mig først tale ud.

Aki'm (begejstret).

Ja, tal, min Søn. Sig kun det hele; det vil lette dit Hjerte. Skrift din Synd tor Gud, og frygt ikke for Mennesker. Gud, Gud! Der er han, dér oppe! . . .

Nikita.

Først har jeg forgivet Faderen, saa gjorde .jeg ogsaa Datteren ulykkelig, Skarns Menneske, som jeg407

er! Jeg havde Magten over hende ... og tilsidst tog jeg Livet af hendes Barn.

A k u 11 n a.

Ja, det er sandt, sandt.

Nikita

(dybt bevæget).

Nede i Kælderen kvalte jeg hendes Barn under et Brædt. Jeg satte mig paa det og kvalte det under mig, saa det knasede i de uskyldige smaa Ben . .. (græder.) Saa gravede jeg det ned. Det er mig, mig alene, som har gjort det altsammen.

Akulina.

Han lyver! Det, var mig, som fik ham til det.

Nikita.

Forsvar mig ikke. Jeg frygter nu ikke mere for nogen. Tilgiv mig, I gode, kristne Mennesker!

(knæler og lægger Panden til Jorden.)

Gendarmen

(efter en Pavsei.

Tag og bind ham. Efter hvad man ser, bliver der nok ikke noget ud af det Bryllup.

Enkelte af de omkringstaaende tage deres Bælter at og nærme sig for at binde Nikita.)

N i k i t a.

Vent lidt, vi kommer tidsnok. (t» Akim. idet han knæler tor ham.i Kjære Fa'r! Tilgiv nu ogsaa Du mig elendige Synder! Lige fra jeg begyndte at give mig hen til dette liderlige Levnet advarede Du mig og sa'e: „Gi'r Du Fanden en Finger, saa ta'r han hele Haanden"; men jeg vilde ikke høre paa Dig, jeg408

Skarns Hund, og saa flk Du dog Ret alligevel. Tilgiv mig, i Jesu Navn ! (knæler for ham.)

Akim (henrykt).

Gud vil tilgive Dig, min egen Dreng! (omfavner ham., Du skaanede ikke Dig selv; men derfor vil ogsaa nok Han bære over med Dig og vise Dig Miskundhed! Gud, o gode Gud i Himlen!

Fjortende Scene.

De forrige. Den ældste.

Den ældste.

Her er jo Vidner nok.

Gendarmen.

Vi vil straks holde Forhør.

(Niki'ta bindes.)

Akuli'na

(gaar hen og stiller Rig ved Siden af haml.

Nu skal jeg aabenbare hele Sandheden, som den er. Forhør ogsaa mig.

Nikita.

Der er ikke noget at holde Forhør over. Det er mig alene, som er Skyld i det altsammen. Det er m i t Anslag, m i t Værk. Gjør saa med mig, hvad 1 vil. Jeg siger ikke et Ord mere.